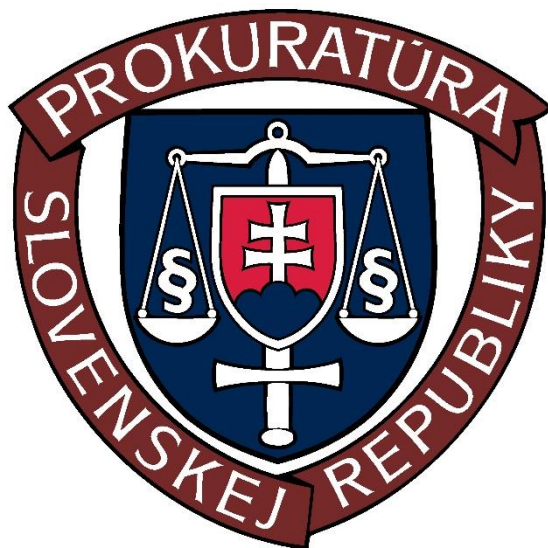

SPRÁVA
GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
O ČINNOSTI PROKURATÚRY A POZNATKOCH PROKURATÚRY
O STAVE ZÁKONNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
ZA ROK 2023

Bratislava, jún 2024

Vážené panie poslankyne,
vážení páni poslanci,

správa o činnosti prokuratúry a poznatkoch o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023 je v poradí štvrtou správou, ktorú predkladám ako generálny prokurátor Slovenskej republiky na prerokovanie Národnej rade Slovenskej republiky.

Ide o súhrn informácií o plnení úloh prokuratúry, jej aktivitách a poznatkoch o stave zákonnosti zistených v priebehu roka 2023, ktorý prezentuje rezortný pohľad na vývoj slovenskej trestnej politiky.

Jadro pôsobnosti prokuratúry spočíva v trestnom stíhaní osôb podozrivých zo spáchania trestných činov, dozore nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania v rozsahu ustanovenom zákonom a v prípravnom konaní a v uplatňovaní prokurátorských oprávnení v konaní pred súdmi. K pôsobnosti prokuratúry v trestnej oblasti mi dovoľte stručne uviesť niekoľko úvodných informácií vyplývajúcich z rezortnej štatistiky.

Z hľadiska štruktúry kriminality v porovnaní s predchádzajúcim rokom nenastali v roku 2023 zásadné zmeny. V jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky je kriminalita ovplyvnená najmä sociálno-ekonomickými a demografickými faktormi. Aj v roku 2023 predstavovala najvyšší podiel trestnej činnosti majetková trestná činnosť, v rámci ktorej je výrazne zvýšený trend jej páchania vo virtuálnom prostredí prostredníctvom počítačových sietí, najmä pri trestnom čine podvodu.

Aj napriek tomu, že podiel majetkových trestných činov na celkovej kriminalite od roku 1990 klesá (z takmer 80 % na súčasných 34 %), naďalej ide o najpočetnejší druh odhalenej kriminality. Dlhodobou dominantnou je trestný čin krádeže. V porovnaní s rokom 2022 došlo k nárastu ukončených trestných

stíhaní za tento trestný čin o 8 %. V roku 2023 bolo za trestný čin krádeže ukončené trestné stíhanie až proti 7 798 obvineným.

V posledných štyroch rokoch sa dostávajú do popredia trestné činy všeobecne nebezpečné, ktoré predstavovali v roku 2023 aj vďaka trestnému činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky až 14 % z celkovej kriminality.

V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný pokles trestných stíhaní osôb za tento trestný čin o 13 % (zo 4 967 obvinených na 4 322 obvinených), ktorý bol aj v roku 2023 primárne páchaný v súvislosti s vedením motorového vozidla pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky. V posledných rokoch prokuratúra v rámci svojej pôsobnosti prijala viaceré opatrenia zamerané na dôsledné ukladanie trestov páchatelom tejto trestnej činnosti, najmä trestu zákazu činnosti a trestu prepadnutia vecí (motorového vozidla). Pokračovanie v preventívnych opatreniach s vhodne sprísnenými trestami bude pre orgány prokuratúry prioritou i v nasledujúcom období.

Významný podiel na celkovej kriminalite mali popri majetkových trestných činoch a všeobecne nebezpečných trestných činoch, rovnako ako v roku 2022, trestné činy proti rodine a mládeži (12 %) a z nich najmä trestný čin zanedbania povinnej výživy.

Dostupnosť výpočtovej techniky a využívanie elektronickej komunikácie výrazne ovplyvnili spôsoby páchania trestnej činnosti. Trestná činnosť sa presúva do kybernetického priestoru. Anonymita kybernetického prostredia sťažuje identifikáciu páchatelov, ktorých trestná činnosť má presahy od mravnostnej kriminality, najmä rozširovania detskej pornografie cez majetkovú trestnú činnosť až po organizovanú trestnú činnosť. Prokuratúra na tento jav reagovala už v roku 2017 zriadením siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite. Vzájomné poskytovanie a výmena informácií medzi prokurátormi - špecialistami sú významné na účely aplikačnej praxe.

Najčastejším spôsobom ukončenia trestného stíhania v prípravnom konaní bolo aj v roku 2023 podanie obžalôb na súd. Obžaloba bola podaná na 24 148 osôb, čo predstavuje 82,4 % z celkového počtu ukončených trestných stíhaní. V porovnaní s rokom 2022 prokuratúra zaznamenala znížené využívanie odklonov v trestnom konaní (o 18,4 % pri dohode o vine a treste, o 13,1 % pri podmienenečnom zastavení trestného stíhania a o 15 % pri zmieri a zastavení trestného stíhania). Z dôvodu hospodárnosti trestného konania a jeho časovej náročnosti v prípadoch, v ktorých na to boli splnené zákonné podmienky, prokurátori uprednostňovali podanie skrátenej obžaloby (obžaloby bez odôvodnenia).

Súčasťou tejto správy je aj prezentovanie poznatkov o stave zákonnosti v roku 2023 získaných pri plnení úloh Úradom špeciálnej

prokuratúry ako osobitnej súčasti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Dôvodom je zmena právnej úpravy, na základe ktorej bola v roku 2024 táto osobitná súčasť Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky zrušená. Činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry a jeho poznatky o stave zákonnosti za rok 2023 sú uvedené v III. časti tejto správy.

Napriek miernemu nárastu nápadu vecí v trestnej agende (56 664 vecí) v porovnaní s rokom 2022, rýchlosť a kvalita rozhodovacej činnosti prokurátorov bola stabilizovaná a dosiahla sa vyššia vybavenosť spisov (59 965 spisov) v porovnaní s počtom novonapadnutých vecí.

Napriek tomu, že sa výkon pôsobnosti prokuratúry javil ako dostatočne personálne zabezpečený, nebolo tomu tak (plánovaný stav bol 1 132 prokurátorov, skutočný stav bol 1 021 prokurátorov). Aj za tohto personálneho stavu plnili prokurátori svoje úlohy dôsledne a zodpovedne a plnením svojich úloh prispievali k ochrane práv a právom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu.

Nezanedbateľnou súčasťou pôsobnosti prokuratúry je dozor prokurátorov nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy a ich účasť v civilnom procese a v správnom procese. Prokurátori pôsobiaci na netrestnom úseku prokuratúry efektívne využívali svoje oprávnenia, o čom svedčia informácie uvedené v IV. a VI. časti tejto predloženej správy o činnosti prokuratúry.

V tejto súvislosti chcem poukázať na zistenie mimoriadne znepokojujúcich poznatkov prokuratúry o stave dodržiavania zákonnosti v reedukačných centrách, v ktorých prokurátori v roku 2023 vykonali neohlásené previerky a zistili závažné poznatky o porušovaní zákonnosti a o porušovaní práv detí umiestnených v reedukačných centrách.

Pozitívne hodnotím uzavretie ďalších dohôd o spolupráci, najmä dohody s Úradom komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, Jednotou dôchodcov na Slovensku a Svetovým združením Slovákov v zahraničí. Dohody o spolupráci s inými orgánmi a inštitúciami považujem za významný nástroj zabezpečovania účinnejšej ochrany ľudských práv a základných slobôd v spoločnosti. Mimoriadne sa osvedčila aj vzájomná spolupráca s Najvyšším súdom Slovenskej republiky, ktorého pravidelné informácie z prostredia Európskeho súdu pre ľudské práva sú veľkým prínosom pre každého prokurátora, asistentov prokurátorov i právnych čakatel'ov prokuratúry.

Touto cestou vyslovujem uznanie a poďakovanie všetkým prokurátorom a zamestnancom prokuratúry za ich vysoko profesionálny prístup pri plnení úloh prokuratúry často aj na úkor

osobného a rodinného života. Verím, že v priebehu roku 2024 posilnia rezort prokuratúry aj ďalší asistenti prokurátorov, ktorí odbremenia prokurátorov od vykonávania jednoduchých procesných úkonov.

Som spokojný aj s odbornou prípravou právnych čakaťel'ov prokuratúry, ktorí sú mimoriadne úspešnými absolventmi odbornej justičnej skúšky.

Veľmi ma teší aj ocenenie, ktoré Generálna prokuratúra dostala v októbri roku 2023, za profesionálne vykonávané verejné obstarávania v roku 2022.

O činnosti prokuratúry a jej poznatkoch o stave zákonnosti za rok 2023 sa dočítate v jednotlivých častiach predkladanej správy doplnenej o štatistické údaje v jej tabuľkovej časti.

Ambíciou predloženej správy je poskytnúť Vám podstatné informácie a aj tie, ktoré môžu mať význam pre uplatnenie Vašej legislatívnej právomoci.

Maroš
fiú r.

OBSAH

SPRÁVA GENERÁLNEHO PROKURÁTORA SLOVENSKEJ REPUBLIKY O ČINNOSTI PROKURATÚRY A POZNATKOV PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE ZA ROK 2023	10
ČASŤ I	
STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2023	14
1. Vyhodnotenie plnenia úloh prokuratúry	14
1.1. Plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení vlády	14
1.2. Plnenie úloh vyplývajúcich z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023.....	14
2. Personálny stav na prokuratúre	15
3. Disciplinárne konania proti prokurátorom	16
4. Odborná príprava a vzdelávanie na prokuratúre	17
5. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry	20
6. Informačné technológie prokuratúry	24
ČASŤ II	
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI	27
1. Základné informácie o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti.....	27
2. Stav a vývoj kriminality	29
3. Priority prokuratúry v oblasti jednotlivých druhov trestnej činnosti	33
3.1. Trestné činy daňové	34
3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vyhodnotenie finančného vyšetrovania a zaisťovania majetku v trestnom konaní	37
3.3. Trestné činy proti životnému prostrediu	45
3.4. Kriminalita mladistvých a trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch	48
3.5. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy (colníkov)	60
3.6. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie).....	62
3.7. Počítačová kriminalita.....	65
3.8. Trestná zodpovednosť právnických osôb	68
4. Postup prokuratúry v trestnej oblasti	71
4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní	71
4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní	79
4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende	82

5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce	87
5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom.....	89
5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane odovzdania a preberania trestných oznámení do cudziny a z cudziny)	90
5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach.....	91
5.4. Extradíčné konanie.....	103
5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze	104
5.6. Justičná spolupráca vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti.....	105
ČASŤ III	
ČINNOSŤ ÚRADU ŠPECIÁLNEJ PROKURATÚRY A JEHO POZNATKY O STAVE ZÁKONNOSTI.....	109
1. Pôsobnosť Úradu špeciálnej prokuratúry	109
2. Postavenie a činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry	109
2.1. Charakteristika činnosti jednotlivých organizačných zložiek Úradu špeciálnej prokuratúry a ich personálne zabezpečenie	110
3. Stav a vývoj kriminality	110
3.1. Skladba kriminality.....	111
4. Činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní.....	114
5. Činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry v súdnom konaní	116
ČASŤ IV	
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V NETRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI.....	118
1. Základné informácie o činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti	118
2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu.....	123
2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese.....	123
2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese	126
2.3. Dovolanie generálneho prokurátora	127
3. Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy.....	128
3.1. Vybavovanie podnetov a vlastných poznatkov na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy	129
3.2. Previerky zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy	134
3.3. Účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy	139
3.4. Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva	140

4. Poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v netrestnej oblasti a návrhy opatrení na elimináciu najzávažnejších a najrozšírenejších poruchových javov	142
ČASŤ V	
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY, STRATÉGIE A ÚSTAVNÉHO PRÁVA	147
1. Základné informácie	147
2. Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy	148
2.1. Oblasť vonkajšej legislatívy	148
2.2. Oblasť vnútornej legislatívy	150
3. Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie	150
4. Činnosť prokuratúry v oblasti stratégie a analytických činností	155
5. Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk	155
6. Poznatky prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky	156
ČASŤ VI	
ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY	158
1. Základné informácie o ďalších činnostiach prokuratúry	158
2. Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená	158
2.1. Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody	158
2.2. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona	161
2.4. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu	163
2.5. Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia	166
2.6. Poznatky prokuratúry o stave dodržiavania zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená	170
3. Činnosť prokuratúry v oblasti prevencie a zvyšovania právneho povedomia	172
4. Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci	175

5. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám	176
6. Ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti.....	178
7. Spolupráca s prokuratúrami iných krajín a aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách, účasť na medzinárodných podujatiach.....	179
7.1. Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii.....	182
7.2. Rada Európy a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Rade Európy	186
7.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce	188
8. Súčinnosť orgánov prokuratúry s inými štátnymi orgánmi.....	190
8.1. Pôsobenie prokurátorov v orgánoch a komisiách Justičnej akadémie	190
8.2. Pôsobenie prokurátorov ako prísediacich Najvyššieho správneho súdu	191
8.3. Účasť v pracovných skupinách a komisiách iných štátnych orgánov	191
9. Činnosť registra trestov	193

Príloha č. 1: Štatistické údaje o činnosti prokuratúry

Príloha č. 2: Stanovisko generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2023 z 1. marca 2023 k určeniu subjektu oprávneného rozhodnúť v prípravnom konaní o zmene dôvodu zaistenia veci podľa § 89 ods. 2 Trestného poriadku z veci pôvodne zaistenej na účely dokazovania na jej zaistenie ako nástroja trestnej činnosti alebo výnosu z trestnej činnosti

**Správa
generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry
a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike
za rok 2023**

Správu o činnosti prokuratúry a jej poznatkoch o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023 (ďalej len „správa o činnosti prokuratúry“) predkladá generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) Národnej rade Slovenskej republiky na základe § 2 ods. 2 písm. k) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky a § 13 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre“).

Správa o činnosti prokuratúry obsahuje poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023 získané pri plnení úloh patriacich do pôsobnosti prokuratúry v porovnaní s údajmi z predchádzajúcich rokov, štatistické údaje o činnosti jednotlivých prokuratúr a zoznam záväzných stanovísk, ktoré vydal generálny prokurátor. Rovnopis tejto správy o činnosti prokuratúry bol zaslaný prezidentovi Slovenskej republiky a vláde Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“).

Táto správa o činnosti prokuratúry je vypracovaná na základe podkladov predložených všetkými okresnými prokuratúrami, krajskými prokuratúrami a organizačnými zložkami Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „Generálna prokuratúra“), vrátane registra trestov, ktorý vedie Generálna prokuratúra podľa osobitného zákona.¹⁾ Pozostáva z textovej časti, ako aj štatistických údajov o činnosti prokuratúry (príloha č. 1) a stanoviska generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2023 z 1. marca 2023 k určeniu subjektu oprávneného rozhodnúť v prípravnom konaní o zmene dôvodu zaistenia veci podľa § 89 ods. 2 Trestného poriadku z veci pôvodne zaistenej na účely dokazovania na jej zaistenie ako nástroja trestnej činnosti alebo výnosu z trestnej činnosti, ktoré bolo vydané podľa § 11 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (príloha č. 2).

Poznatky Úradu špeciálnej prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023 získané pri plnení úloh patriacich do jeho pôsobnosti sú uvedené v III. časti správy o činnosti prokuratúry (Úrad špeciálnej prokuratúry bol zrušený s účinnosťou od 20. marca 2024 a jeho pôsobnosť prešla na krajské prokuratúry).

Prokuratúra Slovenskej republiky je súčasťou ústavného zriadenia Slovenskej republiky. Právny základ má v Ústave Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), v zákone č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a zákone č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry“). Procesné oprávnenia prokurátorov upravujú osobitné zákony, a to najmä zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, zákon

¹⁾ Zákon č. 330/2007 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok a zákon č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku v znení zákona č. 125/2016 Z. z. (ďalej len „zákon č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku“).

Úlohou prokuratúry je chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu (čl. 149 ústavy, § 3 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). Ústava teda neobmedzuje pôsobnosť prokuratúry len na ochranu zákonom chránených záujmov štátu – prokuratúra Slovenskej republiky nie je štátnym zastupiteľstvom.

Ústava konštituuje prokuratúru ako organický článok sústavy právnych záruk zákonnosti v demokratickom právnom štáte; má postavenie osobitného ústavného orgánu právnej ochrany. Zodpovednosť za činnosť prokuratúry nesie generálny prokurátor (čl. 150 ústavy), ktorý riadi a kontroluje činnosť prokuratúry na všetkých stupňoch (čl. 10 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre).

Prokuratúra Slovenskej republiky je samostatná hierarchicky usporiadaná jednotná sústava štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti (§ 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre).

Hierarchické usporiadanie prokuratúry je nevyhnutným predpokladom pre jednotné uplatňovanie zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov a pre jednotné uplatňovanie trestnej politiky. Hierarchický systém usporiadania prokuratúry a inštitút hierarchického odovzdávania pokynov nie je ojedinelým ani vo vyspelých európskych krajinách. Hierarchické usporiadanie prokuratúry považuje za predpoklad pre riadne fungovanie prokuratúry aj Európsky výbor pre trestné otázky (European Committee on Crime Problems - CDPC), pod vedením ktorého bol poverený Výbor expertov pre otázky o postavení prokuratúry v systéme trestného súdnictva (the Committee of Experts on the Role of Public Prosecution in the Criminal Justice System - PC-PR) preskúmať postavenie prokuratúry a jej úlohu v systéme trestného súdnictva v jednotlivých členských štátoch Rady Európy. Vyplýva to z Odporúčania Rec (2000)19 Výboru ministrov členským štátom Rady Európy o postavení prokuratúry v systéme trestného súdnictva, ktoré bolo prijaté Výborom ministrov Rady Európy dňa 6. októbra 2000, ako aj dôvodovej správy k tomuto odporúčaniu.

Verejnosti je už dlhodobo podsúvaný buď z nevedomosti alebo účelovo názor, že prokuratúra Slovenskej republiky je prokuratúrou leninského typu. Nie je to pravda. Svedčí o tom posudok k návrhu zákona o prokuratúre (zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre) a návrhu zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry (zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry), ktorý bol vypracovaný v roku 2001 na základe poverenia Rady Európy. Posudok bol zameraný na preskúmanie návrhov týchto zákonov pred ich schválením v Národnej rade Slovenskej republiky z hľadiska ich súladu s európskymi pravidlami vo veci ochrany ľudských práv, zásad právneho štátu a demokratického usporiadania spoločnosti s prihliadnutím na Odporúčanie Rady Európy Rec (2000)19 prijaté Výborom ministrov Rady Európy 6. októbra 2000. V tomto posudku je výslovne uvedené, citujem: „Oba

návrhy sú dobre štruktúrované, veľmi starostlivo vypracované a upravujú otázky, ktoré sú v danej oblasti podstatné. Možno povedať, že v porovnaní s tým, čo platí v iných štátoch západnej, strednej či východnej Európy, sú tieto návrhy naozaj úplné... Vo všeobecnosti sú návrhy v súlade s tým, čo možno očakávať od legislatívy demokratického štátu. Nenachádza sa v nich nič, čo by odporovalo ľudským právam a možno povedať, že práva a povinnosti prokurátorov sú stanovené so zvláštnym rešpektom voči právam jednotlivcov, spolu s ustanoveniami zabezpečujúcimi riadne fungovanie prokuratúry.“

Európska komisia na presadzovanie demokracie pomocou práva (Benátska komisia) v Správe o európskych normách týkajúcich sa nezávislosti justičného systému, časť II – Prokuratúra, ktorú schválila na svojom 85. plenárnom zasadnutí v Benátkach 17. až 18. decembra 2010, sa zaoberá v časti D. hlavnými modelmi prokuratúry a potvrdzuje, že tendencia smerujúca k väčšej nezávislosti prokuratúry je oveľa rozšírenejšia ako trend k prokuratúre, ktorá by bola podriadená exekutíve alebo s ňou bola spojená. V bode 26 uvádza: *„Existuje len niekoľko štátov Rady Európy, kde je prokuratúra súčasťou exekutívy a je podriadená ministerstvu spravodlivosti (napr. Rakúsko, Dánsko, Nemecko, Holandsko). Komisia konštatuje, že tendencia smerujúca k väčšej nezávislosti prokuratúry je oveľa rozšírenejšia ako trend k prokuratúre, ktorá by bola podriadená exekutíve alebo s ňou bola spojená... Tiež je dôležité všimnúť si, že v niektorých štátoch je podriadenosť prokuratúry exekutívnej moci skôr otázkou princípu ako reality v tom zmysle, že exekutíva je mimoriadne opatrná a nezasahuje do konkrétnych prípadov. No aj v takýchto systémoch pretrváva základný problém, lebo formálne záruky proti takémuto zasahovaniu neexistujú. Možnosť zasahovania môže byť takisto škodlivá ako skutočné zasahovanie...“*

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „Ústavný súd“) vo svojom náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2022-270 z 21. júna 2023 v bode 105 poukázal na svoj nález sp. zn. PL. ÚS 105/2011, v ktorom ponúkol širší pohľad na postavenie prokuratúry ako takej a uviedol, že *„Právne postavenie prokuratúry v právnom systéme jednotlivých štátov môže byť relatívne rôzne. Od modelov, kde je prokuratúra súčasťou výkonnej moci a je podriadená výkonnej moci, resp. výrazný vplyv na jej činnosť má minister spravodlivosti, až po modely, kde má prokuratúra samostatné postavenie. Vo vzťahu k prokuratúre Slovenskej republiky vyslovil, že ústava neupravuje prokuratúru ako súčasť výkonnej moci (v rámci šiestej hlavy), ale priznáva jej postavenie osobitného ústavného orgánu právnej ochrany obdobne ako verejnému ochrancovi práv (ôsma hlava ústavy).“* Následne Ústavný súd v bode 106 konštatoval: *„Postavenie prokuratúry ako osobitnej ústavou reflektovanej sústavy orgánov, ktorá nie je súčasťou výkonnej moci, súčasne nevylučuje, ale, práve naopak, vyžaduje právnu reguláciu umožňujúcu verejnú kontrolu činnosti prokuratúry, ako aj adekvátnu mieru vplyvu najmä tých zložiek štátnej moci, ktorých legitimita je obnovovaná na základe priamych volieb občanmi, od ktorých štátna moc v zmysle čl. 2 ods. 1 ústavy pochádza. Znamená to, že ide o koncepciu relatívne samostatného osobitného ústavného orgánu, ktorý podlieha verejnej kontrole náležitého výkonu jej poslania spočívajúceho v iniciatívnom, spravodlivom a nestrannom postupe pri ochrane verejného záujmu, ochrane základných práv a slobôd, ako aj ďalších práv a právom chránených záujmov. Verejnú kontrolu činnosti prokuratúry vykonáva národná rada tým, že každoročne rokuje o správe generálneho prokurátora o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike a o správe špeciálneho prokurátora o činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry a poznatkoch Úradu špeciálnej*

prokuratúry o stave zákonnosti. Adekvátna miera vplyvu na prokuratúru sa prejavuje aj v pôsobení národnej rady a prezidenta pri vymenovaní a odvolávaní generálneho prokurátora a v pôsobnosti národnej rady pri voľbe a odvolávaní špeciálneho prokurátora.“

V Slovenskej republike prokuratúru tvorili v roku 2023 tieto štátne orgány:

1. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ktorej osobitnou súčasťou s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky bol do 19. marca 2024 Úrad špeciálnej prokuratúry,
2. krajské prokuratúry (8),
3. okresné prokuratúry (54);
 - s účinnosťou od 1. júna 2023 sú sídla a obvody krajských prokuratúr a okresných prokuratúr ustanovené v prílohe č. 1 k zákonu č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v nadväznosti na prijatie novej právnej úpravy v roku 2022 týkajúcej sa nových sídiel a obvodov súdov zákonom č. 150/2022 Z. z. v znení zákona č. 398/2022 Z. z.
 - s účinnosťou od 20. marca 2024 bol zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení zákona č. 40/2024 Z. z. zrušený Úrad špeciálnej prokuratúry a jeho pôsobnosť prešla na krajské prokuratúry (§ 56ah).

Prokuratúra je v rozsahu svojej pôsobnosti povinná vo verejnom záujme vykonať opatrenia na predchádzanie porušeniu zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie. Pri výkone svojej pôsobnosti je povinná využívať všetky zákonné prostriedky tak, aby sa bez akýchkoľvek vplyvov zabezpečila dôsledná, účinná a rýchla ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu (§ 3 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). Poskytuje súčinnosť aj Európskej prokuratúre (§ 3 ods. 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre), ktorej hlavnou úlohou je vyšetrowanie trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie v tých členských štátoch, ktoré sa do činnosti Európskej prokuratúry zapojili; medzi takéto štáty patrí aj Slovenská republika.

Úlohy, ktoré patria do pôsobnosti prokuratúry, vykonávajú prokurátori (§ 4 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). Jednotlivé právomoci (kompetencie) prokurátorov, vrátane generálneho prokurátora sú vymedzené v zákonoch a prokurátori ich smú uplatňovať len postupom a právnymi prostriedkami ustanovenými v zákone (§ 5 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). Táto správa o činnosti prokuratúry obsahuje poznatky o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023, ktoré prokurátori získali pri plnení svojich úloh.

ČASŤ I

STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2023

1. Vyhodnotenie plnenia úloh prokuratúry

1.1. Plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení vlády

Vláda v roku 2023 schválila desať uznesení, v ktorých odporučila generálnemu prokurátorovi plnenie, resp. spoluprácu na plnení celkovo 29 úloh. Určený termín splnenia malo 17 úloh. Plnili sa tiež prenesené úlohy z predchádzajúcich rokov. Informácie o jednotlivých úlohách schválených vládou v roku 2023 a ich plnení sú uvedené v **tabuľke I.1.**

Zostávajúce úlohy sa plnia priebežne určenými zodpovednými organizačnými zložkami Generálnej prokuratúry, pričom ich plnenie je zo strany generálneho prokurátora sledované a priebežne vyhodnocované.

1.2. Plnenie úloh vyplývajúcich z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023

Úlohy vyplývajúce z Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 boli splnené v určených termínoch. Z celkového počtu 13 úloh sa osem úloh týkalo vnútornej organizácie rezortu, ekonomickej oblasti a rozpočtovej oblasti.

Vecnej pôsobnosti prokuratúry sa týkalo päť úloh, a to:

Úloha č. 6:

Zhodnotenie stavu zákonnosti pri neoprávnených vjazdoch osôb dopravnými prostriedkami, ktoré možno právne kvalifikovať ako trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 ods. 2 Trestného zákona.

Úloha bola splnená trestným odborom Generálnej prokuratúry v termíne do 30. októbra 2023; materiál bol schválený bez pripomienok 7. decembra 2023.

Úloha č. 7:

Zhodnotenie stavu zákonnosti dokazovania v konaní orgánov činných v trestnom konaní a v ich rozhodovacej činnosti a rozhodovacej činnosti súdov, a to pri trestných činoch všeobecne nebezpečných podľa § 284 Trestného zákona až § 289 Trestného zákona a usmrtienia podľa § 149 ods. 4 a 5 Trestného zákona spáchaných vodičmi motorových vozidiel pod vplyvom alkoholu a iných návykových látok v období od 1. januára 2022 do 31. decembra 2022.

Úloha bola splnená trestným odborom Generálnej prokuratúry v termíne do 30. novembra 2023; materiál bol schválený bez pripomienok 7. decembra 2023.

Úloha č. 8:

Zhodnotenie stavu zákonnosti rozhodovacej činnosti vybraných okresných prokuratúr a krajských prokuratúr v oblasti dozoru orgánov verejnej správy a v oblasti civilného procesu.

Úloha bola splnená netrestným odborom Generálnej prokuratúry v termíne do 30. októbra 2023; materiál bol schválený per rollam 6. novembra 2023.

Úloha č. 9:

Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Úloha bola splnená netrestným odborom Generálnej prokuratúry v termíne do 1. decembra 2023; materiál bol schválený 7. decembra 2023.

Úloha č. 10:

Zhodnotenie stavu zákonnosti v reedukačných centrách.

Úloha bola splnená netrestným odborom Generálnej prokuratúry v termíne do 1. decembra 2023; materiál bol schválený 7. decembra 2023.

2. Personálny stav na prokuratúre

Limit počtu zamestnancov pre rezort prokuratúry na rok 2023 bol podľa prílohy č. 1 k uzneseniu vlády Slovenskej republiky č. 636 zo 14. októbra 2022 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2023 až 2025 stanovený v počte 1 984 osôb, z toho Generálna prokuratúra (aparát ústredného orgánu) v počte 318.

Z uvedeného celkového počtu plánovaný počet prokurátorov v rezorte prokuratúry v roku 2023 bol 1 132, z toho na Generálnej prokuratúre 149. V služobnom pomere prokurátora k 31. decembru 2023 bolo 1 021 prokurátorov (126 prokurátorov Generálnej prokuratúry vrátane prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry), z toho reálne vykonávalo funkciu prokurátora 941 osôb. K 31. decembru 2023 bolo 111 miest prokurátorov neobsadených, a to aj napriek vyhláseným výberovým konaniam.

Funkciu prokurátora v roku 2023 nevykonávalo 80 prokurátorov, a to z týchto dôvodov:

- 60 prokurátorov z dôvodu materskej alebo rodičovskej dovolenky,
- deväť prokurátorov bolo podľa § 9b zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakaťoch prokuratúry dočasne pridelených k orgánu Európskej únie (jeden prokurátor na výkon funkcie európskeho prokurátora za Slovenskú republiku v Európskej prokuratúre, šesť prokurátorov na výkon funkcie európskeho delegovaného prokurátora v Európskej prokuratúre, jeden prokurátor na výkon práv a povinností národného člena zastupujúceho Slovenskú republiku v Eurojuste a jeden prokurátor na výkon funkcie zástupcu národného člena zastupujúceho Slovenskú republiku v Eurojuste),
- dvaja prokurátori boli podľa § 9a zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakaťoch prokuratúry dočasne pridelení do Justičnej akadémie Slovenskej republiky (ďalej len „Justičná akadémia“),
- päť prokurátorov má z predchádzajúceho obdobia dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora do právoplatného skončenia trestného konania, resp. disciplinárneho konania,
- jeden prokurátor mal do 24. novembra 2023 prerušený výkon funkcie prokurátora z dôvodu, že bol vymenovaný do funkcie štátneho tajomníka Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo spravodlivosti“) uznesením vlády Slovenskej republiky č. 628/2022 z 12. októbra 2022,

- trom prokurátorom generálny prokurátor prerušil výkon funkcie prokurátora na základe ich žiadosti z vážnych osobných alebo rodinných dôvodov.

Do funkcie prokurátora okresnej prokuratúry, na základe výsledku výberových konaní na funkciu prokurátora okresnej prokuratúry, bolo v roku 2023 vymenovaných 13 vybraných úspešných uchádzačov na desať okresných prokuratúr.

V priebehu roka 2023 zanikol služobný pomer 19 prokurátorom, z toho:

- 14 prokurátorom vzdaním sa funkcie z dôvodu vzniku nároku na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok,
- trom prokurátorom vzdaním sa funkcie z iného dôvodu,
- jednému prokurátorovi odvolaním z funkcie prokurátora z dôvodu právoplatného odsúdenia za spáchanie úmyselného trestného činu,
- jednému prokurátorovi smrťou.

V roku 2023 vykonávalo funkciu právneho čakaťa prokuratúry 36 právnych čakaťov (ich počty sú zahrnuté v počtoch prokurátorov). Po absolvovaní prípravnej praxe a úspešnom zložení odbornej justičnej skúšky bol do funkcie prokurátora vymenovaný jeden právny čakať prokuratúry. K 31. decembru 2023 bol aktuálny stav 35 právnych čakaťov prokuratúry; z toho tri právne čakačky prokuratúry boli na materskej dovolenke.

Z plánovaného počtu štátnozamestnaneckých miest 688 (z toho 132 na Generálnej prokuratúre) bol k 31. decembru 2023 počet štátnych zamestnancov v štátnozamestnaneckom pomere 677 (z toho 127 na Generálnej prokuratúre), vrátane piatich asistentov prokurátorov, ktorí pôsobili len na Úrade špeciálnej prokuratúry. Na materskej alebo rodičovskej dovolenke bolo 42 štátnych zamestnankyň, štyri štátne zamestnankyne boli dlhodobo práceneschopné a jedna štátna zamestnankyňa bola dlhodobo uvoľnená pre verejnú funkciu.

Obsadenie všetkých štátnozamestnaneckých miest sa na Generálnej prokuratúre v roku 2023, napriek opakovane vyhlasovaným výberovým konaniam, nezrealizovalo, a to z dôvodu nedostatočného záujmu uchádzačov, podobne ako v roku 2022.

Z plánovaného počtu zamestnancov v pracovnom pomere vykonávajúcich práce vo verejnom záujme 164 (z toho 37 na Generálnej prokuratúre) bol k 31. decembru 2023 ich počet 162 (z toho 36 na Generálnej prokuratúre).

3. Disciplinárne konania proti prokurátorom

O disciplinárnej zodpovednosti prokurátorov rozhoduje v súlade s čl. 142 ods. 2 písm. c) ústavy Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší správny súd“), ktorý vznikol 1. januára 2021.

Najvyšší správny súd začal vykonávať svoju činnosť 1. augusta 2021 (§ 101e zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 423/2020 Z. z.).

Disciplinárne konania proti prokurátorom začaté pred 1. augustom 2021, ktoré neboli k 1. decembru 2021 právoplatne skončené, sa dokončujú podľa predpisov účinných do 30. novembra 2021 [§ 46 ods. 2 zákona č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok)]. Vo všetkých disciplinárnych konaniach začatých po 1. auguste 2021 sa už postupuje podľa disciplinárneho súdneho poriadku v konaní pred Najvyšším správnym súdom (§ 46 ods. 1 disciplinárneho súdneho poriadku).

V roku 2023 boli podané tri disciplinárne návrhy proti prokurátorom podľa § 16 disciplinárneho poriadku, z toho dva boli začaté pre disciplinárne previnenie podľa § 188 ods. 1 písm. a) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry a jeden pre závažné disciplinárne previnenie podľa § 188 ods. 1 písm. a), ods. 2 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry.

Štyri disciplinárne konania boli v roku 2023 právoplatne skončené, a to:

- uložením disciplinárneho opatrenia podľa § 189 ods. 1 písm. b) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry - zníženie základného platu o 5% na 1 mesiac (rozhodnutie vydal Najvyšší správny súd),
- uložením disciplinárneho opatrenia podľa § 189 ods. 1 písm. a) s prihliadnutím na § 190 a § 191 ods. 1 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry - písomné pokarhanie (rozhodnutie vydal Najvyšší správny súd),
- uložením disciplinárneho opatrenia podľa § 189 ods. 1 písm. b) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry – zníženie základného platu o 15% na tri mesiace (rozhodnutie vydala disciplinárna komisia zriadená na Generálnej prokuratúre),
- uložením disciplinárneho opatrenia podľa § 189 ods. 1 písm. b) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry - znížením základného platu o 10% na dva mesiace (rozhodnutie vydala disciplinárna komisia zriadená na Generálnej prokuratúre).

K 31. decembru 2023 neboli právoplatne skončené tri veci, v ktorých konajú disciplinárne komisie zriadené na Generálnej prokuratúre podľa právnych predpisov účinných do 30. novembra 2021, z toho v jednej právoplatne skončenej veci v roku 2019 doručil Generálnej prokuratúre súd v januári 2023 rozsudok o vrátení veci na ďalšie konanie disciplinárnej komisii zriadenej na Generálnej prokuratúre.

V roku 2023 nebol ani jednému prokurátorovi dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora podľa § 13 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry (päť prokurátorov má naďalej dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora vzhľadom na právoplatne neskončené trestné konania alebo disciplinárne konania).

4. Odborná príprava a vzdelávanie na prokuratúre

Vzdelávacie aktivity prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry, asistentov prokurátorov, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce

vo verejnom záujme sa aj v roku 2023 významnou mierou podieľali na prehlbovaní ich odbornej kvalifikácie.

Vzdelávanie prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry a asistentov prokurátorov zabezpečuje, organizuje a vykonáva Justičná akadémia i Generálna prokuratúra.

Justičná akadémia v roku 2023, v súlade s obsahovým zameraním náplne vzdelávania prokurátorov určeným generálnym prokurátorom, zorganizovala 116 vzdelávacích podujatí (110 v roku 2022), na ktorých sa zúčastnilo celkom 1 145 prokurátorov. V porovnaní s rokom 2022 bola vyššia účasť prokurátorov na vzdelávacích aktivitách o 29,97 % (665 v roku 2021 a 881 v roku 2022). Z tohto počtu sa 30 vzdelávacích podujatí týkalo trestnej oblasti (zúčastnilo sa ich 616 prokurátorov) a 40 podujatí sa týkalo netrestnej oblasti (zúčastnilo sa ich 197 prokurátorov). Ostatné podujatia boli zamerané na jazykové, interdisciplinárne alebo behaviorálne vzdelávanie. Vzdelávacích podujatí sa aktívne zúčastňovali aj právni čakatelia prokuratúry a asistenti prokurátora.

Tematicky išlo napríklad o vzdelávanie v oblastiach týkajúcich sa trestnej činnosti domáceho násillia a sexuálneho zneužívania, trestných činov páchaných v súvislosti s detskou pornografiou, trestných činov extrémizmu a trestných činov páchaných z nenávisti, ekonomickej trestnej činnosti so zameraním na trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a s ním súvisiace daňové a majetkové trestné činy, trestných činov v doprave, trestných činov proti životnému prostrediu, ale aj počítačovej kriminality, európskeho zatýkacieho rozkazu a extradičného konania, alternatívnej a restoratívnej justície, princípu právnej istoty, inštitútu väzby, náhrady nemajetkovej ujmy, zodpovednosti štatutárnych orgánov z pohľadu civilného a trestného práva, medicínsko-právnych sporov, územnej samosprávy, zaist'ovania hnuteľného a nehnuteľného majetku z pohľadu Úradu pre správu zaisteného majetku, aktuálnych otázok týkajúcich sa pracovného práva, vývoja a praktických problémov dedičského práva, problémov v kontakte dieťaťa a rodiča v kontexte poručenských sporov, judikatúry Najvyššieho správneho súdu týkajúcej sa sociálnych vecí, Súdneho dvora Európskej únie, Správneho súdneho poriadku v praxi a aplikácie práva Európskej únie všeobecnými a správnymi súdmi Slovenskej republiky.

V roku 2023 Justičná akadémia zorganizovala 15 jazykových seminárov (z anglického, nemeckého a francúzskeho jazyka), na ktorých sa zúčastnilo 61 prokurátorov a 31 podujatí zameraných na etiku a vystupovanie sudcu a prokurátora, ako aj semináre zamerané na prípravu na vedenie pojednávania, prácu s médiami a praktické cvičenia pred kamerou, manipulatívnu rétoriku, komunikáciu vo vzťahoch, efektívnu komunikáciu, problematiku trémy, stres manažmentu, asertivitu v pracovnom a súkromnom živote, fenomén etikety, psychologický a lingvistický diskurz kritického myslenia v kontexte empatickej verbálnej komunikácie, efektívne riešenie konfliktov a bránenie sa voči manipulácii, ktorých sa zúčastnilo 155 prokurátorov a 15 právnych čakatel'ov prokuratúry.

Justičná akadémia sa tiež významnou mierou podieľala na vzdelávaní právnych čakatel'ov prokuratúry. V rámci ich prípravnej praxe, cieľom ktorej je odborne pripraviť právnych čakatel'ov prokuratúry na výkon funkcie prokurátora a na úspešné vykonanie odbornej justičnej skúšky, zorganizovala dve predskúškové sústredenia, ktorých sa

zúčastnila jedna právna čakaťka prokuratúry a dvaja asistenti prokurátora a jedno prípravné vzdelávanie právnych čakaťov prokuratúry v pozitívnoprávnych vzťahoch, ktorého sa zúčastnilo 35 právnych čakaťov prokuratúry a traja asistenti prokurátora.

Generálna prokuratúra zabezpečuje a organizuje vzdelávanie všetkých zamestnancov prokuratúry podľa vopred schváleného Plánu odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky na príslušný rok (ďalej len „plán vzdelávania prokuratúry“), ktorý je koncepčne rozdelený na vzdelávanie jednotlivých kategórií zamestnancov prokuratúry, teda prokurátorov, právnych čakaťov prokuratúry, asistentov prokurátorov, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme.

Na tvorbe obsahového zamerania plánu vzdelávania prokuratúry sa podieľajú všetky organizačné zložky Generálnej prokuratúry, krajské prokuratúry a okresné prokuratúry, ktoré svoje požiadavky na vzdelávacie aktivity formulujú v závislosti od aktuálnych aplikačných problémov v oblasti ich pôsobnosti, s prihliadnutím na relevantné legislatívne zmeny.

Popritom v súlade so zákonom č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov každý služobný úrad (Generálna prokuratúra a krajské prokuratúry) v nadväznosti na plán vzdelávania prokuratúry vypracoval plán kontinuálneho vzdelávania štátnych zamestnancov, v súlade s ktorým prebiehalo adaptačné a kompetenčné vzdelávanie.

V roku 2023 sa uskutočnilo 30 celoslovenských podujatí, z toho 16 pre prokurátorov a 14 pre štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme.

Vzdelávanie prokurátorov sa konalo formou pracovných porád. Z toho 13 sa týkalo trestného úseku a zúčastnilo sa ich 298 prokurátorov. Na netrestnom úseku boli v roku 2023 zorganizované dve pracovné porady, na ktorých sa zúčastnilo 97 prokurátorov. Jedna pracovná porada sa týkala aplikácie elektronického spisu a zúčastnilo sa jej 24 prokurátorov. Na týchto poradách sa aktívne zúčastnili aj zástupcovia Eurojustu, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo vnútra“), Ministerstva spravodlivosti, Prezídia Policajného zboru, Kriminálneho úradu finančnej správy, Finančného riaditeľstva Slovenskej republiky, Úradu na ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti, Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže, Najvyššieho správneho súdu, Úradu komisára pre deti a verejného ochrancu práv.

Prokuratúra na úseku vzdelávania venuje sústavnú pozornosť kvalite odbornej prípravy právnych čakaťov prokuratúry na výkon funkcie prokurátora. V roku 2023 Generálna prokuratúra zorganizovala pre túto cieľovú skupinu školenie na tému Komunikačné zručnosti. Prvej časti školenia zameranej na rozvinutie komunikačných zručností na vyššej úrovni sa zúčastnilo 30 právnych čakaťov prokuratúry a druhej časti školenia zameraného na asertívne techniky zvládania a riešenia konfliktov sa zúčastnilo 31 právnych čakaťov prokuratúry.

Významný podiel na vzdelávacích aktivitách prokuratúry má aj vzdelávanie štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme,

ktoré v roku 2023, ako celoslovenské podujatia, zabezpečovali organizačné zložky Generálnej prokuratúry.

Kancelária generálneho prokurátora Slovenskej republiky zorganizovala jeden špecializovaný seminár pre hovorcov prokuratúry, ktorého sa zúčastnilo 12 prokurátorov a dvaja štátni zamestnanci Kancelárie generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Ekonomický odbor Generálnej prokuratúry zorganizoval tri pracovné porady zamerané na zhodnotenie čerpania rozpočtu za rok 2022, spracovanie finančných a účtovných výkazov v roku 2023 a na prípravu návrhu rozpočtu na roky 2024 – 2026, ktorých sa zúčastnilo 50 štátnych zamestnancov a zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme. Osobný úrad zorganizoval dve pracovné porady pre prokurátorov a štátnych zamestnancov vybavujúcich personálnu agendu, ktorých sa zúčastnilo 23 prokurátorov a 34 štátnych zamestnancov. Vedúca referátu správy registratúry zorganizovala jednu pracovnú poradú v oblasti správy registratúry, ktorej sa zúčastnilo desať štátnych zamestnancov. Odbor informatiky zorganizoval dve pracovné porady k aktuálnym otázkam v oblasti informačno-komunikačných technológií a aplikačného programového vybavenia, kybernetickej a informačnej bezpečnosti a ochrany systémov prokuratúry, ktorých sa zúčastnilo 56 štátnych zamestnancov. Manažér informačnej a kybernetickej bezpečnosti zorganizoval jeden seminár k problematike ochrany osobných údajov, ktorého sa zúčastnilo päť štátnych zamestnancov a šesť prokurátorov, jednu pracovnú poradú zameranú na problematiku kybernetickej bezpečnosti, ktorej sa zúčastnilo 11 štátnych zamestnancov a dve odborné školenia, ktorých sa zúčastnilo 20 štátnych zamestnancov. Referát ochrany utajovaných skutočností zorganizoval jedno školenie v oblasti ochrany utajovaných skutočností, ktorého sa zúčastnilo 11 štátnych zamestnancov.

V roku 2023 sa štátni zamestnanci i zamestnanci pri výkone práce vo verejnom záujme zúčastňovali aj rôznych odborných seminárov a školení organizovaných inými subjektmi, napríklad v oblasti personalistiky, modernej správy registratúry a archívnych dokumentov v praxi, vnútorného auditu, informačnej a kybernetickej bezpečnosti, ochrany osobných údajov, komunikačnej zručnosti a časového manažmentu, mentoringu, vedenia hodnotiaceho rozhovoru, počítačových sietí a jazykového kurzu (anglický jazyk).

Všetky vzdelávacie aktivity, ktoré v roku 2023 zamestnanci prokuratúry absolvovali v rôznych oblastiach, boli zamerané na získanie poznatkov a zručností potrebných na zabezpečenie plnenia úloh prokuratúry.

5. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry

Na zabezpečenie činnosti prokuratúry v roku 2023 Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo financií“) pridelo rozpočtové prostriedky vo výške 128 154 457 eur. Rozpočtovými opatreniami Ministerstva financií bol tento limit v priebehu roka upravený na 140 840 265,10 eur.

Rozpočtové opatrenia sa týkali zvýšenia limitu rozpočtových výdavkov na zabezpečenie mzdových nárokov prokurátorov a ostatných zamestnancov, prevádzkových potrieb prokuratúry a financovanie nevyhnutných investičných akcií.

Na zabezpečenie financovania mzdových nárokov prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry a s tým súvisiacich poistných odvodov Ministerstvo financií povolilo prekročenie limitu výdavkov na mzdy a poistné spolu o 3 863 817,30 eur v súvislosti so zvýšením platových náležitostí generálneho prokurátora v súlade so zákonom č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a zvýšením platových náležitostí prokurátorov v súlade so zákonom č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry.

Rozpočtovým opatrením Ministerstva financií boli uvoľnené finančné prostriedky vo výške 4 235 109 eur na financovanie investičných akcií, ktoré boli viazané v súlade s § 8 ods. 6 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v závere roka 2022.

Ďalšími rozpočtovými opatreniami bol zvýšený limit výdavkov o 2 948 181,80 eur na odchodné prokurátorov, ktorým vznikol nárok na vyplatenie odchodného v roku 2023, a na dofinancovanie príplatkov za výkon funkcie prokurátora a na príplatky upravené v § 130 až 133 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry, o 328 128 eur na obstaranie licencií Microsoft, o 1 088 795 eur na úhradu zvýšených výdavkov za elektrickú energiu a zemný plyn a o 450 000 eur na dofinancovanie nevyhnutných výdavkov na prevádzku.

Rozpočtovým opatrením Ministerstva financií boli pridelené finančné prostriedky vo výške 1 632 624 eur na obstaranie mobilných pracovísk pre prokurátorov.

V závere roka 2023 Ministerstvo financií viazalo kapitálové výdavky vo výške 1 860 847 eur.

Generálna prokuratúra v rámci vlastných rozpočtových opatrení presunula finančné prostriedky z kategórie Poistné a príspevok do poisťovní vo výške 1 094 502 eur do kategórie Tovary a služby vo výške 647 902 eur a do kategórie Bežné transfery vo výške 446 600 eur.

Rozpočtovými opatreniami vykonanými Generálnou prokuratúrou nedošlo k zmene záväzných ukazovateľov rozpočtu na rok 2023. Záväzné ukazovatele rozpočtu kapitoly Generálnej prokuratúry boli v roku 2023 dodržané. Rozpočtové prostriedky boli vynakladané hospodárne a účelne na zabezpečenie mzdových, materiálnych, prevádzkových a investičných potrieb prokuratúry.

Pre európskych delegovaných prokurátorov boli v roku 2023 vyplatené paušálne náhrady z limitu miezd vo výške 56 034,45 eur. Výška odvodu poistného predstavovala sumu 321 051,46 eur. Čerpanie na tovaroch a službách bolo vo výške 9 474,49 eur.

Prehľad príjmov a výdavkov kapitoly Generálna prokuratúra v roku 2023 je uvedený v **tabuľke I.5.**

Nedaňové príjmy vo výške 350 000 eur boli v roku 2023 dosiahnuté vo výške 518 987 eur, teda 148,3 %.

Najväčší vplyv na rast výšky príjmov oproti roku 2022 mali príjmy z činnosti vzdelávacích a rehabilitačných centier prokuratúry, a to vo výške 292 613 eur.

Čerpanie v kategórii Mzdy, platy, služobné príjmy a ostatné osobné vyrovnania v porovnaní s rokom 2022 vzrástlo o 7 750 844 eur, teda o 10,3 %. Nárast bol spôsobený valorizáciou plátov prokurátorov v nadväznosti na výšku priemernej nominálnej mzdy zamestnanca v hospodárstve za rok 2022, nárastom funkčných plátov v dôsledku nárastu započítateľnej praxe u štátnych zamestnancov, zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a prokurátorov okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, vyšším výkonom práce nadčas, práce v sobotu, v nedeľu, vo sviatok a v noci a nárastom náhrad za služobnú pohotovosť u prokurátorov a všetkých kategórií zamestnancov v porovnaní s rokom 2022.

Odvod poisťného do poisťovní vzrástol v porovnaní s rokom 2022 o 2 353 681 eur, teda o 9,6 %, v dôsledku zvýšenia objemu vyplatených miezd.

V kategórii Tovary a služby boli rozpočtové prostriedky čerpané v objeme 16 586 454 eur, čo predstavuje nárast oproti roku 2022 o 1 369 796 eur, teda o 9,0 %.

V kategórii Bežné transfery bolo čerpanie vo výške 7 380 589 eur, čo predstavuje nárast čerpania výdavkov oproti roku 2022 o 723 460 eur, teda o 10,9 %.

Kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 5 889 232 eur boli v roku 2023 použité na nasledovné účely:

Stavebné investície	
zabezpečenie prípravnej a projektovej dokumentácie na rekonštrukciu budov	136 992 eur
rekonštrukcia stavieb a ich technické zhodnotenie	2 135 828 eur

Najvýznamnejšie rekonštrukcie stavieb a ich technické zhodnotenie	
Okresná prokuratúra Poprad - rekonštrukcia budovy	1 426 982 eur
Okresná prokuratúra Nové Zámky - rekonštrukcia budovy	499 466 eur
Okresná prokuratúra Dunajská Streda - rekonštrukcia strechy	73 075 eur
Okresná prokuratúra Michalovce – zateplenie budovy	55 564 eur
Vzdelávacie a rehabilitačné centrum prokuratúry Slovenskej republiky Stará Lesná - stavebné práce	51 558 eur
Okresná prokuratúra Bánovce nad Bebravou - rekonštrukcia plynovej kotolne	9 957 eur
register trestov - rekonštrukcia sociálnych zariadení v priestoroch registra trestov	7 499 eur

Strojné investície	
rekonštrukcia a modernizácia hardvéru a softvéru	1 000 764 eur
nákup multifunkčných kancelárskych zariadení, záložných zdrojov, kamerových systémov, skenerov, regálových systémov, výpočtovej techniky a telekomunikačnej techniky	2 575 658 eur
nákup služobných motorových vozidiel	39 990 eur

Pri realizovaní rekonštrukcie a modernizácii budov na zabezpečenie ich prevádzkyschopnosti sa nejednalo o vynútené investície, ale o vopred plánované rekonštrukcie v závislosti od technického stavu budov.

Zo strojných investícií sa na celkovom čerpaní najviac podieľalo obstaranie pracovných staníc pre administratívnych zamestnancov, aktualizácia webového sídla Generálnej prokuratúry, úprava aplikácie pre podávanie majetkových priznaní prokurátormi, obnova systému elektronickej pošty Lotus Notes, implementácia virtualizačnej datacentrovej technológie, rozšírenie bezdrôtovej technológie prenosu dát pre potreby prokuratúry. Pre register trestov sa upravil systém pre vyžiadanie informácie z ECRIS (The European Criminal Records Information System – Európsky informačný systém registrov trestov) a upravilo sa spracovanie zmenových dávok z registra fyzických osôb v Informačnom systéme Evidencie odsúdených osôb.

Generálna prokuratúra má dlhodobé problémy s nedostatkom priestoru; tie sa dajú vyriešiť len kúpou novej budovy. Organizačné zložky Generálnej prokuratúry v roku 2023 sídlili vo viacerých budovách, a to na Štúrovej ulici a Kvetnej ulici, ktoré má Generálna prokuratúra vo svojej správe, a od júla aj na Radlinského ulici s predpokladaným nájomom priestorov na dobu 36 mesiacov. Dve organizačné zložky Generálnej prokuratúry sídlili vo vypožičaných priestoroch v budove Ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej len Ministerstvo obrany“), kde zmluva o výpožičke skončila v júli 2023. V roku 2023 získala Generálna prokuratúra do svojej správy

budovu na Hanulovej ulici v Bratislave, kde je nevyhnutná rekonštrukcia budovy. V uvedenej budove je sídlo Okresnej prokuratúry Bratislava IV. Kúpa budovy pre Generálnu prokuratúru predstavuje sumu približne 15 000 000 eur.

V nasledujúcich rokoch je nevyhnutné vykonať rekonštrukciu budov prokuratúry, a to vzhľadom na ich technický stav a potrebu zlepšiť pracovné podmienky prokurátorov a zamestnancov prokuratúry.

Generálna prokuratúra v budúcom období potrebuje finančné prostriedky pre činnosť odboru informatiky na obnovu technického a programového vybavenia počítačov v súvislosti s povinnosťami vyplývajúcimi zo zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a aj pre činnosť registra trestov, a to na pripojenie k centrálnemu systému ECRIS-TCN (centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti), zabezpečenie produkčnej prevádzky interného registra fyzických osôb a na zmeny vyplývajúce z novej právnej úpravy registra trestov. Tieto zmeny vyžadujú vybudovanie nového riešenia informačného systému evidencie odsúdených osôb z dôvodu technologickej zastaranosti. Nevyhnutným je ukončenie implementácie odoberania a spracovania biometrických údajov štátnych príslušníkov tretích krajín a zmena technologického procesu pri archivácii dokumentov a indexovaní osôb v elektronickej evidencii v súvislosti s plánovanou elektronizáciou doručovania trestných listov o právoplatných odsúdeniach a iných dokumentov zo súdov potrebných pre evidenciu informácií v registri trestov.

Kvalita procesov verejných obstarávaní vykonávaných Generálnou prokuratúrou bola ocenená, a to špecializovaným informačným systémom pre analýzu dát v oblasti verejného obstarávania. V októbri 2023 bolo Generálnej prokuratúre doručené ocenenie za transparentné obstarávanie s hodnotením veľmi zodpovedného obstarávateľa v roku 2022 od spoločnosti Transparex. Hodnotenými ukazovateľmi boli priemerné úspory vo verejnom obstarávaní, priemerná dĺžka procesu verejného obstarávania, spoľahlivosť verejného obstarávateľa, pochybenie v procese verejného obstarávania, koncentrácia dodávateľov, počet predložených ponúk a reputačné riziko obstarávateľov a dodávateľov.

6. Informačné technológie prokuratúry

V oblasti informatiky v roku 2023 aj naďalej pokračovali integračné práce na vytvorení elektronického prepojenia pri tvorbe „elektronického spisu“ s Ministerstvom vnútra na základe dohody o integračnom zámere medzi Ministerstvom vnútra a Generálnou prokuratúrou na definovanie potrebných technických predpokladov nevyhnutných na prepojenie elektronických systémov Ministerstva vnútra s informačným systémom Generálnej prokuratúry (informačný systém PATRICIA). Ide o prepojenie dvoch nezávislých systémov typu G2G podľa princípov eJUSTICE s cieľom vytvárania elektronického vyšetrovacieho spisu polície, ktorý bude podľa konkrétnej požiadavky dozorujúceho prokurátora v súlade s Trestným poriadkom priebežne vytvorený a exportovaný z elektronického vyšetrovacieho spisu polície (s príslušným šifrovaním a zabezpečením) na úložisko Ministerstva vnútra. Prokurátor si prevezme prostredníctvom informačného systému PATRICIA konkrétny

dokument alebo aj celý vyšetrovací spis do existujúceho elektronického prokurátorského spisu a vytvorí, napríklad, príslušné rozhodnutie, ktoré spoločne s elektronickým vyšetrovacím spisom sprístupní príslušnému súdu na ďalšie konanie. Analyticko-programátorské práce na zabezpečenie uvedených aktivít na strane polície aj prokuratúry sa priebežne realizujú už od roku 2018. V priebehu rokov 2022 a 2023 prebehlo integračné testovanie a vytvorila sa testovacia prevádzka medzi Okresnou prokuratúrou Pezinok a Okresným riaditeľstvom Policajného zboru v Pezinku. V dôsledku technických prekážok a komplikácií financovania Ministerstva vnútra je spustenie pilotnej prevádzky odložené.

Odbor informatiky Generálnej prokuratúry v priebehu rokov 2022 až 2023 zrealizoval projekt „Posilnenie priepustnosti a zvýšenie úrovne bezpečnosti Informačného systému Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky ako predpoklad napojenia na Informačný systém Európskej prokuratúry“, ktorý bol zameraný na zmenu bezpečnosti využívaného komponentu (komponent ESB), najmä jeho výkonnosť a kapacitu v sekciách internej a externej funkcionality vrátane ukladania auditných logov. Generálna prokuratúra v rámci výzvy Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie“) so zameraním na „Modernizáciu informačných systémov“ požiadala o nenávratný finančný príspevok, ktorý bude použitý na obnovu kritickej infraštruktúry.

Projektom „Mobilné pracoviská prokurátorov“ sa plánovalo zabezpečenie práce prokurátorov s informačnými systémami (§ 29 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry). Aktuálne používané zariadenia sú v prevádzke od roku 2015 až 2016, sú po dobe životnosti, bez podpory a fyzicky aj morálne sú zastarané. Nie sú ojedinelé výpadky ich funkcionality a zlyhania, čo spôsobuje zdržanie prokurátorov pri plnení ich povinností. V rámci uvedeného projektu sa plánovala ich celková náhrada. Z dôvodu nepridelenia finančných prostriedkov Ministerstvom financií sa v roku 2022 obstarala iba časť nových mobilných pracovísk, a to v celkovom počte 185 kusov z potrebných 976 kusov. Ministerstvo financií v roku 2023 prideliло finančné prostriedky na obstaranie 759 kusov mobilných pracovísk pre prokurátorov; tieto budú zabezpečené v roku 2024.

V poradí ďalším projektom bol projekt „Výmeny pracovných staníc administratívnych pracovníkov prokuratúry“. Existujúce pracovné stanice sú kapacitne, výkonnostne a aj z pohľadu informačnej bezpečnosti nevyhovujúce, preto je žiaduca ich celková náhrada. V marci 2023 bolo vo verejnom obstarávaní zabezpečených 852 kusov pracovných staníc pre administratívnych zamestnancov.

Projektom „Obnova vybavenia pre elektronickú poštu Lotus Notes“ sa realizovala komplexná zmena technologickej infraštruktúry a programového vybavenia poštových serverov LotusDomino v sekundárnom dátovom centre prokuratúry na systém HCL Domino Notes a HCL Sametime s vysokou dostupnosťou požadovanej služby a s tým súvisiacich aplikácií. Projekt odsúhlasilo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie a bol implementovaný.

Z dôvodu zabezpečenia prevádzky informačných systémov bolo potrebné aj v priebehu roku 2023 zabezpečiť kontinuitu údržby kritickej infraštruktúry, teda hardvérových zariadení, bezpečnostných zariadení, licencií softvérov tretích strán,

podporu sieťových komponentov v dátových centrách, firewall zariadení, zariadení pre sieťovú a aplikačnú bezpečnosť, systému zálohovania a systému pre vysokú dostupnosť. Preto bola vykonaná výmena štyroch kusov firewallov, sieťových Checkpoint firewallov vrátane dvojfaktorovej autentifikácie. Obstaraním 15 kusov technických zariadení na šifrované sieťové prostredie sa tiež zabezpečila nepretržitá prevádzka informačných systémov Generálnej prokuratúry.

Generálna prokuratúra sa v roku 2023 zapojila do výzvy na predkladanie návrhov na granty Európskej únie - Just-2023-JACC-EJUSTICE (Výzva na predkladanie návrhov na granty na akcie na podporu nadnárodných projektov v oblasti elektronickej justície, práv obetí a procesných práv). Európska komisia vyhovelá žiadosti o finančné prostriedky vo výške 662 936 eur na zabezpečenie zasielania európskych vyšetrovacích príkazov, žiadostí o právnu pomoc a elektronických dôkazov prostredníctvom systému eCodex s využitím platformy e-Edes, ktorý slúži na digitálnu výmenu elektronických dôkazov. V priebehu roku 2024 prebehnú ďalšie fázy realizácie projektu a jeho implementácie.

ČASŤ II

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti

Pôsobnosť prokuratúry v trestnej oblasti je upravená viacerými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami a právne záväznými aktmi Európskej únie.²⁾

TRESTNÚ OBLASŤ PROKURATÚRY VYKONÁVALI

OKRESNÉ PROKURATÚRY³⁾

KRAJSKÉ PROKURATÚRY⁴⁾

(oddelenia trestné a boja s organizovaným zločinom, medzinárodné oddelenia)

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY⁵⁾

trestný odbor

1. oddelenie majetkovej kriminality
2. oddelenie násilnej a všeobecnej kriminality
3. prieskumné oddelenie

medzinárodný odbor

1. oddelenie právneho styku s cudzinou a extradícií
2. oddelenie medzinárodného práva verejného a európskych záležitostí

Úrad špeciálnej prokuratúry

(osobitná súčasť Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky)

Aj v roku 2023 vykonávali pôsobnosť v trestnej oblasti prokurátori okresných prokuratúr a krajských prokuratúr spolu s prokurátormi Generálnej prokuratúry, a to

²⁾ Napríklad Trestný poriadok, Trestný zákon, nariadenie Rady (EÚ) 2017/1939, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry (Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2017, s. 1), zákon č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze v znení neskorších predpisov, zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, zákon č. 183/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, nariadenie Rady (ES) č. 111/2005 z 22. decembra 2004, ktorým sa stanovujú pravidlá sledovania obchodu s drogovými prekurzormi medzi Úniou a tretími krajinami (Ú. v. EÚ č. L 22, 26.1.2005, s. 1) v znení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1259/2013 z 20. novembra 2013, ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 111/2005, ktorým sa stanovujú pravidlá sledovania obchodu s drogovými prekurzormi medzi Spoločenstvom a tretími krajinami (Ú. v. EÚ č. L 330, 10.12.2013, s. 30).

³⁾ Napríklad § 17 a 43 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, čl. 33 príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2021 z 29. januára 2021 o organizácii a riadení práce na prokuratúre v znení neskorších predpisov účinného do 19. marca 2024, príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 13/2021 z 30. septembra 2021, ktorým sa upravujú aprobačné oprávnenia na krajských prokuratúrach účinný do 19. marca 2024.

⁴⁾ Napríklad § 17, 42 a 51 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, čl. 26 a 27 príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2021 z 29. januára 2021 o organizácii a riadení práce na prokuratúre v znení neskorších predpisov účinného do 19. marca 2024.

⁵⁾ Napríklad § 17, 40 až 41 a 51 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, čl. 10, 11 a 12 príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2021 z 29. januára 2021 o organizácii a riadení práce na prokuratúre v znení neskorších predpisov účinného do 19. marca 2024.

najmä prijímaním trestných oznámení a zabezpečením ich vybavenia, dozorum nad dodržiavaním zákonnosti v predsúdnom konaní, činnosťou v súdnom konaní, na úseku prieskumnej činnosti vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam orgánov činných v trestnom konaní a súdov, dozorum v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia, medzinárodnou justičnou spoluprácou, účasťou na prevencii a potláčaní kriminality, ako aj plnením ďalších úloh, ktoré ustanovujú osobitné zákony alebo medzinárodné zmluvy. Poznatky získané z dozoru v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, sú uvedené v VI. časti tejto správy o činnosti prokuratúry.

V trestnej oblasti plnili prokurátori v roku 2023 aj úlohy určené v Pláne hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023, Pláne odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky, úlohy vyplývajúce z opatrení prijímaných generálnym prokurátorom na pracovných poradách s krajskými prokurátormi a z opatrení prijímaných vedúcimi prokurátormi organizačných zložiek Generálnej prokuratúry. Okrem toho prokurátori okresných prokuratúr plnili aj úlohy vyplývajúce z plánov úloh jednotlivých krajských prokuratúr s prihliadnutím na osobitosti zistené z poznatkov o stave zákonnosti na regionálnej úrovni.

V záujme zachovania kvalifikovaného výkonu dozoru prokurátora v prípravnom konaní, skrátenia doby trvania prípravného konania a znižovania počtu reštančných vecí boli na vybraných okresných prokuratúrach realizované previerky spisov.

Neodmysliteľnou súčasťou realizácie jednotnej trestnej politiky Slovenskej republiky je medzinárodná justičná spolupráca prokuratúry s cudzími justičnými orgánmi realizovaná na základe bilaterálnych a multilaterálnych medzinárodných zmlúv, resp. na princípe reciprocity.

Prokurátori pri výkone trestnej pôsobnosti uplatňujú svoje oprávnenia aj v oblasti medzinárodnej spolupráce v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a právne záväznými aktmi Európskej únie. Významnú úlohu v právnom styku s cudzinou má Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust), ktorá zabezpečuje komunikáciu s cudzími justičnými orgánmi a koordináciu procesných úkonov na území viacerých štátov a Európska justičná sieť (EJN), ktorá urýchľuje a zjednodušuje komunikáciu medzi justičnými orgánmi v trestných veciach.

Prokuratúra spolupracuje aj s medzinárodnými organizáciami a inštitúciami formou expertnej účasti na ich aktivitách. Prokurátori sa podieľajú tiež na tvorbe legislatívnych opatrení Európskej únie v širokom spektre trestnoprávných oblastí a zúčastňujú sa na viacerých zasadnutiach výborov Rady Európy a Organizácie spojených národov.

Prokurátori pri spracovávaní jednotných pozícií Slovenskej republiky na rokovaní poradných alebo expertných orgánov v rámci Európskej únie a Rady Európy poskytujú súčinnosť najmä Ministerstvu spravodlivosti a Ministerstvu vnútra.

Z hľadiska vývoja trestnej činnosti, osobitostí spôsobu jej páchania, ako aj foriem účasti páchatel'ov na jej páchaní, prokuratúra v rámci uplatňovania pôsobnosti v slovenskej trestnej politike identifikovala určité druhy trestnej činnosti, ktoré považuje

za referenčné a preferujúce. Na odhaľovanie a dokazovanie niektorých druhov trestnej činnosti preto vytvorila podmienky na špecializáciu prokurátorov. Špecializácia prokurátorov sa uplatňuje na úseku agendy týkajúcej sa trestnej činnosti proti životnému prostrediu, na úseku agendy týkajúcej sa trestnej činnosti mladistvých a maloletých, trestných činov spáchaných na deťoch a násilie v rodinách, na úseku vybavovania agendy daňových trestných činov a agendy trestných činov extrémizmu a trestných činov spáchaných v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí. Osobitná kategória špecializácie prokurátorov sa týka vybavovania agendy právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach.⁶⁾

2. Stav a vývoj kriminality

V roku 2023 bol v porovnaní s rokom 2022 mierne zvýšený nápad vecí v trestných registroch.

Do trestných registrov napadlo celkom 56 644 nových trestných vecí, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 nárast o 1 % (v roku 2022 do trestných registrov napadlo 56 097 trestných vecí).

Najvyšší nápad trestných vecí bol opätovne zaznamenaný v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach, kde súčasne došlo aj k najvyššiemu nárastu počtu nových trestných vecí, a to až o 4,2 % (z 9 525 v roku 2022 na 9 923 v roku 2023) a kde podiel počtu nových trestných vecí na celkovom nápade predstavuje 17,5 %. Druhý najvyšší nápad s počtom 9 128 vecí bol zaznamenaný v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave.

Vyšší nápad nových trestných vecí sa odzrkadlil nielen v náraste počtu stíhaných a obžalovaných osôb, ale aj v náraste počtu vybavených vecí. Aj napriek zvýšeniu nápadu nových trestných vecí sa udržal pozitívny trend pomeru vybavených vecí k nápadu nových trestných vecí, a to v prospech vybavených vecí. Počet vybavených vecí bol 59 965, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 nárast o 2,7 % (v roku 2022 bol počet vybavených vecí 58 412), pričom vo vzťahu k nápadu nových trestných vecí bolo vybavených o 5,9 % viac vecí (ide o 3 321 vecí). Pri reštančných veciach došlo v roku 2023 k nepatrnému nárastu počtu vecí starších ako tri roky, a to o 21 vecí. Prehľad vývoja nápadu trestných vecí za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.2.1.**

⁶⁾ Pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 9/2008 z 24. októbra 2008 o zriadení špecializácie prokurátorov na trestnú činnosť proti životnému prostrediu.

Pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2013 z 18. januára 2013 o zriadení špecializácie prokurátorov na trestnú činnosť mladistvých a maloletých, trestné činy spáchané na deťoch a násilie v rodinách.

Pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 9/2014 z 26. mája 2014, ktorým sa upravuje postup prokurátorov poverených vybavovaním agendy trestných činov daňových.

Pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2015 z 20. októbra 2015 o zriadení špecializácie prokurátorov na právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach.

Pokyn generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 25/2024 z 19. marca 2024, ktorým sa upravuje postup prokurátorov poverených vybavovaním agendy trestných činov extrémizmu a trestných činov spáchaných v súvislosti s účasťou na verejnom podujatí.

Prokurátori v roku 2023 ukončili trestné stíhanie proti 29 313 osobám, čo je v porovnaní s rokom 2022 pokles o 2 % (v roku 2022 bolo ukončené trestné stíhanie proti 29 913 osobám). Najčastejším spôsobom ukončenia trestného stíhania v prípravnom konaní bolo podanie obžaloby. Obžaloba bola podaná na 24 148 osôb, čo predstavuje 82,4 % z celkového počtu ukončených trestných stíhaní. Napriek tomu, že sa znížil počet obžalovaných osôb v absolútnych číslach, v porovnaní s rokom 2022, kedy bola obžaloba podaná na 24 246 osôb, bol zaznamenaný nárast o 1,3% v pomere počtu obžalovaných osôb k počtu ukončených trestných stíhaní proti osobám. Vývoj počtu odstíhaných a obžalovaných osôb za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.2.2.**

Skladba stíhaných osôb sa v roku 2023 zásadnejším spôsobom nezmenila a je dlhodobou v podstatných ukazovateľoch konštantná. Na páchaní trestnej činnosti sa rozhodujúcou mierou podieľali muži, a to v 83,6 % (83,9 % v roku 2022). Pokiaľ ide o podiel mladistvých páchatel'ov, v porovnaní s predchádzajúcim rokom, pri tomto štatistickom ukazovateli nastala zmena, nakoľko bol zaznamenaný nárast zo 4,5 % v roku 2022 na 4,7 % v roku 2023. V roku 2023, v porovnaní s predchádzajúcim rokom, bol zaznamenaný nárast podielu trestne stíhaných osôb, ktorí nie sú občanmi Slovenskej republiky. Podiel cudzincov na skladbe stíhaných osôb bol 5,1 % (4,3 % v roku 2022), z toho bolo 15 mladistvých cudzincov, čo predstavuje z celkovej skladby trestne stíhaných mladistvých len 1,1 %.

Nezanedbateľným štatistickým ukazovateľom je aj údaj o počte stíhaných osôb, ktoré sa trestnej činnosti dopustili pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky. Ich podiel na skladbe stíhaných osôb mierne klesol z 20,8 % v roku 2022 na 20,6 % v roku 2023. Zo štatistických ukazovateľov je evidentné, že počet osôb, ktoré sa páchania trestnej činnosti dopustili pod vplyvom alkoholu, prevažuje nad počtom osôb, ktoré sa jej dopustili pod vplyvom inej návykovej látky. V roku 2023 bolo zaznamenaných až 5 214 osôb, ktoré sa dopustili trestnej činnosti pod vplyvom alkoholu a 820 osôb, ktoré sa dopustili trestnej činnosti pod vplyvom inej návykovej látky.

Počet osôb, proti ktorým bolo skončené trestné stíhanie a spáchali trestný čin pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky v rokoch 2021 až 2023, zobrazuje nasledovný graf:

Opätovne bol zaznamenaný najvyšší počet trestne stíhaných osôb, ktoré sa dopustili trestného činu pod vplyvom alkoholu, v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline

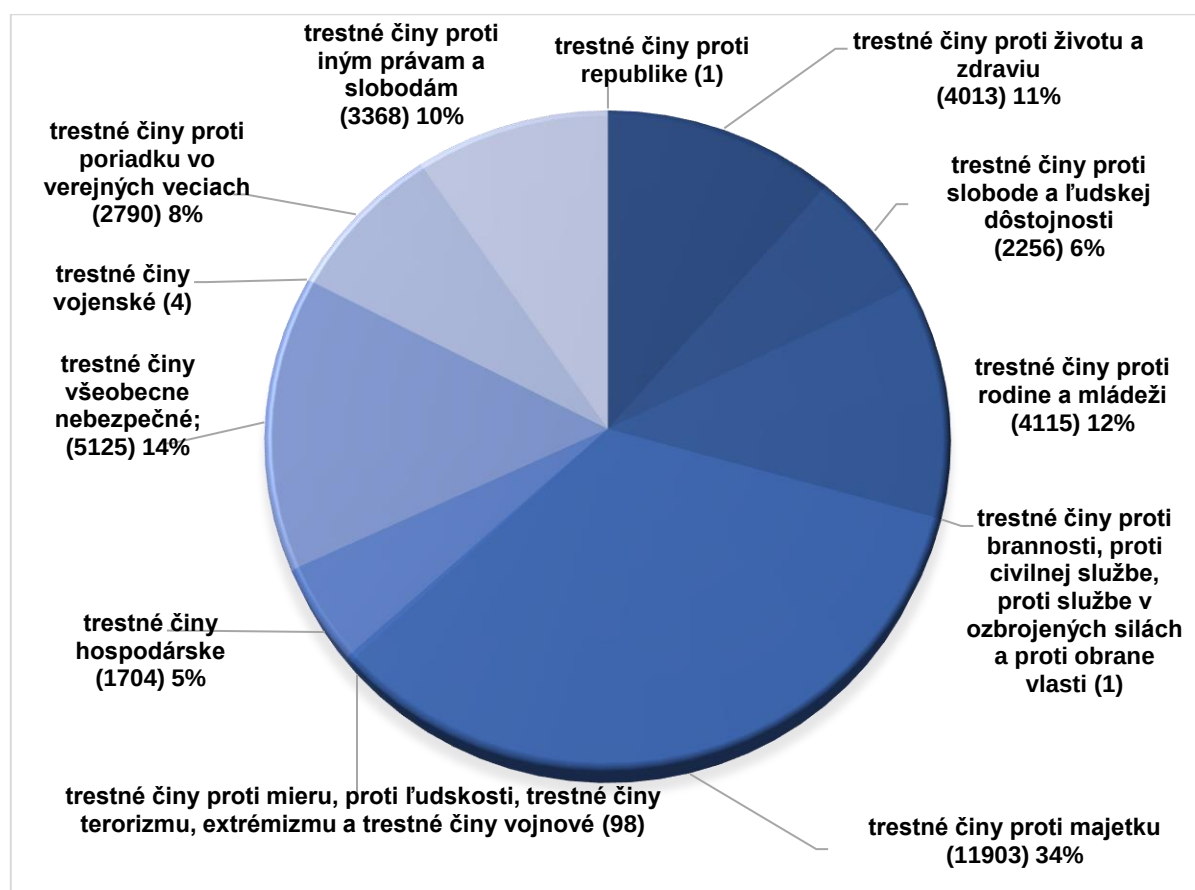
(956 osôb v roku 2023, 985 osôb v roku 2022). Najvyšší počet trestne stíhaných osôb, ktoré sa dopustili trestnej činnosti pod vplyvom inej návykovej látky bol aj v roku 2023 evidovaný Krajskou prokuratúrou v Banskej Bystrici (273 osôb v roku 2023, 307 osôb v roku 2022).

Vývoj skladby odstíhaných osôb mužov, žien, právnických osôb, mladistvých, cudzincov, osôb pod vplyvom alkoholu a osôb pod vplyvom inej návykovej látky za posledné tri roky je uvedený v **tabuľke II.2.3**.

V porovnaní s rokom 2022 bol v roku 2023 zistený nárast počtu obžalovaných osôb, ktoré už boli v minulosti trestne stíhané, pretože ich počet stúpol o 464 osôb. Prehľad vývoja počtu obžalovaných recidivistov za posledné tri roky je v **tabuľke II.2.4**.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím sa vo svojej podstate štruktúra kriminality nezmenila. V jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky je ovplyvnená najmä sociálno-ekonomickými a demografickými faktormi.

Skladbu trestných činov podľa jednotlivých hláv osobitnej časti Trestného zákona v ukončených trestných stíhaniach obvinených zobrazuje nasledovný graf:

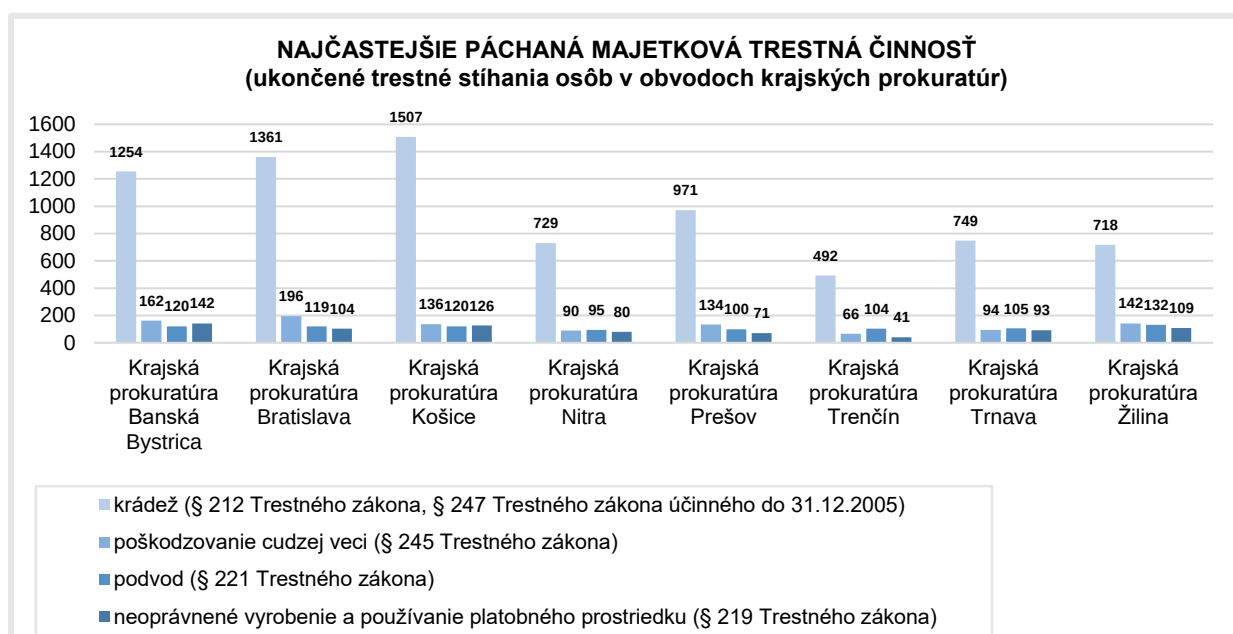

Poznámka: graf zobrazuje percentuálny podiel ukončených trestných stíhaní obvinených len pri počte prevyšujúcom 1000 obvinených

Najvyšší podiel trestnej činnosti v roku 2023 predstavovala opätovne majetková trestná činnosť. Z hľadiska spôsobu spáchania trestnej činnosti jednoduchá majetková trestná činnosť dominovala nad sofistikovanou a najviac bolo ukončených trestných stíhaní osôb pre trestný čin krádeže (7 798 osôb), trestný čin poškodzovania cudzej

veci (1 024 osôb), trestný čin podvodu, páchaný aj v kybernetickom priestore (914 osôb) (uvedené číselné údaje zahŕňajú trestné činy právne kvalifikované aj podľa Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005) a trestný čin neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku (766 osôb).

Pri páchaní trestného činu neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku prevládala aj v roku 2023, rovnako ako v roku 2022, spôsob, keď páchateľ získal prístupové údaje k platobnej karte, a to v rámci elektronickej komunikácie alebo získal prihlasovacie údaje do elektronického bankovníctva alebo k internet bankingu a následne previedol finančné prostriedky na svoj bankový účet. Najčastejšie bol tento druh trestnej činnosti páchaný prostredníctvom mobilnej aplikácie. Napríklad, páchateľ predstieral záujem o kúpu inzerovaného tovaru, cez aplikáciu poslal správu s dvojrozmerným čiarovým kódom (QR kód) na overenie prijatia platby a po potvrdení transakcie previedol z bankového účtu poškodeného platby v prospech iného bankového účtu, často aj v správe zahraničnej bankovej inštitúcie (napríklad do Singapuru, Bulharska alebo Anglicka).

Ďalšiu skupinu trestných činov z hľadiska ich početnosti, po majetkovej kriminalite, tvorili trestné činy všeobecne nebezpečné, a to konkrétne trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona (4 322 osôb). V porovnaní s rokom 2022 (4 967 osôb) došlo, pri danom trestnom čine, v roku 2023 k poklesu trestne stíhaných osôb o 13 %. Prokuratúra naďalej venuje maximálnu pozornosť tejto trestnej činnosti a v rámci svojej pôsobnosti prijala opatrenia zamerané na to, aby ukladané tresty korešpondovali s princípmi individualizácie a proporcionality trestu a vyjadrovali zásady individuálnej a generálnej prevencie trestu.

Významný podiel na celkovej kriminalite mali aj trestné činy proti rodine a mládeži, z nich najmä trestný čin zanedbania povinnej výživy (2 334 osôb), trestné činy proti životu a zdraviu, najmä trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 156 Trestného zákona (1 023 osôb) a drogová trestná činnosť (678 osôb podľa § 171 Trestného zákona a 776 osôb podľa § 172 Trestného zákona). V Slovenskej republike boli zaznamenané prípady akútnej intoxikácie maloletých osôb výrobkami distribuovanými

prostredníctvom samoobslužných predajných automatov umiestnených v obchodných centrách a na iných verejných priestranstvách. Išlo o výrobky obsahujúce látky, napríklad HHCP (hexahydrokanabiforol) a HHCO (hexahydrokanabinol-acetát), ktoré nie sú uvedené v zozname omamných a psychotropných látok I., II. a III. skupiny zákona č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch v znení neskorších predpisov (príloha č. 1 zákona). Požitie týchto výrobkov maloletými osobami spôsobilo aj stav ohrozujúci ich život a museli byť hospitalizované. Ide o nový nebezpečný spoločenský jav, ktorý môže negatívnym spôsobom ohroziť život a zdravie maloletých osôb. V tejto súvislosti je potrebné flexibilnejšie reagovať na vzniknuté javy, napríklad vykonaním legislatívnych zmien v zozname omamných látok a psychotropných látok.

V súvislosti so zvýšenou kontrolou na hraniciach Slovenskej republiky v rámci Schengenského priestoru z dôvodu migračných trás utečencov bol opätovne zaznamenaný výrazný nárast (o 119,6 %) počtu trestných stíhaní proti osobám za trestný čin prevádzachstva podľa § 355 a § 356 Trestného zákona (246 osôb v roku 2023, 112 osôb v roku 2022). Nárast trestných stíhaní osôb za tento trestný čin bol zaznamenaný v obvodoch Krajskej prokuratúry v Nitre (87 osôb v roku 2023, 18 osôb v roku 2022), Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici (48 osôb v roku 2023, štyri osoby v roku 2022) a Krajskej prokuratúry v Bratislave (42 osôb v roku 2023, 18 osôb v roku 2022).

3. Priority prokuratúry v oblasti jednotlivých druhov trestnej činnosti

Jednou z priorít Generálnej prokuratúry v roku 2023 bol boj proti ekonomickej trestnej činnosti.

Dane, poplatky a iné dávky predstavujú významnú časť zdrojov štátneho rozpočtu, pričom bez ochrany procesov, ktorými sa finančné prostriedky dostanú do štátneho rozpočtu, štát nemôže plniť svoje základné funkcie. Prokurátorská ochrana finančných prostriedkov patriacich do štátneho rozpočtu prispieva k stabilizácii dôvery občianskej spoločnosti v štát a jeho fungovanie.

Medzi priority prokuratúry v oblasti ochrany rozpočtovej sústavy patrilo v roku 2023 trestné stíhanie páchatel'ov trestných činov daňových (bod 3.1.), legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, s čím súvisí aj finančné vyšetrovanie a zaisťovanie majetku v trestnom konaní (bod 3.2.).

Medzi ďalšie priority prokuratúry patrilo boj proti environmentálnej kriminalite. V posledných rokoch sa dôraz na ochranu životného prostredia stal prioritou z dôvodu, že životné prostredie je ohrozenou nenahradiateľnou hodnotou, ktorá je životne dôležitá pre každého z nás. Trestné činy proti životnému prostrediu (bod 3.3.) sa stali jednou z najvýnosnejších foriem organizovanej trestnej činnosti na svete, čo významným spôsobom ovplyvňuje nielen životné prostredie, ale predovšetkým zdravie ľudí.

Prokuratúra už tradične sústreďuje osobitnú pozornosť na kriminalitu mladistvých, trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch.

Kriminalita mladistvých je podmienená zväčša situačne, často je páchaná spontánne bez hlbšieho uváženia, čo zodpovedá veku a stupňu psychickej vyspelosti mladistvých páchatel'ov. V nadväznosti na uvedené špecifiká je prokuratúra povinná aplikovať voči mladistvým páchatel'om osobitné zákonné a faktické postupy.

Trestné činy súvisiace s domácim násilím spôsobujú obetiam telesné aj duševné škody. Táto trestná činnosť je vo väčšine prípadov pred verejnosťou skrytá, s malým potenciálom ju objasniť, preto je činnosť prokurátorov v tejto oblasti osobitne kontrolovaná.

Trestné činy páchané na deťoch majú takmer vždy vážne následky. Chrániť deti ako obeť trestnej činnosti bolo a ostane jednou z najdôležitejších prokurátorských priorít.

Z uvedených dôvodov je popísaným druhom kriminality venovaná osobitná pozornosť (bod 3.4.).

Prokuratúra monitorovala páchanie trestnej činnosti aj príslušníkmi ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkmi finančnej správy (bod 3.5.) a ostatnými verejnými činiteľmi (bod 3.6.), a to vzhľadom na subjekty, od ktorých štát a spoločnosť vyžaduje dôsledné dodržiavanie právnych predpisov.

Využívanie informačných technológií a internetu spôsobili, že fenoménom 21. storočia sa stala počítačová kriminalita (bod 3.7.). Nárast tohto druhu trestnej činnosti priamo súvisí s digitalizáciou spoločnosti a zdokonaľovaním informačných technológií a týka sa najrôznejších druhov kriminálnych aktivít páchaných prostredníctvom počítačov s využitím počítačových sietí.

V roku 2023 prokuratúra zamerala svoju trestnú pôsobnosť aj na trestnú zodpovednosť právnických osôb (bod 3.8.). Osobitné posudzovanie trestnej zodpovednosti právnických osôb súvisí s povinnosťou Slovenskej republiky dodržiavať medzinárodné záväzky.

Uvedené oblasti trestnej činnosti a ich druhy patria medzi priority prokuratúry, ktoré budú podrobne analyzované v nasledujúcej časti správy.

3.1. Trestné činy daňové

Daňové trestné činy tvoria najpočetnejšiu skupinu trestných činov hospodárskych. Tento okruh trestnej činnosti považuje prokuratúra za závažný negatívny spoločenský jav, ktorý nepriaznivo ovplyvňuje základné funkcie štátu a narúša príjmovú stránku verejných rozpočtov.

Skladba trestných činov daňových v roku 2023 bola veľmi podobná ako v roku 2022.

Z trestných činov daňových bol v roku 2023 (rovnako ako v roku 2022) v praxi najčastejšie zistený trestný čin nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona. V menšom rozsahu išlo o trestný čin neodvedenia dane a poistného podľa

§ 277 Trestného zákona, trestný čin skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona a trestný čin porušenia predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru podľa § 279 Trestného zákona. Najmenší podiel z celkového nápadu daňových trestných činov predstavoval trestný čin daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona. Za trestný čin marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona nebola trestne stíhaná žiadna osoba, rovnako ako v roku 2022.

V roku 2023 došlo k nárastu celkového počtu obvinených, obžalovaných a odsúdených osôb z daňových trestných činov. Trestne stíhaných bolo 1 326 osôb (4,52 % z celkového počtu trestne stíhaných osôb). V porovnaní s rokom 2022 došlo k nárastu o 143 osôb (1 183 osôb bolo stíhaných v roku 2022). Prokurátori v roku 2023 za daňové trestné činy obžalovali 904 osôb. V porovnaní s rokom 2022, v ktorom obžalovali 818 osôb, ide o nárast o 86 osôb. V roku 2023 bolo za daňové trestné činy odsúdených 837 osôb, pričom v roku 2022 bolo odsúdených 759 osôb, teda ide o nárast o 78 osôb.

Celoštátny trend je charakterizovaný miernym nárastom počtu trestne stíhaných, obžalovaných a odsúdených osôb za daňové trestné činy.

Príčina nárastu počtu osôb stíhaných pre daňovú trestnú činnosť pravdepodobne môže súvisieť s väčšou efektivitou objasňovania daňovej trestnej činnosti, avšak determinovanou schopnosťou orgánov činných v trestnom konaní zabezpečiť relevantné a hodnoverné účtovné doklady povinných subjektov, ktoré sú následne podrobované znaleckému skúmaniu.

Z hľadiska záujmu štátu na zabezpečení príjmov štátneho rozpočtu pri daňových trestných činoch mal vplyv aj inštitút účinnej ľútosti. Aj v roku 2023 bol tento inštitút najčastejšie uplatňovaný v trestných stíhaniach vedených za trestné činy neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona a nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona. Uplatňovanie inštitútu účinnej ľútosti podľa § 86 ods. 1 písm. d) Trestného zákona [§ 86 ods. 1 písm. e) Trestného zákona účinného do 31. decembra 2019] pri daňových trestných činoch má význam nielen z hľadiska možnosti páchatel'a dosiahnuť svoju beztrestnosť, ale aj z hľadiska pozitívneho ekonomického efektu na príjmovú časť štátneho rozpočtu.

Dokazovanie daňovej trestnej činnosti zostáva aj naďalej pomerne zložité pre sofistikovanejší spôsob jej páchania v porovnaní s inými druhmi kriminality.

Z hľadiska dokazovania je pre tento druh kriminality charakteristické zdĺhavé forenzné znalecké dokazovanie, predmetom ktorého sú často skreslené a neúplné účtovné doklady právnických osôb, bez preskúmania ktorých nie je možné preukázať objektívnu a ani subjektívnu stránku daňového trestného činu. Ďalšou skutočnosťou, ktorá sťažuje objasnenie daňovej trestnej činnosti, je daňová optimalizácia zameraná na uplatňovanie paušálnych výdavkov a vedenie jednoduchého účtovníctva. Neúplnosť účtovnej dokumentácie a absencia účtu v banke sú prekážkami v preukazovaní solventnosti podnikateľského subjektu.

Obtiažnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri dokazovaní tohto druhu kriminality je determinovaná aj ďalšími faktormi, napríklad činnosťou páchatel'ov,

ktorí zastierajú spáchanie daňovej trestnej činnosti prevodom obchodných podielov právnických osôb, prostredníctvom ktorých spáchali trestnú činnosť. Spravidla ide o prevody obchodných podielov na cudzích štátnych príslušníkov, často nedohľadateľných v ich domovskom štáte, prípadne v inom štáte, na neexistujúce osoby a taktiež na osoby nespôsobilé vykonávať podnikateľskú činnosť. V ostatnom uvedenom prípade sú to osoby mentálne zaostalé, osoby bez domova alebo zo sociálne nepriaznivého prostredia, ktoré len prepožičiavajú svoje identifikačné údaje bez reálneho záujmu vykonávať podnikateľskú činnosť a bez disponovania akoukoľvek dokumentáciou vzťahujúcou sa k právnickej osobe.

Ďalšou skutočnosťou, ktorá sťažuje predovšetkým pri trestnom čine neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona a trestnom čine nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona objasnenie daňovej trestnej činnosti a v konečnom dôsledku aj vyodenie trestnoprávnej zodpovednosti voči jej páchatelom - osoba vykonávajúca samostatne zárobkovú činnosť – je aj zákonná možnosť uplatňovať paušálne výdavky a s tým súvisiace zjednodušené vedenie účtovníctva. Pri neúplnej účtovnej dokumentácii a neexistencii účtu podnikateľského subjektu v peňažnom ústave sa dostávajú orgány činné v trestnom konaní do dôkaznej núdze v dôsledku problému spojeného s preukázaním schopnosti podnikateľského subjektu uhradiť neodvedenú či nezaplatenú daň alebo poistné v deň ich splatnosti.

Výrazne komplikujúcim prvkom pri objasňovaní predovšetkým trestného činu skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona a trestného činu daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona je značný časový odstup od spáchania dokazovaného konania a aj zabezpečovanie dôkazov prostredníctvom právnej pomoci.

Cezhraničný rozmer daňovej trestnej činnosti je charakterizovaný predovšetkým prípadmi neoprávneného odpočtu dane z pridanej hodnoty z dôvodu uplatnenia oslobodenia od dane z pridanej hodnoty pri intrakomunitárnom dodaní tovaru, častokrát aj deklarováním trojstranného obchodu, na realizáciu ktorého reálne neboli splnené zákonné podmienky.

Nadnárodný charakter daňovej trestnej činnosti sa výrazne prejavil tak, ako v roku 2022, v obvode Krajskej prokuratúry v Nitre. Organizátormi daňových podvodov súvisiacich s neoprávneným uplatnením nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty boli cudzí štátni príslušníci, spravidla občania Maďarska, ktorí sa v peňažných ústavoch, pred úradmi i notármi dohovorili maďarským jazykom, pričom do fiktívnych prevodov tovaru zapájali aj účelovo založené obchodné spoločnosti formálne sídliace na území Slovenskej republiky.

Zo štatistických údajov vyplýva, že formy a spôsoby páchania daňovej trestnej činnosti sú obdobné ako v minulých rokoch. Ide predovšetkým o nezaplatenie splatnej dane a poistného na dôchodkové zabezpečenie, nemocenské poistenie, zdravotné poistenie alebo príspevkov na poistenie v nezamestnanosti a neodvedenie už zrazenej dane a poistného.

Úspešnosť odhaľovania daňovej trestnej činnosti je determinovaná kvalitnou legislatívou v daňovej oblasti, kontrolnou činnosťou daňových subjektov

prostredníctvom elektronizácie účtovnej dokumentácie a zavedením povinnosti zálohovania a odovzdávania elektronizovanej účtovnej dokumentácie daňovým orgánom.

Daňová trestná činnosť sa vyznačuje relatívne vysokou latentnosťou, pričom úspešnosť jej odhalenia a objasnenia závisí od vzájomnej koordinácie jednotlivých zložiek štátu majúcich v jednotlivých štádiách trestného konania priamy vplyv na zistenie a usvedčenie páchatel'a. Vzhľadom na náročnosť vyšetrovania, dôsledne plánovanú a zložito realizovanú daňovú trestnú činnosť a jej významné dosahy na ekonomiku štátu, prokuratúra v tejto oblasti uplatňuje špecializáciu prokurátorov.

Za trestné činy daňové boli v roku 2023 vedené trestné stíhanie aj na Úrade špeciálnej prokuratúry. Za daňovú trestnú činnosť bolo celkove trestne stíhaných 124 osôb (113 osôb v roku 2022), z toho za trestný čin skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona bolo trestne stíhaných 71 osôb (o 37 osôb viac ako v roku 2022), za trestný čin neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona bolo trestne stíhaných 44 osôb (o 26 osôb menej ako v roku 2022) a za trestný čin daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona bolo trestne stíhaných deväť osôb (rovnako ako v roku 2022).

3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vyhodnotenie finančného vyšetrovania a zaist'ovania majetku v trestnom konaní

3.2.1. Legalizácia výnosu z trestnej činnosti

Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti vo svojich jednotlivých formách podľa § 233, § 233a a § 234 Trestného zákona predstavuje malý podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov, avšak výsledkom jeho spáchania sú veľké zisky. Odhaľovanie a postihovanie tejto trestnej činnosti má výrazný dosah na ekonomické a podnikateľské prostredie Slovenskej republiky. K zvýšeniu aktivity prokuratúry k postihovaniu prania špinavých peňazí smerovali aj prijaté rezortné opatrenia vyplývajúce zo správy z 5. kola hodnotenia Slovenskej republiky Výborom expertov Rady Európy pre hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL (The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism).

V roku 2023 bolo za tento druh trestnej činnosti stíhaných 77 fyzických osôb (z tohto jedna osoba pri právnej kvalifikácii tohto trestného činu podľa § 252 Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005), čo z celkového počtu stíhaných osôb predstavuje podiel 0,13 % (v roku 2022 bolo stíhaných 76 osôb) a na 48 osôb podali prokurátori obžalobu (v roku 2022 bolo obžalovaných 58 osôb). Prokuratúra eviduje aj v roku 2023 nárast počtu odsúdených osôb za tento trestný čin o osem osôb (v roku 2022 bolo odsúdených 37 osôb). Pokiaľ ide o páchanie tohto druhu trestnej činnosti právnickými osobami, v roku 2023 boli realizované trestné konania proti siedmim právnickým osobám (v roku 2022 proti trom právnickým osobám).

Štatistické ukazovatele v posledných rokoch nasvedčujú trendu mierneho nárastu postihu tejto trestnej činnosti. Najviac trestných stíhaní bolo realizovaných v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave (proti 13 osobám) a v obvode Krajskej

prokuratúry v Žiline (proti 13 osobám). Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry viedli trestné stíhanie pre túto trestnú činnosť celkovo proti 13 fyzickým osobám a siedmim právnickým osobám.

Finančné vyšetrovanie v súvislosti s touto trestnou činnosťou bolo v roku 2023 vykonávané v celkovo 120 trestných veciach, čo predstavuje oproti roku 2022 nárast o sedem realizovaných finančných vyšetrovaní. Z tohto počtu bolo finančné vyšetrovanie prevažne vykonané v jeho základnej (primárnej) forme a v desiatich prípadoch v jeho rozšírenej forme. V trestnom konaní vedenom pre tento druh trestnej činnosti bol aplikovaný zaisťovací inštitút vo vzťahu k veciam a k majetku celkovo v 21 trestných veciach, oproti roku 2022 ide o pokles o 39 trestných vecí.

Najčastejšie využívanými zaisťovacími inštitútmi pri trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti, najmä v súbehu s ďalšími trestnými činmi organizovanej kriminality a majetkovej kriminality, boli zaistenie peňažných prostriedkov (§ 95 ods. 1 Trestného poriadku), zaistenie nehnuteľnosti (§ 96a ods. 1 Trestného poriadku) a zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku (§ 425 ods. 1 Trestného poriadku). Celkovo bol týmito zaisťovacími inštitútmi zaistený majetok v hodnote 1 692 309 eur. V porovnaní s rokom 2022 ide o pokles o 20 386 362,23 eur (v roku 2022 bol zaistený majetok vo výške 22 078 671,23 eur); v roku 2022 bol v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave v jednom trestnom konaní zaistený majetok v hodnote 17 412 327,78 eur. V roku 2023 bola najvyššia hodnota majetku (1 231 362 eur) zaistená v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave.

Z hľadiska identifikácie protiprávných konaní, ktoré môžu byť posúdené ako trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti, rozoznávame dva základné zdroje informácií o tejto trestnej činnosti. Prvým zdrojom je spáchanie tzv. predikatívneho trestného činu, ktorého existencia podmieňuje to, aby následné tzv. legalizačné konanie mohlo byť posúdené ako trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti. Skutočnosť, že vec bola získaná trestným činom, musí byť v konaní o trestnom čine bezpečne zistená a z odôvodnenia rozsudku musí byť zrejmé, akým trestným činom sa tak stalo. Druhým zdrojom poznatku o možnom páchaní trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti je činnosť Finančnej spravodajskej jednotky, ktorá oznamuje orgánom činným v trestnom konaní podozrivé konania.

Pri trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti boli evidované všetky tri formy jeho spáchania (samopranie, legalizácia prostredníctvom tretích osôb a aj autonómna legalizácia).

Z hľadiska právnej kvalifikácie predikatívnej (t. j. zdrojovej) trestnej činnosti má jednoznačnú prevahu majetková trestná činnosť, ktorá je obvykle v prípade dokonania spojená s generovaním určitého výnosu. Dominujú trestné činy krádeže podľa § 212 Trestného zákona, sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, podvodu podľa § 221 Trestného zákona, daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona a nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 Trestného zákona.

Pokiaľ ide o podvodné konania, tieto sú najčastejšie spáchané formou elektronickej komunikácie (CEO podvody, phishing, investičné podvody, vylákavanie zálohových platieb). Pri dokazovaní tohto trestného činu je obtiažne preukázanie jeho

subjektívnej stránky, teda vedomosti páchatel'a o pravom pôvode veci. Najčastejším objektom tohto druhu trestnej činnosti sú ľahko speňažiteľné veci (elektronika, oblečenie, náradie, záhradná technika, šperky a iné cennosti, veci bežnej spotreby).

3.2.2. Machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe

Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až § 268 Trestného zákona predstavuje minimálny podiel na celkovej páchanej trestnej činnosti. V roku 2023 boli za tento trestný čin stíhané tri osoby, čo z celkového počtu stíhaných osôb predstavuje podiel 0,005 %. V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný pokles o 15 osôb. Obžalobu podali prokurátori na tri osoby, teda bolo obžalovaných o deväť osôb menej ako v roku 2022 a žiadna osoba nebola odsúdená, čo je pokles o šesť odsúdených osôb oproti roku 2022. V roku 2023 boli za tento trestný čin stíhané osoby a podané obžaloby len v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave.

V obvodoch krajských prokuratúr boli za tento druh trestnej činnosti začaté trestné stíhania celkovo v 15 veciach, z toho najviac v piatich veciach v obvodoch Krajskej prokuratúry v Bratislave a Krajskej prokuratúry v Trnave.

V šiestich trestných veciach bolo trestné oznámenie odmietnuté podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku. Predmetom výkonu prokurátorského dozoru v obvodoch krajských prokuratúr boli obvykle verejné obstarávania v oblasti štátnej správy a samosprávy, a to za predpokladu, že neboli financované (spolufinancované) z európskych fondov.

Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona bol najčastejšie vo vecnej pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry, pôsobnosť ktorého ustanovoval § 14 písm. b) a n) Trestného poriadku v spojení s § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Išlo o prípady, keď v súvislosti s machináciami pri verejnom obstarávaní bola spôsobená škoda veľkého rozsahu (najmenej 133 000 eur), alebo ak sa tento trestného činu dopustili členovia nebezpečného zoskupenia, alebo ak pri ňom boli zneužitá finančné prostriedky z fondov Európskej únie. Trestné stíhania súviseli najmä s verejnými obstarávaniami právnických osôb s majetkovou účasťou štátu alebo v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu. Pre tieto verejné obstarávania bolo opäť, ako to bolo konštatované v predchádzajúcom roku, charakteristické zadávanie podmienok zákazky takmer „na mieru“ konkrétnemu vopred vybranému uchádzačovi alebo prispôsobovanie ich priebehu takému uchádzačovi.

Aj v roku 2023 evidujeme zvýšený trend podávania trestných oznámení najmä zo strany neúspešných uchádzačov verejných súťaží na rôznych verejných obstarávateľov (orgány verejnej moci).

Obvykle bolo s prebiehajúcim trestným konaním paralelne vedené aj administratívne konanie o preskúmanie úkonov kontrolovaného verejného obstarávateľa, resp. konanie o správnom delikte verejného obstarávateľa, a to Úradom pre verejné obstarávanie, ktorý konal o námietke neúspešného uchádzača alebo z úradnej moci. Orgánom činným v trestnom konaní v takých situáciách poskytoval úrad súčinnosť pri zabezpečovaní dokumentácie z verejného

obstarávania, ktorou už disponoval. Orgány činné v trestnom konaní zohľadňovali aj závery z administratívneho prieskumného konania Úradu pre verejné obstarávanie, s ktorým bolo možné identifikovať porušenia zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a to v kontexte s posúdením existencie zákonných znakov objektívnej stránky trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona.

Úrad pre verejné obstarávanie a Generálna prokuratúra uzavreli 15. marca 2018 dohodu o spolupráci, ktorá aj v roku 2023 tvorila rámec aktívnej spolupráce zameranej na vzájomnú výmenu informácií. V rámci tejto spolupráce Úrad pre verejné obstarávanie poskytol prokurátorom aktualizovaný zoznam pracovníkov, ktorí môžu byť konzultanti v trestnom konaní.

Aplikácia zákonných znakov trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona je v praxi limitovaná z hľadiska následku uvedeného v odsekoch 2 a 3 spôsobením škody súťažiteľovi. Takáto škoda môže súťažiteľovi vzniknúť zo strany verejného obstarávateľa vtedy, ak dojedná prednosť alebo výhodnejšie podmienky inému súťažiteľovi. Objektívizovanie výšky škody spôsobenej súťažiteľovi je v aplikačnej praxi často predmetom forenzného dokazovania.

3.2.3. Finančné vyšetrovanie a zaistenie majetku v trestnom konaní

Trestný poriadok v ustanovení § 1 definuje od 1. januára 2021 nový účel trestného konania, ktorý má smerovať aj k tomu, aby boli výnosy z trestnej činnosti definované v ustanovení § 130 ods. 8 Trestného zákona odňaté. Z tohto dôvodu sú predmetom dokazovania (tzv. finančného vyšetrovania) podľa § 119 ods. 1 písm. f) a g) Trestného poriadku aj výnosy z trestnej činnosti a prostriedky na jej spáchanie, ich umiestnenie, povaha, stav a cena a aj majetkové pomery na účely odňatia výnosov z trestnej činnosti.

V roku 2023 bolo na prokuratúre realizované finančné vyšetrovanie v 1 256 trestných veciach, čo predstavuje nárast o 203 trestných vecí v porovnaní s rokom 2022. Najviac finančných vyšetrovaní bolo realizovaných v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline (v 475 trestných veciach), Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici (v 226 trestných veciach) a Krajskej prokuratúry v Bratislave (v 153 trestných veciach). V obvodoch ostatných krajských prokuratúr sa počet realizovaných finančných vyšetrovaní pohyboval od 47 trestných vecí do 96 trestných vecí, pričom na Úrade špeciálnej prokuratúry, vzhľadom na charakter realizovaných trestných vecí, bolo finančné vyšetrovanie vykonané takmer v každej trestnej veci. Počet finančných vyšetrovaní v trestných veciach je uvedený **v tabuľke II.3.2.3.1.**

Celková hodnota zaisteného majetku na základe finančného vyšetrovania za rok 2023 predstavuje sumu 30 210 376 eur, čo v porovnaní s rokom 2022 predstavuje pokles hodnoty zaisteného majetku o sumu 9 094 922 eur. Majetok v najväčšej hodnote bol zaistený v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave (3 910 630 eur). Hodnota zaisteného majetku prokurátormi Úradu špeciálnej prokuratúry predstavovala sumu 15 651 502 eur, z čoho najväčší podiel predstavovala nominálna

hodnota cenného papiera (zmenky) na sumu 15 000 000 USD (po prepočte 13 832 534 eur).

Najpoužívanejším zaistovacím úkonom bolo aj v roku 2023 zaistenie peňažných prostriedkov podľa § 95 ods. 1 Trestného poriadku a zaistenie hnuteľnej veci podľa § 96f Trestného poriadku.

Najväčší objem majetku v obvodoch krajských prokuratúr bol zaistený prostredníctvom inštitútu zaistenia nehnuteľnosti podľa § 96a ods. 1 Trestného poriadku. Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry najčastejšie využívali inštitút zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku až do nálezů Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021-264 z 27. septembra 2023 o treste prepadnutia majetku ukladaného podľa § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona.

Najčastejším druhom zaistovaného majetku v sledovanom období boli finančné prostriedky vedené na účte v banke, nehnuteľnosti (najmä byty, pozemky, domy), motorové vozidlá, peniaze v hotovosti, šperky a luxusný tovar vysokej hodnoty.

Inštitúty zaistenia výkonu trestu prepadnutia veci (§ 428 ods. 2 Trestného poriadku), zaistenia výkonu zhabania veci (§ 461 ods. 2 Trestného poriadku) a zaistenia výkonu zhabania časti majetku (§ 461a ods. 2 Trestného poriadku) neboli v prípravnom konaní v roku 2023 využité.

Na využívanie zaistovacích inštitútov vo vzťahu k majetku mal významný vplyv nález Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021-164 z 27. septembra 2023, ktorým bol vyslovený nesúlads ustanovení § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2 a čl. 20 ods. 1 ústavy. Podľa napadnutých ustanovení Trestného zákona bol v taxatívne určených prípadoch primeraným a spravodlivým vždy iba trest prepadnutia majetku. Súdys nemali možnosť pri ukladaní trestu prepadnutia majetku určiť jeho rozsah, ale museli ukladať tento druh trestu vo vzťahu k celému majetku odsúdeného. Nevyvrátiteľná domnienka primeranosti obligatórneho uloženia trestu prepadnutia majetku porušovala princíp primeranosti a únosnosti zásahu do vlastníckych práv, ktorý sa v konkrétnom prípade mohol ukázať ako neprimeraný a odporujúci zásade ochrany legálne nadobudnutého majetku. Týmto nálezom Ústavného súdu zostalo nedotknuté fakultatívne ukladanie trestu prepadnutia majetku (§ 58 ods. 1 Trestného zákona), ktoré rešpektuje materiálnu podmienku posúdenia okolností trestného činu a pomerov páchatel'a. Po vyhlásení nálezů Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2021 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, teda od 20. októbra 2023, súdys už nemohli obligatórne ukladať trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona a nakoľko nebolo možné legitímne očakávať obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku, nebol uplatňovaný ani inštitút zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku. Po prijatí tohto nálezů Ústavného súdu prokurátori pri majetku zaistenom v prípravnom konaní na výkon trestu prepadnutia majetku (§ 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona) posudzovali v každej trestnej veci, či je daný iný zákonný dôvod jeho zaistenia. V kladnom prípade bol aktualizovaný dôvod zaistenia partikulárnej veci z majetku a ak nebol daný iný zákonný dôvod na zaistenie majetku, rozhodol o zrušení jeho zaistenia bez substitúcie. V roku 2023 došlo k zrušeniu takto zaisteného majetku v celkovej hodnote 1 178 510 eur.

V právoplatne skončených trestných veciach, v ktorých nebol súdom uložený trest prepadnutia majetku ešte vykonaný, zakladá strata účinnosti ustanovení § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona ako skutočnosť skôr neznáma dôvod pre obnovu konania. Účinky nálezu Ústavného súdu sa nevzťahujú na právoplatne skončené trestné veci, v ktorých už bol trest prepadnutia majetku vykonaný (§ 93 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov a nález Ústavného súdu PL. ÚS 1/2021).

Aj v roku 2023 pretrvával žiaduci pozitívny trend využívania jednotlivých zaisťovacích inštitútov v trestnom konaní, a to napriek nižšej hodnote celkovo zaisteného majetku alebo majetku zaisteného v súvislosti s trestným činom legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona a § 233a Trestného zákona.

Tieto výsledky sú determinované aktívnou spoluprácou prokuratúry a Finančnej spravodajskej jednotky.

Postih tejto trestnej činnosti sa odvodzuje nielen zo spáchania a preukázania tzv. predikatívneho trestného činu, ale aj z vyhodnotenia poznatkov a operatívnych informácií od Finančnej spravodajskej jednotky o páchaní legalizácie výnosov z trestnej činnosti a tzv. neobvyklých obchodných operáciách vykonávaných na bankových účtoch.

Prokuratúra plnila aj v roku 2023 povinnosti uložené zákonom č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ťažisko spolupráce medzi Finančnou spravodajskou jednotkou a orgánmi činnými v trestnom konaní smeruje k zvýšeniu miery využiteľnosti vzájomne poskytovaných informácií. Spolupráca prokuratúry s Finančnou spravodajskou jednotkou sa odvíja od metodiky Svetovej banky a skúseností z procesov národného hodnotenia rizika v oblasti legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu.

Od 1. augusta 2021 všetky potrebné činnosti pre ochranu a správu zaisteného majetku v trestnom konaní vykonáva Úrad pre správu zaisteného majetku. V roku 2023 sa uskutočnili viaceré medzirezortné stretnutia zástupcov Generálnej prokuratúry a Úradu pre správu zaisteného majetku. Cieľom bolo odstránenie aplikačného problému týkajúceho sa právomoci prokurátora uložiť podľa Trestného poriadku pokyn vo vzťahu k úkonom súvisiacim so správou zaisteného majetku, ktorý je už v správe Úradu pre správu zaisteného majetku. Prokurátor nemá právomoc záväzným pokynom podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku upraviť postup policajta pri úschove (správe) zaisteného majetku od jeho prevzatia pracovníkom úradu. V súvislosti s riešením aplikačných problémov týkajúcich sa preberania zaisteného majetku v trestnom konaní úradom do výkonu správy bolo v roku 2023 vydané výkladové stanovisko generálneho prokurátora por. č. 1/2023 z 1. marca 2023, ktoré bolo v roku 2022 iniciované Ministerstvom spravodlivosti.

Pokiaľ ide o veci zaistené v trestnom konaní za účelom dokazovania, najčastejšie vykonáva správu (úschovu) takto zaisteného majetku Policajný zbor. Prokuratúra a Policajný zbor spolupracujú aj v prípadoch v trestnom konaní skonfiškovaného majetku, ktorý je po jeho zaistení v správe Policajného zboru. Po tom, ako sa skonfiškovaný majetok stane majetkom štátu a príslušný obvodný úrad

ako jeho správca aktívne nekoná a neprevezme majetok do správy štátu, Policajný zbor upozorní na jeho nečinnosť prokuratúru a tá žiada o prijatie adekvátnych opatrení vo vzťahu k obvodnému úradu Najvyšší kontrolný úrad.

Efektivitu postihu trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti zabezpečuje od 1. februára 2022 špecializovaný policajný útvar - Národná centrála osobitných druhov kriminality a jej odbor finančného vyšetrovania, s ktorým má prokuratúra pozitívne skúsenosti. Realizuje aj finančné vyšetrovania závažnej predikatívnej trestnej činnosti, ktorá inak patrí do pôsobnosti krajských riaditeľstiev Policajného zboru a okresných riaditeľstiev Policajného zboru, ktoré sú personálne poddimenzované.

Z hľadiska medzirezortnej spolupráce prokuratúra aj v roku 2023 zhromažďovala informácie, ktoré poskytovala aj ostatným rezortom v rámci činnosti Multidisciplinárnej integrovanej skupiny odborníkov zameranej na elimináciu legalizácie výnosov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Informácia o činnosti tejto skupiny za rok 2023 bola predmetom rokovania medzirezortného Expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou za účasti zástupcu Generálnej prokuratúry a bola schválená bez pripomienok.

Služobným predpisom na úseku postihu legalizácie výnosu z trestnej činnosti, finančného vyšetrovania, zaisťovania vecí a majetku a odoberania výnosov z trestnej činnosti a nástrojov použitých na jej spáchanie, vrátane ukladania majetkových trestov a ochranných opatrení záväzným pre prokurátorov, je opatrenie generálneho prokurátora sp. zn. V/2 Spr 125/20/1000-53 z 29. júna 2021. Tento služobný predpis upravuje pôsobnosť prokuratúry v oblasti boja s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu a v oblasti zaistenia a konečného odoberania výnosov z trestnej činnosti. Na základe tohto opatrenia sa vykonáva tzv. finančné vyšetrovanie podľa § 119 ods. 1 písm. f) Trestného poriadku vo všetkých trestných veciach, v ktorých Trestný zákon ustanovuje ukladanie trestu prepadnutia majetku (§ 58 Trestného zákona), ukladanie trestu prepadnutia veci, ak ide o prepadnutie výnosu z trestnej činnosti alebo tzv. náhradnej hodnoty a uloženia ochranného opatrenia zhabania veci podľa § 83 ods. 1 písm. a) až c) a f) Trestného zákona a ochranného opatrenia zhabania časti majetku podľa § 83a ods. 1 Trestného zákona. Finančné vyšetrovanie sa realizuje aj vo všetkých trestných veciach, ktoré sa vedú pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti (§ 233, 233a a 234 Trestného zákona), v trestných veciach, v ktorých predikatívnymi trestnými činmi sú zneužívanie právomoci verejného činiteľa, závažné podvody, finančná kriminalita, trestné činy daňové, závažná majetková trestná činnosť, trestná činnosť páchaná organizovanými skupinami a trestná činnosť súvisiaca s terorizmom.

Uvedené opatrenie generálneho prokurátora bolo doplnené opatrením generálneho prokurátora č. 3/2022 z porady generálneho prokurátora konanej v dňoch 13. až 15. decembra 2022 v Krpáčove. Na základe doplňujúceho opatrenia sú zabezpečované štatistické prehľady zaisťovania majetku, vecí a výnosov z trestnej činnosti, vrátane ich hodnoty za príslušný kalendárny štvrtrok od jednotlivých krajských prokuratúr a Úradu špeciálnej prokuratúry.

Problematika finančného vyšetrovania, odoberania výnosov z trestnej činnosti a nástrojov použitých na jej spáchanie a správy zaisteného majetku bola rozhodujúcou

témou pracovnej porady riaditeľa trestného odboru Generálnej prokuratúry s vedúcimi prokurátormi trestného odboru, námestníkmi krajských prokurátorov pre trestný úsek a vedúcimi trestných oddelení krajských prokuratúr, ktorá sa uskutočnila v dňoch 29. až 30. mája 2023 v Starej Lesnej a tiež pracovnej porady trestného odboru Generálnej prokuratúry so zástupcami Policajného zboru a Finančnej správy k finančnému vyšetrovaniu, ktorá sa uskutočnila v dňoch 15. až 16. novembra 2023 v Starej Lesnej. Prokurátori trestného odboru Generálnej prokuratúry sa zúčastnili v dňoch 24. až 25. januára 2023 aj na pracovnej porade odboru finančného vyšetrovania Národného centra osobitných druhov kriminality a v dňoch 4. až 6. septembra 2023 na vzdelávacom podujatí Policajného zboru s názvom „Vyšetrovateľské dni“ v Starej Lesnej zameranom na trestnoprávnu zodpovednosť právnických osôb a odoberanie výnosov z trestnej činnosti páchanej právnickými osobami. Uvedená problematika je aj naďalej predmetom pravidelných porád krajských prokurátorov, okresných prokurátorov, ako aj medzirezortných porád so zástupcami krajských riaditeľstiev Policajného zboru, okresných riaditeľstiev Policajného zboru a aj so zástupcami Národného centra osobitných druhov kriminality, odboru finančného vyšetrovania. Na pracovné porady sú pozývaní aj zástupcovia Úradu pre správu zaisteného majetku. Na základe záverov prijatých na pracovných poradách sú krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami prijímané interné opatrenia za účelom efektívneho odoberania výnosov z trestnej činnosti.

Aj v roku 2023 prokuratúra dôsledne plnila úlohy vyplývajúce z procesov spadajúcich do pôsobnosti Výboru expertov Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu - MONEYVAL a súvisiacich štandardov medzinárodnej organizácie pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu Finančnej akčnej skupiny (FATF – Financial Action Task Force), procesov spadajúcich do pôsobnosti Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru (Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu zo dňa 16. mája 2005), procesov spadajúcich do oblasti vzájomného hodnotenia členských štátov Európskej únie, ako aj z procesov v rámci ďalších hodnotiacich mechanizmov Rady Európy, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) a Organizácie spojených národov.

Príkladom efektívneho spôsobu odčerpávania výnosov pri stíhaní legalizácie výnosov z trestnej činnosti spojenej s výkonom finančného vyšetrovania a zaistením výnosov z trestnej činnosti je trestná vec realizovaná v roku 2023 v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne. Trestná vec súvisí s trestnou vecou mediálne nazývanou „bar Fatima“. Trestné stíhanie bolo a je vedené pre skutok, podľa ktorého obvinení s vedomím, že pri prevode obchodného podielu spoločnosti S. P. A., s. r. o. so sídlom v Považskej Bystrici, ktorá vlastnila viaceré nehnuteľnosti v katastrálnom území mesta Trenčín (pozemky charakteru zastavaných plôch a nádvorí, stavbu – prevádzkovú budovu) došlo ku spáchaniu trestného činu - obzvlášť závažného zločinu vydierania podľa § 189 ods. 1, ods. 2 písm. a) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. a) Trestného zákona, od roku 2008 vykonávali formálne prevody nehnuteľností v pôvodnom vlastníctve spoločnosti S. P. A., s. r. o. alebo obchodných podielov v spoločnostiach, ktoré vlastnili nehnuteľnosti, v úmysle zatajiť vec pochádzajúcu z trestnej činnosti, zakryť jej pôvod či zmať jej zaistenie na účely trestného konania alebo jej prepadnutia alebo zhabania, pričom takto mali legalizovať majetok najmenej v hodnote 255 000 eur. Proti trom fyzickým osobám bolo vznesené

obvinenie za obzvlášť závažný zločin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 ods. 1 písm. a) a ods. 5 písm. a) Trestného zákona a proti štyrom právnickým osobám (jedna akciová spoločnosť a tri spoločnosti s ručením obmedzeným) za obzvlášť závažný zločin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 ods. 1 písm. a) a ods. 5 písm. a) Trestného zákona. Prípravné konanie nebolo doposiaľ meritórne skončené.

3.3. Trestné činy proti životnému prostrediu

V roku 2023 v porovnaní s rokom 2022 došlo k nárastu počtu stíhaných osôb za trestné činy proti životnému prostrediu. V roku 2023 bolo stíhaných 370 osôb, čo je v porovnaní s rokom 2022 nárast o 45 osôb. Počet stíhaných osôb v oblasti environmentálnej kriminality predstavuje len asi 1,26 % z celkového počtu stíhaných osôb. Nárast počtu stíhaných osôb sa odzrkadlil aj v počte obžalovaných osôb, ktorých bolo 251 (v porovnaní s rokom 2022 išlo o nárast o 26 osôb). Za túto trestnú činnosť bolo v roku 2023 odsúdených 195 osôb (v roku 2022 bolo odsúdených 218 osôb). Dohodou o vine a treste bolo ukončených 27 vecí (pokles o jednu vec), podmienene zastavené trestné stíhanie bolo 55 osobám (nárast o 14 osôb) a uzavretím zmluvy a zastavením trestného stíhania bolo ukončené trestné stíhanie 21 osôb (v roku 2022 20 osôb).

Najviac stíhaných osôb v roku 2023 bolo za trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, za ktorý bolo stíhaných 104 osôb (v porovnaní s rokom 2022 nárast o 14 osôb). Z hľadiska počtu stíhaných osôb nasledoval trestný čin pytlactva podľa § 310 Trestného zákona, za ktorý bolo stíhaných 92 osôb (v porovnaní s rokom 2022 nárast o šesť osôb). Za trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona bolo stíhaných 63 osôb (v porovnaní s rokom 2022 nárast o 14 osôb) a rovnako 63 osôb bolo stíhaných aj za trestný čin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 Trestného zákona (v porovnaní s rokom 2022 nárast o 12 osôb). Za trestný čin týrania zvierat podľa § 305a Trestného zákona bolo stíhaných 33 osôb (v porovnaní s rokom 2022 nárast o deväť osôb). Zostávajúce trestné činy podľa druhého dielu šiestej hlavy osobitnej časti Trestného zákona sa vyskytujú v menšom počte.

Vysoká objasnenosť páchatelov závažnejších spôsobov páchania trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona súvisí s reorganizáciou a postupným personálnym posilnením a materiálnym zabezpečením odboru odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality Národnej centrály osobitných druhov kriminality Prezídia Policajného zboru.

V roku 2023 v porovnaní s rokom 2022 došlo k miernemu nárastu tohto typu kriminality, čo môže súvisieť aj so skončením nepriaznivej epidemiologickej situácie v predchádzajúcich rokoch v spojitosti s ochorením COVID-19 a následne zvýšenou mobilitou obyvateľov.

Na základe poznatkov Generálnej prokuratúry možno konštatovať, že k celkovému počtu odhalených trestných činov vo výraznej miere, okrem operatívno-pátracej činnosti polície a oznamovaní trestnej činnosti zástupcami štátnych orgánov, prispela primárne zvýšená angažovanosť občanov a zástupcov občianskych združení, ktorým osud životného prostredia nie je ľahostajný.

V aplikačnej praxi týkajúcej sa tohto druhu kriminality sa dlhodobo stretávame s neprimeranou dĺžkou forenzného znaleckého dokazovania, na čo má vplyv aj nedostatok znalcov zapísaných v odbore ochrany životného prostredia, najmä z odvetvia odpadov, priemyselného a komunálneho odpadu, ochrany životného prostredia či klasifikácie druhov a rozsahu nebezpečných látok. Znalecké dokazovanie aj naďalej predstavuje rozhodujúcu súčasť dokazovania environmentálnych trestných činov a v skutkovo náročnejších veciach nepriaznivo ovplyvňuje dĺžku vyšetrovania.

Generálna prokuratúra eviduje vyššiu sofistikovanosť páchatel'ov pri páchaní trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, ktorý má zásadný dosah na životné prostredie. Jeho uvedenie do pôvodného stavu nie je vždy možné, prípadne si vyžaduje vynaloženie značných finančných prostriedkov z dôvodu širokospektrálneho negatívneho dosahu trestnej činnosti na viaceré zložky životného prostredia vyznačujúceho sa často dlhodobými (až „medzigeneračnými“) negatívnymi vplyvmi.

V rámci aktuálne vedených trestných stíhaní pri trestných činoch proti životnému prostrediu eviduje Generálna prokuratúra v roku 2023 najviac odstíhaných páchatel'ov za trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona. V niektorých trestných veciach bolo vznesené obvinenie aj proti právnickým osobám, čo vyplýva z podstaty podnikania a zainteresovania mnohých subjektov na páchaní tohto druhu trestnej činnosti (konatelia firiem, zodpovední zamestnanci, spriaznené osoby). Ako príklad je možné uviesť trestné veci vedené v súvislosti s výstavbou významných stavebných projektov (napríklad cestný obchvat hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislava) alebo s prevádzkou veľkých skládok (skládky odpadu v Bratislave a jej okolí a v okolí Trnavy). Okrem toho Generálna prokuratúra venuje pozornosť aj prebiehajúcemu trestnému stíhaniu súvisiacemu s výraznou environmentálnou záťažou spôsobenou chemickou výrobou v lokalite katastrálneho územia Strážske.

V trestných konaniach prokurátori často pristupujú k zaist'ovaniu vecí použitých na spáchanie trestnej činnosti (stavebné mechanizmy), finančných prostriedkov (na bankových účtoch fyzických osôb a právnických osôb alebo v hotovosti) a aj nehnuteľností, ktoré mohli byť nadobudnuté z prostriedkov získaných trestnou činnosťou. Uplatňovanie zaist'ovacích úkonov úzko súvisí s finančným vyšetrovaním, ktoré je pri tomto druhu kriminality vykonávané obligatórne.

Z hľadiska spôsobu páchania trestnej činnosti proti životnému prostrediu neboli v územných obvodoch krajských prokuratúr zaznamenané prípady vymykajúce sa obvyklému spôsobu páchania tohto druhu trestnej činnosti. Na druh trestných činov páchaných proti životnému prostrediu majú vplyv aj regionálne špecifiká a odlišnosti.

Napríklad, vzhľadom na to, že pomerne veľká rozloha územia v pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici sa nachádza minimálne v druhom stupni ochrany podľa všeobecne záväzných právnych predpisov na úseku ochrany prírody a krajiny (Národný park Nízke Tatry, Národný park Muránska Planina, Chránená krajinná oblasť Poľana, Národný park Veľká Fatra a ďalšie), ako najčastejší environmentálny trestný čin bol evidovaný trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 ods. 2 Trestného zákona (napríklad nepovolené vjazdy

motorovými vozidlami do chránených oblastí). Takýto charakter environmentálnej trestnej činnosti bol zistený najmä na Okresnej prokuratúre Banská Bystrica a Okresnej prokuratúre Brezno. V obvode Okresnej prokuratúry Rimavská Sobota bolo páchanie tejto formy trestnej činnosti spojené s páchaním majetkovej trestnej činnosti. Išlo o nepovolené vjazdy motorovými vozidlami do lesných porastov za účelom odcudzenia drevnej hmoty a jej následného použitia na kúrenie v domácnosti. Páchanie takejto environmentálnej trestnej činnosti v súbehu s majetkovou trestnou činnosťou bolo evidované aj v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Prešove.

Prokurátori Generálnej prokuratúry vypracovali v roku 2023 „Zhodnotenie stavu zákonnosti pri neoprávnených vjazdoch osôb dopravnými prostriedkami, ktoré možno právne kvalifikovať ako trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 ods. 2 Trestného zákona“ (ďalej v tomto bode len „zhodnotenie“). Vypracovanie zhodnotenia bolo stanovené v Pláne hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023. Cieľom zhodnotenia bolo zdokumentovanie rozhodovacej činnosti orgánov činných v trestnom konaní pri stíhaní osôb, ktoré v rozpore so všeobecne záväznými predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými predpismi na úseku lesného hospodárstva neoprávnene jazdili motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku. Páchateľmi tohto druhu trestnej činnosti boli najčastejšie osoby, ktoré v minulosti neboli trestne stíhané a ani priestupkovo prejednávané. Páchateľmi boli výnimočne tzv. adrenalínoví jazdci alebo vodiči terénnych motorových vozidiel vykonávajúci jazdu v prírode po nespevnených cestách. Najviac neoprávnených jász motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku bolo zistených v obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici. Z podkladov krajských prokuratúr pre uvedené zhodnotenie tiež vyplynulo, že neexistuje centrálna evidencia páchatel'ov priestupkov na úseku ochrany prírody a lesov. Tieto priestupky na úseku ochrany prírody a lesov sú evidované len v interných registroch Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo životného prostredia“) a Ministerstva pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja“) a nie sú súčasťou Ústrednej evidencie priestupkov Ministerstva vnútra. Na účely trestného konania je preto nevyhnutné, aby orgány činné v trestnom konaní pri objasňovaní a dokazovaní tohto druhu trestnej činnosti zisťovali evidenčné informácie aj od Ministerstva životného prostredia a Ministerstva pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja. Na túto evidenčnú diskrepanciu upozornila Generálna prokuratúra uvedené ministerstvá so žiadosťou o prijatie súvisiacich opatrení. Zhodnotenie je uverejnené na webovom sídle Generálnej prokuratúry.

Problematika trestných činov proti životnému prostrediu bola aj v roku 2023 témou pracovných porád a stretnutí prokurátorov špecializujúcich sa na tento druh kriminality. V dňoch 27. až 28. apríla 2023 sa uskutočnila pracovná porada prokurátorov špecializujúcich sa na trestnú činnosť proti životnému prostrediu v Starej Lesnej v súlade s Plánom odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023.

Prokurátori Generálnej prokuratúry sa 14. júna 2023 zúčastnili pracovného stretnutia misie Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zameraného na III. hodnotenie environmentálnej výkonnosti Slovenskej republiky, ktoré organizovalo Ministerstvo životného prostredia.

V dňoch 20. až 22. novembra 2023 zorganizovala Generálna prokuratúra vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky Stará Lesná seminár pre prokurátorov Ukrajiny tematicky zameraný aj na oblasť boja proti environmentálnej kriminalite. Organizácii tohto pracovného stretnutia predchádzala dohoda generálnych prokurátorov Slovenskej republiky a Ukrajiny. Seminára sa zúčastnili prokurátori špecializujúci sa na trestnú činnosť proti životnému prostrediu, a to z Generálnej prokuratúry a Krajskej prokuratúry v Bratislave, policajti odboru odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality Národnej centrality osobitných druhov kriminality Prezídia Policajného zboru a prokurátori z Ukrajiny. Seminár bol venovaný nielen vnútroštátnej právnej úprave Slovenskej republiky a Ukrajiny, ale aj identifikovaniu problémov a postupov pri odhaľovaní, dokumentovaní a vyšetrovaní tejto kriminality.

3.4. Kriminalita mladistvých a trestné činy súvisiace s domácim násilím a trestné činy páchané na deťoch

3.4.1. Kriminalita mladistvých

Na účely tejto správy sa pod označením „kriminalita mladistvých“ rozumie páchanie trestných činov osobami staršími ako 14 rokov a mladšími ako 18 rokov. Trestná činnosť páchaná mladistvými osobami je závažným celospoločenským problémom, ktorý si vyžaduje intenzívnu pozornosť a spoluprácu viacerých orgánov verejnej moci.

Po ôsmich rokoch, v ktorých bol zaznamenaný trend poklesu trestných stíhaní mladistvých osôb (roky 2015 až 2022), v roku 2023 prokuratúra eviduje ich mierny nárast. V roku 2023 bolo ukončené trestné stíhanie proti 1 391 mladistvým, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 nárast o 54 obvinených mladistvých, teda o 4 % (v roku 2022 bolo trestne stíhaných 1 337 mladistvých). Významný nárast v počte trestne stíhaných mladistvých osôb evidujú prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici, a to až o 15,6 % v porovnaní s rokom 2022.

Mladiství obvinení, voči ktorým bolo v roku 2023 ukončené trestné stíhanie, tvoria podiel 4,7 % na celkovom počte stíhaných osôb (v roku 2022 to bol podiel 4,5 %).

Na trestnej činnosti mladistvých sa mladistvé osoby staršie ako 14 rokov a mladšie ako 15 rokov podieľali takmer v 41 % trestných vecí, čo predstavuje enormný nárast, a to až o 14 % v porovnaní s rokom 2022. Najvýznamnejší nárast v počte trestne stíhaných mladistvých v tejto vekovej skupine evidujú prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry v Nitre (o 29 % v porovnaní s rokom 2022) a v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach (o 15 % v porovnaní s rokom 2022).

Dievčatá tvorili 11,5 % z trestne stíhaných mladistvých osôb, čo predstavuje mierny nárast oproti roku 2022. Vplyv alkoholu alebo inej návykovej látky na páchanie

trestnej činnosti mladistvými bol zistený v 8 % trestných vecí, v ktorých bolo v roku 2023 vedené trestné stíhanie proti mladistvému, čo je o jedno percento viac ako v roku 2022.

Vývoj počtu obžalovaných mladistvých a počtu mladistvých recidivistov za posledné tri roky je v **tabuľke II.3.4.1.1**. Z údajov tam uvedených vyplýva, že v roku 2023 bol v porovnaní s rokom 2022 zaznamenaný nárast počtu obžalovaných mladistvých o takmer 10 %, ako aj výrazný nárast – až o 37 % v počte obžalovaných mladistvých, ktorí sa v minulosti už dopustili trestnej činnosti.

Najviac trestných stíhaní proti mladistvým v roku 2023 evidujú, tak isto ako v roku 2022, Krajská prokuratúra v Košiciach (457 trestných stíhaní v roku 2023, 499 v roku 2022, 419 v roku 2021), Krajská prokuratúra v Prešove (383 trestných stíhaní v roku 2023, 373 v roku 2022, 381 v roku 2021) a Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici (326 trestných stíhaní v roku 2023, 282 v roku 2022, 285 v roku 2021). Najmenej vedených trestných stíhaní proti mladistvým bolo v roku 2023, tak isto ako v roku 2022, v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne (76 trestných stíhaní v roku 2023, 88 v roku 2022). Uvedený trend sa v porovnaní s rokom 2022 nezmenil. Kontinuálny nárast počtu trestne stíhaných mladistvých osôb eviduje Krajská prokuratúra v Trnave – od roku 2021 vzrástol počet trestne stíhaných mladistvých z 84 v roku 2021 na 101 v roku 2022, až na 116 v roku 2023, čo predstavuje nárast za uvedené obdobie až o 38 %.

Prokurátori v roku 2023 ukončili trestné stíhanie proti mladistvým obžalobou v 1 013 trestných veciach, teda takmer v 73 % všetkých ukončených trestných vecí mladistvých (v roku 2022 to bolo v 923 trestných veciach, teda v 69 % ukončených trestných veciach mladistvých). Rovnako ako v roku 2022 podali najviac obžalôb prokurátori v obvodoch Krajskej prokuratúry v Košiciach - 306 (250 v roku 2022), Krajskej prokuratúry v Prešove - 228 (199 v roku 2022) a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici - 180 (171 v roku 2022).

V porovnaní s rokom 2022 prokurátori v menšom rozsahu aplikovali proti mladistvým alternatívne spôsoby skončenia trestného stíhania (tzv. odklony), najmä podmienené zastavenie trestného stíhania, dohodu o vine a treste alebo schválenie zmieru a zastavenie trestného stíhania. Tieto odklony boli v roku 2023 aplikované v 19,5 % zo všetkých ukončených trestných stíhaní proti mladistvým (5,5 % pokles v porovnaní s rokom 2022). Najčastejšie využívaným odklonom bolo, na rozdiel od roku 2022, kedy to bolo konanie o dohode o vine a treste, podmienené zastavenie trestného stíhania, ktorým bolo skončené trestné stíhanie mladistvých v 123 veciach (117 v roku 2022), podielovo najviac v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne (15 % z ukončených trestných vecí proti mladistvým). Dohodou o vine a treste bolo skončených 118 trestných vecí proti mladistvým (161 trestných vecí v roku 2022); podielovo najviac tento inštitút využívali prokurátori v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne, a to v 39,4 % všetkých ukončených trestných stíhaní proti mladistvým. Najmenej využívaným odklonom bolo, rovnako ako po minulé roky, schválenie zmieru a zastavenie trestného stíhania, ktorým bolo skončených 29 trestných stíhaní proti mladistvým (pokles o 15 v porovnaní s rokom 2022); podielovo najviac v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline (13,5% z ukončených trestných vecí proti mladistvým).

V roku 2023 bolo postúpením vecí ukončené trestné stíhanie v 11 trestných veciach mladistvých obvinených (15 trestných vecí v roku 2022). Trestné stíhanie mladistvých bolo prokurátorom zastavené v 53 veciach, čo je pokles v porovnaní s rokom 2022 o päť vecí.

V roku 2023 bolo vedené trestné stíhanie v Slovenskej republike proti 15 mladistvým cudzincom, čo predstavuje z celkovej skladby trestne stíhaných mladistvých len 1,1 % (11 mladistvých cudzincov v roku 2022, teda 0,8 % z celkovej skladby trestne stíhaných mladistvých).

Skladba trestnej činnosti mladistvých sa ani v roku 2023 nezmenila. Mladiství sa v roku 2023 dopustili celkovo 1 846 trestných činov, čo predstavuje mierny nárast (o 1%) v porovnaní s rokom 2022. Najviac ukončených trestných stíhaní proti mladistvým bolo tých, ktoré boli vedené za trestné činy proti majetku (924, čo predstavuje polovicu z trestných činov spáchaných mladistvými). Podiel majetkovej trestnej činnosti páchanej mladistvými osobami na celkovom počte trestných činov spáchaných mladistvými stúpa. Kým v roku 2021 to bolo 43 % a v roku 2022 48 %, v roku 2023 je to už 50 %.

Najčastejším trestným činom proti majetku, ktorého sa v roku 2023 dopustili mladiství páchatelia, bol trestný čin krádeže podľa § 212 Trestného zákona (709 trestných činov); ide o najčastejšie páchaný trestný čin mladistvými. Z majetkovej trestnej činnosti sa mladiství dopúšťali aj trestných činov poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona (96 trestných činov), neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty podľa § 219 Trestného zákona (38 trestných činov) a neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla podľa § 216 Trestného zákona (31 trestných činov).

Trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti predstavovali druhú najčastejšie páchanú trestnú činnosť mladistvými (440, čo predstavuje takmer 24 % z trestných činov spáchaných mladistvými). Pri trestných činoch proti slobode išlo o 311 trestných vecí proti mladistvým, najviac za trestný čin porušovania domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona (195). Vo významnejšej miere sa vyskytovali aj trestné činy lúpeže podľa § 188 Trestného zákona (84) a vydierania podľa § 189 Trestného zákona (25). Pri trestných činoch proti ľudskej dôstojnosti (129 trestných činov spáchaných mladistvými) sa mladiství dopustili najčastejšie trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona (111).

Tretím štatisticky najčastejším druhom trestnej činnosti spáchanej mladistvými v roku 2023 boli trestné činy proti iným právam a slobodám (226), čo predstavuje 12 % z trestných činov spáchaných mladistvými. Najčastejším trestným činom páchaným mladistvými bol trestný čin výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona (173). Mladiství páchali aj trestné činy súvisiace s detskou pornografiou podľa § 368 až 370 Trestného zákona (26) a trestné činy nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona (13).

Významný podiel na celkovom počte trestných činov spáchaných mladistvými majú aj trestné činy proti životu a zdraviu, ktorých bolo mladistvými v roku 2023 spáchaných 161. Najväčší podiel tvoria trestné činy ublíženia na zdraví podľa § 155 až 158 Trestného zákona (104 vecí), pričom až v 97 prípadoch mladiství

spáchali trestné činy ublíženia na zdraví úmyselne, čo predstavuje alarmujúci 60 % podiel na počte trestných činov proti životu a zdraviu spáchaných mladistvými.

Počet trestných činov nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 171 až 173 Trestného zákona v porovnaní s rokom 2022 klesol o desať (49 vecí, v roku 2022 to bolo 59). Mladiství sa v roku 2023 v menšej miere dopúšťali aj trestných činov všeobecne nebezpečných a proti životnému prostrediu (43 vecí, pričom až v 28 z nich išlo o trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona), trestných činov proti poriadku vo verejných veciach (34 vecí, z ktorých najvyšší počet – 18 predstavuje trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 Trestného zákona), trestných činov proti rodine a mládeži (päť vecí), či trestných činov hospodárskych (päť vecí).

V záujme efektívneho boja s trestnou činnosťou je nevyhnutné, aby boli rozpoznané sociálno-patologické javy ovplyvňujúce správanie jednotlivcov, ktoré významnou mierou odzrkadľujú aj aktuálne spoločenské nastavenie. S trestnou činnosťou páchanou mladistvými osobami nie je možné efektívne bojovať výlučne prostredníctvom represívnych nástrojov. Významnú pozornosť je potrebné venovať aj pomenovaniu príčin trestnoprávneho konania mladistvých, z ktorých je potom následne možné nastaviť účinné nástroje prevencie.

Zo štatistických údajov je možné, pri zameraní sa na najčastejšie páchané trestné činy mladistvými, viac-menej spoľahlivo vyvodiť exogénne príčiny trestnej činnosti páchanej mladistvými osobami. K tým možno zaradiť rodinné prostredie, školské prostredie, vplyv médií a sociálnych sietí, ale aj vplyv rovesníkov a spoločnosti.

Rodina je pre dieťa tým najdôležitejším sociálnym prostredím, ktoré formuje jeho osobnosť a sociálny vývin; dieťa si v ňom osvojuje základné morálne hodnoty a spoločenské normy a vytvára hodnotovú orientáciu. V prípadoch, v ktorých rodina neplní svoju funkciu, dieťa nemá stabilné zázemie, nie je mu venovaná riadna a dostatočná pozornosť a nedostáva potrebné podnety, je rodinné prostredie jedným z najvýznamnejších kriminologických faktorov, ktoré môžu viesť k rozvoju nežiaduceho až kriminálneho správania dieťaťa.

V posledných rokoch stúpa podiel trestných činov proti majetku páchaných mladistvými na celkovej kriminalite mladistvých. Osobitne to platí v prípade trestného činu krádeže podľa § 212 Trestného zákona, ktorého podiel tvorí až 38,4 % na celkovej kriminalite mladistvých, pričom zarážajúcim ukazovateľom je to, že až 35 % trestných činov krádeže bolo spáchaných mladistvými mladšími ako 15 rokov. Nejde o sofistikovaný spôsob páchania trestnej činnosti, ale naopak, o jednoduché a neraz impulzívne konanie páchatel'a spočívajúce najmä v krádežiach v obchodných prevádzkach, vreckových krádežiach, krádežiach drevnej hmoty alebo poľnohospodárskych plodín. Väčšina mladistvých páchatel'ov tejto trestnej činnosti je motivovaná snahou o okamžité získanie veci alebo finančnej hotovosti, teda zabezpečenie materiálnych potrieb, ktoré si inak nemôžu dovoliť. Uvedená motivácia je determinovaná najmä slabou ekonomickou situáciou v rodine a zlými sociálnymi pomermi a trestná činnosť je páchaná z dôvodu uspokojovania elementárnych potrieb mladistvých páchatel'ov. Častokrát sú to osoby, ktoré žijú v mnohopočetných rodinách,

kde rodičia sú bez stáleho príjmu, výchova a výživa mladistvých obvinených je zanedbaná, títo bežne požívajú alkoholické nápoje, prípadne aj ľahko dostupné omamné a psychotropné látky, pod vplyvom ktorých páchajú nielen majetkovú, ale aj inú závažnú násilnú trestnú činnosť.

Páchanie trestnej činnosti sa však nevyhýba ani mladistvým vyrastajúcim v ekonomicky štandardnom až nadštandardnom rodinnom prostredí. V tomto prípade má vplyv na páchanie trestnej činnosti najmä nezáujem rodičov alebo zákonných zástupcov o výchovu a trávenie voľného času s mladistvými, ale aj nedostatok času z dôvodu pracovnej vyťaženia rodičov. Osobitným faktorom dnešnej doby je vplyv online priestoru, predovšetkým sociálnych sietí a rôznych elektronických nástrojov komunikácie. Čez sociálne siete, ktoré sú v širokom rozsahu využívané mladistvými, dochádza v kybernetickom priestore k rôznym spôsobom páchania trestnej činnosti. V tomto kontexte je práve vplyv týchto prvkov spojený s vplyvom rovesníkov. Čoraz častejšie sa orgány prokuratúry stretávajú s trestnou činnosťou, ktorú je možné subsumovať pod tzv. kyberšikanovanie (trestné činy vydierania, nebezpečného prenasledovania, nebezpečného vyhrážania a pod.), ale aj s trestnou činnosťou páchanou v záujme natočenia „zaujímavého“ videa s obsahom nebezpečnej až protiprávnej činnosti, ktoré páchatel následne zverejní na niektorej zo sociálnych sietí s cieľom získania čo najväčšej pozornosti (napr. fyzické útoky na iné osoby, najmä deti).

Pozornosť si určite zasluhujú aj endogénne, teda vnútorné príčiny páchania trestnej činnosti mladistvými – osobitne psychologické faktory, akými sú poruchy správania, poruchy osobnosti či intelekt. Najmä v prípadoch násilnej trestnej činnosti je badateľný vplyv psychologických faktorov u páchatelov, v dôsledku čoho sa pristupuje v rámci dokazovania k znaleckým skúmaniam z odboru psychológie či odboru zdravotníctva a farmácia, odvetvie psychiatria. Skúmanie týchto príčin si však vyžaduje hlbší a komplexnejší náhľad na túto problematiku.

V roku 2023 vzbudili pozornosť laickej aj odbornej verejnosti prípady tzv. šikanovania medzi deťmi a prípady agresívneho správania na školách, a to nielen chlapcov, ale aj dievčat. S narastajúcou agresivitou detí a ich konaním vzniká reálna hrozba naplnenia trestnoprávnej zodpovednosti, a to už u žiakov vyšších ročníkov základných škôl, ktorí sú trestnoprávne zodpovední. Ako príklad páchania takejto trestnej činnosti mladistvým je možné uviesť vec vedenú na Okresnej prokuratúre Lučenec, v ktorej bola podaná obžaloba na obvinenú mladistvú J. B. pre prečin výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. c), písm. d) Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. h) Trestného zákona. V tomto prípade žiačka šiesteho ročníka základnej školy fyzicky napadla učiteľa (sotila ho a kopla) na chodbe školy pred inými žiakmi po tom, ako ju učiteľ za jej nevhodné správanie a slovné nadávky vykázal počas vyučovacej hodiny z triedy a odprevádzal ju do kancelárie riaditeľky základnej školy.

Pokiaľ ide o regionálne odlišnosti, výrazne sa na skladbe kriminality mladistvých v jednotlivých regiónoch podieľa hospodársky a ekonomický faktor, osobitne skupín obyvateľstva vyznačujúcich sa sociálnym vylúčením. Najviac prípadov trestnej činnosti mladistvých je dlhodobou v Košickom kraji (v obvode Okresnej prokuratúry Spišská Nová Ves a Okresnej prokuratúry Trebišov), kde podiel kriminality mladistvých na celkovej kriminalite je 8 % a v Prešovskom kraji (v obvode Okresnej prokuratúry

Prešov, Okresnej prokuratúry Vranov nad Topľou a Okresnej prokuratúry Humenné), kde podiel kriminality mladistvých na celkovej kriminalite predstavuje 10 %. V obidvoch uvedených krajoch stúpol v roku 2023 podiel trestne stíhaných mladistvých osôb na celkovom počte trestne stíhaných osôb.

V obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave je najvyšší počet trestne stíhaných mladistvých - až 25 mladistvých páchatel'ov evidovaný na Okresnej prokuratúre Malacky. Vysoký počet trestne stíhaných mladistvých je determinovaný existenciou dvoch reedukačných centier v okrese Malacky. Najčastejšie tu dochádza k páchaniu trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 Trestného zákona za úteky z týchto reedukačných centier v čase uloženia ochrannej výchovy.

Obzvlášť v prípade mladistvých páchatel'ov platí, že prevencia kriminality, realizovaná napríklad formou výchovno-vzdelávacích aktivít v rámci vyučovacieho procesu, podporou ich voľnočasových aktivít a v neposlednom rade aj pozitívnym pôsobením masovokomunikačných prostriedkov, je dôležitejšia ako represia. Prevenciu kriminality mladistvých je nevyhnutné opierať predovšetkým o primárnu rodinu, ale pri cielení preventívnych opatrení aj na školské prostredie, v ktorom trávajú deti podstatnú časť dňa. Prokurátori so špecializáciou na trestnú činnosť mladistvých a maloletých a trestné činy páchané na deťoch a násilie v rodinách pravidelne participujú na preventívnych aktivitách, osobitne vykonávajú prednáškovú činnosť na základných školách a stredných školách so zameraním na základy trestnej zodpovednosti, kyberšikanovanie, trestnú činnosť spojenú s detskou pornografiou, extrémizmom či drogovú a majetkovú trestnú činnosť.

Nemenej významnou súčasťou preventívnych aktivít zameraných na potláčanie trestnej činnosti mladistvých je aj multiinštitucionálna spolupráca. Prokurátori okresných prokuratúr sa aj v roku 2023 pravidelne zúčastňovali koordinačných stretnutí na príslušnom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom užšej spolupráce príslušných orgánov pri riešení problémov s mladistvými, a to tak individuálnych, ako aj všeobecných. Prokurátori Generálnej prokuratúry so špecializáciou na trestnú činnosť mladistvých a maloletých a trestné činy páchané na deťoch a násilie v rodinách sa v roku 2023 zúčastňovali pracovných stretnutí na úrovni orgánov s celoslovenskou pôsobnosťou v záujme nastavovania jednotných pravidiel a postupov prevencie kriminality.

3.4.2. Trestné činy súvisiace s domácim násilím

Problematika domáceho násillia patrí dlhodobo k prioritám činnosti prokuratúry a je jej venovaná náležitá pozornosť.

Od roku 2008 je pokynom generálneho prokurátora zabezpečená na každej okresnej prokuratúre, krajskej prokuratúre i na Generálnej prokuratúre špecializácia prokurátorov na trestnú činnosť mladistvých a maloletých a trestné činy páchané na deťoch a násilie v rodinách. Prokurátori s touto špecializáciou sú povinní zúčastňovať sa systematického odborného vzdelávania uskutočňovaného prokuratúrou, Justičnou akadémiou a medzinárodnými inštitúciami.

Trestné činy patriace do kategórie domáceho násillia sa v porovnaní s inými druhmi trestnej činnosti násillného charakteru vyznačujú viacerými špecifikami, ktoré

podstatnou mierou determinujú postup orgánov činných v trestnom konaní pri dokazovaní. Tento druh trestnej činnosti charakterizuje špecifické miesta spáchania, keď vo väčšine prípadov absentujú priami svedkovia (sú páchané prevažne v súkromí za „zatvorenými dverami“) a špecifický okruh osôb (medzi páchatelom a obeťou je blízky vzťah). Pre páchanie trestných činov hodnotených ako domáce násilie sú charakteristické rôznorodé formy násilia, a to násilie fyzické, verbálne, psychické, sexuálne, sociálne alebo ekonomické. Páchatelia násilie opakujú, stupňujú jeho intenzitu a spravidla trvá dlhšiu dobu. Pre túto trestnú činnosť je charakteristická vysoká latencia, pri ktorej obeť zväčša dlhodobo trpia a mlčia, a to aj v prípade intervencií „zvonku“ a snahy okolia pomôcť. Obete konanie domáceho agresora bagatelizujú, nakoľko v prevažnej miere sú na ňom ekonomicky, psychicky a sociálne závislé. V mnohých prípadoch spája obeť s agresorom nielen majetok, ale aj spoločné deti.

Uvedené dôvody spôsobujú problémy pri odhaľovaní a dokazovaní tohto druhu trestnej činnosti. Obete domáceho násilia aj napriek podanému trestnému oznámeniu často menia svoje výpovede, bagatelizujú konanie páchatel'a a odmietajú v ďalšom priebehu trestného stíhania vypovedať. To sťažuje dokazovanie najmä v konaní pred súdom.

Latencia je charakteristická predovšetkým pri trestných činoch páchaných v prostredí blízkych vzťahov vrátane tých najzávažnejších, ako sú sexuálne zneužívanie, znásilnenie či týranie blízkej osoby a zverenej osoby. Následky spôsobené sekundárnou viktimizáciou sú výlučne psychologického charakteru a spôsobujú poškodenia, ktoré môžu byť často horšie a viac traumatizujúce, ako dôsledky primárnej viktimizácie (ujma spôsobená priamo páchatelom v rámci trestného činu a jeho dopady).

Trestný zákon neobsahuje skutkovú podstatu trestného činu domáceho násilia. Na účely zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach“) sa trestným činom domáceho násilia rozumie [§ 2 ods. 1 písm. e) tohto zákona] trestný čin spáchaný násilím alebo hrozbou násilia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

Medzi trestné činy, ktoré je možné posudzovať ako trestné činy domáceho násilia, patria najmä trestné činy týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona, nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona, ublíženia na zdraví podľa § 155 a § 156 Trestného zákona, vydierania podľa § 189 Trestného zákona a menej často aj trestné činy znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona, sexuálneho násilia podľa § 200 Trestného zákona, sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona, pozbavenia osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona alebo obmedzovania osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona, ak sú spáchané na blízkej osobe ako chránenej osobe podľa § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona.

Medzi hlavné kriminogénne faktory umožňujúce páchanie fyzického a psychického násilia na blízkych osobách patrí zvýšená konzumácia alkoholu,

závislosť na omamných a psychotropných látkach, osobnostné poruchy páchatel'a, psychické ochorenie páchatel'a, nezamestnanosť a zlá finančná situácia. Nezanedbateľný je aj vplyv rodiny na dieťa, v ktorej vyrastá, a rodinné prostredie, ktoré ho formuje do dospelosti. Agresivita páchatel'ov voči blízkym osobám vyplýva aj z napodobňovania vzorcov správania, s ktorými sa v detstve stretávali.

Obetami domáceho násillia sú najčastejšie ženy a deti, následne rodičia, starí rodičia a súrodenci páchatel'a.

V rámci vekového zloženia páchatel'ov trestných činov domáceho násillia je možné konštatovať, že týchto trestných činov sa dopúšťajú prevažne muži v produktívnom veku, teda vo veku od 30 do 50 rokov.

Za jeden z najzávažnejších prejavov domáceho násillia je považovaný trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona. Pri tomto trestnom čine bol v roku 2023 zaznamenaný pokles o 12 % trestne stíhaných osôb (222 trestne stíhaných osôb) v porovnaní s rokom 2022 (252 trestne stíhaných osôb). Najčastejším páchatel'om tohto trestného činu boli muži vo veku od 31 do 40 rokov (59 vedených trestných stíhaní). Z hľadiska spôsobu páchania išlo o páchanie násillia proti partnerke, deťom a rodičom, s ktorými páchatel' žil v spoločnej domácnosti. Významným kriminogénnym faktorom umožňujúcim páchanie domáceho násillia je vplyv alkoholu a iných návykových látok na páchatel'a. Tento bol zistený v 35,58 % trestných stíhaní.

Z celkového počtu trestných stíhaní vo veciach, v ktorých bolo vznesené obvinenie (ďalej aj „trestné stíhanie proti osobe“), v roku 2023 (29 313 obvinených) je podiel trestných stíhaní za trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona proti osobe 0,75 %, čo je porovnateľné s rokom 2022 (0,84 %). Najviac páchatel'ov tohto trestného činu v roku 2023 bolo opäť evidovaných v obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici (67 trestne stíhaných osôb). V obvode Krajskej prokuratúry v Nitre bol zaznamenaný oproti roku 2021 a 2022 nárast, pričom trestné stíhanie páchatel'ov za tento trestný čin má každoročne stúpajúcu tendenciu. Pri ostatných krajských prokuratúrach išlo o približne rovnaký počet páchatel'ov ako v roku 2022.

Za trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona bola v roku 2023 podaná obžaloba proti 180 osobám, čo je pokles oproti roku 2022 (obžaloba bola podaná proti 205 osobám), odsúdených bolo 148 osôb (v roku 2022 bolo odsúdených 160 osôb).

Znenie skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona je v aplikačnej praxi považované za problematické. Následkom pri tomto trestnom čine je spôsobenie fyzického utrpenia alebo psychického utrpenia. Poškodená osoba má subjektívne vnímanie vonkajšieho sveta, ktoré môže byť ovplyvnené jej osobnostným nastavením, pretože totožné konanie môže jedna osoba vnímať ako konfliktné spolunažívanie a druhej, citlivejšej osobe s nižšou toleranciou stresu, už môže spôsobovať psychické utrpenie. Spôsobovanie psychického utrpenia je potom pre orgány činné v trestnom konaní ťažko objektivizovateľné, nakoľko ide o neurčitý právny pojem (legislatívne určený) a na jeho posúdenie je treba forenzné psychologické znalecké dokazovanie.

Posúdenie psychického utrpenia len na základe subjektívneho vnímania poškodenej osoby je zneužívateľné (napríklad v rozvodových konaniach, sporoch o majetok alebo sporoch o dieťa). Hoci skutková podstata uvedeného trestného činu postihuje konania rôznych stupňov závažnosti, trestný čin je sankcionovaný rovnakou trestnou sadzbou. Aplikačné problémy by bolo možné riešiť legislatívnym spôsobom, a to definovaním fyzického a psychického utrpenia na účely Trestného zákona.

Na účely vytvorenia prehľadu spôsobu páchania trestných činov domáceho násilia boli porovnané štatistické údaje a informácie aj za trestný čin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona a trestný čin nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona. Páchanie týchto trestných činov je možné bez ohľadu na vzťah páchatel'a k obeti, teda nevyžaduje sa vzájomný vzťah blízkej osoby. Možno konštatovať pokles trestných stíhaní za trestný čin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona (o 4,2 %), ale podiel na celkovej kriminalite je takmer rovnaký ako v roku 2022. V roku 2022 bolo trestne stíhaných 1 402 osôb; v roku 2023 to bolo 1 343 trestne stíhaných osôb. V prípade trestného činu nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona počet stíhaných osôb klesol (v roku 2022 bolo stíhaných 102 osôb, v roku 2023 to bolo 72 osôb).

Pri ostatných trestných činoch, ktoré je možné vnímať ako spôsob páchania domáceho násilia, ak boli spáchané proti blízkej osobe, je vyhodnotenie štatistických údajov zložitá, pretože počty trestných konaní vedených za spáchanie týchto trestných činov proti osobe sú evidované ako celok, teda bez ohľadu na vzťah medzi poškodeným a páchatel'om. Počet trestných stíhaní za trestné činy sexuálneho charakteru, ktoré sú často súčasťou domáceho násilia, je približne rovnaký ako v roku 2022.

Za prípad vymykajúci sa obvyklému spôsobu páchania trestnej činnosti možno označiť vec vedenú Krajskou prokuratúrou v Banskej Bystrici za obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1, ods. 2 písm. b) a písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona. V decembri 2023 v priestoroch bytu po hádke mal syn opakovane udierať svoju matku päťami do tváre, nosa a brady. Následne mal hodiť do zadnej časti jej hlavy plnú pivovú fľašu, ktorá sa po náraze do hlavy rozbila. Potom ju mal stiahnuť do kúpeľne, aby sa umyla. Matka sa otočila a chcela sa vrátiť do obývačky, na čo ju mal podkopať a odhodiť smerom do rohu k radiátoru, na ktorý mala spadnúť hlavou a keď sa začala dvíhať, mal ju opakovane kopnúť do hlavy. Poškodená sa pokúšala zdvihnúť zo zeme, pritom mala chrčať. Po tom všetkom sa obvinený napil alkoholu, ktorý na ňu aj vylial a mal ju ešte trikrát kopnúť do tváre a do hrude. Poškodená týmito zraneniami podľahla. Prokurátor v máji 2024 zastavil trestné stíhanie obvineného, nakoľko obvinený nebol v čase činu pre nepríčetnosť trestne zodpovedný a predložil súdu návrh na uloženie ochranného psychiatrického liečenia ústavnou formou.

Generálna prokuratúra zorganizovala v dňoch 20. až 22. novembra 2023 v Starej Lesnej seminár pre prokurátorov z Ukrajiny, ktorý bol venovaný aj téme boja proti domácemu násiliu. Prokurátori Generálnej prokuratúry špecializujúci sa na trestnú činnosť mladistvých a maloletých, trestné činy páchané na deťoch a násilie v rodinách oboznámili ukrajinských prokurátorov s postavením a pôsobnosťou slovenských prokurátorov v trestnom konaní, výhodami špecializácie prokurátorov,

princípmi dohľadovej činnosti v trestnom konaní zo strany nadriadených prokuratúr, ako aj systémom vzdelávania prokurátorov so špecifikami spolupráce prokurátorov trestného a netrestného úseku, ako aj so spoluprácou s policajtní špecializujúcimi sa na danú agendu. K psychologickým aspektom obzvlášť zraniteľných obetí vystúpila na seminári aj psychologička z občianskeho združenia a k špeciálnym vypočúvacím miestnostiam a pomoci občianskych združení obetiam domáceho násillia výkonný riaditeľ občianskeho združenia.

3.4.3. Trestné činy páchané na deťoch

Určenie presnej skladby trestnej činnosti páchanej na deťoch a jej súhrnného podielu na celkovej kriminalite je náročné vzhľadom na množstvo detských obetí trestnej činnosti a na to, že kritériá zberu štatistických údajov to neumožňujú, nakoľko sa deti stávajú obeťami trestnej činnosti niekedy spoločne s dospelými osobami. Detské obeť nie sú v štatistických údajoch evidované osobitne.

Deti, ako najzraniteľnejšia časť ľudskej populácie, sú veľmi ľahko manipulovateľné a ovplyvniteľné, pričom následky trestnej činnosti sa na nich, ako poškodených, nemusia výrazne prejavíť hneď po spáchaní trestného činu, ale často až v neskoršom, dospelom veku, čo môže ovplyvniť ich ďalší život. Dokazovanie trestnej činnosti páchanej na deťoch je veľmi náročné a vyžaduje si osobitnú odbornosť orgánov činných v trestnom konaní.

Typickými trestnými činmi, pri ktorých sú obeťami deti, sú trestné činy proti rodine a mládeži. Najčastejšie evidovaným trestným činom bol podľa štatistických ukazovateľov trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona. V roku 2023 bolo za tento trestný čin vedených 2 334 trestných stíhaní proti osobe, čo je mierny pokles v porovnaní s rokom 2022 (2 466 trestne stíhaných osôb). Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2023 podiel trestných stíhaní za trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona predstavuje približne 8 %. Páchateľmi tohto trestného činu boli v roku 2023 najčastejšie muži – otcovia detí, voči ktorým mali zákonnú vyživovaciu povinnosť. Ženy sa tohto trestného činu dopustili asi v jednej sedmine trestných vecí. V poradí druhým najčastejšie evidovaným trestným činom bol v roku 2023 trestný čin ohrozovania mravnej výchovy mládeže podľa § 211 Trestného zákona, za ktorý bolo vedených 1 493 trestných stíhaní proti osobe. Je to mierny pokles oproti roku 2022 (v tomto roku bolo vedených 1 541 trestných stíhaní). Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2023 podiel trestných stíhaní vedených za tento trestný čin predstavuje asi 5 %. Najčastejšie boli jeho páchatelkami ženy – matky (viac ako polovica trestných stíhaní) a išlo o konanie majúce za následok zanedbanie, resp. neplnenie povinnej školskej dochádzky. Z ostatných trestných činov proti rodine a mládeži sa v roku 2023 v menšej miere vyskytovali aj trestné činy odloženia dieťaťa podľa § 205 Trestného zákona (dve trestné stíhanie), opustenia dieťaťa podľa § 206 Trestného zákona (šesť trestných stíhaní) a únosu podľa § 210 Trestného zákona (dve trestné stíhanie). Počet trestných stíhaní za tieto trestné činy je porovnateľný s rokom 2022.

Podľa štatistických údajov aj v roku 2023 boli vedené trestné stíhanie za trestné činy sexuálneho charakteru. Za zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona bolo vedených 232 trestných stíhaní proti osobe (v roku 2022 to bolo 256

trestných stíhaní). Z celkového počtu trestných stíhaní vedených proti osobe v roku 2023 podiel trestných stíhaní za zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona predstavuje 0,79%. Ide o najtypickejší trestný čin tohto charakteru, ktorého obeťou sú deti mladšie ako 15 rokov. Takmer polovica vecí bola vedených proti mladistvým, z čoho vyplýva, že najčastejším páchatelom tohto trestného činu je rovesník obete. V roku 2023 bolo vedené trestné stíhanie v siedmich veciach (v roku 2022 v ôsmich veciach) za spáchanie trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201a Trestného zákona, ktorého skutková podstata spočíva v kontaktovaní dieťaťa mladšieho ako 15 rokov prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v úmysle spáchať na ňom trestný čin sexuálneho zneužívania alebo trestný čin výroby detskej pornografie, pričom páchatel sám nie je dieťaťom. V roku 2023 bolo vedené trestné stíhanie v troch veciach (v roku 2022 v dvoch veciach) za trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201b Trestného zákona. V roku 2023 bolo vedené trestné stíhanie v desiatich veciach (v roku 2022 v siedmich veciach) za spáchanie trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 202 Trestného zákona, ktorého skutková podstata spočíva v pohnutí dieťaťa k mimomanželskej súložii alebo sexuálnemu zneužitiu dieťaťa iným spôsobom.

Deti boli aj obeťami trestných činov znásilnenia podľa § 199 Trestného zákona a sexuálneho násillia podľa § 200 Trestného zákona. Štatistický údaj o počte detských obetí pri týchto trestných činoch nie je možné exaktne uviesť, pretože centrálny informačný systém prokuratúry nemá zadaný vek osoby ako rozlišovacie kritérium.

Rozvoj digitálnych technológií so sebou prináša aj nové spôsoby páchania trestnej činnosti. Počítačová kriminalita, ktorá má veľmi dynamický charakter, priamo úmerne rastie s pokračujúcou informatizáciou spoločnosti a čoraz väčším využívaním informačných a komunikačných technológií v každodennom živote. Dostupnosť elektronických zariadení (mobilných telefónov, notebookov, tabletov a iných technických prostriedkov), ich čoraz širšie využívanie a zdanlivá anonymita, ktorú poskytuje virtuálny priestor, vedie k nárastu tohto druhu kriminality. Uvedené súvisí s rozvojom komunikácie detí v digitálnom priestore a manifestáciou ich naivity pri takejto komunikácii (stupeň rozumového a mravného vývoja detí je omnoho nižší ako starších osôb – páchatelov) a ich neskúsenosťou, kedy páchatel využíva aj svoj vplyv z pozície postavenia. Ide o veľmi závažnú trestnú činnosť, pri ktorej dochádza k sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí v digitálnom priestore. Uvedené sa týka trestných činov výroby detskej pornografie, rozširovania detskej pornografie a prechovávanía detskej pornografie, ale aj sexuálneho zneužívania bezkontaktnou formou (navádzanie dieťaťa na sexuálne aktivity pred kamerou, napríklad cez videočat alebo živý prenos) či navádzanie dieťaťa na osobné stretnutie za účelom jeho sexuálneho zneužívania. V súvislosti s výrobou detskej pornografie typickým spôsobom páchania tejto trestnej činnosti je navedenie dieťaťa na vyrobenie záznamu (video alebo fotografií), na ktorom dieťa podľa pokynov páchatela vykonáva sexuálne aktivity alebo sa obnažuje.

Za trestný čin výroby detskej pornografie podľa § 368 Trestného zákona bolo v roku 2023 vedených 19 trestných stíhaní proti osobe (v roku 2022 to bolo 34 trestných stíhaní), za trestný čin rozširovania detskej pornografie podľa § 369 Trestného zákona 73 trestných stíhaní (v roku 2022 to bolo 101 trestných stíhaní) a za trestný čin prechovávanía detskej pornografie a účasti na detskom pornografickom predstavení podľa § 370 Trestného zákona 44 trestných stíhaní

(v roku 2022 to bolo 60 trestných stíhaní). Pokiaľ ide o štatistické údaje vo vzťahu k detskej pornografii, za rok 2023 bol zaznamenaný pokles trestných stíhaní vedených proti osobe asi o 30 % v porovnaní s rokom 2022. Počet trestných stíhaní vedených vo veci, teda bez vznesenia obvinenia konkrétnej osobe, za trestné činy súvisiace s detskou pornografiou je však niekoľkonásobne vyšší. Tento druh kriminality je v praxi objasňovaný predovšetkým na základe poznatkov Prezídia Policajného zboru získaných z policajných akcií zameraných na sledovanie detskej pornografie na sociálnych sieťach v Slovenskej republike a hlásenia Národného centra pre nezvestné a vykorisťované deti (NCMEC).

V rámci obvodov jednotlivých krajských prokuratúr neboli zistené regionálne odlišnosti či špecifiká a ani nové spôsoby páchania („modus operandi“) trestných činov páchaných na deťoch.

V roku 2023 vo verejnosti rezonovala trestná vec vedená Okresnou prokuratúrou Zvolen za prečin sexuálneho zneužívania podľa 201b ods. 1 Trestného zákona. Páchateľ mal v auguste až októbri 2023 zneužiť dieťa tým spôsobom, že prostredníctvom svojho profilu na sociálnej sieti Facebook a iných svojich profiloch mal komunikovať a stretávať sa, sľubujúc rôzne výhody, s maloletou poškodenou (narodenou v roku 2011) umiestnenou v Centre pre Deti a rodinu v H. Páchateľ jej mal sľubovať zakúpenie mobilného telefónu, finančnú hotovosť 100 eur, podávať alkoholické nápoje, kupovať zmrzlinu, voziť sa s ňou na osobnom motorovom vozidle na rôzne výlety, kupovať cukríky, a to všetko s úmyslom maloletú sexuálne zneužiť. Trestné konanie je v štádiu predsúdneho konania.

Orgány činné v trestnom konaní pri oznamovateľoch trestnej činnosti a pri poskytovaní ochrany obetiam tejto trestnej činnosti kladú dôraz na ochranu pred sekundárnou viktimizáciou obetí a prijímajú opatrenia na zabránenie kontaktu s osobou, ktorú obeť označila za páchatela. Prokurátor je povinný už pri prvom kontakte poskytnúť obeti všetky informácie podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach. Zároveň je povinný poskytnúť súčinnosť pri kontaktovaní subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov. Obeť je vypočúvaná s využitím audiovizuálneho technického zariadenia. Oznamovateľ trestnej činnosti alebo obeť, ak sú ohrozené domácim násilím, môžu požiadať o pomoc aj pri riešení bytovej otázky. Táto pomoc je poskytovaná za súčinnosti úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý aktívne napomáha pri vyhľadaní ubytovania. V prípade detských obetí je potrebné postupovať tak, aby záujem dieťaťa bol vždy prvoradým hľadiskom. Na výsluchu maloletých obetí vo veku do 15 rokov je prokurátor povinný sa zúčastniť. Ochrana záujmov dieťaťa je počas výsluchu zabezpečená aj prítomnosťou zástupcu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Môže sa pribrať aj psychológ, ktorý pred výsluchom a počas výsluchu poskytuje dieťaťu odbornú pomoc. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zabezpečí umiestnenie dieťaťa v príslušnom zariadení a zároveň podáva miestne príslušnému súdu návrh na vydanie neodkladného opatrenia, ak sa obzvlášť zraniteľná obeť nachádza v domácom prostredí s nedostatočným zabezpečením riadnej výchovy, prípadne je vystavená násiliu. V týchto konaniach v civilnej oblasti uplatňujú svoje oprávnenia často aj prokurátori pôsobiaci v netrestnej oblasti.

Na Mestskom súde Bratislava II bola 19. októbra 2023 otvorená špecializovaná miestnosť na zisťovanie názoru detí a na výsluch zraniteľných obetí. Následne

sa otvorili takéto miestnosti aj na pilotných okresných súdoch v Galante, Spišskej Novej Vsi, Rožňave, Rimavskej Sobote, Prešove, Zvolene a aj na Krajskom súde v Prešove.

Problemátike trestnej činnosti páchanej na deťoch bola venovaná pozornosť aj na pracovnej porade organizovanej trestným odborom Generálnej prokuratúry v dňoch 23. až 24. októbra 2023 v Krpáčove. Na pracovnej porade sa zúčastnili prokurátori špecializujúci sa na trestnú činnosť mladistvých a maloletých, trestné činy páchané na deťoch a násilie v rodinách. Predmetom tejto porady bolo najmä riešenie aplikačných problémov v danej oblasti, prijatie opatrení na zjednotenie postupu prokurátorov a zvýšenie efektivity ich prokurátorskej činnosti.

V rámci preventívneho pôsobenia sa prokurátori zúčastňujú na besedách a školeniach zameraných nielen na deti základných škôl, ale aj na pedagogických zamestnancov zaoberajúcich sa prevenciou protispoločenských javov, ako sú kyberšikana, šikana a psychické násilie. Prokurátori sa podieľajú aj na koordinačných stretnutiach na príslušných úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny s cieľom užšej spolupráce medzi jednotlivými subjektmi participujúcimi na ochrane detí pred násilím a snahou urýchliť proces riešenia prípadov rôznych foriem násilia páchaného na deťoch poskytutím možnosti riešenia konkrétnych problémov.

3.5. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy (colníkov)

Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vo vzťahu k trestnej činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov, a to Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže, ako aj colníkov – príslušníkov finančnej správy (ďalej aj „príslušníci finančnej správy“) vykonávajú prokurátori krajských prokuratúr na základe zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení zákona č. 6/2019 Z. z. Prokurátori Generálnej prokuratúry sú druhostupňovými orgánmi činnými v trestnom konaní v týchto veciach.

Príslušníci Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a príslušníci finančnej správy v roku 2023 páchali trestnú činnosť rôzneho druhu. Išlo o trestnú činnosť, ktorú príslušníci Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy páchali v súvislosti s výkonom funkcie verejného činiteľa, ako aj trestnú činnosť, ktorá nesúvisí s plnením ich služobných úloh. V porovnaní s rokom 2022 nedošlo k zásadnejšej zmene skladby ich trestnej činnosti.

Pri trestnej činnosti súvisiacej s výkonom funkcie príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy dominoval v roku 2023 trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona.

V roku 2023 príslušníci Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy páchali aj inú trestnú činnosť, najmä trestné činy usmrtenia podľa § 149 Trestného zákona, ublíženia na zdraví podľa § 156, 157 a 158 Trestného zákona, nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona, výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona, ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona,

vydierania podľa § 189 Trestného zákona a týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona.

Trestné oznámenia a trestné stíhanie príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a príslušníkov finančnej správy sa najčastejšie týkali príslušníkov Policajného zboru, následne príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a výnimočne príslušníkov finančnej správy.

Osobitnú skupinu páchatel'ov trestnej činnosti z radov príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a finančnej správy tvorili tí, ktorí sú trestne stíhaní za najzávažnejšiu trestnú činnosť, ktorá je uvedená v § 14 Trestného poriadku (napríklad trestné činy prijímania úplatku, podplácania, nepriamej korupcie a ďalšie). Vo vzťahu k tejto trestnej činnosti aj v roku 2023 vykonávali dozor prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry.

Zo štatistických údajov o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy za rok 2023 podľa územných obvodov krajských prokuratúr vyplýva, že najviac trestných vecí v prípravnom konaní i pred začatím trestného stíhania bolo vedených Krajskou prokuratúrou v Bratislave, nasleduje Krajská prokuratúra v Košiciach a Krajská prokuratúra v Nitre. Pri Krajskej prokuratúre v Bratislave ide o pretrvávajúci jav odzrkadľujúci objektívnu skutočnosť, že v jej obvode je služobne zaradená najväčšia časť príslušníkov Policajného zboru.

Zo štatistických údajov o trestných veciach pred začatím trestného stíhania vyplýva, že v roku 2023 bolo vedených 1 100 vecí (1 080 vecí v roku 2022), čo predstavuje mierny nárast, o 20 vecí (**tabuľka II.3.5.1.**). Päť krajských prokuratúr evidovalo v roku 2023 zvýšenie počtu trestných vecí vedených pred začatím trestného stíhania v porovnaní s rokom 2022. Na Krajskej prokuratúre v Trnave došlo k miernemu poklesu nápadu vecí o jednu vec (93 trestných vecí v roku 2022), na Krajskej prokuratúre v Prešove došlo k poklesu o dve veci (86 trestných vecí v roku 2022). Krajská prokuratúra v Žiline zaznamenala výraznejší pokles nápadu vecí, a to o 47 vecí (98 trestných vecí v roku 2023, 145 trestných vecí v roku 2022).

V roku 2023, obdobne ako v roku 2022, prokuratúra eviduje trestné oznámenia podané na príslušníkov Policajného zboru, ktoré nadväzujú na trestné konania, v ktorých sú samotní oznamovatelia stíhaní ako obvinení. Motiváciou oznamovateľov je zrejme zabezpečiť si touto formou „nátlaku“ beztrestnosť v ich trestných veciach. V obvode viacerých krajských prokuratúr bolo podávaných aj množstvo trestných oznámení, predovšetkým na príslušníkov Policajného zboru, pričom motiváciou bola „pomsta“ za to, že orgány činné v trestnom konaní nerozhodli podľa ich predstáv o ich pôvodne podaných trestných oznámeniach.

Možno konštatovať, že relatívna stabilizácia nápadu vecí, predovšetkým podaní na príslušníkov Policajného zboru v roku 2023, sčasti súvisí aj s dôsledným vyhodnocovaním podaní oznamovateľov, z ktorých veľká časť je podľa obsahu posúdená ako žiadosť o preskúmanie postupu policajta v prípravnom konaní, prípadne pred začatím trestného stíhania.

K trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy formou spolupáchateľstva dochádzalo v roku 2023 skôr výnimočne. Ide o pretrvávajúci jav z predchádzajúcich rokov.

Najčastejšie sa vyskytujúcim trestným činom u príslušníkov Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy bol aj v roku 2023, obdobne ako v roku 2022, trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona. Táto trestná činnosť mala rôznorodú skladbu v závislosti od rôzneho výkonu zverených právomocí príslušníkmi Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže a finančnej správy. Najčastejšie išlo o trestnú činnosť súvisiacu s použitím donucovacích prostriedkov pri vykonávaní služobného zákroku alebo v služobných priestoroch.

3.6. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie)

Pod trestnou činnosťou ostatných verejných činiteľov sa v tejto časti rozumejú trestné činy páchané osobami, ktoré sú verejnými činiteľmi, okrem príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a príslušníkov finančnej správy, ak skutok bol spáchaný v súvislosti s výkonom ich funkcie ako verejného činiteľa. Do kategórie trestných činov páchaných verejnými činiteľmi sa zaraďujú trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona a marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 a § 327a Trestného zákona. Verejní činitelia sa v súvislosti s plnením úloh vo verejnom záujme dopúšťajú aj iných trestných činov. Najčastejšie ide o trestné činy subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona, porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 237 a 238 Trestného zákona, sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona a machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona, ktoré sú obvykle páchané v súbehu s uvedenými trestnými činmi. Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry viedli trestné stíhanie takýchto verejných činiteľov, najmä ak išlo o korupčnú trestnú činnosť.

Trestné činy ostatných verejných činiteľov predstavujú minimálny podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov. Avšak, ide o mimoriadne závažnú trestnú činnosť, ktorá má priamy dosah na celú spoločnosť a s tým súvisiacu dôveru občanov v riadne fungovanie štátu a štátnych orgánov. S výkonom funkcie verejného činiteľa sú neoddeliteľne spojené aj povinnosti, ktoré sú charakteristické pre tento špeciálny subjekt. Ich plnenie podlieha zvýšenej kontrole, a to zo strany príslušných štátnych orgánov i zo strany verejnosti.

Pri trestných činoch ostatných verejných činiteľov bol v roku 2023 v porovnaní s rokom 2022 zaznamenaný pokles v počte obvinených, a to o 30 %. Okresné prokuratúry a krajské prokuratúry evidujú za rok 2023 za trestné činy týchto verejných činiteľov spolu 15 trestných vecí, v ktorých bolo vznesené obvinenie spolu 16 osobám; za rok 2022 bolo evidovaných 22 trestných vecí, v ktorých bolo vznesené obvinenie spolu 23 osobám. V počte podaných obžalôb za trestné činy ostatných verejných činiteľov nedošlo k výraznej zmene; obžaloba bola podaná v 11 trestných veciach (v roku 2022 v 12 trestných veciach). K výraznejšej zmene nedošlo ani v počte trestných vecí ostatných verejných činiteľov, v ktorých prokurátori zastavili trestné

stíhanie podľa § 215 Trestného poriadku; takýto druh rozhodnutia bol uplatnený v roku 2023 v šiestich trestných veciach (v roku 2022 v piatich trestných veciach).

Okresné prokuratúry a krajské prokuratúry evidujú v porovnaní s rokom 2022 za rok 2023 nárast v počte odsúdených osôb, a to o 25 %. Za trestné činy ostatných verejných činiteľov bolo odsúdených desať osôb (v roku 2022 osem odsúdených osôb).

V jednej trestnej veci došlo k uzavretiu dohody o vine a treste medzi prokurátorom a obvineným, ktorá bola súdom schválená (v roku 2022 v dvoch veciach).

Podiel trestne stíhaných ostatných verejných činiteľov okrem trestných vecí vedených pre korupčnú trestnú činnosť predstavuje na celkovej kriminalite 0,05 %.

Tak, ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2023 boli vo výraznej miere podávané trestné oznámenia na rôzne osoby s rozhodovacou právomocou, napríklad na sudcov, prokurátorov, policajtov, starostov, primátorov a iných verejných činiteľov. Oznamovatelia trestnej činnosti napádali trestnými oznámeniami rozhodovaciu činnosť týchto verejných činiteľov, ak sa s ich rozhodnutiami nestotožnili alebo ak nekonali hospodárne pri nakladaní s majetkom miest a obcí, prípadne nesplnili svoje povinnosti ustanovené zákonom. Trestné oznámenia smerovali aj proti verejným činiteľom, s ktorými prichádzajú ľudia väčšinou do kontaktu, napríklad zamestnanci stavebných oddelení, katastra nehnuteľností, štátnych orgánov pôsobiacich na úseku daní, súdov, súdni exekútori, notári či príslušníci mestskej polície. V roku 2023 bol však zaznamenaný výrazný pokles trestných oznámení smerujúcich proti osobám zodpovedným za prijímanie protipandemických opatrení, najmä proti osobe hlavného hygienika Slovenskej republiky a zamestnancom Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, čo nepochybne súvisí s odvolaním mimoriadnej situácie, ktorá bola prijatá v súvislosti s ohrozením verejného zdravia.

Celkovo možno konštatovať zníženie nápadu trestných vecí týkajúcich sa trestných činov ostatných verejných činiteľov. Naďalej pretrvával postup, keď prevažná časť trestných oznámení bola policajtní odmietnutá postupom podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku z dôvodu, že oznamovatelia sa snažili prostredníctvom trestného konania zabezpečiť si splnenie svojich požiadaviek, ktoré im príslušným orgánom neboli priznané, prípadne pred podaním trestného oznámenia nevyužili všetky zákonné prostriedky civilného práva, alebo už došlo k odstráneniu protiprávneho stavu, napríklad zásahom príslušného kontrolného orgánu alebo zásahom prokurátora pri výkone dozoru v oblasti verejnej správy. V tejto súvislosti možno dodať, že zo strany orgánov činných v trestnom konaní dochádza k striktnému vyhodnocovaniu podaní podľa obsahu, a to v súlade s ustanovením § 62 ods. 1 Trestného poriadku, v dôsledku čoho nie je, bez splnenia ďalších zákonných predpokladov, o každom podaní označenom ako „trestné oznámenie“ alebo „podozrenie z trestného činu“ konané a rozhodované v zmysle ustanovení Trestného poriadku.

Pri danom druhu trestnej činnosti nie sú evidované výraznejšie odlišnosti v obvodoch krajských prokuratúr, či už z hľadiska obsahu podávaných trestných oznámení alebo konkrétneho konania verejných činiteľov, ktorým bolo vznesené

obvinenie v súvislosti s ich postavením, právomocou a zodpovednosťou, čo je ovplyvnené najmä špeciálnym charakterom subjektov týchto trestných činov v rámci štruktúry štátnych orgánov a ich zameraní (išlo napríklad o súdnych exekútorov, notárov, zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, stavebných oddelení, katastra nehnuteľností a podobne).

Z konkrétnych vecí, v ktorých došlo v roku 2023 k vzneseniu obvinenia, možno spomenúť trestnú vec vedenú v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach, v ktorej bolo vznesené obvinenie súdnemu exekútorovi za obzvlášť závažný zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. c) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona v súbehu s obzvlášť závažným zločinom sprenevery podľa § 213 ods. 1 a ods. 4 písm. a) Trestného zákona pre skutok spočívajúci v ponechaní si podstatnej časti vymoženej pohľadávky od povinnej osoby a jej nepoukázaní v prospech oprávneného a použítí na iný ako určený účel.

V obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave bolo vznesené obvinenie tiež osobe konajúcej v postavení súdneho exekútora, a to za obzvlášť závažný zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) a písm. c) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona.

Z hľadiska určenia trestnej zodpovednosti konkrétnych osôb za trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona možno považovať za problematické preukázanie motívu verejného činiteľa, teda že konal „v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech“. Poznatky z aplikačnej praxe pri trestnom čine marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 Trestného zákona poukazujú na problematické preukázanie „zmarenia alebo podstatného sťaženia splnenia dôležitej úlohy“. Dokazovanie tejto trestnej činnosti je veľmi náročné, ide o sofistikovanú činnosť vzdelaných osôb a je potrebné objasniť veľké množstvo odborných otázok z rôznych oblastí, vypočúť svedkov, ktorí sú potenciálnymi páchatelmi trestnej činnosti, prípadne majú motiváciu sa navzájom kryť. Z hľadiska určenia trestnoprávne zodpovednej osoby je dokazovanie náročné obzvlášť v prípade konania a rozhodovania kolektívnych orgánov. Problematické je ustálenie miery individuálnej zodpovednosti, rozsahu profitu páchatel'a, prípadne inej osoby, ale aj objasnenie, v prospech koho bolo protiprávne konané. Zvýšené požiadavky sú kladené aj na rozhodnutia orgánov činných v trestnom konaní, pretože sa častokrát jedná o medializované trestné veci, ktoré sú sledované laickou verejnosťou aj odbornou verejnosťou. Páchanie tohto druhu trestnej činnosti je vo veľkej miere motivované finančným prospechom, pre ktorý často dochádza k prieniku s možným naplnením skutkovej podstaty niektorého z korupčných trestných činov, aj trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti (§ 233 Trestného zákona).

Aplikačné problémy v tejto oblasti kriminality neboli evidované; nemožno konštatovať ani nedostatky súčasnej právnej úpravy. Túto trestnú činnosť možno bezpochyby zaradiť medzi kriminalitu vyznačujúcu sa nízkou objasnenosťou; spočíva v neskorom oznamovaní tejto trestnej činnosti, sofistikovanom konaní páchatel'ov a neochote kľúčových svedkov spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní. K jej objasnenosti výrazne prispelo využívanie inštitútu spolupracujúceho obvineného.

Pre efektívne odhaľovanie a postih tejto trestnej činnosti je dôležité využívanie odborných konzultantov, zabezpečovanie odborných vyjadrení a znaleckých posudkov, zjednotenie rozhodovacej činnosti štátnych orgánov, najmä v oblasti stavebného a katastrálneho konania, rozšírenie využívania inštitútu poskytovania ochrany oznamovateľom protispoločenskej činnosti podľa zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti“), ako aj zvýšenie kvality materiálneho vybavenia príslušníkov Policajného zboru, ktoré je využívané pri nasadení informačno-technických prostriedkov, posilnenie personálnych kapacít príslušnej zložky realizujúcej predmetnú utajovanú činnosť a zabezpečenie ich edukácie.

3.7. Počítačová kriminalita

Počítačovej kriminalite bol venovaný zvýšený záujem aj v roku 2023, pretože predstavovala aj v tomto období závažný problém.

Napriek tomuto konštatovaniu možno prijať záver, že za posledné roky nie je zaznamenaný výraznejší nárast v početnosti trestných činov patriacich do kategórie počítačovej kriminality. Ide o trestnú činnosť, ktorá má v značnej miere aj naďalej latentný charakter a medziročné trendy nápadu súvisiacich trestných vecí majú skôr kolísavú tendenciu.

V praxi sa naďalej prejavujú trendy z predošlých období, kde prevažuje nepriama forma počítačovej kriminality, v ktorej počítačový systém (v širšom ponímaní) slúži ako prostredie resp. prostriedok na páchanie inej trestnej činnosti, ktorá sa bežne pácha inou formou, resp. v inom prostredí. Ide napríklad o trestnú činnosť majetkového charakteru (podvody, krádeže a podobne), pri ktorej je virtuálne prostredie a najmä vyššia miera jeho anonymity zneužívané na páchanie trestných činov.

Potvrdzujú sa predpoklady vyslovené v predchádzajúcom období, podľa ktorých na výskyt či nárast počítačovej kriminality mala vplyv aj celosvetová pandémia ochorenia COVID-19, dôsledkom ktorej, okrem iného, bolo zníženie mobility ľudí a zvýšenie ich aktivít vo virtuálnom prostredí, s čím priamo súvisí i zvýšený presun kriminálnych aktivít prebiehajúcich inak v reálnom prostredí.

Počet trestných činov počítačovej kriminality, ich páchatelov a spôsob skončenia trestného konania je v informačno-technickom systéme prokuratúry možné identifikovať len v rámci kategórie trestných činov priamej počítačovej kriminality, teda trestných činov spáchaných proti počítačovému systému.

Za trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona bolo v roku 2023 vedené trestné stíhanie proti jednej osobe (v roku 2022 proti dvom osobám), na jednu osobu bola podaná obžaloba (v roku 2022 na žiadnu osobu nebola podaná obžaloba) a rovnako ako v roku 2022 nebola uzatvorená dohoda o vine a treste. V roku 2023 za tento trestný čin bola odsúdená jedna osoba (v roku 2022 boli odsúdené dve osoby). Za trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového systému podľa § 247a Trestného zákona bolo v roku 2023 vedené trestné stíhanie proti jednej osobe (v roku 2022 proti žiadnej osobe). Za tento trestný

čin, tak ako v roku 2022, nebola na žiadnu osobu podaná obžaloba a tiež nebola žiadna osoba odsúdená. V roku 2023 bolo vedené trestné stíhanie proti jednej osobe pre trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b Trestného zákona (v roku 2022 bolo vedené trestné stíhanie proti jednej osobe) a na jednu osobu bola podaná obžaloba (v roku 2022 na žiadnu osobu) a jedna osoba bola za tento trestný čin odsúdená (v roku 2022 neboli odsúdené žiadne osoby). Za trestný čin neoprávneného zachytávania počítačových údajov podľa § 247c Trestného zákona bolo v roku 2023 vedené trestné stíhanie proti jednej osobe (v roku 2022 nebolo vedené proti žiadnej osobe), na jednu osobu bola podaná obžaloba (v roku 2022 nebola obžaloba podaná na žiadnu osobu) a dve osoby boli za tento trestný čin odsúdené (v roku 2022 nebol nikto za tento trestný čin odsúdený). Za trestný čin výroby a držby prístupového zariadenia, hesla do počítačového systému alebo iných údajov podľa § 247d Trestného zákona taktiež ako v roku 2022 nebolo vedené trestné stíhanie proti žiadnej osobe, prokurátori nepodali obžalobu a nikto nebol odsúdený.

Do budúcnosti i naďalej platí predpoklad, že orgány činné v trestnom konaní budú v čoraz väčšej miere čeliť závažnému protispoločenskému konaniu, ktoré sa bude odohrávať vo virtuálnom prostredí počítačových sietí, do ktorého páchatelia presúvajú množstvo aktivít. Mnohé z nelegálnych činností úplne alebo v určitom štádiu prebiehajú v prostredí tzv. Darknetu. Ide o špecifické skryté počítačové siete, ktoré sú dostupné často len prostredníctvom špeciálne navrhnutého softvéru, pričom existujú mimo bežných komunikačných protokolov a internetových aplikácií a služieb. Účinný boj proti takýmto javom predpokladá efektívnu medzinárodnú spoluprácu a kladie i zvýšené nároky na personálnu odbornosť a technické vybavenie štátnych orgánov. Táto forma kriminality presahuje hranice štátov a počítačové podsvetie operuje vo virtuálnom prostredí, ktoré je dnes bežne trhoviskom obchodovania so zbraňami, drogami a iným zakázaným či regulovaným tovarom a miestom, kde sa organizuje a pripravuje trestná činnosť a porušujú sa autorské práva. S informatizáciou spoločnosti je tiež vysoko spojené riziko, že môže dôjsť k zneužitiu údajov obsiahnutých v štátom spravovaných informačných systémoch.

Páchatelia počítačovej kriminality informačné a komunikačné technológie buď využívajú na páchanie trestných činov (počítač je použitý ako nástroj) alebo tieto sú ich cieľom. Trestná činnosť, ktorej cieľom je počítač, je zameraná najmä na dosiahnutie zisku cestou získania informácií a výhod v rámci konkurencie, najmä v hospodárskom priestore, resp. za účelom získania majetkového prospechu s cieľom znevýhodnenia až poškodenia konkurencie alebo na spôsobenie škody inej osobe a obohatenie sa páchatel'a. Trestná činnosť, pri ktorej je počítač použitý ako nástroj na jej spáchanie, je páchaná najmä proti majetkovým právam. Vzhľadom na sofistikovanosť a anonymitu, ktorú poskytuje kybernetický priestor využitím elektronických komunikačných služieb (virtuálnych sociálnych sietí, prípadne sprostredkovateľských internetových portálov), nachádza tento druh kriminality uplatnenie aj pri páchaní širokého spektra ďalšej trestnej činnosti. Trestná činnosť, pri ktorej má počítač vedľajšiu úlohu, je páchaná predovšetkým proti osobnostným právam, ale cieľom je aj dosiahnutie majetkového prospechu.

Odhalenie a usvedčenie páchatel'ov počítačovej kriminality je pomerne náročné. Páchatelia tejto trestnej činnosti sa spoliehajú na anonymitu internetového prostredia, ktoré podstatne sťažuje ich identifikáciu. Pre tento druh kriminality je

charakteristické, že neustály technologický progres má priamy vplyv na sofistikovanosť jej páchania a náročnosť jej odhaľovania.

Pokiaľ ide o špecifiká trestných činov, pri ktorých je použitý počítačový systém, je potrebné vyzdvihnúť ako prínos skutkovú podstatu trestného činu nebezpečného elektronického obťažovania podľa § 360b Trestného zákona, ktorá bola zavedená do Trestného zákona s účinnosťou od 1. júla 2021. V roku 2023 bolo pre tento trestný čin ukončené trestné stíhanie proti 12 osobám (v roku 2022 proti deviatim osobám), obžaloba bola podaná na sedem osôb (v roku 2022 na päť osôb).

Pomerne často sa vyskytuje trestný čin rozširovania detskej pornografie podľa § 369 Trestného zákona. Páchatelia tejto trestnej činnosti využívajú informačné a komunikačné technológie na páchanie tejto trestnej činnosti prostredníctvom sociálnych sietí, ktoré umožňujú komunikáciu medzi užívateľmi aj zdieľanie obrazových súborov obsahujúcich detský pornografický materiál, a to prostredníctvom súkromných správ alebo rôznych fotoalbumov.

Ďalšou skupinou trestných činov, ktoré v širšom ponímaní možno subsumovať pod počítačovú kriminalitu, sú trestné činy nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona (nevyžiadané kontaktovanie poškodeného na sociálnych sieťach) či nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona. Nežiaducim javom bolo aj v roku 2023 napríklad zasielanie výhražných správ elektronickou poštou alebo zverejňovanie komentárov s výhražným obsahom na sociálnych sieťach.

Orgány činné v trestnom konaní často evidovali v roku 2023 prípady „phishingu“, teda podvodného získavania citlivých informácií od poškodenej osoby a ich následného zneužitia so zisťným motívom. Išlo napríklad o kúpu inzerovaných vecí s ponukou prepravy niektorou z prepravných spoločností (DHL, Packeta a iné). Páchatelia sa pokúšali o získanie citlivých informácií od poškodených, ako sú napríklad heslá k bankovým účtom alebo údaje o kreditných kartách.

V roku 2023 evidovali orgány činné v trestnom konaní aj nárast „podvodných predajov“, pri ktorých boli poškodenými paradoxne osoby predávajúce tovar. Takéto podvodné konania boli zaznamenané najmä na inzertných serveroch www.bazos.sk, www.vinted.sk alebo aj na sociálnej sieti www.facebook.com, na ktorých páchatel spravidla predstieral záujem o kúpu inzerovanej veci s podmienkou jej doručenia ním zvolenou kuriérskou spoločnosťou s tým, že na predstierané vykonanie platby za doručenie tovaru zaslal poškodenému podvodný link (adresu na webovú stránku) prepravcu a poškodený predávajúci podľa pokynov páchatela vyplnil na podvodnom linku informácie o jeho kreditnej karte (číslo bankomatovej karty, CVV kód bankomatovej karty) alebo o bankovom účte, ktoré následne páchatel zneužil. Pri tomto druhu podvodu páchatelia vytvárajú aj kontaktné autorizačné e-maily a v prípade pochybností poškodeného s ním komunikujú ako zástupcovia spoločnosti, ktorej identitu predstierajú. Rozšírené boli v roku 2023 aj podvodné konania páchatelov, ktorí zneužívali identitu peňažných ústavov tak, že elektronickou poštou žiadali od poškodeného prihlásenie sa do internetbankingu (napríklad z dôvodu zablokovania platobnej karty) prostredníctvom podvodného linku zaslaného v elektronickej pošte a týmto spôsobom došlo k sprístupneniu bankového účtu páchatelom.

Novodobým fenoménom posledných rokov sú prípady, keď páchatelia prostredníctvom inzerátov oslovujú neznáme osoby so žiadosťou o poskytnutie bankového účtu (jeho „prenájom“) v Slovenskej republike, na ktorý prostredníctvom vzdialeného prístupu prevedú peňažné prostriedky z bankových účtov poškodených a následne žiadajú osobu, ktorá bankový účet „prenajala“ o výber peňažných prostriedkov v hotovosti a ich vloženie prostredníctvom bankomatu na bitcoiny.

Pri objasňovaní počítačovej kriminality je často vydávaný príkaz na uchovanie, vydanie a odňatie počítačových údajov podľa § 91 Trestného poriadku a príkaz na zistenie a oznámenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke podľa § 116 Trestného poriadku. Okrem toho orgány činné v trestnom konaní žiadajú peňažné ústavy o poskytnutie údajov, ktoré sú predmetom bankového tajomstva.

V roku 2017 bola zriadená sieť prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite. Jej cieľom je zhromažďovanie a výmena praktických poznatkov týkajúcich sa počítačovej kriminality v rámci vnútroštátneho konania a medzinárodnej spolupráce a podieľanie sa na riešení aplikačných problémov v rámci vyšetrovania počítačovej kriminality. Existencia tejto siete je dlhodobo hodnotená ako prínosná aj poskytovaním praktických informácií prokurátorom a policajtom, a to aj v spolupráci s odborom počítačovej kriminality Národnej centrality osobitných druhov kriminality Prezídia Policajného zboru.

3.8. Trestná zodpovednosť právnických osôb

V roku 2023 bolo na území Slovenskej republiky vedených 341 vecí (315 vecí v roku 2022), v ktorých bola trestne stíhaná právnická osoba, čo predstavuje nárast o 26 vecí, t. j. o 8,25 %.

Pri porovnaní štatistických údajov jednotlivých krajských prokuratúr možno konštatovať výrazné regionálne rozdiely v uplatňovaní zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb“). Napríklad, v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach je vedených 88 vecí (teda viac ako 1/4 z celkového počtu vecí vedených proti právnickým osobám), naproti tomu v obvode Krajskej prokuratúry v Trnave bolo vedené trestné stíhanie proti 21 právnickým osobám. Tieto rozdiely sú zrejme determinované aj objektívne, a to počtom právnických osôb, druhom a rozsahom ich podnikateľských alebo iných aktivít v príslušnom kraji.

Z celkového počtu 341 vecí realizovaných v období od 1. januára do 31. decembra 2023 sa jedná v 16 veciach o prípady, kedy bolo (je) vedené trestné stíhanie len proti obvinenej právnickej osobe a v 325 veciach o prípady, kedy bolo (je) vedené trestné stíhanie proti obvinenej právnickej osobe a súčasne proti obvinenej fyzickej osobe, štatutárnemu zástupcovi konkrétnej právnickej osoby za ten istý skutok.

Z hľadiska skladby trestnej činnosti páchanej právnickými osobami ide

- v 218 veciach o daňovú trestnú činnosť (najmä trestné činy skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona, neodvedenia dane a poistného

podľa § 277 Trestného zákona, nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona),

- v 67 veciach o trestné činy podvodu podľa § 221 Trestného zákona, úverového podvodu podľa § 222 Trestného zákona, poisťovacieho podvodu podľa § 223 Trestného zákona, subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona a daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona,
- v 18 veciach o trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona,
- v 15 veciach o trestný čin sprenevery podľa § 213 Trestného zákona,
- v šiestich veciach o trestný čin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 Trestného zákona,
- v štyroch veciach o trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona,
- v ostatných 13 veciach o rôznorodé trestné činy majetkovej a všeobecnej kriminality (napríklad trestné činy skresľovania údajov hospodárskej a obchodnej evidencie podľa § 259 Trestného zákona, poškodzovania veriteľa podľa § 239 Trestného zákona, neoprávneného podnikania podľa § 251 Trestného zákona, porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona).

Z 341 vecí, v ktorých bolo v roku 2023 vznesené obvinenie proti konkrétnym právnickým osobám, bolo v 81 veciach právoplatne skončené prípravné konanie. V celkove 89 veciach podali prokurátori v roku 2023 obžalobu na obvinené právnické osoby príslušnému okresnému súdu.

V 30 veciach, v ktorých bolo v roku 2023 vznesené obvinenie proti právnickým osobám, prokurátori (právoplatne) skončili prípravné konanie z dôvodu zániku trestnosti činu, a to vydaním uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku s poukazom na § 86 ods. 1 písm. d) Trestného zákona a § 8 ods. 1 písm. a) zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb.

V dvoch veciach boli zastavené trestné stíhania právnických osôb podľa § 215 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku z dôvodu, že skutok nie je trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci. Trestné stíhanie bolo vedené proti obvineným právnickým osobám v jednom prípade za prečin nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 ods. 1 Trestného zákona a v druhom prípade za prečin neodvedenia dane a poistného podľa § 277 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona.

V štyroch veciach bolo podmiennečne zastavené trestné stíhanie vedené proti obvineným právnickým osobám podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku [v jednom prípade za prečin neodvedenia dane a poistného podľa § 277 ods. 1 Trestného zákona a ďalšie, v druhom prípade za prečin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 ods. 1 a 2 Trestného zákona, v treťom prípade za prečin poisťovacieho podvodu podľa § 223 ods. 1 Trestného zákona v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona a v štvrtom prípade za prečin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 ods. 1 a 2 písm. a) Trestného zákona], pričom podľa § 216 ods. 2 Trestného poriadku bola obvinenej právnickej osobe v jednom prípade určená skúšobná doba v trvaní 18 mesiacov a v ostatných prípadoch v trvaní 12 mesiacov.

V troch veciach prokurátori rozhodli o schválení zmieru medzi obvinenou právnickou osobou a poškodeným podľa § 220 ods. 1 Trestného poriadku (v jednom prípade právnická osoba stíhaná za prečin ohrozenia a poškodenia životného prostredia podľa § 301 ods. 1 a 3 Trestného zákona a iné, v druhom prípade právnická osoba stíhaná za prečin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 ods. 1 a 3 Trestného zákona a v treťom prípade právnická osoba stíhaná za prečin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 ods. 1 Trestného zákona), pričom podľa § 220 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku bola na účet prokuratúry zložená peňažná suma určená na ochranu a podporu obetí trestných činov podľa osobitného zákona (v jednom prípade 500 eur, v druhom prípade 4 000 eur a v treťom prípade 350 eur).

V roku 2023 boli v štyroch veciach schválené dohody o vine a treste uzatvorené medzi prokurátorom a obvinenou právnickou osobou, z toho v dvoch veciach bol obvinenej právnickej osobe uložený trest zrušenia právnickej osoby, v jednej veci bol obvinenej právnickej osobe uložený peňažný trest vo výške 5 000 eur a v jednej veci bol uložený trest zákazu činnosti spočívajúci v zákaze výkonu predmetu podnikania predaja súčiastok a príslušenstva pre motorové vozidlá a predaja motorových vozidiel v trvaní troch rokov.

V 71 veciach vedených proti právnickým osobám bolo právoplatne skončené súdne konanie, a to právoplatnými rozhodnutiami (trestnými rozkazmi a rozsudkami) príslušných okresných súdov. Išlo o trestné veci, v ktorých boli podané obžaloby nielen v roku 2023, ale aj v rokoch 2021 a 2022. Súdny v právoplatných rozhodnutiach obvineným (obžalovaným) právnickým osobám

- v 46 veciach uložili primeraný peňažný trest, rešpektujúc minimálnu výšku v sume 1 500 eur podľa § 15 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb; z toho v štyroch veciach bol súčasne uložený trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku a v štyroch veciach bol súčasne uložený trest zákazu činnosti,
- v siedmich veciach uložili primeraný trest zákazu činnosti, so špecifikovaním konkrétneho predmetu podnikania, resp. konkrétnej činnosti, ktorej sa uložený trest zákazu činnosti týka,
- v dvoch veciach bol uložený trest zrušenia právnickej osoby.

Vychádzajúc z uvedeného možno konštatovať, že uplatňovanie zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb malo v roku 2023 stúpajúcu tendenciu v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Na nárast počtu vecí, v ktorých bolo vedené trestné stíhanie proti právnickým osobám, malo pozitívny vplyv, že problematike zisťovania zákonných podmienok na určenie trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb a uplatňovaniu zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb je venovaná sústavná pozornosť zo strany Generálnej prokuratúry i podriadených prokuratúr.

Trestná zodpovednosť právnických osôb je pravidelne predmetom pracovných porád riaditeľa trestného odboru Generálnej prokuratúry a pravidelne je prejednávaná na pracovných poradoch krajských prokurátorov, na pracovných poradoch okresných prokurátorov a aj na medzirezortných súčinnostných poradoch.

Stúpajúce štatistické údaje o uplatňovaní zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v roku 2023 svedčia o etablovaní sa problematiky trestného stíhania právnických osôb v činnosti orgánov činných v trestnom konaní. Podiel trestnej činnosti právnických osôb bol však v porovnaní s celkovou kriminalitou na území Slovenskej republiky za sledované obdobie roku 2023 naďalej veľmi nepatrný.

4. Postup prokuratúry v trestnej oblasti

4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní

Oprávnenie prokurátora vykonávať dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní ako súčasť oprávnení prokuratúry vyplýva z čl. 149 ústavy, § 4 ods. 1 písm. a) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a § 230 ods. 1 Trestného poriadku.

Dozorová činnosť prokurátorov sa uplatňuje na základe § 230 Trestného poriadku. Využívaním oprávnení podľa § 230 ods. 2 Trestného poriadku si prokurátori zabezpečujú prehľad o stave vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania v konkrétnych trestných veciach a realizáciou týchto oprávnení účinne ovplyvňujú priebeh vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, prípadne odstraňujú zistené nedostatky a pochybenia v postupe policajtov. Najúčinnnejšími oprávneniami prokurátorov sú previerky spisov a záväzné pokyny prokurátorov vydávané za účelom usmernenia postupu policajtov v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Relevantnými oprávneniami prokurátorov je zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajtov postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku, účasť na úkonoch trestného konania, počas ktorých môže prokurátor priamo usmerňovať postup policajta, prípadne vykonať úkon aj osobne, a zabezpečiť tak zákonné vykonanie úkonu trestného konania.

Najvyššia aktivita prokurátorov bola aj v roku 2023 zameraná na previerkovú činnosť podľa § 230 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku. V roku 2023 vykonali prokurátori celkom 81 913 individuálnych previerok spisov, čo predstavuje opätovný medziročný nárast, a to o 7,8 % v porovnaní s rokom 2022 (76 005 individuálnych previerok spisov bolo vykonaných v roku 2022). Vývoj počtu previerok vykonaných za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.4.1.1**. Najaktívnejšiu previerkovú činnosť vykonávali prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry v Bratislave a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici. Previerky spisov plnia dôležitú úlohu pri výkone dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Prokurátor sa vykonanou previerkou oboznámi s aktuálnym stavom vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a o vykonaní každej previerky spíše záznam. Súčasťou záznamu sú aj konkrétne pokyny policajtovi na ďalší postup vo vyšetrovaní alebo skrátenom vyšetrovaní a upozornenia na prípadné skutkové a formálno-právne nedostatky alebo pochybenia v postupe policajta, ako aj návrhy na ich riešenie či odstránenie. Pri vykonávaní previerok prokurátori vždy analyzujú zákonnosť a správnosť vykonaných vyšetrovacích úkonov a vydaných rozhodnutí, dbajú na zabezpečenie bezprieťahového vykonávania vyšetrovania (skráteného vyšetrovania), zisťujú prípadné dôvody priesťahov

vo vyšetrovaní (skrátenom vyšetrovaní) a vyhodnocujú, či tieto boli spôsobené subjektívnymi dôvodmi na strane policajta alebo objektívnymi dôvodmi.

Okrem previerkovej činnosti usmerňujú prokurátori postup policajta aj vydávaním záväzných pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku. Prokurátor nimi záväzne upravuje ďalší postup policajta vo vyšetrovaní alebo v skrátenom vyšetrovaní. Vydanie záväzného pokynu často nadväzuje na vykonanú individuálnu previerku spisu a je jeho súčasťou. V roku 2023 vydali prokurátori celkom 21 183 záväzných pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, čo predstavuje nárast o 6,5 % v porovnaní s rokom 2022, v ktorom vydali 19 898 záväzných pokynov. Najviac záväzných pokynov vydali prokurátori v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici.

Napriek vykonávaniu previerkovej činnosti a vydávaniu záväzných pokynov prokurátori aj v roku 2023 vrátili veci policajtom na doplnenie vyšetrovania alebo skráteneho vyšetrovania s pokynom podľa § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku, a to v 1 950 prípadoch, čo predstavuje nárast o 4,4 % v porovnaní s rokom 2022, v ktorom bol daný postup uplatnený v 1 868 prípadoch. Dôvodmi uplatnenia zákonných opatrení boli, opätovne ako v minulých rokoch, predovšetkým porušenia procesných práv obvinených, obhajcov alebo poškodených, nedostatočné splnenie záväzných pokynov prokurátora, nedostatočné objasnenie skutkových okolností vecí, nedostatky pri záverečnom preštudovaní spisu po ukončení vyšetrovania alebo skráteneho vyšetrovania, ale aj iné procesné pochybenia policajtov.

Vývoj počtu pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) alebo d) Trestného poriadku za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.4.1.2.**

V roku 2023 prokurátori zrušili podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku celkovo 2 473 rozhodnutí policajtov ako nezákonných alebo neopodstatnených, čo je nárast o 1,4 % v porovnaní s rokom 2022, v ktorom bolo zrušených 2 439 rozhodnutí policajtov. Táto neoddeliteľná súčasť dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní vo väčšine prípadov nadväzuje na vykonávanie previerok spisov. Medzi najčastejšie dôvody zrušenia rozhodnutí policajtov patria obdobne ako v minulých rokoch nedostatky v objasnení skutkových okolností v rozsahu potrebnom na vydanie konkrétneho procesného rozhodnutia policajta alebo nesprávne vyhodnotenie skutkových zistení, formálne procesné nedostatky v rozhodnutí policajta, vrátane arbitrárnosti jeho odôvodnenia, v prípade uznesení o začatí trestného stíhania alebo o vznesení obvinenia, nedostatky vo formulácii skutkových viet, ktoré často neobsahujú obligatórne znaky skutkovej podstaty stíhaného trestného činu.

Neopomenuteľnou činnosťou prokurátora priamo súvisiacou s výkonom dozorovej právomoci je rozhodovanie prokurátora o sťažnostiach proti uzneseniam policajta v prípadoch ustanovených Trestným poriadkom. Túto činnosť prokurátori realizujú podľa § 193 a § 194 Trestného poriadku. V roku 2023 prokurátori rozhodovali celkom o 8 186 podaných sťažnostiach, čo predstavuje nárast o 1,3 % v porovnaní s rokom 2022, v ktorom bolo rozhodované o 8 079 sťažnostiach. V prevažnej väčšine, tak ako v predchádzajúcich rokoch, išlo o rozhodnutie podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, teda sťažnosť bola prokurátorom zamietnutá ako nedôvodná celkovo 6 807 rozhodnutiami, čo predstavuje nárast o 0,8 % v porovnaní s rokom

2022, v ktorom bolo vydaných 6 755 takých uznesení. Druhým najčastejším rozhodnutím prokurátora o sťažnosti bolo, totožne ako v predchádzajúcich rokoch, zrušenie napadnutého rozhodnutia podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku. Prokurátori rozhodli týmto spôsobom v 1 023 veciach rozhodnutiami, čo je porovnateľné s rokom 2022, v ktorom bolo vydaných 1 022 uznesení podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

Vývoj počtu zrušených uznesení policajta prokurátorom v posledných troch rokoch postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku alebo podľa § 194 ods. 1 Trestného poriadku vyplýva z **tabuľky II.4.1.3.**

Z hľadiska účinnosti, resp. efektívnosti použitia oprávnení prokurátora v rámci dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní je potrebné upriamiť pozornosť na oprávnenie prokurátora osobne vykonať jednotlivý úkon alebo zúčastniť sa na vykonávaní úkonov policajta podľa § 230 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku. Týmto oprávnením je možné ovplyvniť priamo prebiehajúci úkon policajta, ako napríklad výsluch obvineného, svedka alebo znalca či obhliadku miesta činu, a tak zabezpečiť efektívne a zákonné vykonanie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, najmä v skutkovo zložitých či procesne náročných konaniach. V období roku 2023 sa prokurátori zúčastnili na celkovo 3 190 vyšetrovacích úkonoch, čo predstavuje pokles o 23,1 % v porovnaní s rokom 2022, v ktorom bolo vykonaných 4 147 účasti prokurátora na vyšetrovacích úkonoch. Najviac aktívnymi v tomto smere boli prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Bratislave.

V nadväznosti na pokles štatistických údajov o účasti prokurátorov na vyšetrovacích úkonoch je treba poznamenať, že v máji 2022 bola vykonaná úprava kritérií pre vykazovanie tohto štatistického údaj a účasť prokurátora na výsluchu obvineného pred sudcom pre prípravné konanie už nie je vykazovaná ako účasť na vyšetrovacom úkone.

V súvislosti s vyhodnotením efektívnosti použitia jednotlivých oprávnení prokurátora v roku 2023 je potrebné poukázať aj na medziročný nárast počtu vybavených spisov (v registroch Pv, Kv, Gv) o 2,7 % na 59 965 vybavených spisov (v porovnaní s rokom 2022, v ktorom bolo vybavených 58 412 spisov). Tým sa dosiahla vyššia vybavenosť spisov v roku 2023 v porovnaní s počtom novonapadnutých spisov za totožné obdobie, a to aj napriek medziročnému nárastu novonapadnutých trestných spisov (nápad v registroch Pv, Kv, Gv) v prípravnom konaní, ktorý predstavoval nárast o jedno percento na 56 644 novonapadnutých spisov (v porovnaní s rokom 2022, v ktorom napadlo 56 097 spisov). Z vývoja daných ukazovateľov za posledné tri roky uvedených v **tabuľke II.2.1.** vyplýva, že v roku 2023 došlo k opätovnému medziročnému nárastu týchto ukazovateľov, avšak súčasne sa zachoval pozitívny trend každoročného znižovania počtu rozpracovaných trestných vecí.

Napriek vyššie uvedenému medziročnému nárastu nápadu vecí, a tým aj zaťažnosti prokurátorov, si prokurátori naďalej nielenže udržali vysokú mieru aktivity pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, a to najmä v činnostiach priamo závisiacich od ich aktivity, ktorými sú výkon previerkovej činnosti, ukladanie záväzných pokynov prokurátora a účasť prokurátora

na vyšetrovacích úkonoch, ale ju v niektorých ukazovateľoch dokázali medziročne zvýšiť.

Vo vzťahu k uplatňovaniu iných vyššie uvedených oprávnení prokurátora, ktorých kvantifikácia výkonu je závislá mimo činnosti, resp. aktivity prokurátora (vrátenie vecí policajtom na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajta, rozhodovanie o sťažnostiach), v kontexte medziročného zvyšovania nápadu vecí je potrebné konštatovať mierny nárast vrátených vecí policajtom na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, nepatrný nárast zrušených nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajtov a taktiež nárast zrušených uznesení policajtov na podklade sťažnosti, čo indikuje stabilizáciu odbornej úrovne v postupe policajtov, prípadne jej minimálny pokles.

Táto činnosť prokurátorov sa prejavuje aj v pozitívnom vývoji (v medziročnom znižovaní) počtu vybavených vecí v prípravnom konaní prokurátormi voči známym páchatelom zastavením trestného stíhania, prerušením trestného stíhania alebo postúpením trestného stíhania, ktorý za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.4.1.4**. Pri neznámych páchateloch tieto rozhodnutia vydávajú policajti, pričom tu je potrebné konštatovať opačný negatívny vývoj, a to medziročný nárast týchto vecí, pričom vývoj v posledných troch rokoch vyplýva z **tabuľky II.4.1.5**.

V roku 2023 podali prokurátori podľa § 236 ods. 1 Trestného poriadku, teda bez podania obžaloby, celkovo 304 návrhov na uloženie ochranného opatrenia, z toho 227 návrhov na uloženie ochranného liečenia a 77 návrhov na zhabanie vecí. Súd návrhom prokurátorov vyhovel v 245 veciach (z toho v troch veciach pri ochrannom liečení rozhodli o inej forme liečenia ako bola navrhovaná prokurátorom. V štyroch veciach súd návrhu prokurátora nevyhovel, napríklad preto, že obvinenému bolo už v inej trestnej veci uložené ochranné liečenie alebo sa dlhodobo dobrovoľne podroboval liečeniu a v inej veci, napríklad, súd nevyhovel návrhu na zhabanie vecí, ktorá bola nízkej hodnoty, preto nariadil jej zničenie). Okrem toho, o dvoch návrhoch prokurátora súdy nekonali z dôvodu úmrtia obvineného a v jednej veci súd postúpil návrh prokurátora inému súdu. V ostatných 52 veciach súdy o návrhoch podaných v roku 2023 nerozhodli.

4.1.1. Odklony v trestnom konaní

Odklony v trestnom konaní sú prejavom restoratívnej justície založenej na myšlienke, že ak má páchatel prevziať skutočnú trestnoprávnu zodpovednosť za trestný čin, ktorý spáchal, musí si najprv plne uvedomiť, priznať a pochopiť svoje konanie. Práve priznanie, resp. vyhlásenie obvineného, že spáchal stíhaný skutok, je základnou podmienkou, ktorá musí byť splnená pri všetkých odklonoch. Len pri splnení tejto podmienky a ďalších podmienok, ktoré sa pri jednotlivých odklonoch líšia, môže pristúpiť prokurátor k využitiu niektorého z odklonov.

Prokurátori uzavreli v roku 2023 dohodu o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku s 1 600 obvinenými, čo je o 361 obvinených menej ako v roku 2022. K podmienenečnému zastaveniu trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku došlo v roku 2023 proti 898 obvineným, čo je o 135 obvinených menej než v roku 2022. Prokurátori v roku 2023 schválili zmier a následne zastavili trestného stíhanie podľa

§ 220 Trestného poriadku proti 418 obvineným, čo je o 74 obvinených menej ako v roku 2022.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že na prokuratúre došlo v roku 2023 k zníženiu využívania inštitútu uzavretia dohody o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku v porovnaní s rokom 2022 o 18,4 %, k zníženiu využívania inštitútu podmieneného zastavenia trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku o 13,1 % a k zníženiu využívania inštitútu zmieru a následného zastavenia trestného stíhania podľa § 220 Trestného poriadku o 15 %.

Využívanie odklonov je zásadným spôsobom podmienené splnením prísnych zákonných podmienok. Splnenie zákonných podmienok pri uplatňovaní jednotlivých odklonov je nezávislé od vôle prokurátora.

Prehľad vývoja počtu využitých odklonov v trestnom konaní za posledné tri roky je uvedený v **tabuľke II.4.1.1.1**.

4.1.2. Prietahy v prípravnom konaní

Základným ukazovateľom pri vyhodnotení a posúdení rýchlosti prípravného konania a prietahov v prípravnom konaní je dĺžka konania od začatia trestného stíhania do rozhodnutia v prípravnom konaní.

Na prokuratúrach bolo v roku 2023 evidovaných celkovo

- 3 020 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako jeden rok (2 904 trestných vecí v roku 2022),
- 977 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako dva roky (954 trestných vecí v roku 2022),
- 890 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako tri roky (869 trestných vecí v roku 2022).

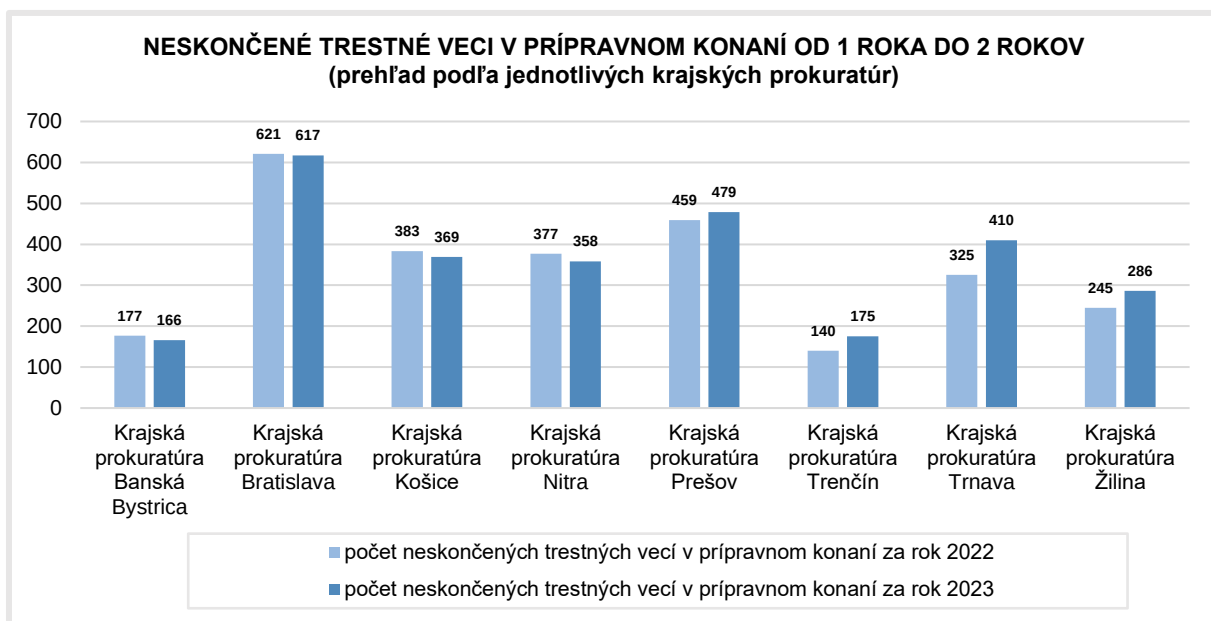
V porovnaní s rokom 2022 ide v trestných veciach starších ako jeden rok o nárast o 4 % (o 116 vecí) , v trestných veciach starších ako dva roky o nárast o 2,4 % (o 23 vecí) a v trestných veciach starších ako tri roky o mierny nárast, a to o 2,4 % (o 21 vecí). V kontexte s medziročným nárastom celkovo vybavených vecí (59 965 vecí) možno tento stav charakterizovať ako relatívne stabilný, čo sa podarilo zabezpečiť vyššou aktivitou prokurátorov, napríklad formou previerkovej činnosti prokurátorov, vydávaním záväzných pokynov alebo zrušovaním nezákonných alebo neopodstatnených uznesení policajtov (pozri časť 4.1. správy o činnosti prokuratúry).

V súhrne možno konštatovať v porovnaní s rokom 2022 mierny nárast počtu reštančných vecí. Hodnotením štatistických údajov jednotlivých krajských prokuratúr možno zistiť, že na niektorých krajských prokuratúrach došlo k poklesu počtu reštančných vecí a na niektorých krajských prokuratúrach je nárast alebo pokles počtu takých vecí len mierny.

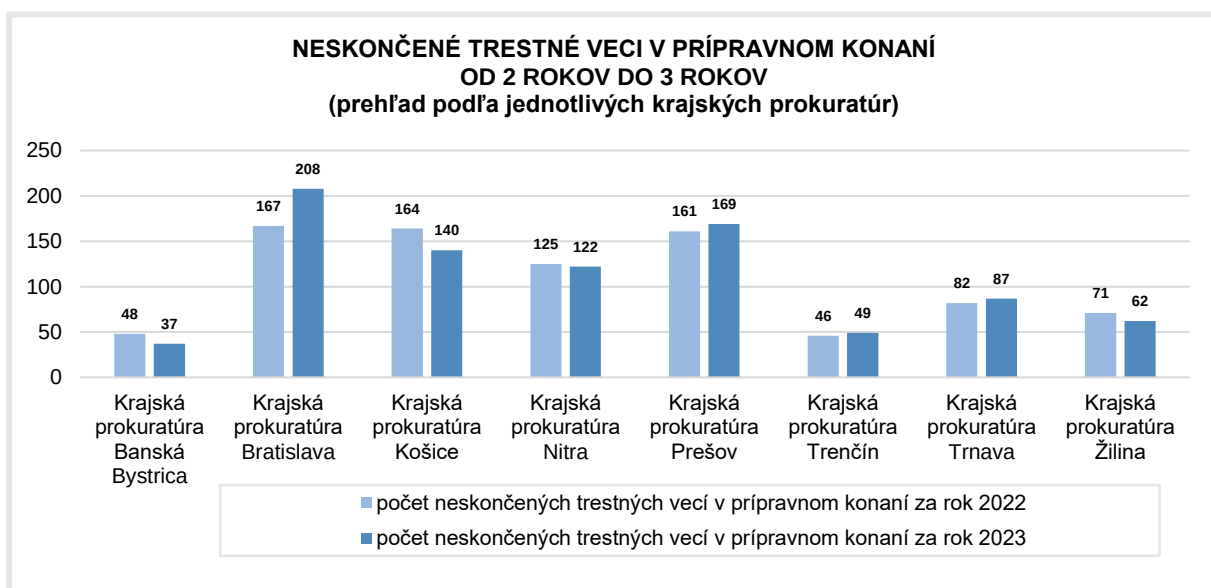
Niektoré krajské prokuratúry zaznamenali pokles trestných vecí, v ktorých trvá prípravné konanie viac ako jeden rok, ako napríklad Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici, Krajská prokuratúra v Bratislave, Krajská prokuratúra v Košiciach a Krajská prokuratúra v Nitre. Pokles trestných vecí, v ktorých trvá dĺžka prípravného konania

viac ako dva roky a menej ako tri roky, bol zaznamenaný na Krajskej prokuratúre v Banskej Bystrici, Krajskej prokuratúre v Košiciach, Krajskej prokuratúre v Nitre a Krajskej prokuratúre v Žiline. Aj v trestných veciach, v ktorých trvá prípravné konanie dlhšie ako tri roky, došlo k poklesu trestných vecí, a to na Krajskej prokuratúre v Banskej Bystrici (o jednu vec), Krajskej prokuratúre v Bratislave (o 31 vecí) a Krajskej prokuratúre v Trnave (o 5 vecí).

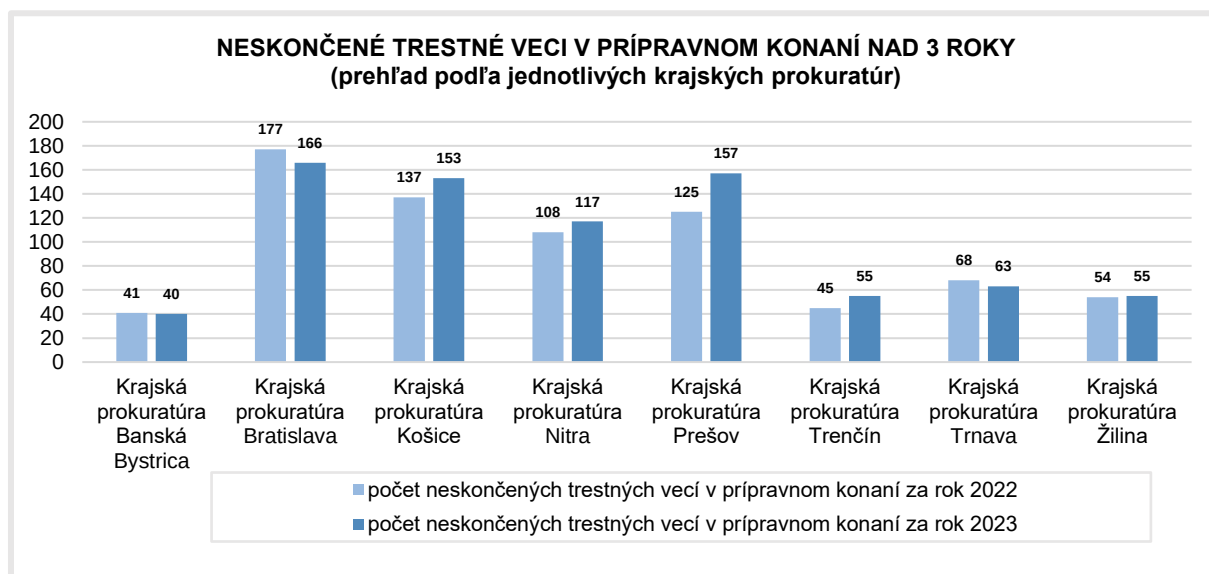
Počty neskončených trestných vecí v obvodoch krajských prokuratúr v rokoch 2022 a 2023, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako jeden rok, zobrazuje nasledovný graf:

Porovnanie počtu neskončených trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako dva roky, zobrazuje nasledovný graf:

Porovnanie počtu neskončených trestných vecí v obvodoch krajských prokuratúr, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako tri roky, zobrazuje nasledovný graf:

Najčastejšie príčiny, ktoré vedú k predlžovaniu prípravného konania a ktoré sa takmer bez výnimky každoročne opakujú, sú:

- neprimeraná dĺžka vypracovania znaleckých posudkov, ktorá je determinovaná osobou znalca, zložitou znaleckou dokazovanou a preťaženou znalcov v niektorých odboroch, ktorá vzniká následkom ich nedostatočného počtu,
- neprimeraná dĺžka vybavovania žiadostí o právnu pomoc (problémy sa vyskytujú pri vybavovaní žiadostí o právnu pomoc orgánmi Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, Spojených štátov amerických, Čínskej ľudovej republiky a viacerých iných štátov, osobitne takých, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie, prípadne sa nenachádzajú v Európe), neúplnosť výsledkov právnej pomoci a následné žiadanie o ich doplnenie, nereagovanie dožiadaného štátu na takú žiadosť a s tým spojená potreba konať prostredníctvom kontaktných bodov Európskej justičnej siete alebo cez Eurojust; Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska naďalej uplatňuje zásadu „de minimis“ (pod určenú hodnotu škody vec nevybavia) a neposkytuje právnu pomoc pri trestných činoch, ktoré v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska nie sú trestnými činmi (napríklad trestný čin zanedbania povinnej výživy),
- prísny formalizmus prípravného konania; niektoré úkony sa opakujú viackrát v rámci predprípravného a prípravného konania, keďže súdy často neakceptujú úkony vykonané pred vznesením obvinenia a považujú ich za nezákonné,
- obštrukcie, osobitne zo strany obvinených a obhajcov (rôzne formy podaní a návrhov namietajúcich postup orgánov prípravného konania, ktoré majú desiatky a niekedy aj stovky strán, nepreberanie zásielok, vyhýbanie sa úkonom trestného konania, účelové ospravedlnenia neúčasti na nariadených úkonoch trestného konania, zmeny obhajcov),
- nemožnosť zabezpečiť osoby na úkony trestného konania (nepreberanie zásielok na nimi uvedenej adrese alebo na adrese trvalého pobytu, ich zdržiavanie sa mimo územia Slovenskej republiky a zriedkavé dochádzanie do miesta trvalého pobytu, časté zmeny pobytu týchto osôb na území Slovenskej republiky aj v zahraničí),

- skutková a právna náročnosť trestných vecí, náročnosť dokazovania, nutnosť vykonania veľkého počtu procesných úkonov (uviedené sa týka najmä ekonomickej kriminality, daňových trestných činov a počítačovej kriminality),
- nedostatočná kvalita vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, povrchné vykonávané dokazovanie policajtmí, nedostatočné zistenie skutkového stavu, nedostatočná znalosť merita vecí policajtmí, nedostatočné dodržiavanie procesných postupov, ktoré opodstatňujú vrátenie vecí policajtom na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania,
- dlhodobá vysoká fluktuácia v Policajnom zbore, reorganizácie Policajného zboru, ktoré spoločne spôsobujú, že trestné veci sú prideľované novým policajtom, ktorí ich nepoznajú a musia sa s nimi oboznámiť,
- pasívny prístup policajtov, ktorí často nekonajú samostatne, ale len na základe záväzných pokynov prokurátorov; rozsah uskutočnených úkonov často nebýva dostatočný pre kvalifikované a zákonné rozhodnutie,
- nefungujúca zastupiteľnosť u poverených príslušníkov Policajného zboru a vyšetrovateľov Policajného zboru (s výnimkou väzobných vecí), ktorá má za následok, že v čase, keď poverený príslušník Policajného zboru alebo vyšetrovateľ Policajného zboru čerpá dovolenku, je na rehabilitácii, je práceneschopný a podobne, sa v jemu pridelených veciach nevykonávajú žiadne procesné úkony.

Pokiaľ ide o prietahy, ktoré vznikajú na strane príslušníkov Policajného zboru, je potrebné vo všeobecnosti uviesť, že tak ako v minulých rokoch, aj v roku 2023 prokurátori zistenú nečinnosť policajtov signalizovali nadriadeným policajtom, prípadne odňali policajtom trestnú vec (pozri časť 4.1. správy o činnosti prokuratúry). Takéto opatrenia nemali ani v roku 2023 požadovaný efekt. Počet vecí, v ktorých prokurátor podľa § 230 ods. 2 písm. f) Trestného poriadku odňal vec policajtom, bol v roku 2023 v celej Slovenskej republike 84 (114 v roku 2022).

Odhliadnuc od uvedeného, zo strany prokurátorov je potrebné vykonávať náležitý dozor v pridelených trestných veciach a aktívne využívať príslušné dozorové oprávnenia v každej trestnej veci. Prokurátori sú povinní dôsledne vyhodnocovať potrebu a opodstatnenosť vykonávania konkrétnych úkonov dokazovania, ktoré môžu spôsobiť prietahy v prípravnom konaní (najmä potrebu znaleckého dokazovania, či právnej pomoci), ale tiež trvať na riadnom a včasnom vykonávaní úkonov a plnení pokynov prokurátora policajtom.

Prokurátori, ktorí vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, sú kontrolovaní nadriadenými prokurátormi na všetkých úrovniach prokuratúry s cieľom zabrániť vzniku prietahov a odstrániť prietahy v prípravnom konaní.

Za účelom realizácie uvedeného bolo generálnym prokurátorom a ďalšími vedúcimi prokurátormi v predchádzajúcich obdobiach a aj v roku 2023 prijatých viacero opatrení, ktoré sú priebežne v prípade potreby aktualizované. Medzi takéto opatrenia možno zaradiť pravidelné podávanie informácií generálnemu prokurátorovi krajskými prokurátormi o stave prípravného konania v trestných veciach, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako jeden rok, dva roky alebo viac ako tri roky. Tieto informácie generálny prokurátor vyhodnocuje, pričom vyhodnocuje aj účinnosť opatrení krajských prokurátorov prijatých za účelom odstránenia prietahov a následne,

v nadväznosti na uvedené, prijíma, v prípade potreby, opatrenia vo vzťahu k podriadeným prokuratúram.

Aj v nadväznosti na opatrenia generálneho prokurátora boli krajskými prokurátormi prijaté v priebehu roku 2023 viaceré opatrenia za účelom odstránenia priesťahov v prípravnom konaní, pričom každý krajský prokurátor zohľadnil pri prijímaní uvedených opatrení špecifiká týkajúce sa okresných prokuratúr v územnej pôsobnosti krajskej prokuratúry, ktorú riadi.

Medzi takéto opatrenia možno zaradiť pravidelné vykonávanie previerok prokurátormi okresných prokuratúr, okresnými prokurátormi a prokurátormi krajských prokuratúr. Uvedené platí primerane aj pre trestné veci, v ktorých vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní prokurátori krajských prokuratúr. Záznamy z vykonaných previerok sú v určených lehotách predkladané bezprostredne nadriadeným prokurátorom, prípadne nadriadeným prokurátorom. Okresní prokurátori majú zároveň vo vzťahu k týmto trestným veciam uloženú povinnosť podávať krajským prokuratúram správy o stave konania. Za účelom ukončenia prípravného konania v uvedených trestných veciach bez zbytočných priesťahov sú pravidelne realizované medzirezortné porady na úrovni okresných prokuratúr a okresných riaditeľstiev Policajného zboru, ako aj na úrovni krajských prokuratúr a krajských riaditeľstiev Policajného zboru.

4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní

V roku 2023 bolo súdmi na území Slovenskej republiky odsúdených 22 259 osôb, oslobodených spod obžaloby bolo 629 osôb (počet oslobodených spod obžaloby za posledné tri roky je uvedený v **tabuľke II.4.2.1.**). Počet oslobodených osôb na celkovom počte obžalovaných osôb predstavuje 2,6%. V porovnaní s rokom 2022 došlo k poklesu počtu odsúdených osôb o 3,71 % (23 085 osôb v roku 2022) a počtu oslobodených osôb približne o 14 % (731 osôb v roku 2022). Klesol počet aj obžalovaných osôb, a to asi o 0,4 %, keď v roku 2023 bolo obžalovaných 24 148 osôb (24 246 osôb v roku 2022), z toho bolo 6 482 osôb obžalovaných na základe postupu podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku (superskrátené vyšetrovanie). Prehľad vývoja počtu obžalovaných a podiel osôb obžalovaných na základe postupu podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky II.4.2.2.**

Súdy podmienene zastavili v roku 2023 trestné stíhanie proti 101 osobám (119 osôb v roku 2022), čo predstavuje pokles o 15,13 %. V roku 2023 súdy schválili zmier a zastavili trestné stíhanie proti 117 osobám (proti 104 osobám v roku 2022), čo znamená nárast o 12,5 %. Pokles o približne 15 % bol zaznamenaný aj pri dohodách o vine a treste uzatvorených medzi prokurátormi a obvinenými; súdy ich v roku 2023 schválili proti 1 512 obvineným (proti 1 775 obvineným v roku 2022). Trestné stíhanie bolo súdmi zastavené voči 219 osobám (voči 213 osobám v roku 2022) a mierne vzrástol počet súdmi postúpených vecí iným orgánom na prejednanie priestupku, iného správneho deliktu alebo na prejednanie v disciplinárnom konaní, a to o približne 6 % (105 vecí v roku 2023, 99 vecí v roku 2022).

Len v minimálnom počte vecí súdy v roku 2023 odmietli obžalobu a vrátili vec do prípravného konania prokurátorovi z dôvodu odstránenia procesných pochybení. Išlo o 48 vecí, čo z celkového počtu obžalovaných osôb je menej ako jedno percento.

V roku 2023 využívali prokurátori v súdnom konaní v primeranom rozsahu zákonné oprávnenie podávať riadne opravné prostriedky proti prvostupňovým rozhodnutiam súdov. Celkovo bolo podaných 1 529 odvolaní (1 394 v roku 2022), čo je nárast o 9,68 %. Z celkového počtu podaných odvolaní súdy druhého stupňa vyhovelí 561 odvolaniam (490 v roku 2022) a zamietnutých bolo 553 odvolaní (552 odvolaní v roku 2022). Proti rozhodnutiam súdov prokurátori podali 257 sťažností (212 v roku 2022), z toho úspešných bolo 85 sťažností (74 v roku 2022) a neúspešných bolo 102 sťažností (62 v roku 2022). O ostatných odvolaniach a sťažnostiach nebolo v roku 2023 rozhodnuté. Proti trestným rozkazom podali v roku 2023 prokurátori 870 odporov (842 v roku 2022).

4.2.1. Priet'ahy v súdnom konaní (vrátane sťažností na priet'ahy v súdnom konaní podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku)

S trestným konaním súdnym, ktoré je obligatórnym štádiom trestného konania iniciovaným na základe obžaloby alebo iného návrhu prokurátora, je priamo spojený aj časový aspekt vychádzajúci z čl. 48 ods. 2 ústavy a § 2 ods. 7 Trestného poriadku, v ktorých je upravené právo na verejné prejednanie vecí a na rozhodnutie vecí bez zbytočných priet'ahov.

Dĺžka konania na súde po podaní obžaloby býva prevažne ovplyvnená aktivitou strán trestného konania, najmä disciplinovanosťou obvinených, obhajcov a svedkov. V neposlednej miere dĺžku trestného konania determinuje aj nevyhovujúca personálna situácia na súdoch. Neskončenie trestných vecí v primeraných lehotách najčastejšie ovplyvňuje rozsah a náročnosť dokazovania (najmä pri vypracovaní znaleckých posudkov), návrhy procesných strán na doplnenie dokazovania, absencia obžalovaných, obhajcov i svedkov na pojednávaniach, zmena zákonného sudcu či nedostatočná súčinnosť súdov, napríklad pri predkladaní spisov a v niektorých územných obvodoch súdov čiastočne aj reforma súdnej mapy.

Prokuratúra ako jedna zo strán súdneho konania nemôže jeho dĺžku zásadným spôsobom ovplyvniť. Prokurátor ako procesná strana má v tomto smere oprávnenie vyplývajúce zo zákonnej úpravy, a to podanie sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku. Prokurátori priebežne sledujú stav trestných vecí po podaní obžaloby a v odôvodnených prípadoch komunikujú so súdmi, aby zistili príčiny nekonania, resp. aktuálny stav vybavenia vecí, spravidla písomnými žiadosťami a tiež na medzirezortných pracovných poradách za účasti okresného prokurátora alebo krajského prokurátora a zástupcov vedenia okresného súdu alebo krajského súdu.

Sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku boli v roku 2023 prokurátormi uplatnené celkovo v 183 veciach (v 325 veciach v roku 2022). Najviac sťažností bolo podaných v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave (129 sťažností), Krajskej prokuratúry v Prešove (17 sťažností) a Krajskej prokuratúry v Trnave (17 sťažností). Prehľad sťažností pre nečinnosť súdu podaných za posledné tri roky prokurátormi podľa obvodov krajských prokuratúr je v **tabuľke II.4.2.1.1**.

Najviac sťažností podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku podávajú prokurátori v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave, najmä vo vzťahu k Mestskému súdu Bratislava I. Celkovo však v rámci sústavy prokuratúry možno konštatovať

znižovanie celkového počtu podaných sťažností na nečinnosť súdu oproti predchádzajúcim sledovaným obdobiam.

Sťažnosti pre nečinnosť podávajú prokurátori v súlade s opatrením generálneho prokurátora sp. zn. IV/1 Spr 38/21/1000-22 z 28. decembra 2021 podľa druhu trestného činu, a to vo veciach, v ktorých je podaná obžaloba za prečin a súd nevykonal v danej trestnej veci žiadny úkon po dobu viac ako šesť mesiacov, vo veciach, v ktorých bola podaná obžaloba pre zločin a súd nevykonal v danej trestnej veci žiadny úkon viac ako jeden rok a vo veciach, v ktorých bol podaný návrh na obnovu konania a súd o tomto návrhu nekonal dlhšie ako jeden rok. Vďaka tomuto opatreniu je zabezpečený štatistický prehľad o činnosti súdov po podaní obžaloby a zjednotený postup podriadených prokuratúr pri posudzovaní dôvodov podania sťažnosti na prieťahy súdu.

Nečinnosť súdov determinovanú subjektívnymi prieťahmi sudcu možno považovať za výnimočnú a je najmä dôsledkom nepriaznivého personálneho stavu sudcov okresných súdov.

Neúmerná dĺžka súdneho konania bola ovplyvnená aj tým, že pri zmene samosudcu alebo zloženia senátu (pri odchode sudcu do dôchodku, úmrtí sudcu a podobne) obžalovaní nesúhlasili so zmenou samosudcu alebo zmenou v zložení senátu a hlavné pojednávanie sa muselo vykonať znova (§ 277a ods. 1 Trestného poriadku), čím dochádzalo k opätovnému a opakovanému procesu dokazovania.

Podkladom pre hodnotenie rýchlosti súdneho konania a aktivity prokurátorov v súdnom konaní sú aj nálezy Ústavného súdu o priznaných finančných zadosťučineniach za prieťahy, pričom z celkového počtu 431 náleзов v roku 2023, v ktorých Ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa iba 48 náleзов týkalo trestných vecí (34 náleзов v roku 2022), čo predstavuje 11,13 % zo všetkých náleзов.

Osobitným spôsobom predlžovania súdneho konania je využívanie zákonných oprávnení obvineným (obžalovaným) podľa § 34 ods. 3 a § 40 ods. 2 Trestného poriadku, a to práva žiadať ustanovenie obhajcu z dôvodu, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. V prípade podania takej žiadosti krátko pred termínom hlavného pojednávania môže obžalovaný zmariť vykonanie tohto úkonu súdu, keďže z § 40 ods. 2 Trestného poriadku vyplýva povinnosť sudcu ustanoviť mu obhajcu aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Vzhľadom na časovú tieseň je následne obtiažne upovedomiť obhajcu o termíne hlavného pojednávania za súčasného zachovania procesných lehôt na vykonanie hlavného pojednávania (aspoň 5 pracovných dní), a zabezpečiť tak priestor na riadny výkon práv obhajoby. Obžalovaný, ktorému bol obhajca takto ustanovený, má až dodatočnú povinnosť, do 30 dní od doručenia opatrenia o ustanovení obhajcu, preukázať nedostatok prostriedkov, pričom následne, keď nedostatok prostriedkov nepreukáže, ustanovenie obhajcu je zrušené. Opakované podávanie takýchto žiadostí obžalovaným zákonná úprava nelimituje.

Pretrvávajúcim trendom predlžovania súdneho konania, najmä zo strany obvinených, je využívanie inštitútu námietky zaujatosti podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku či inštitútu odňatia a prikázania veci podľa § 23 Trestného poriadku.

Uplatnenie týchto inštitútov vytvára procesnú prekážku na ďalšie konanie a rozhodnutie vo veci až do času právoplatného rozhodnutia o námietke zaujatosti alebo o návrhu na odňatie veci, čo negatívne ovplyvňuje celkovú dĺžku súdneho konania.

K objektívnemu predĺženiu súdneho konania dochádza aj v dôsledku právnych prekážok ustanovených Trestným poriadkom, a to:

- v prípade, ak do úvahy prichádza uloženie súhrnného trestu a je potrebné počkať na nadobudnutie právoplatnosti súdnych rozhodnutí vydaných v iných trestných veciach o ostatných zbiehajúcich trestných činoch,
- v prípade, ak sa v konaní pred samosudcom v priebehu hlavného pojednávania alebo v jeho závere zistí, že do úvahy prichádza uloženie súhrnného alebo spoločného trestu k trestu, ktorý bol uložený v konaní pred senátom (§ 349 ods. 2 Trestného poriadku); v takom prípade musí samosudca postúpiť vec senátu s dôsledkami spočívajúcimi vo vykonaní súdneho konania od začiatku.

Neprehliadnuteľným faktorom a trendom, ktorý negatívne ovplyvnil súdne konania, a to nielen v trestnej oblasti, bolo opakujúce sa nahlasovanie výbušnín na súdoch, čím boli zmarené viaceré súdne pojednávania.

4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende

Generálny prokurátor v rámci prieskumnej činnosti zabezpečuje nápravu právoplatných rozhodnutí, ktoré boli vydané v rozpore so zákonom. Túto činnosť vykonáva na trestnom úseku, a to prostredníctvom dvoch zákonných oprávnení.

V prípravnom konaní je generálny prokurátor podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku oprávnený a zároveň povinný zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. V súdnom konaní je generálny prokurátor oprávnený podľa § 369 ods. 2 Trestného poriadku podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu súdu druhého stupňa z dôvodov taxatívne vymedzených v § 371 ods. 1 písm. a) až n) Trestného poriadku, o ktorom rozhoduje Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“).

Poznatky o porušení zákona generálny prokurátor zisťuje na základe návrhov oprávnených osôb, najmä obvinených a poškodených, ale aj iných subjektov, a tiež na základe vlastných poznatkov prokuratúry získaných najmä z dohľadovej činnosti, v rámci ktorej nadriadení prokurátori priebežne a systematicky preskúmajú zákonnosť postupu a rozhodovacej činnosti podriadených prokurátorov a zákonnosť právoplatných súdnych rozhodnutí.

Dôležitosť významu prieskumnej agendy možno identifikovať v dvoch základných rovinách. V prvom rade sú zákonné oprávnenia generálneho prokurátora, dôsledne uplatňované v tejto oblasti výkonu pôsobnosti prokuratúry, nástrojom reálne zabezpečujúcim nápravu nezákonných rozhodnutí neprípustne zasahujúcich do individuálnych práv fyzických osôb a právnických osôb. V druhom rade predstavujú účinný prostriedok zjednocovania aplikačnej praxe policajtov a prokurátorov v prípravnom konaní a prostredníctvom rozhodnutí Najvyššieho súdu vydaných na základe dovolaní generálneho prokurátora aj aplikačnej praxe súdov.

4.3.1. Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Právomoc generálneho prokurátora zrušiť z dôvodu nezákonnosti právoplatné rozhodnutia orgánov prípravného konania podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku predstavuje mimoriadne dôležitý a v podstate jediný právny nástroj, ktorým môže generálny prokurátor v konkrétnej trestnej veci, poznačenej porušením zákona, vysloviť svoj záväzný právny názor a opätovne v nej nastoliť stav zákonnosti, čo má zásadný význam nielen pre dotknuté subjekty trestného konania, ale aj pre procesný postup a rozhodovaciu činnosť všetkých podriadených prokurátorov v analogických prípadoch.

Na rozdiel od minulosti, platná právna úprava vzhľadom na tzv. zákaz negatívnych pokynov (§ 6 ods. 8 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre) a vylúčenie inštitútu podnetov v trestnom konaní (okrem podnetov na podanie dovolania) bráni nielen generálnemu prokurátorovi, ale aj ostatným nadriadeným prokurátorom zabezpečiť nápravu nezákonného stavu iným spôsobom.

V konaní podľa § 363 až 367 Trestného poriadku generálny prokurátor dôsledne preskúmava všetky zákonné hmotnoprávne a procesnoprávne predpoklady pre vedenie trestného konania. Pri uplatňovaní svojej mimoriadnej kasačnej právomoci uplatňuje zásadu subsidiarity, v medziach ktorej sa tento inštitút využíva v situáciách, kedy nápravu nezákonného stavu nemožno zabezpečiť inými právnymi prostriedkami, predovšetkým procesnými oprávneniami samotného dozorového prokurátora.

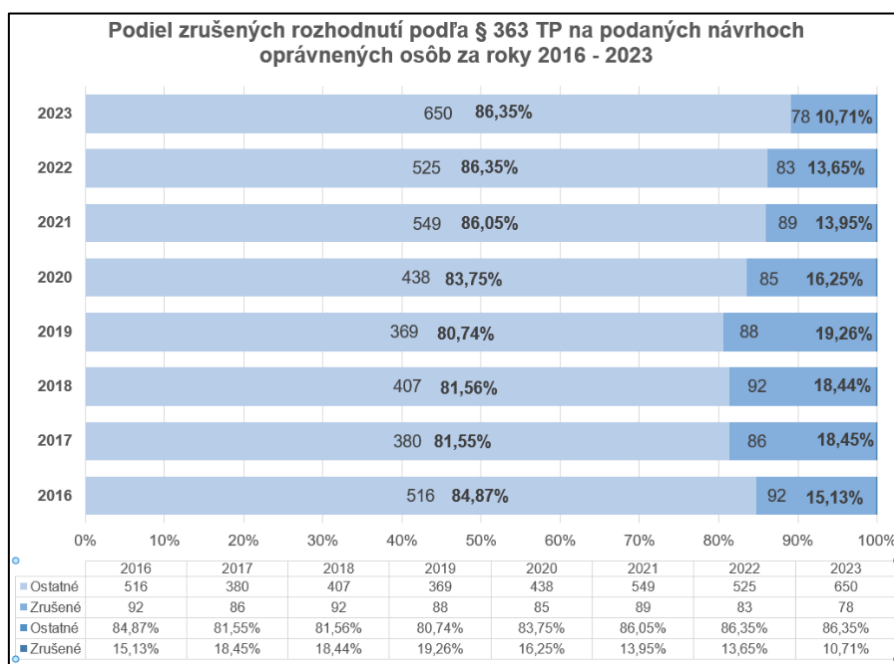
Nedostatky identifikované v mimoriadnom opravnom konaní v procesnom postupe a rozhodovacej činnosti orgánov prípravného konania sa na základe rozhodnutia generálneho prokurátora oboznamujú a prejednávajú na pracovných poradiach generálneho prokurátora s krajskými prokurátormi, ako aj na pracovných poradiach riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry s námestníkmi krajských prokurátorov pre trestný úsek a vedúcimi trestných oddelení krajských prokuratúr, na ktorých sú v záujme eliminácie opakovaného výskytu obdobných pochybení v budúcnosti prijímané konkrétne ciele opatrenia.

V roku 2023 bolo generálnemu prokurátorovi podaných celkom 728 návrhov oprávnených osôb a iných subjektov na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní (608 návrhov v roku 2022). V medziročnom porovnaní tak bol zaznamenaný markantný nárast nápadu na tomto úseku prieskumnej agendy, a to až o takmer 19,74 %. V súlade s dlhodobým trendom najväčší počet návrhov, a to až 691 (takmer 94,92 % zo všetkých návrhov) podali obvinení (582 návrhov v roku 2022).

Z celkového počtu 728 návrhov až 671 návrhov smerovalo proti uzneseniu o vznesení obvinenia (546 v roku 2022), čo predstavuje 92,17 % z celkového nápadu. Zostávajúcimi 57 návrhmi bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie iného druhu, ako napríklad uznesenie o zastavení trestného stíhania, uznesenie o spojení trestných vecí na spoločné konanie, uznesenie o pribratí znalca do trestného konania, uznesenie o uložení poriadkovej pokuty, uznesenie o nevyhlásení sa z vykonávania úkonov trestného konania a ďalšie.

V roku 2023 generálny prokurátor zrušil 78 rozhodnutí orgánov prípravného konania (83 rozhodnutí v roku 2022), čo predstavuje akceptáciu 10,71 % z celkového

počtu podaných návrhov. V medziročnom porovnaní bol percentuálny podiel návrhov, ktorým bolo v roku 2023 v konaní podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku generálnym prokurátorom vyhovie, najnižší za obdobie posledných siedmich rokov, čo je zrejme aj z nižšie vyobrazeného grafu a **tabuľky II.4.3.1**. V žiadnom z týchto prípadov generálny prokurátor nevyužil zákonnú možnosť rozhodnúť následne vo veci sám. Namiesto toho po zrušení napadnutého rozhodnutia prikázal orgánu, o ktorého rozhodnutie spravidla išlo, aby o veci znovu konal a rozhodol.

Zo 78 uznesení generálneho prokurátora bolo v 30 prípadoch zrušené výlučne rozhodnutie prokurátora (prvostupňové, prípadne druhostupňové), v 41 prípadoch bolo zrušené druhostupňové rozhodnutie prokurátora v spojení s jemu predchádzajúcim prvostupňovým rozhodnutím policajta, vo zvyšných siedmich prípadoch bolo predmetom zrušenia výlučne prvostupňové rozhodnutie policajta.

Z hľadiska územnej pôsobnosti jednotlivých krajských prokuratúr bolo najviac kasačných uznesení generálneho prokurátora v roku 2023 vydaných vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam orgánov prípravného konania z obvodu Krajskej prokuratúry v Prešove (17), obvodov Krajskej prokuratúry v Žiline a Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici (zhodne po 11), ďalej z obvodu Krajskej prokuratúry v Košiciach (deväť), Krajskej prokuratúry v Bratislave (osem) a Krajskej prokuratúry v Trenčíne (sedem). Najmenej kasačných uznesení generálneho prokurátora bolo v roku 2023 vydaných vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam orgánov prípravného konania z obvodov Krajskej prokuratúry v Trnave (štyri) a Krajskej prokuratúry v Nitre (tri).

V trestných veciach dozorovaných na krajských prokuratúrach a okresných prokuratúrach boli v roku 2023 zrušené celkom štyri meritórne rozhodnutia prokurátorov (šesť rozhodnutí v roku 2022), z toho v troch prípadoch o zastavení trestného stíhania proti obvinenej osobe a v jednom prípade o schválení zmieru a zastavení trestného stíhania obvinenej osoby.

V sledovanom období sa uplatnenie mimoriadnej kasačnej právomoci generálneho prokurátora v trestných veciach dozorovaných na krajských prokuratúrach a okresných prokuratúrach týkalo celkom 62 uznesení o vznesení obvinenia (63 uznesení v roku 2022). V 20 prípadoch však bolo zrušené len druhostupňové uznesenie prokurátora o zamietnutí sťažností obvinených podľa § 193 ods. 1 písm. a), b) alebo písm. c) Trestného poriadku (26 prípadov v roku 2022), v nadväznosti na čo bolo prokurátorom uložené o sťažnosti znovu konať a rozhodnúť v súlade so zákonom, teda odstrániť generálnym prokurátorom vytýkané nedostatky smerujúce k zrušeniu právoplatného rozhodnutia.

V trestných veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry bolo v roku 2023 podaných celkom 135 návrhov oprávnených osôb a iných subjektov na zrušenie právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní (117 v roku 2022). V roku 2023 generálny prokurátor vydal osem uznesení podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku (desať v roku 2022), čo predstavuje akceptáciu len takmer 5,93 % z celkového počtu podaných návrhov. Upovedomením podľa § 365 ods. 1 alebo 2 Trestného poriadku bolo v roku 2023 generálnym prokurátorom vybavených 111 vecí (75 v roku 2022).

Z celkového počtu 135 návrhov podaných v trestných veciach patriacich do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry smerovalo až 119 návrhov proti uzneseniu o vznesení obvinenia (podiel takmer 88,15 % na celkovom nápade). V zostávajúcich 16 prípadoch bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie iného druhu. Generálny prokurátor rozhodol v piatich veciach o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia (osem vecí v roku 2022), z ktorých v štyroch veciach zrušil súčasne aj druhostupňové uznesenie prokurátora o sťažnosti obvinených. V každej veci bolo uznesenie o vznesení obvinenia zrušené čiastočne, a to vo vzťahu k niektorej z obvinených osôb alebo vo vzťahu ku skutkovému základu. V ďalších troch veciach generálny prokurátor zrušil výlučne druhostupňové uznesenie prokurátora, ktorým bola zamietnutá sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinenia, a to či už ako nedôvodná alebo oneskorene podaná (dve veci v roku 2022).

Charakter dôvodov, pre ktoré bol generálnym prokurátorom v mimoriadnom opravnom konaní prijatý záver o porušení zákona v intenzite odôvodňujúcej zrušenie právoplatného rozhodnutia prokurátora alebo policajta, bol v sledovanom období rôznorodý. Najfrekvencovanejšie sa porušenie zákona v aplikačnej praxi prokurátorov už dlhodobo identifikuje v súvislosti s ich rozhodovaním v sťažnostnom konaní (najmä z dôvodu nedodržania funkčnej príslušnosti, nesprávneho určenia plynutia sťažnostnej lehoty, nevysporiadania sa so sťažnostnou argumentáciou prezentovanou v samostatnom odôvodnení riadneho opravného prostriedku, neexistencie všetkých zákonných predpokladov pre sťažnostné konanie a arbitrárnosti rozhodnutia o sťažnosti v dôsledku nesplnenia elementárnych požiadaviek na kvalitu a presvedčivosť jeho odôvodnenia), osobitne v kontexte s uplatňovaním práva obvineného na obhajobu (najmä z hľadiska zabezpečenia povinnej obhajoby a práv súvisiacich s nazeraním do spisu).

Dlhodobu ustálenú kategóriu dôvodov predstavujú nedostatky skutkového charakteru, ktoré sa v procesnoprávnom ohľade v roku 2023 prejavili predovšetkým v zmätočnom a nezrozumiteľnom opise skutku, prípadne v opise skutku, ktorý nevyjadroval všetky obligatórne zákonné znaky príslušného trestného činu (nespíňal

atribúty jeho vecnej a časopriestorovej nezameniteľnosti s iným skutkom, neindividualizoval jednotlivé čiastkové útoky pokračovacieho trestného činu alebo absentovalo osobitné vymedzenie skutkového základu trestného činu pričítateľného právnickej osobe pri vyvodzovaní jej trestnoprávnej zodpovednosti v spoločnom konaní súbežne s fyzickou osobou), v predčasnosti vznesenia obvinenia vzhľadom na neúplnosť skutkových zistení v dôsledku vykonania nedostatočného, prípadne nezákonného dokazovania, ale aj v selektívnom hodnotení dôkazov získaných zákonným spôsobom či v nevyhodnotení dôvodnosti uplatnenia tzv. materiálneho korektívu pri vznesení obvinenia pre prečin.

V neposlednom rade bolo podkladom pre postup generálneho prokurátora podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku v roku 2023 zistenie, že neboli splnené zákonné podmienky na skončenie prípravného konania zastavením trestného stíhania z dôvodu, že skutok nie je trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci, z dôvodu neprípustnosti trestného stíhania v dôsledku jeho premlčania alebo z dôvodu ustanoveného medzinárodnou zmluvou, ako aj schválením zmieru medzi obvineným a poškodeným a zastavením trestného stíhania, ďalej ohľadom nesprávneho vyhodnotenia predpokladov uplatnenia inštitútu tzv. fikcie doručenia prvostupňového rozhodnutia, nedostatočného skúmania existencie okolností vylučujúcich protiprávnosť činu, ignorovania potreby náležitého skúmania rozumovej a mravnej vyspelosti mladistvého podozrivého, nereflektovania na nevyhnutnosť ustanovenia opatrovníka mladistvému z dôvodu kolízie záujmov obvineného a jeho zákonných zástupcov či ohľadom vedenia trestného konania podmieneného súhlasom poškodeného bez toho, aby bol takýto súhlas orgánom činným v trestnom konaní zo strany poškodeného riadne udelený.

Mnohé z nedostatkov zistených generálnym prokurátorom zodpovedajú vo svojich dôsledkoch takým podstatným vadám konania, ktorých odstránenie je v ďalšom priebehu trestného konania vylúčené a ktoré tak priamo ohrozujú dosiahnutie jeho účelu v podobe náležitého zistenia trestných činov, spravodlivé potrestanie ich páchatelov a odňatie výnosov z trestnej činnosti. Ak by k odstráneniu takýchto väd nedošlo ešte v rámci prípravného konania, po podaní obžaloby by súdu často neostalo iné, ako obžalobu odmietnuť, trestné stíhanie zastaviť alebo obvineného spod obžaloby oslobodiť, čo v konečnom dôsledku rezultuje do zodpovednosti prokuratúry podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy“).

Bez vyhovenia návrhu na zrušenie právoplatného rozhodnutia bolo v roku 2023 generálnym prokurátorom vybavených celkom 619 vecí (440 vecí v roku 2022), z ktorých v 523 veciach bolo vypracované riadne odôvodnené upovedomenie generálneho prokurátora podľa § 365 ods. 1 alebo ods. 2 Trestného poriadku (376 vecí v roku 2022), predovšetkým z dôvodu, že neboli zistené dôvody na zrušenie napadnutého právoplatného rozhodnutia, prípadne z dôvodu uplynutia zákonom ustanovenej lehoty alebo preto, že návrh bol podaný neoprávneným subjektom. Zostávajúcich 96 vecí bolo vybavených iným spôsobom, napríklad konštatovaním predčasnosti podania návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku z dôvodu nenadobudnutia právoplatnosti napadnutého rozhodnutia orgánu prípravného konania, konštatovaním neprípustnosti prieskumu napadnutého rozhodnutia generálneho prokurátora v mimoriadnom opravnom konaní, oznámením

o nemožnosti uplatnenia kasačnej právomoci generálneho prokurátora vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu súdu, prípadne vo vzťahu k príkazu vydanému orgánom prípravného konania, pripojením k inej veci za účelom vybavenia v spoločnom konaní, postúpením veci súdu na ďalšie konanie o medzičasom podanej obžalobe, postúpením veci z dôvodu vecnej príslušnosti Európskej prokuratúre, postúpením veci miestne príslušnej krajskej prokuratúre na zjednanie nápravy vlastnými právnymi prostriedkami, vyrozmnením o meritórnom nevybavovaní návrhu obvineného na postup podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku z dôvodu úmrtia obvineného, vzatím na vedomie späťvzatia návrhu na postup podľa § 363 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku a podobne.

4.3.2. Dovolania

V roku 2023 generálny prokurátor konal v 556 veciach (v 559 veciach v roku 2022), v ktorých bol podaný podnet na podanie dovolania alebo v ktorých obvinení sami podali dovolanie na súd.

Podstatnú časť podnetov na podanie dovolania, rovnako ako v minulosti, podali obvinení. V roku 2023 generálny prokurátor odložil pre neopodstatnenosť 83 podnetov (134 podnetov v roku 2022).

Súčasťou dovolacej agendy v trestnom konaní je aj príprava a účasť prokurátorov Generálnej prokuratúry na verejných zasadnutiach, na ktorých Najvyšší súd rozhoduje o dovolaniach podaných obvinenými, ministerkou spravodlivosti a generálnym prokurátorom.

Generálny prokurátor v roku 2023 podal jedenásť dovolaní (deväť v roku 2022) v neprospech obvineného. Najvyšší súd vyhovel trom dovolaniam generálneho prokurátora, jedno dovolanie odmietol a o siedmich dovolaniach zatiaľ nerozhodol.

Dovolania generálneho prokurátora sa opierajú predovšetkým o dva zákonom ustanovené dôvody:

1. rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení skutku,
2. uložený trest bol mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon nepripúšťa za prejednávaný trestný čin.

Generálny prokurátor v roku 2023 v 11 veciach podnetom požiadal ministra spravodlivosti o podanie dovolania v prípadoch, v ktorých sám nedisponuje oprávnením podať dovolanie (v piatich veciach v roku 2022). Minister spravodlivosti vyhovel štyrom podnetom a podal dovolanie, štyrom podnetom nevyhovel a v troch veciach zatiaľ nerozhodol.

5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce

Úlohy v oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach plnia na prokuratúre prokurátori medzinárodného odboru Generálnej prokuratúry (ďalej len „medzinárodný odbor“), prokurátori krajských prokuratúr a prokurátori okresných prokuratúr.

Medzinárodný odbor plní úlohy spojené s usmerňovaním, koordináciou postupu podriadených prokuratúr pri vybavovaní agendy justičnej spolupráce v trestných veciach podľa Trestného poriadku a ďalších osobitných zákonov a medzinárodných zmlúv.

V rámci organizačnej štruktúry krajských prokuratúr sú na šiestich krajských prokuratúrach vytvorené medzinárodné oddelenia, na Krajskej prokuratúre v Trnave je zriadené oddelenie medzinárodné a dozoru v trestnom konaní a na Krajskej prokuratúre v Nitre oddelenie medzinárodné a boja s organizovaným zločinom. Prokurátori medzinárodných oddelení na krajských prokuratúrach vybavujú buď výlučne agendu medzinárodnej justičnej spolupráce, alebo okrem tejto agendy vykonávajú aj dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, prípadne dohľadovú právomoc.

Na okresných prokuratúrach vykonávajú agendu medzinárodnej justičnej spolupráce prokurátori so špecializáciou na právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach v počte jeden až traja, a to v súlade s pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2015 z 20. októbra 2015 o zriadení špecializácie prokurátorov pre právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach. Súčasne sú určení zastupujúci prokurátori na danú agendu, ktorí vybavujú veci napadnuté v čase neprítomnosti prokurátorov s touto špecializáciou. Okrem agendy medzinárodnej justičnej spolupráce vybavujú prokurátori aj ostatnú trestnú agendu. V oblasti aktívnej právnej pomoci je prax na okresných prokuratúrach diferencovaná na dva modely. V rámci jedného modelu veci napadnuté v tejto oblasti vybavujú výhradne prokurátori so špecializáciou na právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach a v rámci druhého modelu títo prokurátori poskytujú len súčinnosť dozorovým prokurátorom.

Nápad agendy na medzinárodnom odbore bol v roku 2023 porovnateľný s rokom 2022. V roku 2023 v agende medzinárodnej justičnej spolupráce napadlo na medzinárodný odbor 1 513 vecí (1 508 vecí v roku 2022). Nápad vecí v agende analytickej činnosti, pripomienok v legislatívnom procese, stanovísk k materiálom vlády, Ústavného súdu, ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ako aj vecí týkajúcich sa vzťahov k Európskej únii, Rade Európy, Organizácii spojených národov, Súdnemu dvoru Európskej únie, Európskemu súdu pre ľudské práva a iným medzinárodným orgánom a organizáciám predstavoval 519 vecí (549 vecí v roku 2022).

Nápad trestných vecí v agende medzinárodnej justičnej spolupráce za jednotlivé krajské prokuratúry (vrátane okresných prokuratúr) a Generálnu prokuratúru dokumentuje **tabuľka II.5.1.**

Vo všeobecnosti je možné konštatovať mierny pokles nápadu agendy medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach v služobných obvodoch piatich krajských prokuratúr.

Najvyšší pokles agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol zaznamenaný v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove, a to

o 287 trestných vecí. Z hľadiska počtu nasleduje obvod Krajskej prokuratúry v Košiciach s poklesom agendy o 118 vecí, obvod Krajskej prokuratúry v Bratislave o 44 vecí, obvod Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici o 37 vecí a obvod Krajskej prokuratúry v Trenčíne o 33 vecí. Naopak, nárast tejto agendy bol zaznamenaný v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline, a to o 120 vecí, Krajskej prokuratúry v Trnave o 21 vecí a Krajskej prokuratúry v Nitre o 4 vecí.

Na okresných prokuratúrach bol najvyšší pokles agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach zaznamenaný v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove (o 297 vecí) a v obvode Krajskej prokuratúry v Košiciach (o 137 vecí). Naopak, nárast agendy na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol z hľadiska okresných prokuratúr zaznamenaný na okresných prokuratúrach v obvode Krajskej prokuratúry v Žiline, a to o 74 vecí.

5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom

Kriminalita cudzincov na našom území

V roku 2023 bolo na území Slovenskej republiky ukončené trestné stíhanie 1 500 cudzincov (1 291 cudzincov v roku 2022), čo predstavuje nárast o 16,19 % (o 209 osôb). Počet stíhaných cudzincov v jednotlivých obvodoch krajských prokuratúr a na Generálnej prokuratúre dokumentuje **tabuľka II.5.1.1.**

Obžaloba bola podaná v roku 2023 na 1 287 cudzincov, čo v porovnaní s rokom 2022 predstavuje nárast o 231 osôb. Právoplatne odsúdených cudzincov v roku 2023 bolo 1 115, čo predstavuje nárast o 235 odsúdených osôb. Počet obžalovaných a odsúdených cudzincov v jednotlivých obvodoch krajských prokuratúr a na Generálnej prokuratúre dokumentuje **tabuľka II.5.1.2.**

Na rozdiel od počtu vecí napadnutých na úseku medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach, kde bol vo všeobecnosti v roku 2023 zaznamenaný pokles v porovnaní s rokom 2022, možno za obdobie roku 2023 konštatovať výrazný nárast počtu stíhaných, obžalovaných a odsúdených cudzincov v porovnaní s rokom 2022.

Skladba štátnej príslušnosti stíhaných cudzincov na území Slovenskej republiky bola v roku 2023 porovnateľná s rokom 2022. Najčastejšie stíhanými cudzincami boli v roku 2023 opätovne občania Ukrajiny (438 osôb v roku 2023, 344 osôb v roku 2022), druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili občania Českej republiky (250 osôb v roku 2023, 246 osôb v roku 2022), tretiu najpočetnejšiu skupinu tvorili občania Maďarska (116 osôb v roku 2023, 104 osôb v roku 2022) a štvrtú najpočetnejšiu skupinu občania Poľskej republiky (83 osôb v roku 2023, 95 osôb v roku 2022). Celkovú skladbu štátnej príslušnosti stíhaných cudzincov na území Slovenskej republiky dokumentuje **tabuľka II.5.1.3.**

V roku 2023 cudzinci, ktorí páchali trestnú činnosť na území Slovenskej republiky, boli vo vyššej miere občanmi štátov susediacich so Slovenskou republikou, prípadne štátov, ktorých občania dochádzajú na územie Slovenskej republiky za prácou.

Pokiaľ ide o charakter trestnej činnosti páchanej cudzincami na území Slovenskej republiky, najpočetnejšiu skupinu tvoria trestné činy proti majetku (krádež, poškodzovanie cudzej veci, neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku a podvod). Z hľadiska počtu nasledujú trestné činy všeobecne nebezpečné a proti životnému prostrediu (trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky alebo trestný čin pytlactva), trestné činy proti poriadku vo verejných veciach (prevádzkačstvo, falšovanie a pozmeňovanie verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky a marenie výkonu úradného rozhodnutia), trestné činy proti životu a zdraviu (najmä ublíženie na zdraví a nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi), trestné činy proti iným právam a slobodám (výtržníctvo, nebezpečné vyhrážanie), trestné činy proti rodine a mládeži (najmä zanedbanie povinnej výživy) a trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (lúpež a porušovanie domovej slobody).

5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane odovzdania a preberania trestných oznámení do cudziny a z cudziny)

5.2.1. Odovzdané trestné stíhania

V roku 2023 bol zaznamenaný pokles o dve odovzdané trestné stíhania do cudziny podľa § 529 Trestného poriadku oproti roku 2022. Celkovo bolo odovzdaných 14 trestných stíhaní (**tabuľka II.5.2.1.**).

5.2.2. Odovzdané trestné oznámenia

V roku 2023 bolo do cudziny odovzdaných 246 trestných oznámení podľa čl. 21 ods. 1 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20. apríla 1959, § 196 ods. 4 Trestného poriadku a čl. 17 ods. 1 a 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV.

V priamom právnom styku bolo z uvedeného počtu trestných oznámení odovzdaných do cudziny krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami 218 trestných oznámení (224 trestných oznámení v roku 2022). Počet odovzdaných trestných oznámení podľa územných obvodov jednotlivých krajských prokuratúr dokumentuje **tabuľka II.5.2.2.**

Počet trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) odovzdaných do cudziny v roku 2023 sa v porovnaní s rokom 2022 výrazne nezmenil a prehľad o ich počtoch je uvedený v **tabuľke II.5.2.3.**

V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa nezmenila ani skladba trestných činov spáchaných cudzincami, ktorých trestné veci boli odovzdané do cudziny. Z majetkovej trestnej činnosti prevládali trestné činy krádeže, podvodu a sprenevery a z trestných činov proti rodine a mládeži to bol trestný čin zanedbania povinnej výživy. V nízkom počte bola evidovaná aj trestná činnosť súvisiaca s prechovávaním drog a iné trestné činy.

5.2.3. Prevzaté trestné stíhanie

V roku 2023 bolo z cudziny prevzatých 17 trestných stíhaní, z toho v priamom právnom styku 14 trestných stíhaní (13 trestných stíhaní v roku 2022). Prehľad o počte prevzatých trestných stíhaní podľa obvodov krajských prokuratúr je zaznamenaný v **tabuľke II.5.2.4.**

5.2.4. Prijaté trestné oznámenia

Od cudzích justičných orgánov bolo v roku 2023 prijatých 261 trestných oznámení na občanov Slovenskej republiky, z toho v priamom právnom styku bolo z cudziny okresnými prokuratúrami a krajskými prokuratúrami prijatých 242 trestných oznámení (223 trestných oznámení v roku 2022), čo je uvedené podľa obvodov krajských prokuratúr v **tabuľke II.5.2.5.**

Evidovaný bol mierny nárast počtu trestných konaní prevzatých z cudziny (trestných stíhaní a trestných oznámení) v porovnaní s rokom 2022. Prehľad o ich počte je zaznamenaný v **tabuľke II.5.2.6.**

Skladba trestnej činnosti spáchanej občanmi Slovenskej republiky v cudzine sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom nezmenila. Najviac prevzatých trestných konaní sa týkalo trestných činov proti majetku, ako sú krádež, podvod, sprenevera a neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty a trestných činov proti rodine a mládeži, najmä zanedbania povinnej výživy.

5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach

Justičná spolupráca s inými štátmi v oblasti právnej pomoci sa vykonáva na základe mnohostranných a dvojstranných medzinárodných zmlúv, prípadne na základe princípu reciprocity.

Úkony právnej pomoci sú na území Slovenskej republiky vykonávané na základe ustanovení mnohostranných alebo dvojstranných medzinárodných zmlúv a vnútroštátnej právnej úpravy. Postup justičných orgánov je vnútroštátne upravený predovšetkým v ustanoveniach piatej časti Trestného poriadku a v zákone č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 150/2022 Z. z. (ďalej len „zákon č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze“), ktorým bola do právneho poriadku Slovenskej republiky transponovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach (ďalej len „smernica Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach“). Najmä týmto právnym nástrojom je realizovaný právny styk so štátmi Európskej únie, cieľom ktorého je zabezpečenie dôkazu pre trestné konanie. Smernicu Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach transponovali všetky členské štáty Európskej únie s výnimkou Dánskeho kráľovstva a Írskej republiky.

Podľa Trestného poriadku je na vybavenie právnej pomoci príslušná okresná prokuratúra, v obvode ktorej má byť úkon vykonaný. Zákon č. 236/2017 Z. z.

o európskom vyšetrovacom príkaze zmenil vecnú príslušnosť prokuratúry na vykonanie úkonov právnej pomoci a upravil ju v prospech krajskej prokuratúry.

V oblasti právnej pomoci je v posledných rokoch zaznamenaný nárast počtu žiadostí o vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu.

Právna pomoc sa v nasledujúcej časti rozdeľuje na pasívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie úkonov v trestných veciach slovenskými orgánmi na území Slovenskej republiky na základe žiadostí cudzozemských justičných orgánov a aktívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie takýchto úkonov v cudzine na základe žiadostí slovenských justičných orgánov. Právny styk s tými štátmi, s ktorými to mnohostranné alebo dvojstranné zmluvy umožňujú, bol aj v roku 2023 realizovaný priamo prokurátormi okresných prokuratúr a krajských prokuratúr. Možnosti priameho právneho styku sú na základe rovnakých zmlúv využívané aj v rámci pasívnej právnej pomoci. Pri európskych vyšetrovacích príkazoch sa uskutočňuje právny styk priamou formou.

5.3.1. Pasívna právna pomoc

V roku 2023 bolo na jednotlivé prokuratúry vrátane Generálnej prokuratúry doručených spolu 1 166 žiadostí o právnu pomoc (1 158 žiadostí v roku 2022). Klesajúci trend žiadostí doručených z cudziny, ktorý možno pozorovať od roku 2020 (1 433 žiadostí v roku 2021, 1 650 žiadostí v roku 2020), sa v roku 2023 zastavil.

Žiadosti o právnu pomoc sú zasielané slovenským orgánom len tretími štátmi a štátmi Európskej únie, ktoré do svojho právneho poriadku netransponovali smernicu Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, ale aj štátmi Európskej únie, ktoré ju síce transponovali, avšak predmetom takej žiadosti je úkon, ktorý nemožno považovať za dôkaz (napríklad doručenie, zaistenie výnosu z trestnej činnosti, preštudovanie spisového materiálu po skončení vyšetrovania a podobne). Predmetom právnej pomoci vo väčšine prípadov je zabezpečenie dôkazu, ktorý sa nachádza na území iného štátu Európskej únie, na čo slúži práve európsky vyšetrovací príkaz.

Na vybavenie žiadostí o právnu pomoc cudzozemských justičných orgánov sú príslušné okresné prokuratúry a na vybavenie európskych vyšetrovacích príkazov krajské prokuratúry. V **tabuľke II.5.3.1.1.** sú v celkovom nápade žiadostí na krajské prokuratúry osobitne zohľadnené žiadosti o právnu pomoc, ktoré boli vybavované v priamom právnom styku. Nápad žiadostí o právnu pomoc z cudziny podľa dožadujúcich štátov je uvedený v **tabuľke II.5.3.1.2.** Na základe žiadostí o právnu pomoc bolo zrealizovaných 1 026 úkonov právnej pomoci (1 184 úkonov v roku 2022). Sledované boli len úkony uvedené v **tabuľke II.5.3.1.3.** Predmetom žiadostí o právnu pomoc boli rovnako ako v predchádzajúcich rokoch predovšetkým výsluchy obvinených, svedkov a poškodených a doručovanie písomností osobám na území Slovenskej republiky. Okrem toho, cudzozemské orgány najčastejšie žiadali o zabezpečenie rôznych listín, údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke, údajov tvoriacich predmet bankového tajomstva, počítačové údaje prípadne aj zaistenie majetku alebo veci. Na základe európskych vyšetrovacích príkazov cudzích štátov bolo vykonaných 1 612 úkonov (2 053 úkonov v roku 2022).

Pri zaistení majetku je zaznamenaný rastúci trend. Zaistenie majetku je realizované predovšetkým podľa zákona č. 650/2005 Z. z. o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok a zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch“), ktorý upravuje vnútroštátny postup orgánov aj pri výkone nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu. V ostatných prípadoch, ak je dožadujúcim štátom štát, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, sa postupuje podľa príslušných ustanovení piatej hlavy Trestného poriadku. Žiadosti sa týkajú najmä zaistenia finančných prostriedkov na účtoch vedených finančnými inštitúciami na území Slovenskej republiky alebo zaistenia nehnuteľnosti ako náhradnej hodnoty za výnos z trestnej činnosti, prípadne zaistenia hnutelných vecí, najčastejšie motorových vozidiel alebo výpočtovej techniky. Účelom zaistenia je predovšetkým následná konfiškácia zaisteného majetku. V prípadoch, v ktorých neboli v roku 2023 žiadosti o právnu pomoc týkajúce sa zaistenia majetku zrealizované, sa tak stalo výlučne z dôvodu zrušenia bankového účtu pred dorúčením žiadosti alebo nedostatku finančných prostriedkov na bankovom účte. Prehľad zaistenia majetku v konaniach vedených pre všetky trestné činy, s výnimkou trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti, je uvedený v **tabuľke II.5.3.1.4.**

Na úkonoch právnej pomoci sa v roku 2023 v Slovenskej republike zúčastnili aj prokurátori iných štátov, konkrétne z Poľskej republiky a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Vo väčšej miere bola evidovaná prítomnosť cudzozemských policajných zložiek a obhajcov.

Žiadosti o právnu pomoc boli v roku 2023 vybavené príslušnými prokurátormi prevažne v celom rozsahu. Pokiaľ došlo k ich čiastočnému vybaveniu, prípadne vráteniu dožadujúcemu štátu bez vybavenia, stalo sa tak z objektívnych dôvodov ako napríklad pre neznáme miesto pobytu osoby, uvádzanie fiktívnej adresy sídla právnickej osoby, ktorej sa úkon právnej pomoci týkal, či nestotožnenie osoby na základe údajov obsiahnutých v žiadosti o právnu pomoc alebo z dôvodu problémov pri zabezpečení jej účasti na úkone. Ďalším dôvodom boli nedostatočne alebo nejasne vyplnené formuláre európskych vyšetrovacích príkazov, nedoplnenie žiadosti zo strany cudzieho justičného orgánu o údaje nevyhnutné na jej vybavenie alebo žiadosti doručené správnymi orgánmi, nie justičnými orgánmi.

Efektívnu komunikáciu medzi justičnými orgánmi zabezpečujú kontaktné body (kontaktné osoby) Európskej justičnej siete a prokurátori pôsobiaci v Eurojuste. Bez poskytnutia ich súčinnosti by vybavenie právnej pomoci bolo nepochybne náročnejšie.

5.3.2. Európsky vyšetrovací príkaz (pasívne)

Európsky vyšetrovací príkaz sa realizuje len vo vzťahu k štátom, ktoré do svojho právneho poriadku transponovali smernicu Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Počet vybavených európskych vyšetrovacích príkazov je uvedený v **tabuľke II.5.3.2.1.** a ich nápad z cudziny podľa štátov pôvodu je uvedený v **tabuľke II.5.3.2.2.** Prehľad úkonov

vykonaných na základe európskeho vyšetrovacieho príkazu, ktoré vybavovali krajské prokuratúry, a úkonov vykonaných na základe žiadosti o poskytnutie súčinnosti inej krajskej prokuratúry sú uvedené v **tabuľke II.5.3.2.3**.

5.3.3. Aktívna právna pomoc

V roku 2023 prokuratúry požiadali cudzozemské justičné orgány o poskytnutie právnej pomoci v 1 689 veciach (1 796 vecí v roku 2022). Vysoký počet žiadostí je naďalej zasielaný do susediacich štátov a aj do Spojených štátov amerických, kde sídlia poskytovatelia informačno-technologických služieb, ktoré sú páchatelmi využívané na páchanie trestnej činnosti s využitím počítačového systému. Obsahom týchto žiadostí je predovšetkým zabezpečenie obsahových a prevádzkových počítačových údajov. Problematike počítačovej kriminality sa správa venuje v časti II. v bode 5.3.5. K vyššiemu počtu žiadostí nepochybne prispelo aj vystúpenie Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie, v dôsledku čoho už nie je možné britské orgány žiadať o právnu pomoc zaslaním európskeho vyšetrovacieho príkazu.

V celkovom počte žiadostí o právnu pomoc sú zahrnuté i žiadosti o právnu pomoc vypracované prokurátormi medzinárodného odboru v trestných veciach, v ktorých vykonával dozor Úrad špeciálnej prokuratúry alebo trestný odbor. Nápad všetkých žiadostí o právnu pomoc do cudziny je uvedený v **tabuľke II.5.3.3.1**, a počet žiadostí podľa dožiadaných štátov v **tabuľke II.5.3.3.2**.

Na základe týchto žiadostí bolo vykonaných 1 492 úkonov právnej pomoci (1 847 úkonov v roku 2022). Hodnotené boli len úkony uvedené v **tabuľke II.5.3.3.3**. Okrem nich bolo predmetom žiadostí predovšetkým zabezpečenie rôznych listín, údajov z policajných a justičných databáz, údajov tvoriacich predmet bankového tajomstva, uchovanie a vydanie počítačových údajov a informácií o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke. Prehľad zaistenia majetku v konaniach vedených pre všetky trestné činy, s výnimkou trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti, je uvedený v **tabuľke II.5.3.3.4**.

5.3.4. Európsky vyšetrovací príkaz (aktívne)

Ďalších 2 077 úkonov bolo vykonaných na základe európskeho vyšetrovacieho príkazu (2 328 úkonov v roku 2022) a len niektoré z nich boli sledované pre štatistické účely. Rozsah úkonov, ktoré možno realizovať na základe žiadosti o právnu pomoc alebo európskeho vyšetrovacieho príkazu, je však podstatne širší. Počet vybavených európskych vyšetrovacích príkazov je uvedený v **tabuľke II.5.3.4.1**, počet európskych vyšetrovacích príkazov podľa vykonávajúcich štátov je uvedený v **tabuľke II.5.3.4.2**. (uvádzané sú len štáty, ktoré do svojho právneho poriadku transponovali smernicu Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach) a prehľad sledovaných úkonov právnej pomoci z cudziny v **tabuľke II.5.3.4.3**.

Prokurátori sa na úkonoch vykonávaných v cudzine v roku 2023 nezúčastnili.

Žiadosti o právnu pomoc sú vybavované príslušnými cudzozemskými justičnými orgánmi v celom rozsahu. K nevybaveniu žiadosti dochádza z objektívnych dôvodov, napríklad z dôvodu neznámeho pobytu osoby. V niektorých prípadoch úkony právnej

pomoci vykonané boli, avšak bez dodržania zákonných procesných postupov požadovaných slovenskými justičnými orgánmi, čo malo za následok ich nepoužiteľnosť v trestnom konaní.

Vybavenie žiadosti o právnu pomoc je pomerne zdĺhavé a závisí výlučne od aktivity cudzozemského justičného orgánu. Nie je výnimkou, že žiadosť je vybavovaná aj počas obdobia dlhšieho ako jeden rok, a to najmä v prípade štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie. Ide najmä o žiadosti zaslané Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska, Spojeným štátom americkým a Kanade, čo zrejme súvisí s vysokým počtom žiadostí, ktoré sú týmto štátom zasielané a s ich odlišným právnym systémom. Extrémnym príkladom sú štáty Afriky a niektoré štáty Ázie, v prípade ktorých vybavenie právnej pomoci trvá aj niekoľko rokov a na rýchlosť ich vybavenia má aktivita medzinárodného odboru minimálny efekt.

K zrýchleniu zabezpečovania dôkazov z cudziny výrazne prispelo prijatie legislatívy upravujúcej európsky vyšetrovací príkaz, ktorý umožňuje priamu formu komunikácie medzi vydávajúcim a vykonávajúcim justičným orgánom a vyhotovuje sa s použitím jednotného formulára. Žiadané úkony sa vykonávajú v primeraných lehotách. Lehoty zabezpečenia dôkazov boli príkazom skrátené na niekoľko týždňov, niekedy mesiacov. Príkladom mimoriadne dobrej spolupráce je Česká republika, kde sú európske vyšetrovacie príkazy vybavované v priemere do dvoch mesiacov. V tejto súvislosti je potrebné oceniť aj aktivitu národného zastúpenia v Eurojuste, ktoré výrazne urýchľuje justičnú spoluprácu zabezpečením komunikácie s justičnými orgánmi dožiadaného (vykonávajúceho) štátu.

5.3.5. Počítačová kriminalita

Prokuratúra venuje problematike počítačovej kriminality v oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce zvýšenú pozornosť od roku 2016. Počítačová kriminalita stále nie je záväzne definovaná žiadnym medzinárodným právnym aktom, preto sa žiadosti o právnu pomoc a európske vyšetrovacie príkazy v rámci Európskej únie neviažu na konkrétne trestné činy, ale na trestnú činnosť spáchanú s použitím počítačových systémov alebo zameranú proti nim alebo súvisiacu s virtuálnou menou.

Nevyhnutnosť zabezpečovania elektronických dôkazov, najmä cezhranične, sa týka všetkých trestných činov, ktoré sú vo vysokej miere páchané aj prostredníctvom počítačových systémov, prípadne s ich využitím na komunikáciu. V prevažnej miere sa poškodení počítačovou kriminalitou nachádzajú v Slovenskej republike, páchatelia často zostávajú neznámi, respektíve sa nachádzajú mimo jej územia. Úspešnosť medzinárodnej spolupráce často závisí od postupov vo vnútroštátnom trestnom konaní a včasnosti realizácie úkonu medzinárodnej justičnej spolupráce predovšetkým z dôvodu neurčenej alebo krátkej doby uchovávania údajov v členských štátoch Európskej únie.

Nedostatky v oblasti zabezpečenia telekomunikácií dlhodobo umožňujú podvodné volania zo zahraničia tak, že volajúci sa javí ako používateľ zo Slovenskej republiky. Aj z uvedených dôvodov efektívne postihovanie a preukazovanie počítačovej kriminality predstavuje zložitý proces a je mimoriadne náročné. Zo slovenských operátorov zatiaľ len Slovak Telekom zaviedol technické riešenie eliminujúce podstatnú časť takýchto podvodných hovorov.

V roku 2023 došlo k poklesu žiadostí týkajúcich sa počítačovej kriminality zaslaných v rámci medzinárodnej justičnej spolupráce do cudziny (žiadosti o právnu pomoc a európske vyšetrovacie príkazy). Nárast bol zaznamenaný len v služobných obvodoch Krajskej prokuratúry v Žiline, Krajskej prokuratúry v Trenčíne a na medzinárodnom odbore, ktorý poskytoval súčinnosť prokurátorom Úradu špeciálnej prokuratúry.

V roku 2023 bolo do cudziny zaslaných (aktívna právna pomoc) 518 žiadostí, čo predstavuje pokles o 114 žiadostí v porovnaní s rokom 2022 (632 žiadostí v roku 2022, 480 žiadostí v roku 2021, 358 žiadostí v roku 2020). V rámci pasívnej právnej pomoci bolo rovnako ako v roku 2022 vybavovaných 154 žiadostí cudzích justičných orgánov.

Fenomén počítačovej kriminality v rámci medzinárodnej justičnej spolupráce sa podľa dát stále javí ako nerovnomerne zasahujúci rôzne časti Slovenskej republiky. V rámci aktívnej právnej pomoci evidovali v oblasti počítačovej kriminality najviac žiadostí Krajská prokuratúra v Prešove (102 žiadostí), Krajská prokuratúra v Košiciach (83 žiadostí) a Krajská prokuratúra v Bratislave (77 žiadostí). V pasívnej právnej pomoci boli v hodnotenej oblasti najviac zaťaženými prokuratúry v obvodoch Krajskej prokuratúry v Bratislave (98 žiadostí) a Krajskej prokuratúry v Košiciach (48 žiadostí).

Pri pasívnej právnej pomoci možno poukázať na pretrvávajúcu legislatívnu disproporciu vo vzťahu k členským štátom Európskej únie uplatňujúcim európske vyšetrovacie príkazy, keďže vybavovanie žiadostí o urýchlené uchovanie uložených počítačových údajov patrí do pôsobnosti okresných prokuratúr, avšak sprístupnenie tých istých dôkazov na základe európskych vyšetrovacích príkazov patrí do pôsobnosti krajských prokuratúr. Bolo by vhodné ustanoviť pôsobnosť prokuratúry pre sprístupnenie tohto druhu dôkazov jednotne.

Počty žiadostí o právnu pomoc zaslaných konkrétnym štátom vo veciach týkajúcich sa trestných činov spáchaných prostredníctvom počítačových systémov sú uvedené v **tabuľke II.5.3.5.1.** a v **tabuľke II.5.3.5.2.**

Dôkazy sú v tejto oblasti primárne zabezpečované na základe Dohovoru o počítačovej kriminalite a mechanizmu vytvoreného smernicou Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Vo väčšine prípadov sa postupuje podľa čl. 29 Dohovoru o počítačovej kriminalite, ktorý umožňuje urýchlené uchovanie uložených počítačových údajov, teda zabezpečenie dôkazov do doručenia žiadosti o právnu pomoc, prípadne európskeho vyšetrovacieho príkazu.

Žiadosti o poskytnutie počítačových údajov boli posielané predovšetkým do Spojených štátov amerických (197 žiadostí), v ktorých sídlia najväčší poskytovatelia služieb elektronických komunikácií, ako napríklad spoločnosti Meta Platforms, Inc., Google LLC, Yahoo Inc., WhatsApp Inc., Snap Inc., Microsoft Corporation a podobne. Trestná činnosť je páchaná aj prostredníctvom platforiem a sociálnych sietí, akými sú Facebook, Instagram, WhatsApp, Snapchat, Viber, TikTok, Gmail a ďalšie. Adresátmi žiadostí o právnu pomoc boli aj Česká republika (88) a Litovská republika (49). Pokles žiadostí o právnu pomoc bol zaznamenaný pri Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska (pokles z 51 žiadostí v roku

2022 na 25 v roku 2023), Spolkovej republike Nemecko (pokles z 51 žiadostí v roku 2022 na 30), Francúzskej republike (pokles z 23 žiadostí v roku 2022 na 12) a aj Poľskej republike (pokles z 18 žiadostí v roku 2022 na osem). V oblasti počítačovej kriminality boli v roku 2023 zaslané žiadosti o právnu pomoc aj štátom ako sú Panama, Kórea alebo Srí Lanka.

Žiadosti o právnu pomoc súvisiace s počítačovou kriminalitou boli realizované najmä v trestných veciach vedených za majetkovú trestnú činnosť a trestnú činnosť súvisiacu s detskou pornografiou. Išlo o trestné činy podvodu, neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku, rozširovania detskej pornografie, výroby detskej pornografie, porušovania autorského práva, neoprávneného prístupu do počítačového systému, vydierania, legalizácie výnosu z trestnej činnosti, nebezpečného vyhrážania, krádeže, skrátenia dane a poistného, teroristického útoku, podplácania, podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti a ďalšie. Pri trestnom čine šírenia poplašnej správy bolo vo viacerých trestných veciach zaznamenané zasielanie elektronickej pošty prostredníctvom služby Proton so sídlom vo Švajčiarskej konfederácii.

Predmetom žiadostí bolo získanie údajov o používateľoch, prevádzkové, lokalizačné a obsahové údaje používateľov rôznych e-mailových účtov, IP adries (adresa počítača), účtov na sociálnych sieťach, ďalej získanie údajov o prevádzke v súvislosti s týmito účtami a IP adresami, polohy zariadení, údaje o súvisiacej elektronickej komunikácii, o používateľoch telefónnych čísiel, údaje tvoriace predmet bankového tajomstva, alebo aj údaje súvisiace s virtuálnou menou. V menšej miere boli vo veciach počítačovej kriminality realizované výsluchy osôb a doručovanie procesných písomností.

Predmetom žiadostí cudzích justičných orgánov o právnu pomoc boli predovšetkým trestné činy majetkovej povahy.

Aktuálne poznatky sú sprístupňované prokurátorom nielen prostredníctvom Vnútroštátnej siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite, ale aj prokurátorov medzinárodného odboru a pracovných porád riaditeľky medzinárodného odboru. Na efektivitu činnosti prokurátorov v danej oblasti má významný vplyv aj výmena informácií prostredníctvom Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (EJCN), Eurojustu, spoločnej platformy Eurojustu a Europolu SIRIUS, Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (T-CY) a podobne.

V oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce sa častejšie objavoval fenomén virtuálnych mien, napríklad v kontexte podvodov súvisiacich s investovaním do virtuálnych mien, alebo aj do cudzej meny. Častejšie sa objavovali neoprávnené transakcie vykonávané prostredníctvom elektronického bankovníctva.

Pre aplikačnú prax bolo významné rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-724/19 zo 16. decembra 2021, ktorého podstatou je výklad čl. 2 písm. c) bod i) smernice Európskeho parlamentu a Rady o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, ktorý bráni tomu, aby mal prokurátor právomoc vydať v prípravnej fáze trestného konania európsky vyšetrovací príkaz v zmysle tejto smernice na získanie údajov o prenose dát a polohy týkajúcich sa telekomunikačnej prevádzky, ak v rámci podobného vnútroštátneho konania prijatie vyšetrovacieho opatrenia

na účely prístupu k takýmto údajom patrí do výlučnej právomoci sudcu. Prokuratúra zaznamenala trestné veci, v ktorých len Mestský súd Bratislava I odmieta vydať príkaz podľa § 116 Trestného poriadku pri vyžiadaní údajov o prenose dát a lokalizačných údajov ako podklad pre vydanie európskeho vyšetrovacieho príkazu.

V roku 2023 vykonali zástupcovia medzinárodného odboru konzultácie so zástupcami Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických predovšetkým k problematike zabezpečovania právnej pomoci v oblasti počítačovej kriminality, ktoré boli spojené so seminárom organizovaným zástupcami Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických pre slovenských prokurátorov.

Vzhľadom na ťažkosti s uplatňovaním právnej pomoci vo vzťahu k volatílnym dôkazom dochádza v rámci Európskej únie, Rady Európy, ako aj Organizácie spojených národov k významným legislatívnym iniciatívam. Druhý dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite bol otvorený na podpis 12. mája 2022, ale nenadobudol platnosť ani v priebehu roku 2023, pretože nebol ratifikovaný predpísaným počtom štátov. Tento významný medzinárodný nástroj zefektívni medzinárodnú spoluprácu a umožní aj priamu cezhraničnú spoluprácu s poskytovateľmi služieb v cudzine.

Do prijatia a implementácie nových medzinárodných a európskych nástrojov bude potrebné zvážiť aj možnosti priamej cezhraničnej spolupráce s poskytovateľmi elektronických komunikačných služieb či služieb virtuálnej meny pri zabezpečovaní niektorých dôkazov, vrátane zmeny vnútroštátnej právnej úpravy.

Prokuratúra sleduje aj nové trendy v oblasti technológií, akými sú napríklad metaverzum alebo umelá inteligencia a popri riešení existujúcich problémov pri cezhraničnom zabezpečovaní dôkazov v oblasti počítačovej kriminality získava o nich poznatky a vytvára predpoklady na získavanie dôkazov v budúcnosti.

5.3.6. Uznávacie konanie

V roku 2023 napadlo v rámci pôsobnosti prokuratúry Slovenskej republiky 181 vecí v súvislosti s konaním o uznaní a výkone cudzieho rozhodnutia, čo je v porovnaní s rokom 2022 nárast o 45 vecí (v roku 2022 napadlo 136 vecí). Cudzie rozhodnutia na uznanie boli zasielané v najvyššom počte z Českej republiky (72 vecí), nasledovali rozhodnutia z Rakúskej republiky (54 vecí), Spolkovej republiky Nemecko (17 vecí), Maďarska a Poľskej republiky (po osem vecí), Holandského kráľovstva a Švédskeho kráľovstva (po päť vecí), Belgického kráľovstva, Dánskeho kráľovstva a Rumunska (po tri veci), Talianskej republiky (dve veci) a Slovinskej republiky (jedna vec).

Z celkového počtu 181 trestných vecí sa 142 týkalo konaní o uznávaní a výkone rozhodnutí podľa zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov. Druhým najpočetnejším bolo konanie o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii podľa zákona č. 183/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (29 vecí). V rámci konania o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia nespojená s odňatím slobody alebo

probačné oprávnenie na účely dohľadu v Európskej únii, bolo evidovaných desať vecí podľa zákona č. 533/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia nespojená s odňatím slobody alebo probačné oprávnenie na účely dohľadu v Európskej únii v znení neskorších prepisov.

V rámci uznávacieho konania podľa § 518 Trestného poriadku nebola v roku 2023 evidovaná žiadna trestná vec. Rovnako nebola evidovaná ani jedna trestná vec v súvislosti s konaním o uznávaní a výkone rozhodnutí podľa zákona č. 398/2015 Z. z. o európskom ochrannom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ani podľa zákona č. 161/2013 Z. z. o odovzdávaní, uznávaní a výkone rozhodnutí o opatreniach dohľadu ako náhrade väzby v Európskej únii v znení neskorších predpisov.

Zo štatistických údajov vyplýva jednoznačná prevaha uznávacích konaní na základe právnych nástrojov Európskej únie. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch sa uznávacie nástroje v aplikačnej praxi v Európskej únii okrem uznania a výkonu nepodmienečných trestov odňatia slobody a peňažných sankcií využívali len minimálne. Najčastejším využívaným právnym nástrojom pre členské štáty Európskej únie bolo uznávacie konanie vo vzťahu k rozhodnutiam, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody; najčastejšie bolo využívané vo vzťahu k Českej republike. Druhým často využívaným nástrojom vzájomného uznávania je uznávanie a výkon rozhodnutí o peňažných sankciách, ktorý bol v roku 2023 najviac uplatňovaný vo vzťahu k Spolkovej republike Nemecko, Holandskému kráľovstvu a Českej republike.

Rovnako, ako to bolo opakovane konštatované v predchádzajúcich rokoch, je vo vzťahu k jednotlivým nástrojom vzájomného uznávania problematika predovšetkým roztrieštenosť právnej úpravy do viacerých zákonov s rôzne stanovenými pravidlami. Prínosným v tejto oblasti by bolo prijatie komplexného zákona o justičnej spolupráci v trestných veciach s jednotne nastavenými pravidlami v týchto konaniach.

Problémom je tiež rozdielnosť v právnych úpravách jednotlivých členských štátov, ktorú je často náročné preklenúť. Najčastejšími aplikačnými problémami sú problémy v súvislosti s uznávaním rozhodnutí o peňažných sankciách, najmä posudzovanie obojstrannej trestnosti skutkov, ich nesprávne zaradenie do kategórií trestných konaní, pri ktorých sa trestnosť skutku nepreskúmava, alebo vágna formulácia konaní zakladajúcich porušenie pravidiel cestnej premávky, pri ktorých je problematické identifikovať, či vôbec došlo k porušeniu pravidiel cestnej premávky. Snaha o riešenie sporných problémov sa odzrkadľuje v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie, ako aj v judikatúre slovenských súdov.

Prehľad vecí súvisiacich so vzájomným uznávaním príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu je uvedený v II. časti v bode 5.3. týkajúcej sa aktívnej a pasívnej právnej pomoci. Prehľad počtu trestných vecí podľa právneho titulu na vykonanie uznávacieho konania a podľa štátov je uvedený v **tabuľke II.5.3.6.**

5.3.7. Spolupráca s Eurojustom

Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) so sídlom v Haagu podporuje a posilňuje justičnú koordináciu a spoluprácu medzi justičnými orgánmi zodpovednými za vyšetrovanie a stíhanie závažnej trestnej činnosti, ktorá sa týka viac než jednej krajiny Európskej únie alebo si vyžaduje trestné stíhanie na spoločnom základe.

Eurojust pomáha členským štátom Európskej únie v boji proti závažnej trestnej činnosti páchanej vo viacerých členských štátoch tým, že koordinuje vyšetrovania a trestné stíhanie zahŕňajúce aspoň dve krajiny, uľahčuje vybavenie žiadostí o justičnú spoluprácu, pomáha riešiť spory o právomoc, uľahčuje navrhovanie a uplatňovanie právnych nástrojov Európskej únie, ako sú napríklad európsky zatýkací rozkaz, príkaz na zaistenie a konfiškáciu a plní aj ďalšie úlohy podľa zákona a v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 zo 14. novembra 2018 o Agentúre Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) a o nahradení a zrušení rozhodnutia Rady 2002/187/SVV.

Okrem členských štátov spolupracuje Eurojust aj s viacerými tretími štátmi, ako aj s inými orgánmi a agentúrami Európskej únie, čo významne zvyšuje efektivitu justičnej spolupráce v boji proti závažnej organizovanej cezhraničnej trestnej činnosti.

V roku 2023 v súlade s platnou právnou úpravou, a to § 14 ods. 3 zákona č. 383/2011 Z. z. o zastúpení Slovenskej republiky v Eurojuste v znení zákona č. 316/2016 Z. z., ako aj pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2015 z 27. augusta 2015, ktorým sa upravuje výmena informácií a spolupráca prokurátorov s národným členom zastupujúcim Slovenskú republiku v Eurojuste, sa spolupráca s Eurojustom zabezpečovala priebežne a táto je zo strany jednotlivých prokuratúr opakovane vysoko pozitívne hodnotená.

V roku 2023 zaznamenal národný člen zastupujúci Slovenskú republiku v Eurojuste celkový nápad 317 vecí vedených vo všetkých registroch (321 vecí v roku 2022).

V roku 2023 bol zaznamenaný mierny pokles nápadu vecí z prokuratúr a súdov v prípade žiadostí národného zastúpenia Slovenskej republiky o súčinnosť, a to o 23 vecí. Z 97 napadnutých žiadostí o súčinnosť bolo 80 registrovaných z prokuratúr a 17 zo súdov a z Ministerstva spravodlivosti.

Národnými členmi iných členských štátov Európskej únie alebo z tretích štátov bolo v rámci Eurojustu proti Slovenskej republike zaevidovaných 108 vecí, čo je porovnateľné s rokom 2022 (111 vecí). Prehľad celkového nápadu je uvedený v **tabuľke II.5.3.7.**

Najviac žiadostí o súčinnosť z prokuratúr bolo v roku 2023 adresovaných do Francúzskej republiky (14 vecí). Z hľadiska počtu nasledujú Spolková republika Nemecko (12 vecí), Rakúska republika (desať vecí), Česká republika (deväť vecí) a Maďarsko (osem vecí). Iné štáty Európskej únie a tretie štáty boli v roku 2023 požiadané slovenskou stranou o súčinnosť menej ako sedemkrát.

Najviac žiadostí o súčinnosť z prokuratúr tvoria aj v roku 2023 žiadosti v súvislosti s európskym vyšetrovacím príkazom, ako je napríklad zabezpečenie dodatočných informácií k európskym vyšetrovacím príkazom cudzích štátov, urýchlenie ich vybavenia v urgentných veciach alebo otázky týkajúce sa rozsahu ich aplikácie a podobne, a to v počte 44 vecí (58 vecí v roku 2022). Ďalej nasledujú žiadosti o súčinnosť v súvislosti so žiadosťami o právnu pomoc, a to 23 vecí (40 vecí v roku 2022), žiadosti o súčinnosť v súvislosti s vydaným európskym zatýkacím rozkazom, a to 14 vecí (deväť vecí v roku 2022) a veci týkajúce sa jurisdikcie, zásady „ne bis in idem“ a odovzdávania trestného konania v počte 14 vecí (päť vecí v roku 2022). Žiadosti o súčinnosť týkajúce sa iných právnych nástrojov boli v roku 2023 zastúpené v počte jednej až štyroch.

Najčastejšími trestnými činmi v rámci výkonu pôsobnosti Eurojustu boli aj v roku 2023 rôzne druhy podvodných konaní. Nasleduje trestná činnosť páchaná organizovanou skupinou, legalizácia výnosu z trestnej činnosti, trestné činy proti životu a zdraviu, drogová trestná činnosť, prevádzachstvo a počítačová trestná činnosť.

Eurojust zorganizoval v roku 2023 pre potreby prokurátorov Slovenskej republiky sedem koordinačných stretnutí (12 stretnutí v roku 2022) a prokurátori Slovenskej republiky sa ako pozvaná strana zúčastnili na ďalších 25 koordinačných stretnutiach organizovaných Eurojustom (19 stretnutí v roku 2022).

5.3.8. Spoločné vyšetrovacie tímy

Spoločné vyšetrovacie tímy sú jedným z najúspešnejších nástrojov cezhraničnej spolupráce. Sú zriaďované príslušnými orgánmi dvoch alebo viacerých členských štátov, prípadne tretích štátov na konkrétny účel a obmedzené obdobie s cieľom účinného a efektívneho cezhraničného vyšetrovania a trestného stíhania.

Slovenské zastúpenie v Eurojuste zostáva naďalej aktívne v oblasti kreovania spoločných vyšetrovacích tímov a poskytovania komplexného poradenstva pri využívaní grantu Eurojustu pre financovanie aktivít spoločných vyšetrovacích tímov.

Slovenská republika uzatvorila v roku 2023 dohody o vytvorení štyroch nových spoločných vyšetrovacích tímov (osem dohôd v roku 2022) a počet aktívnych spoločných vyšetrovacích tímov bol 19 v roku 2023 (15 spoločných vyšetrovacích tímov v roku 2022).

Eurojust registroval v roku 2023 požiadavku o financovanie vo vzťahu k 11 spoločným vyšetrovacím tímom, ktorých jednou zo zmluvných strán bola Slovenská republika (sedem žiadostí v roku 2022). Vo všetkých jedenástich prípadoch bolo financovanie schválené (sedem schválených žiadostí v roku 2022). Celková suma pridelená spoločným vyšetrovacím tímom, ktorých jednou zo zmluvných strán bola Slovenská republika, bola 502 253 eur, z ktorej bolo vyčerpaných 139 166 eur, pričom Slovenská republika čerpala sumu vo výške 29 554 eur.

Na podporu využívania spoločných vyšetrovacích tímov je zriadená Sieť národných expertov na spoločné vyšetrovacie tímy, ktorá každoročne organizuje ich stretnutie. V pozícii národných expertov zastupujú prokuratúru Slovenskej republiky

dve prokurátorky medzinárodného odboru a za Policajný zbor Slovenskej republiky jeden zástupca.

Pôsobenie v spoločných vyšetrovacích tímoch hodnotia prokurátori vysoko pozitívne, a to najmä pre intenzívnu a operatívnu spoluprácu, efektívnu a rýchlu výmenu dôkazov a informácií, ktorú pôsobenie v spoločných vyšetrovacích tímoch umožňuje, čo prispieva k urýchleniu prípravného konania.

5.3.9. Európska justičná sieť

Európska justičná sieť je Sieť kontaktných bodov členských štátov pôsobiacich v trestnom konaní, ktorej neformálny charakter umožňuje zabezpečovanie a poskytovanie informácií rôzneho charakteru potrebných na ďalší procesný postup. V Slovenskej republike ju tvoria kontaktné body na Ministerstve spravodlivosti, kontaktné body prokuratúry, spravodajca pre Európsku justičnú sieť a národný spravodajca Európskej justičnej siete (zástupcovia Ministerstva spravodlivosti). Jej hlavným prínosom je urýchľovanie a zjednodušovanie priamej komunikácie medzi justičnými orgánmi v trestných veciach.

Sieť kontaktných bodov Európskej justičnej siete prokuratúry v roku 2023 tvorili v súlade s pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2015 z 27. augusta 2015, ktorým sa upravuje činnosť Európskej justičnej siete na prokuratúre, kontaktné body jednotlivých krajských prokuratúr, a to jeden prokurátor pôsobiaci v obvode každej krajskej prokuratúry a dve prokurátorky medzinárodného odboru za Generálnu prokuratúru.

V roku 2023 sa obdobne ako v roku 2022 konali obvyklé pracovné a plenárne zasadnutia Európskej justičnej siete, na ktorých sa zúčastňovali delegáti za každý členský štát, prípadne aj tretí štát. Obsahom rokovaní boli otázky a právne nástroje justičnej spolupráce a výmena skúseností k aktuálnym témam pri realizácii medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach.

Na dvoch plenárnych zasadnutiach v roku 2023, ktoré sa konali vo Švédskom kráľovstve a v Španielskom kráľovstve, sa zúčastnili prokurátorky Generálnej prokuratúry a v jednom prípade aj prokurátorka Krajskej prokuratúry v Trnave (kontaktné body).

Kontaktné body Európskej justičnej siete prokuratúry Slovenskej republiky v roku 2023 poskytli súčinnosť celkovo v 168 veciach (136 vecí v roku 2022), čo dokumentuje **tabuľka II.5.3.8**. Počet žiadostí slovenských kontaktných bodov Európskej justičnej siete o súčinnosť adresovaných cudzozemským kontaktným bodom, rovnako ako v roku 2022, výrazne prevyšuje počet žiadostí o spoluprácu, ktoré sú adresované z cudziny slovenským kontaktným bodom.

Aj v roku 2023 prevažnú časť žiadostí o súčinnosť tvorili žiadosti týkajúce sa zisťovania stavu realizácie európskeho vyšetrovacieho príkazu, prípadne urýchlenia jeho vybavenia. Ďalej to boli žiadosti týkajúce sa odovzdaného trestného oznámenia alebo trestného konania, žiadosti vo vzťahu k vydanému európskemu zatýkaciu rozkazu, žiadosti súvisiace so zaistením a konfiškáciou a žiadosti o zistenie právnej úpravy iného štátu.

Podstatná časť žiadostí o súčinnosť, rovnako ako v roku 2022, sa týkala majetkovej trestnej činnosti, ale evidované boli aj trestné činy proti životu a zdraviu, trestné činy proti rodine a mládeži, trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti a daňové trestné činy.

V roku 2023 sa najviac žiadostí o súčinnosť v aktívnej aj pasívnej rovine týkalo justičnej spolupráce s Poľskou republikou (19 vecí), nasledovali Maďarsko (18 vecí), Francúzska republika (16 vecí), Holandské kráľovstvo (15 vecí), Spolková republika Nemecko, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska a Talianska republika (po desať vecí), Rumunsko, Portugalská republika a Rakúska republika (po šesť vecí) a Španielske kráľovstvo (päť vecí). Spolupráca s inými štátmi bola realizovaná v počte menej ako päť vecí. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že prostredníctvom Európskej justičnej siete možno požiadať o súčinnosť nielen členské štáty Európskej únie, ale aj ďalšie štáty Európy, Ázie, Afriky a Južnej Ameriky, a to prostredníctvom prepojenia Európskej justičnej siete s inými sieťami (napríklad IPA2019, SEEPAG, EuroMed Justice, IberRed, WACAP a iné).

Spolupráca s kontaktnými bodmi Európskej justičnej siete iných štátov je zo strany slovenských kontaktných bodov hodnotená pozitívne, hoci tak ako v roku 2022, aj v roku 2023 sa vyskytli prípady, kedy kontaktný bod z iného štátu na žiadosť o súčinnosť nereagoval. Tradične úspešná spolupráca bola zaznamenaná s kontaktnými bodmi Európskej justičnej siete susediacich štátov (Maďarsko, Poľská republika). Kontaktné body Európskej justičnej siete komunikujú v cudzom jazyku, nie je potrebné zabezpečovať preklady textu, čo prispieva k hospodárnosti konania.

Informácie o dianí a činnosti Európskej justičnej siete sú zverejnené na jej webovej stránke a možno ich získať aj z priebežných správ o jej činnosti.

5.4. Extradíčné konanie

V rámci aktívnej extradície (vyžiadanie obvineného z cudziny) v roku 2023 podali prokurátori súdu desať návrhov na vydanie medzinárodného zatýkacieho rozkazu (osem návrhov v roku 2022), osem návrhov bolo súdom akceptovaných, o dvoch návrhoch príslušné súdy v roku 2023 nerozhodli.

V štyroch veciach nebolo miesto pobytu vyžiadanej osoby známe, v troch veciach bol obvinený vyžiadaný z Albánskej republiky, po jednej veci z Kolumbijskej republiky, Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska a Švajčiarskej konfederácie. Podľa štátnej príslušnosti boli v siedmich veciach obvinení občania Slovenskej republiky, v dvoch veciach občania Moldavskej republiky a v jednej veci bol obvinený občanom Srbskej republiky.

Z hľadiska skladby trestnej činnosti dominovala majetková trestná činnosť.

V rámci pasívnej extradície (vydanie páchatelia do cudziny na základe žiadosti cudzieho štátu) bolo v roku 2023 realizovaných 12 vecí (26 vecí v roku 2022).

Slovenskej republike bolo doručených šesť medzinárodných zatýkacích rozkazov z Ruskej federácie, dva z Ukrajiny, po jednom z Iránskej islamskej republiky, Severného Macedónska, Srbskej republiky a Vietnamskej republiky. Podľa štátnej

príslušnosti boli v šiestich veciach obvinení občania Ruskej federácie, v dvoch veciach občania Ukrajiny a v jednej Iránskej islamskej republiky, Severného Macedónska, Srbskej republiky a Vietnamskej republiky. V desiatich veciach boli vyžiadané osoby na trestné stíhanie a v dvoch veciach na výkon trestu odňatia slobody.

V štyroch veciach nebolo ukončené extradičné konanie v roku 2023, v dvoch veciach bolo zistené, že osoba sa nezdržiava na území Slovenskej republiky, v jednej veci bolo ukončené extradičné konanie pre úmrtie osoby v priebehu konania a v jednej veci bola osoba prepustená z predbežnej väzby z dôvodu nedoručenia extradičných materiálov štátom, ktorý žiadal o jej vydanie. V dvoch veciach rozhodol príslušný súd na návrh prokurátora o neprípustnosti vydania a v jednej veci vyslovil prípustnosť vydania. V jednej veci došlo k fyzickému odovzdaniu vyžiadanej osoby dožadujúcemu štátu na výkon trestu odňatia slobody. Z hľadiska skladby trestnej činnosti dominovala aj pri pasívnej extradícii majetková trestná činnosť.

5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze

5.5.1. Postup slovenských orgánov ako orgánov štátu pôvodu

Európsky zatýkací rozkaz predstavuje v rámci justičnej spolupráce medzi členskými štátmi Európskej únie jeden z jej najefektívnejších nástrojov využívaný tak, aby nedochádzalo k neúmernému predlžovaniu trestného konania pre neprítomnosť obvineného.

V roku 2023 podali prokurátori 46 návrhov na vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu (37 návrhov v roku 2022). Vo všetkých veciach súdy návrhy akceptovali. V tejto súvislosti možno konštatovať pretrvávajúcu kvalitu návrhov na vydanie európskych zatýkacích rozkazov a dôsledné skúmanie zásady primeranosti.

Z hľadiska štátnej príslušnosti osôb, na ktoré bol v sledovanom období vydaný európsky zatýkací rozkaz slovenskými súdmi, stále prevládajú európske zatýkacie rozkazy vydané na slovenských občanov.

Možno konštatovať, že skladba trestnej činnosti, za ktorú boli vydávané európske zatýkacie rozkazy, sa zásadnejšie nezmenila, dominovali majetkové trestné činy.

Vzhľadom na priemernú dĺžku trestného konania v Slovenskej republike a počet obvinených osôb, po ktorých sa pátra, je stále nedostatočný počet podávaných návrhov na ich vydanie.

Včasné vydanie európskeho zatýkacieho rozkazu má vplyv na celkovú dĺžku konania a v neposlednom rade aj na zachovanie podmienok na spravodlivý proces pri zabezpečovaní dôkazov a pri zachovaní zásady primeranosti.

5.5.2. Postup slovenských orgánov ako vykonávajúcich justičných orgánov

Krajským prokuratúram, ako slovenským vykonávajúcim justičným orgánom, bolo v roku 2023 z cudziny doručených 133 európskych zatýkacích rozkazov (106

európskych zatýkacích rozkazov v roku 2022), z toho 90 európskych zatýkacích rozkazov sa týkalo vyžiadania osôb na trestné stíhanie (z toho v štyroch veciach bolo realizované dočasné odovzdanie, v jednej veci bol európsky zatýkací rozkaz vydaný cudzím justičným orgánom za účelom doručenia uznesenia, na ktorý nie je možné aplikovať európsky zatýkací rozkaz) a 43 európskych zatýkacích rozkazov na výkon trestu odňatia slobody. Zaťaženosť krajských prokuratúr je v rámci výkonu tejto agendy rozdielna, dlhodobo výrazne dominuje Krajská prokuratúra v Bratislave (41 vecí), ktorá prevyšuje nápadom ostatné krajské prokuratúry.

Skladba štátov žiadajúcich o vydanie osôb na základe európskeho zatýkacieho rozkazu zo Slovenskej republiky sa v porovnaní s rokom 2022 výraznejšie nezmenila. Najvyšší počet bol doručený z Českej republiky a Rakúskej republiky. Iné štáty zaslali európsky zatýkací rozkaz na vykonanie do Slovenskej republiky v štatisticky nevýznamnom počte.

Doručené európske zatýkacie rozkazy sa z hľadiska štátnej príslušnosti vyžiadaných osôb týkali predovšetkým štátnych príslušníkov Slovenskej republiky, čo predstavuje pretrvávajúcu výraznú črtu konania o európskom zatýkacom rozkaze. Najviac ich je doručených do Slovenskej republiky na jej štátnych príslušníkov.

Z hľadiska skladby trestnej činnosti aj v roku 2023 dominovala majetková trestná činnosť a v menšej miere daňová trestná činnosť a trestné činy proti životu a zdraviu, ale aj trestné činy obchodovania s ľuďmi a prevádzachstva.

V rámci konania o európskom zatýkacom rozkaze aj v roku 2023 prokurátori rozhodli o väčšine doručených európskych zatýkacích rozkazov na základe súhlasu vyžiadanej osoby vo vlastnej kompetencii podľa § 21 zákona č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze v znení neskorších predpisov. Rozhodnutia súdu predstavujú len približne tretinu celkovo vybavených (rozhodnutých) európskych zatýkacích rozkazov. Príslušné krajské sudy v týchto prípadoch rozhodli podľa návrhu prokurátora.

Prehľad nápadu európskych zatýkacích rozkazov podľa krajských prokuratúr je uvedený v **tabuľke II.5.5.**

5.6. Justičná spolupráca vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti

Kvalitatívne posúdenie údajov v oblasti justičnej spolupráce vo veciach legalizácie výnosu z trestnej činnosti má osobitný význam pri určovaní cezhraničných aspektov hrozieb a zraniteľnosti Slovenskej republiky v uvedenej oblasti a je tiež dôležitým indikátorom preukázania efektívnosti podľa štandardov medzinárodnej organizácie pre boj proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu Finančnej akčnej skupiny (FATF – Financial Action Task Force) a Výboru expertov Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (MONEYVAL).

V roku 2023 sa rovnako ako v roku 2022 znížil nápad žiadostí o právnu pomoc z cudziny týkajúci sa uvedenej trestnej činnosti. Udržala sa úroveň počtu žiadostí adresovaných do cudziny, čo je pozitívny ukazovateľ, ktorý odráža účinnosť opatrení

prijatých v predmetnej oblasti a dôsledok zvýšenia celkového objemu stíhaných cezhraničných prípadov legalizácie výnosov z trestnej činnosti.

Cudzie justičné orgány požiadali slovenskú prokuratúru o právnu pomoc (pasívna právna pomoc) v 122 veciach legalizácie výnosov z trestnej činnosti (v roku 2022 v 137). Až v 116 veciach išlo o realizáciu európskeho vyšetrovacieho príkazu. Väčšina žiadostí pochádzala z Českej republiky (36) a Poľskej republiky (30). Z ostatných krajín boli dožadujúcim štátom najmä Spolková republika Nemecko (11) a Talianska republika a Maďarsko (po sedem).

Cudzie justičné orgány žiadali predovšetkým o poskytnutie údajov tvoriacich bankové tajomstvo vo vzťahu k 137 účtom (v roku 2022 k 261), obchodné tajomstvo (v 16 veciach) a daňových údajov (deväť vecí). Iné listinné dôkazy boli vyžiadané v 49 veciach a rovnako v 49 veciach boli vyžiadané údaje registra trestov. Výsluchy osôb boli vyžiadané vo vzťahu k 141 osobám, domové prehliadky a prehliadky iných priestorov boli vyžiadané celkom 12-krát a trikrát bolo žiadané o počítačové údaje. V jednej veci bolo predmetom dožiadania cezhraničné sledovanie a v jednej veci zaistenie veci ako dôkazu a jej následné vydanie. Bežným úkonom bolo doručovanie procesných písomností.

Z hľadiska predikatívnej trestnej činnosti išlo o prepierané výnosy pochádzajúce najmä z podvodnej činnosti (51 vecí) a daňovej trestnej činnosti (18 vecí). Zaznamenané boli aj prípady autonómneho prania špinavých peňazí. Počet dožiadaní, v ktorých boli prepierané výnosy generované drogovou trestnou činnosťou sa znížil z deväť žiadostí v roku 2022 na štyri. Novým fenoménom nadväzujúcim na odhaľovanie špecifickej trestnej činnosti bolo päť žiadostí o právnu pomoc v trestných veciach vedených v súvislosti s legalizáciou výnosov generovaných prostredníctvom neoprávneného zaobchádzania s liekmi, liečivami a zdravotníckymi pomôckami. V ôsmich veciach sa týkali žiadosti cudzích justičných orgánov autonómneho prania špinavých peňazí bez bližšieho určenia predikatívneho trestného činu.

Potvrďuje sa trend z predchádzajúceho obdobia, podľa ktorého sú slovenské subjekty trestnoprávne súčasťou mechanizmov legalizácie výnosov z trestnej činnosti generovaných na území Českej republiky (37 vecí), Poľskej republiky (25 vecí) a Spolkovej republiky Nemecko (12 vecí). Celkovo 24 vecí súviselo s prepieraním výnosov generovaných na slovenskom území a umiestnených v zahraničí. Umiestňovanie (prepieranie) výnosov z trestnej činnosti bolo realizované v 62 veciach na území Slovenskej republiky, v 28 veciach na území Českej republiky, v 18 veciach na území Poľskej republiky a v piatich veciach na území Maďarska.

Slovenské justičné orgány v roku 2023 reálne vykonali na základe štyroch žiadostí (Ukrajiny, Švajčiarskej konfederácie, Slovinskej republiky a Českej republiky) o zaistenie výnosov v Slovenskej republike (z celkových 34 žiadostí cudzích justičných orgánov) zaistenie majetku v prospech cudzích justičných orgánov v troch veciach vedených za legalizáciu výnosov z trestnej činnosti v rozsahu 2 384 944,08 eur a jednej hnuteľnej veci. Išlo o podvodnú predikatívnu trestnú činnosť.

V roku 2023 bol realizovaný jeden európsky zatýkací rozkaz (osoba vydaná do Chorvátskej republiky). Na základe žiadosti poľských justičných orgánov prebehlo

v jednom prípade konanie o uznanie a vykonanie cudzieho rozhodnutia, ktorým bol uložený trest odňatia slobody pre uvedenú trestnú činnosť.

V dvoch veciach bolo prijaté trestné oznámenie z Českej republiky a v troch veciach prevzaté trestné stíhanie (Poľská republika, Česká republika a Rakúska republika) pre podozrenie z legalizácie výnosov z trestnej činnosti.

V prípade žiadostí slovenských justičných orgánov do cudziny (aktívna právna pomoc) sa odzrkadľuje trend posilňovania aspektov vnútroštátneho trestného stíhania legalizácie výnosov z trestnej činnosti. Slovenská republika požiadala o právnu pomoc, rovnako ako v roku 2022, v 89 veciach legalizácie výnosov z trestnej činnosti. Až v 75 veciach bol realizovaný európsky vyšetrovací príkaz. Oproti predchádzajúcim rokom došlo k výraznej diferenciacii dožiadaných štátov. Najčastejšie dožiadaným štátom bola Spolková republika Nemecko, a to v 24 veciach, Česká republika (desať vecí), Rakúska republika a Rumunsko (po štyroch veciach), Belgické kráľovstvo, Bulharská republika, Fínska republika, Francúzska republika, Holandské kráľovstvo, Poľská republika, Španielske kráľovstvo a Talianska republika (po troch veciach). Zo štátov, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie žiadosti smerovali do Ukrajiny, Turecka a do Ruskej federácie.

V prípade dožiadaní slovenských justičných orgánov zasielaných do cudziny boli požadované údaje tvoriace bankové tajomstvo a obchodné tajomstvo, daňové údaje (85 vecí) a rôzne listinné dôkazy (50 vecí), čím sa potvrdzuje rastúci trend. Celkovo boli vyžiadané výsluchy v procesnom postavení poškodených (45 osôb), obvinených, prípadne svedkov. V tomto prípade v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k ich zníženiu. V jednej veci boli vyžiadané počítačové údaje, v jednom prípade obrazové, zvukové a obrazovo-zvukové záznamy. Okrem toho medzi ďalšie úkony patrilo doručovanie procesných písomností.

Dominantnou predikatívnou trestnou činnosťou sú stále podvodné konania.

Slovenské justičné orgány v roku 2023 požiadali cudzie justičné orgány o zaistenie výnosov z trestnej činnosti pre pranie špinavých peňazí len v jednej veci (výnosy generované daňovou trestnou činnosťou), v ktorej české justičné orgány zaistili 398 631,80 eur.

Pri pasívnej žiadosti o zaistenie vyvedených výnosov z trestnej činnosti v zahraničí ide v absolútnej väčšine o prípady stíhania predikatívnej trestnej činnosti. Z údajov týkajúcich sa zaistenia s cudzím prvkom tiež vyplýva, že Slovenská republika a jej finančný sektor je využívaný zahraničnými subjektmi najmä ako tranzitný prvok mechanizmu prania špinavých peňazí. V prípade umiestnenia výnosov sú tieto vyvádzané prostredníctvom bankových nástrojov do iných štátov a len v malej miere zostávajú k dispozícii na konečné použitie na území Slovenskej republiky, najviac v podobe ich umiestnenia do nehnuteľností. V dôsledku zintenzívnenia činnosti orgánov finančného vyšetrovania vykonávaného organizačnými zložkami polície je dôvodné predpokladať narastajúci trend v aktívnej časti danej oblasti prokurátorských činností.

Prehľad zaistenia majetku v konaniach vedených pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti (aktívna právna pomoc aj pasívna právna pomoc) je uvedený v **tabuľke II.5.6.1. a II.5.6.2.**

ČASŤ III

ČINNOSŤ ÚRADU ŠPECIÁLNEJ PROKURATÚRY A JEHO POZNATKY O STAVE ZÁKONNOSTI

1. Pôsobnosť Úradu špeciálnej prokuratúry

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry v roku 2023 vykonávali v trestnom konaní pôsobnosť vyplývajúcu z ustanovenia § 55b ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, a to vo veciach, ktoré patrili do pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu, ak nešlo o veci patriace do pôsobnosti Európskej prokuratúry.

Podľa § 14 Trestného poriadku sa pôsobnosť Špecializovaného trestného súdu (a analogicky aj pôsobnosť Úradu špeciálnej prokuratúry) v roku 2023 vzťahovala na:

- a) trestný čin úkladnej vraždy,
- b) trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 ods. 3 Trestného zákona,
- c) trestný čin falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov podľa § 270 ods. 4 Trestného zákona,
- d) trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 3 a 4 Trestného zákona v súbehu s trestnými činmi podľa písmen b), c), e), f), g), h), i), l) alebo m),
- e) trestné činy prijímania úplatku podľa § 328 až 330 Trestného zákona,
- f) trestné činy podplácania podľa § 332 až 334 Trestného zákona,
- g) trestný čin nepriamej korupcie podľa § 336 Trestného zákona,
- h) trestný čin volebnej korupcie podľa § 336a Trestného zákona,
- i) trestný čin športovej korupcie podľa § 336b Trestného zákona,
- j) trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny a obzvlášť závažné zločiny spáchané zločineckou skupinou,
- k) trestné činy terorizmu,
- l) trestné činy proti majetku podľa štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona alebo trestné činy hospodárske podľa piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, ak takým trestným činom bola spôsobená škoda alebo získaný prospech dosahujúci najmenej dvadsaťpäťtisíc násobok malej škody podľa Trestného zákona, alebo ak taký čin bol spáchaný v rozsahu dosahujúcom výšku najmenej dvadsaťpäťtisíc násobku malej škody podľa Trestného zákona,
- m) trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie,
- n) trestné činy súvisiace s trestnými činmi uvedenými v písmenách a) až l) alebo m), ak sú splnené podmienky na spoločné konanie,
- o) trestné činy extrémizmu podľa § 140a Trestného zákona,
- p) trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona,
- r) trestný čin prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody podľa § 336c a 336d Trestného zákona.

2. Postavenie a činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry

Úrad špeciálnej prokuratúry bol zriadený ako samostatná organizačná súčasť Generálnej prokuratúry na čele so špeciálnym prokurátorom ako námestníkom generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Prokurátori Úradu špeciálnej

prokuratúry v roku 2023 vykonávali dozorovú právomoc vo vzťahu k najzávažnejším formám kriminality, napríklad vo vzťahu k organizovanému zločinu, terorizmu, ekonomickej kriminalite, korupcii a extrémizmu, ako a aj vo veciach, ktoré nepatrili do pôsobnosti Špecializovaného trestného súdu (išlo o veci, v ktorých generálny prokurátor využil svoje oprávnenie podľa § 51 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre alebo o veci, ktoré súviseli s vecami patriacimi do pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry).

2.1. Charakteristika činnosti jednotlivých organizačných zložiek Úradu špeciálnej prokuratúry a ich personálne zabezpečenie

Na Úrade špeciálnej prokuratúry bolo v roku 2023 systematizovaných 39 funkčných miest prokurátorov, vrátane šiestich európskych delegovaných prokurátorov⁷⁾ a päť funkčných miest asistentov prokurátora. K 31. decembru 2023 pôsobilo na Úrade špeciálnej prokuratúry 29 prokurátorov. Počas roku 2023 boli traja prokurátori iných prokuratúr dočasne pridelení na výkon funkcie prokurátora na Úrad špeciálnej prokuratúry.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry vykonávali právomoc prokurátorov na dvoch odboroch – odbore ekonomickej kriminality a odbore všeobecnej kriminality. Odbor všeobecnej kriminality bol členený na oddelenie organizovaného zločinu, terorizmu a extrémistickej kriminality a oddelenie korupcie.

Na odbore ekonomickej kriminality vykonávalo funkciu prokurátora 12 prokurátorov vrátane riaditeľa odboru a jeho zástupcu. Na odbore všeobecnej kriminality to bolo 16 prokurátorov vrátane riaditeľa odboru a dvoch vedúcich oddelení.

Činnosť prokurátorov odboru všeobecnej kriminality bola zameraná predovšetkým na vyšetrovanie trestných činov úkladnej vraždy, organizovanej kriminality páchanej zločineckými skupinami, terorizmu, korupčných trestných činov a extrémistických trestných činov.

Prokurátori odboru ekonomickej kriminality konali najmä vo veciach hospodárskych trestných činov a trestných činov proti majetku, ak takýmito činmi bola spôsobená škoda alebo bol získaný prospech vo výške najmenej 6 650 000 eur a vo veciach trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskej únie. Títo prokurátori boli činní aj vo veciach zločineckých skupín, pokiaľ podstatu ich trestnej činnosti predstavovala ekonomická kriminalita a vo veciach korupčnej trestnej činnosti, ak súvisela s páchaním závažnej majetkovej a ekonomickej trestnej činnosti.

3. Stav a vývoj kriminality

V roku 2023 napadlo do prípravného konania 332 vecí, vybavených bolo 467 vecí proti 588 osobám (v roku 2022 napadlo do prípravného konania 435 vecí,

⁷⁾ Počet osôb určených na plnenie úloh Úradu špeciálnej prokuratúry v členení podľa funkcií určuje vláda Slovenskej republiky na návrh generálneho prokurátora; prokurátori dočasne pridelení na výkon funkcie európskeho delegovaného prokurátora sa v rozsahu, v akom plnia úlohy Európskej prokuratúry, do tohto počtu nezapočítavajú (§ 55e ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení zákona č. 242/2019 Z. z.).

vybavených bolo 472 vecí proti 603 osobám). V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný pokles nápadu trestných vecí na Úrade špeciálnej prokuratúry o 23,68 %.

Spôsob skončenia trestných vecí v prípravnom konaní v roku 2023 vyplýva z **tabuľky III.3.1.**

Trestné stíhania „vo veci“ (teda proti neznámemu páchatelovi) boli skončené v roku 2023 celkovo v 176 veciach, z toho prerušené trestné stíhanie bolo v 64 veciach, postúpené trestné stíhanie bolo v 18 veciach, zastavené trestné stíhanie bolo v 68 veciach a inak skončené trestné stíhanie bolo v 26 veciach. Prevažným spôsobom vybavenia veci „inak“ bolo postúpenie veci inému prokurátorovi z dôvodu príslušnosti.

Trestné stíhanie vedené proti konkrétnej osobe obvineného bolo v roku 2023 skončené v 291 veciach (o 23 vecí viac v porovnaní s rokom 2022) proti 360 osobám (o 44 osôb menej v porovnaní s rokom 2022). Z tohto počtu osôb bolo 300 mužov, 43 žien a 17 právnických osôb. Obvinenie bolo vznesené 482 fyzickým osobám (pokles o 59 v porovnaní s rokom 2022) a 29 právnickým osobám (pokles o šesť v porovnaní s rokom 2022).

Väzobne stíhaných bolo 61 obvinených (50 obvinených v roku 2022). Trestné stíhanie obvinených osôb bolo skončené v roku 2023 celkovo proti 291 osobám a počet skončených trestných stíhaní obvinených osôb a spôsob ich skončenia vyplýva z **tabuľky III.3.2.** V roku 2023 bolo vybavených 71 vecí „inak“; išlo najčastejšie o administratívne prevody a spojenia vecí v rámci Úradu špeciálnej prokuratúry alebo o postúpenie veci inému prokurátorovi z dôvodu vecnej príslušnosti.

Z celkového počtu trestne stíhaných osôb v roku 2023 bolo 19 cudzincov. V porovnaní s rokom 2022 išlo o nárast o šesť osôb.

V roku 2023 bolo trestne stíhaných 17 právnických osôb. V porovnaní s rokom 2022 ide o nárast o 16 osôb. Obžaloba bola podaná na 10 právnických osôb a so štyrmi právnickými osobami prokurátor uzavrel dohodu o vine a treste. V jednej veci bolo podmiennečne zastavené trestné stíhanie a 11 právnických osôb bolo odsúdených.

3.1. Skladba kriminality

V roku 2023 bol pomerne výrazný pokles trestne stíhaných osôb za organizovaný zločin. Počet páchatelov trestne stíhaných za zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona klesol v porovnaní s rokom 2022 o 64 osôb (trestne stíhaných 52 fyzických osôb). Za organizovaný zločin bolo v roku 2023 celkovo stíhaných 201 obvinených (285 osôb v roku 2022), obžalovaných bolo 61 osôb (188 osôb v roku 2022) a dohoda o vine a treste bola uzatvorená so 17 osobami (25 osôb v roku 2022). Právoplatne odsúdených bolo celkovo 82 osôb (89 osôb v roku 2022).

V roku 2023 bolo za obzvlášť závažný zločin úkladnej vraždy podľa § 144 Trestného zákona stíhaných 14 osôb (rovnako ako v roku 2022), obžalovaných bolo 11 osôb (šesť osôb v roku 2022), dohoda o vine a treste bola uzavretá v jednej veci (tri veci v roku 2022) a právoplatne odsúdených bolo deväť osôb (o štyri osoby menej ako v roku 2022). Za trestný čin vraždy podľa § 219 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. účinného do 31. decembra 2005 boli odsúdené dve osoby.

Úrad špeciálnej prokuratúry sa aj v roku 2023 zapájal do všetkých aktivít súvisiacich s riešením problematiky terorizmu predovšetkým na úrovni medzirezortných pracovných komisií. Prokurátor oddelenia organizovaného zločinu, terorizmu a extrémistickej kriminality bol národným spravodajcom pre Eurojust pre záležitosti terorizmu, pričom zhromažďoval všetky informácie týkajúce sa trestných vecí terorizmu súvisiacich s územím Slovenskej republiky a koordinoval aj vykonávanie procesných úkonov vo vzťahu k zahraničiu.

Za korupčné trestné činy bolo v roku 2023 stíhaných 160 páchatel'ov, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 pokles o osem obvinených. Obžalovaných bolo celkom 76 osôb (83 osôb v roku 2022), dohoda o vine a treste bola uzavretá so 41 osobami (42 osôb v roku 2022) a odsúdených bolo 90 osôb (118 v roku 2022).

V roku 2023 pokračoval trend vysokého počtu podaných trestných oznámení občanov za korupčné trestné činy a za trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona.

Väčšina trestných oznámení za trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona nemala reálny podklad a bola odôvodnená subjektívnym vnímaním oznamovateľa založeným na neúspechu v súdnom konaní. Tvrdenia oznamovateľa spravidla neboli dokázané žiadnymi relevantnými dôkazmi. Doplnenie trestného činu ohýbania práva do Trestného zákona malo aj v roku 2023 za následok nárast zaťaženia orgánov činných v trestnom konaní množstvom podaných trestných oznámení.

Vyšetrovanie korupčných trestných činov bolo tak, ako aj v predchádzajúcich rokoch, limitované nedostatočným technickým charakterom informačno-technických prostriedkov, najmä nekvalitnou nahrávacou technikou pri vyhotovovaní obrazovo-zvukových záznamov, ale aj problémami pri ich umiestňovaní v sledovanom priestore a problémami pri nahrávaní a vyhodnocovaní záznamov z telekomunikačnej činnosti.

Aj v roku 2023 polícia vyšetrovala niekoľko rozsiahlych korupčných trestných vecí, pričom k ich odhaleniu došlo aj na základe vlastnej analytickej činnosti polície. Celkový počet odhalených a rozpracovaných rozsiahlych korupčných vecí je stále pomerne malý. Odhaľovanie komplikovaných korupčných schém pri verejných obstarávaníach, vybavovaní dotácií z rozpočtu Slovenskej republiky a Európskej únie, verejných zákazkách s vysokou hodnotou a obdobných závažných veciach, kde dochádza k obrovskému plytvaniu s verejnými financiami, nebude možné bez výrazného posilnenia počtu a kvality analytikov, kriminalistov a vyšetrovateľov. Analytická zložka polície má významnú úlohu v trestnom konaní z hľadiska vyhotovovania analýz finančných tokov či personálnych a majetkových prepojení medzi podozrivými osobami.

K vyššej efektívite odhaľovania korupcie by mohlo prispieť zlepšenie informovanosti protikorupčnej zložky Národnej kriminálnej agentúry o neobvyklých finančných transakciách zo strany Finančnej spravodajskej jednotky. Ide o veľmi malé množstvo relevantných podnetov a informácií, ktoré by viedli k odhaleniu korupčných trestných vecí.

Úrad špeciálnej prokuratúry v roku 2023 uplatňoval svoju pôsobnosť aj na úseku boja proti extrémistickej kriminalite.

Vzhľadom na povahu tejto trestnej činnosti naďalej významnú úlohu v procese jej dokazovania malo znalecké dokazovanie. Dĺžka trestných konaní, predmetom ktorých je extrémistická trestná činnosť, je priamo ovplyvnená nízkym počtom znalcov zapísaných v zozname Ministerstva spravodlivosti v odbore spoločenské a humanitné vedy, odvetvie politický extrémizmus a objektívnou nemožnosťou priberania znalcov „ad hoc“.

V roku 2023 pretrvával významný počet trestných vecí spáchaných vo virtuálnom elektronickom priestore. Ide o druh počítačovej kriminality. Nebezpečenstvom takéhoto modusu operandi je relatívna anonymita páchatel'ov počítačovej kriminality a zložitost' ich odhalenia (napríklad problémy pri zaisťovaní počítačových údajov, zložité a zdĺhavé forenzné dokazovanie).

V roku 2023 bolo na Úrade špeciálnej prokuratúry v oblasti extrémistickej kriminality trestne stíhaných celkovo 88 osôb (93 osôb v roku 2022) a obžalovaných bolo 30 osôb (o 14 osôb menej v porovnaní s rokom 2022). V 51 veciach bola uzavretá dohoda o vine a treste (o 11 vecí viac v porovnaní s rokom 2022). Odsúdených bolo 57 osôb (62 osôb v roku 2022). V dvoch veciach prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry skočil vec podmieneným zastavením trestného stíhania.

Štruktúra trestne stíhaných páchatel'ov extrémistickej kriminality bola v roku 2023 nasledovná:

- trestný čin založenia, podpory a propagácie hnutia smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd (§ 421 Trestného zákona) – jeden páchatel',
- trestný čin prejavu sympatie k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd (§ 422 Trestného zákona) – 29 páchatel'ov,
- trestný čin rozširovania extrémistických materiálov (§ 422b Trestného zákona) – 25 páchatel'ov,
- trestný čin prechovávaní extrémistických materiálov (§ 422c Trestného zákona) – 24 páchatel'ov,
- trestný čin hanobenia národa, rasy a presvedčenia (§ 423 Trestného zákona) – dvaja páchatelia,
- trestný čin podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti (§ 424 Trestného zákona) – siedmi páchatelia.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry činní na úseku boja proti extrémizmu uplatňovali poznatky aplikačnej praxe aj ako členovia Výboru pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie, ktorý je výborom Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Za hospodárske trestné činy bolo skončené prípravné konanie spolu proti 112 obvineným, obžaloba bola podaná proti 81 obvineným, proti siedmim obvineným bolo trestné stíhanie podmiennečne zastavené a s 24 obvinenými bola uzavretá dohoda o vine a treste. V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný pokles počtu obžalovaných o 36 osôb. Zároveň narástol počet osôb, s ktorými bola uzavretá dohoda o vine a treste, a to o tri osoby.

V roku 2023 najpočetnejšiu skupinu hospodárskych trestných činov tvorila skupina trestných činov daňových. Za trestný čin skrátenia dane a poistného bolo stíhaných 71 osôb (o 37 osôb viac v porovnaní s rokom 2022) a obžalovaných 28 osôb (o 16 osôb viac v porovnaní s rokom 2022), za trestný čin neodvedenia dane a poistného bolo stíhaných 44 osôb (o 26 osôb menej v porovnaní s rokom 2022) a obžalovaných 22 osôb (o 30 osôb menej v porovnaní s rokom 2022) a za trestný čin daňového podvodu bolo stíhaných deväť osôb (rovnako ako v roku 2022) a obžalovaných bolo 23 osôb (o 21 osôb viac ako v roku 2022).

Z hľadiska foriem páchania trestného činu poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona neboli v porovnaní s predchádzajúcim rokom zistené nové formy jeho páchania. Páchatelia najčastejšie dosiahli neoprávnené vyplatenie prostriedkov z Európskych štrukturálnych a investičných fondov predstierajúc splnenie podmienok na ich poskytnutie predkladaním falšovaných alebo realite nezodpovedajúcich dokladov, poskytovateľom príspevku neposkytovali povinné údaje, resp. poskytnuté prostriedky Európskej únie používali na iný ako určený účel a použitie prostriedkov dokladovali falošnými alebo nesprávnymi dokladmi. V prípadoch príspevkov v agrosektore páchatelia klamlivo deklarovali záväzky plnenia podmienok na poskytnutie podpory na obhospodarovanie pôdy a plnenia podmienok na krížové plnenie. Tento trestný čin býva často spáchaný v súbehu s trestným činom subvenčného podvodu, za ktorý bolo v roku 2023 trestne stíhaných 56 osôb a obžalovaných 30 osôb, pretože finančné prostriedky sú spravidla poskytované nielen z Európskych štrukturálnych a investičných fondov, ale v určitom pomere aj z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

V roku 2023 bolo za trestné činy proti majetku skončené prípravné konanie proti 47 obvineným, obžaloba bola podaná proti 34 obvineným, s deviatimi obvinenými bola uzavretá dohoda o vine a treste a proti štyrom obvineným bolo podmiennečne zastavené trestné stíhanie. V roku 2022 bolo prípravné konanie skončené proti 62 obvineným, obžaloba bola podaná proti 45 obvineným a so 14 obvinenými bola uzavretá dohoda o vine a treste.

V roku 2023 z trestných činov proti majetku bol najvyšší počet páchatel'ov za trestný čin subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona (48 osôb). V porovnaní s rokom 2022 išlo o zvýšenie počtu stíhaných osôb o štyri osoby.

4. Činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry vykonávali aj v roku 2023 dozor nad dodržiavaním zákonnosti v štádiu trestného konania pred začatím trestného stíhania. Predmetom ich dozorovej právomoci boli trestné oznámenia a veci zistené

ex offio na základe vlastných poznatkov, napríklad z mediálnych informácií alebo iných trestných vecí.

Počet trestných oznámení podaných v roku 2023 v pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi vyplýva z **tabuľky III.4.1.** Počet a spôsoby rozhodnutí pred začatím trestného stíhania v trestných veciach v pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry v roku 2023 vyplýva z **tabuľky III.4.2.**

V roku 2023 napadlo do prípravného konania 332 vecí a vybavených bolo 467 vecí proti 588 osobám. V roku 2022 napadlo do prípravného konania 435 vecí a vybavených bolo 472 vecí proti 603 osobám.

Spôsob skončenia trestných vecí v prípravnom konaní v roku 2023 vyplýva z **tabuľky III.4.3.**

V roku 2023 prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry vykonali 264 previerok spisov (334 previerok v roku 2022) a vydali 72 záväzných pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku policajtom (64 záväzných pokynov v roku 2022). Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry vrátili policajtom v roku 2023 podľa § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku 21 vecí na doplnenie vyšetrovania, teda o 18 vecí menej ako v roku 2022. Podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry, rovnako ako v roku 2022, zrušili 68 nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajtov. Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry vykonali po začatí trestného stíhania dva výsluchy svedkov (16 výsluchov v roku 2022) a tri výsluchy obvineného (štyri výsluchy v roku 2022).

V roku 2023 obvinení alebo v ich mene obhajcovia podali celkovo 362 sťažností proti rozhodnutiam policajtov (o 22 viac ako v roku 2022), z ktorých bolo 216 zamietnutých ako nedôvodných podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Z dôvodov podľa § 193 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku (sťažnosť podaná oneskorene, opätovne alebo neoprávnenou osobou) bolo zamietnutých 18 sťažností. Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry zrušili na základe sťažnosti podľa § 194 ods. 1 Trestného poriadku šesť rozhodnutí policajtov. V roku 2023 v deviatich veciach prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry odňal vec policajtovi a prikázal ju inému policajtovi [§ 230 ods. 2 písm. f) Trestného poriadku] z dôvodu prietahov, nečinnosti či nerešpektovania pokynov prokurátora. V porovnaní s rokom 2022 ide o nárast o jednu vec.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali návrh na vzatie do väzby proti 78 osobám (ide o nárast o šesť osôb v porovnaní s rokom 2022). Sudcovia pre prípravné konanie Špecializovaného trestného súdu akceptovali 55 takých návrhov (v roku 2022 bolo vzatých do väzby 42 osôb). V štyroch veciach prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali sťažnosť proti uzneseniu Špecializovaného trestného súdu o nevzatí obvineného do väzby. Najvyšší súd ani jednej sťažnosti nevyhovel.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali návrh na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky podľa § 115 Trestného poriadku v 221 veciach (v porovnaní s rokom 2022 o 59 návrhov menej); sudca pre prípravné konanie akceptoval 201 návrhov.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali návrh na vykonanie domovej prehliadky v 199 veciach (v porovnaní s rokom 2022 o 40 návrhov viac); sudca pre prípravné konanie akceptoval 186 návrhov.

Návrh na vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov bol podaný v 60 veciach (o 5 návrhov menej v porovnaní s rokom 2022); sudca pre prípravné konanie akceptoval 56 návrhov.

Prokurátori vydali príkazy alebo dali súhlas na prehliadku iných priestorov a pozemkov v 194 veciach (90 v roku 2022) a 39 príkazov na sledovanie osôb a vecí (74 v roku 2022).

V roku 2023 prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry zaistili postupom podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku na účely konfiškácie celý majetok 69 osobám v 15 veciach.

Na vyžiadanie údajov, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva, bankového tajomstva alebo daňového tajomstva alebo údajov z evidencie zaknihovaných cenných papierov, prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry dali policajtom 288 súhlasov (o 79 menej ako v roku 2022).

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali 15 návrhov na vydanie príkazu na použitie agenta (o 14 menej ako v roku 2022); sudca pre prípravné konanie akceptoval 13 návrhov.

V rámci medzinárodnej justičnej spolupráce nebol v roku 2023 podaný návrh na odovzdanie trestného stíhania do cudziny. Cudzie justičné orgány zaslali Úradu špeciálnej prokuratúry 103 dožiadaní o právnu pomoc (o 12 viac ako v roku 2022), z toho bolo 81 európskych vyšetrovacích príkazov. Predmetom dožiadaní o právnu pomoc boli najčastejšie výsluchy svedkov, zabezpečenie listín, zaistenie peňažných prostriedkov na účte v banke v zahraničí, sledovanie osôb a vecí a použitie informačno-technických prostriedkov.

Aj v roku 2023 bola spolupráca medzi Úradom špeciálnej prokuratúry a políciou profesionálna. Napriek tomu boli zistené nedostatky v samostatnosti a iniciatívnosti niektorých policajtov ovplyvňujúce plynulosť a bezprietahovosť trestného konania.

5. Činnosť Úradu špeciálnej prokuratúry v súdnom konaní

V roku 2023 bolo za trestnú činnosť v pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry odsúdených 210 osôb, v roku 2022 bolo odsúdených 226 osôb. Oslobodených bolo 15 osôb, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 pokles o dve osoby.

Úspešnosť obžalôb podaných v roku 2023 prokurátormi Úradu špeciálnej prokuratúry predstavovala 93% (rovnako ako v roku 2022).

Súdy schválili uzavreté dohody o vine a treste s 81 obvinenými, čo predstavuje pokles o dve osoby v porovnaní s rokom 2022. Súdy vrátili prokurátorovi Úradu

špeciálnej prokuratúry na konanie o dohode o vine a treste tri veci proti piatim obvineným (o dve veci viac v porovnaní s rokom 2022).

Špecializovaný trestný súd celkovo odmietol (neprávoplatne) obžalobu v ôsmich prípadoch, najmä z dôvodu porušenia práva obvineného na obhajobu podľa § 208 Trestného poriadku.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali v roku 2023 proti rozsudkom súdov 124 odvolaní. V 28 veciach bolo odvolanie úspešné a v 29 veciach čiastočne úspešné.

Prokurátori Úradu špeciálnej prokuratúry podali v roku 2023 celkovo 25 sťažností proti rôznym rozhodnutiam Špecializovaného trestného súdu a všeobecných súdov, teda o 13 menej ako v roku 2022. Z tohto počtu bolo 12 sťažností nadriadeným súdom zamietnutých ako nedôvodných.

V roku 2023 bolo podaných 34 odporov proti trestným rozkazom Špecializovaného trestného súdu (45 odporov v roku 2022).

ČASŤ IV

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V NETRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie o činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti

Ústava v čl. 149 definuje postavenie prokuratúry ako ústredného orgánu verejnej moci a jej ústavnú pôsobnosť. V nadväznosti na tento článok ústavy upravuje postavenie, pôsobnosť a právomoc prokurátorov v netrestnej oblasti prioritne zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a z hľadiska uplatňovania tejto pôsobnosti aj viaceré osobitné právne predpisy.⁸⁾ Pri plnení úloh v netrestnej oblasti prokurátori postupujú aj podľa príkazov, pokynov a iných služobných predpisov generálneho prokurátora.⁹⁾

NETRESTNÚ OBLASŤ PROKURATÚRY VYKONÁVALI

OKRESNÉ PROKURATÚRY

KRAJSKÉ PROKURATÚRY (netrestné oddelenia)

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

netrestný odbor

1. oddelenie dozoru orgánov verejnej správy
2. oddelenie civilného procesu a právneho zastupovania

Poznámka: do 31. júla 2023 agendu netrestného odboru vybavovali: 1. oddelenie dozoru orgánov verejnej správy, 2. oddelenie civilného procesu a 3. oddelenie právneho zastupovania pred súdmi a inými orgánmi

Netrestná oblasť prokuratúry sa delí na dve základné časti. Do prvej časti patrí dozor prokuratúry nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy. Súčasťou tejto pôsobnosti prokuratúry je aj oblasť správneho súdnictva. Do druhej časti patrí pôsobnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu. Okrem uvedenej pôsobnosti prokuratúry plní prokuratúra v netrestnej oblasti aj iné zákonom ustanovené úlohy, ktoré sú uvedené v časti VI tejto správy o činnosti prokuratúry.

Najrozsiahlejšiu oblasť v rámci činnosti netrestného úseku prokuratúry predstavuje výkon dozoru prokurátorov nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, rozsah, metódy a prostriedky, ktoré sú upravené v § 20 až 30 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Netrestný dozor prokuratúry sa vykonáva rôznymi metódami, a to preskúmaním zákonnosti správnych aktov a postupu orgánov

⁸⁾ Napríklad zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov, zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov a zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

⁹⁾ Napríklad príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2021 z 29. januára 2021 o organizácii a riadení práce na prokuratúre v znení neskorších predpisov účinný do 18. marca 2024 a príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 9/2017 z 25. augusta 2017 o postupe prokurátorov pri vykonávaní pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti v znení príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2023.

verejnej správy (na základe rôznych prameňov, ako sú podnety, vlastné poznatky získané z rôznych zdrojov, a to aj aktívnou vyhľadávacou činnosťou jednotlivých prokurátorov, oznámenia štátnych orgánov, medializované informácie, vzájomná spolupráca netrestného a trestného úseku formou signalizácie a podobne), vykonávaním previerok zachovávaní zákonnosti orgánmi verejnej správy v skončených veciach a uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy. Pôsobnosť prokuratúry vo vzťahu k orgánom verejnej správy patrí do systému záruk dodržiavania zákonnosti v oblasti verejnej správy. Výkon tejto pôsobnosti nie je podmienený návrhom alebo iným podnetom. Prokurátori môžu vlastnou činnosťou zisťovať prípady, keď nezákonné postupy, rozhodnutia alebo nečinnosť orgánov verejnej správy vedú k porušovaniu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu.

Prokuratúra koná na základe zásady oficiality, pričom postupuje pri realizácii svojich zákonných úloh iniciatívne aj na základe vlastných poznatkov, ktoré získava z rôznych zdrojov.

Prokurátor na ochranu objektívneho práva využíva zákonom ustanovené právne prostriedky dozoru, ktorými sa snaží čo najefektívnejšie prispieť k obnove porušených práv, a teda k zákonnosti rozhodovania a postupov orgánov verejnej správy. Týmito prostriedkami dozoru sú protest prokurátora, upozornenie prokurátora, správna žaloba a vstup prokurátora do konania pred správnym súdom.

Súčasťou pôsobnosti prokuratúry pri dozore nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy je oblasť správneho súdnictva.

Vzťah medzi pôsobnosťou prokuratúry pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy a správnym súdnictvom je ustanovený v § 5 ods. 11 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správny súdny poriadok“). Podľa § 5 ods. 11 Správneho súdneho poriadku konanie pred správnym súdom a dozor prokuratúry nad zachovávaním zákonnosti v oblasti verejnej správy funkčne súvisia. Tento vzájomný vzťah vyjadrujú aj ustanovenia § 20 ods. 1, § 24 ods. 14, § 26 ods. 6, § 27 ods. 5 a § 29 ods. 8 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.

Pri porovnaní správneho súdnictva a dozoru prokuratúry je možné nájsť rovnaké, ako aj rozdielne črty. Jednotiacim znakom je zabezpečovanie zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri výkone verejnej správy so zameraním na ochranu práv fyzických osôb a právnických osôb.

Najmarkantnejším rozdielom je, že výlučne správny súd má právomoc zrušiť nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej správy, prípadne toto v rámci prípadov plnej jurisdikcie nahradiť svojím rozhodnutím. Na rozdiel od toho, právne prostriedky dozoru prokurátora v tejto oblasti (protest, upozornenie) majú vždy voči orgánu verejnej správy návrhový charakter. Pri ich aplikácii sa totiž dáva správnym orgánom možnosť odstrániť prokurátorom namietanú nezákonnosť v rámci vlastného rozhodovania alebo postupu. Ak sa orgány verejnej správy s názorom prokurátora nestotožnia, neakceptujú ho, prokurátor má možnosť preniesť rozhodnutie o zákonnosti na správny súd, ktorý má možnosť zrušiť prokurátorom napádané rozhodnutie či opatrenie, a to aj proti nesúhlasu orgánu verejnej správy.

V správnom súdnictve je poskytovaná ochrana predovšetkým subjektívnym právam žalobcu, pričom je povinnosťou žalobcu tvrdiť v správnej žalobe, že došlo k zásahu do jeho subjektívnych práv. Dozorová činnosť prokuratúry (ako je uvedené vyššie) je predovšetkým upriamená na poskytnutie ochrany objektívnemu právu, pričom ochrana subjektívnych práv účastníka správneho konania je sekundárna a môže prípadne aj úplne chýbať v prípade, ak bol zákon porušený v prospech účastníka konania.

Účelom nadväznosti správneho súdnictva a netrestného dozoru prokuratúry je najmä odbremenenie správneho súdnictva, pričom prokuratúra v danom prípade pôsobí ako filter, prostredníctvom ktorého sa rýchlejšie, účinnejšie a hospodárnejšie môže odstrániť nezákonnosť, teda ešte predtým, ako by bola predmetom rozhodovania pred správnym súdom. Nespochybniteľný význam prokuratúry v rámci správneho súdnictva má aj zabezpečovanie zákonnosti vo veciach, v ktorých protiprávny stav vyhovuje všetkým účastníkom i orgánu verejnej správy, a teda absentuje ten, kto by sa so žalobou obrátil na správny súd, ako aj zjednocovanie judikatúry správnych súdov a „vymáhanie jej akceptácie“ zo strany orgánov verejnej správy. Prokuratúra napomáha zjednocovať rozhodnutia Najvyššieho správneho súdu zaujatím stanoviska k rozdielnym rozhodnutiam v totožných veciach, ako aj na výzvu predsedu Najvyššieho správneho súdu zaujíma stanoviská k publikovaniu súdnych rozhodnutí.

Netrestný dozor prokuratúry tak prispieva k znižovaniu zaťaženia správnych súdov, pretože sa v jeho rámci preskúmavajú rozhodnutia, opatrenia a nečinnosť orgánov verejnej správy, o zákonnosti ktorých by inak rozhodovali správne sudy.

Všeobecne možno skonštatovať, že prokuratúra účinne pôsobí najmä už na samotnú prevenciu nezákonnosti, a to činnosťou v súvislosti s realizovaním previerok zachovávanía zákonnosti. Previerková činnosť sa riadi jednak Plánom hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky, ako aj vlastnými poznatkami krajských prokuratúr a okresných prokuratúr. Vykonávaním previerok zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy prokuratúra komplexnejšie preskúmava konkrétnu právnu oblasť. Častokrát orgány verejnej správy vnímajú previerkovú činnosť prokurátora ako prínos pre skvalitnenie ich rozhodovacej činnosti. Prokuratúra najmä v dôsledku previerkovej činnosti, ale aj v rámci celkovo vykonaných opatrení pri zistení porušenia zákona, prispieva výraznou mierou k zvyšovaniu právneho povedomia zamestnancov orgánov verejnej správy. Prokurátori svojou nezastupiteľnou činnosťou tak plnia aj úlohu metodického orgánu, a to najmä vo vzťahu k orgánom územnej samosprávy, najmä v obciach s malým počtom obyvateľov, a teda aj logicky malým počtom zamestnancov obce.

Ciele a priority orgánov prokuratúry v netrestnej oblasti na celoštátnej úrovni boli premietnuté do Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 a súvisia s previerkovou činnosťou prokuratúry. Na netrestnom úseku pôsobnosti prokuratúry bola plnená úloha č. 9 Plánu hlavných úloh prokuratúry SR na rok 2023 pod názvom „Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov“ a úloha č. 10 „Zhodnotenie stavu zákonnosti

v reedukačných centrách“ bližšie obsiahnutá v časti VI. tejto správy o činnosti prokuratúry.

Oprávnenie prokurátora na výkon previerok dodržiavania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v skončených veciach v orgánoch verejnej správy je odrazom proaktívneho charakteru prokuratúry a jej iniciatívneho prístupu k plneniu zverených úloh. Plán hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky ako záväzný riadiaci akt generálneho prokurátora na základe poznatkov o plošnom poruchovom jave v činnosti orgánov verejnej správy determinuje previerkovú aktivitu prokuratúry v celoštátnom meradle. Avšak treba zvýrazniť aj vlastné, parciálne previerky okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, ktorými naplňajú ciele a priority pri kontrole zákonnosti na regionálnej úrovni. Vlastnými previerkami reagujú na regionálne špecifiká a činnosť miestnych orgánov verejnej správy.

Pôsobnosť prokurátorov v civilnom procese je v zákone č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre vymedzená iba rámcovo (§ 19). Podrobnejšia úprava oprávnení prokurátorov vyplýva z osobitných právnych predpisov, sú to najmä Civilný sporový poriadok a Civilný mimosporový poriadok, v súlade s ktorými prokurátori uplatňujú svoje návrhové (žalobné) a vstupové oprávnenia v konaní pred súdmi. Pôsobnosť prokurátorov v civilnom procese je vykonávaná aj oprávneniami generálneho prokurátora (podať stanovisko veľkému senátu alebo dovolanie za podmienok ustanovených zákonmi).

Podľa súčasnej právnej úpravy je pomerne úzka ingerencia prokurátora v civilnom sporovom konaní, ktoré majú súkromno-právny charakter. Naopak, veľmi široké oprávnenia má prokurátor v civilnom mimosporovom konaní. Pôsobnosť prokurátora v nesporných súdnych konaniach je výrazom posilnenia záujmu štátu na ochrane práv najmä tzv. zraniteľných skupín osôb (napr. maloletých osôb, zdravotne znevýhodnených osôb).

V netrestnej oblasti je dôležité dôsledné a efektívne využívanie všetkých postupov, ktorými prokurátor môže v zmysle platných právnych predpisov realizovať pôsobnosť prokurátora v oblasti dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, ako aj v civilnom procese. Aj z tohto dôvodu sa neustále kladie dôraz na prepojenie netrestného úseku a trestného úseku prokuratúry. Poznatky získané na trestnom úseku prokuratúry slúžia ako základ pre využitie návrhových oprávnení prokurátora v civilnom procese, pri vstupoch do súdneho konania, ako aj pri podávaní opatrení prokurátora voči orgánom verejnej správy. Tieto poznatky sa týkajú najmä vecí, kde vystupujú deti a mladiství, ale aj ďalších oblastí. Smerujú k využitiu žalobného oprávnenia na vydanie bezdôvodného obohatenia, návrhového oprávnenia na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony či vstupového oprávnenia do konania o prípustnosti držania v zdravotníckom zariadení. Takéto poznatky výraznou mierou prispievajú k ochrane základných ľudských práv, presadzovaniu verejného záujmu a dodržiavaniu zákonnosti.

V oblasti dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy a v oblasti civilného procesu bolo v roku 2023 celkovo evidovaných 18 140 vecí. Celkový nápad vecí v netrestnej oblasti za posledné tri roky vyplýva z **tabuľky IV.1.1.**

Personálne zabezpečenie činnosti prokuratúry v netrestnej pôsobnosti sa riadi príkazom generálneho prokurátora por. č. 9/2017 z 25. augusta 2017 o postupe prokurátorov pri vykonávaní pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti. Týmto príkazom je zriadená špecializácia, a teda pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti vykonávajú určení prokurátori (prokurátor-špecialista na netrestnú oblasť), prípadne ich náhradníci.

Z hľadiska personálneho možno konštatovať, že na každej okresnej prokuratúre pôsobí samostatne prokurátor - špecialista pre netrestnú oblasť a na niektorých väčších prokuratúrach v počte dvaja až traja (napríklad Okresná prokuratúra Nitra, Okresná prokuratúra Trenčín a Okresná prokuratúra Žilina). Na zabezpečenie skvalitnenia činnosti na netrestnom úseku, a to hlavne na okresných prokuratúrach slúži funkcia náhradníka. Náhradník zabezpečuje najmä zastupiteľnosť v prípade absencie alebo nemožnosti výkonu funkcie prokurátorom - špecialistom pre netrestnú oblasť. Predstavuje aj plnohodnotnú personálnu náhradu v prípade, že prokurátor-špecialista pre netrestnú oblasť prestane pôsobiť na konkrétnej prokuratúre (zánik funkcie, funkčný postup atď.) Samozrejme, na malých prokuratúrach, kde pôsobí celkovo menej prokurátorov, je na zabezpečenie riadneho plnenia všetkých úloh prokuratúry nevyhnutné, aby sa prokurátor - špecialista pre netrestnú oblasť podieľal aj na vybavovaní agendy z iných úsekov pôsobnosti prokuratúry. Sú však naďalej vyvíjané snahy do budúcnosti eliminovať tento stav a skvalitniť prácu prokurátorov aj na menších prokuratúrach.

Pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti je na krajských prokuratúrach zabezpečovaná štyrmi a viacerými prokurátormi netrestných oddelení. Personálny stav na krajských prokuratúrach je stabilizovaný.

Personálne obsadenie netrestného odboru Generálnej prokuratúry nie je v posledných dvoch rokoch úplné. Napriek tomu vedúci prokurátori vytvárajú pre prokurátorov podmienky na plnenie zverených úloh pri vybavovaní konkrétnej netrestnej agendy, ako aj v oblasti kontrolnej, metodickej a riadiacej.

Personálne zabezpečenie je základnou podmienkou na to, aby prokuratúra mohla plniť zákonom ustanovené úlohy na požadovanej kvalitatívnej úrovni. Preto nemenej dôležitou úlohou bude udržať tento personálny stav aj v budúcom období a vyvíjať maximálnu snahu, hlavne na úrovni krajských prokuratúr a Generálnej prokuratúry, na vyhľadávanie a motivovanie najmä právnych čakatelov prokuratúry a mladých prokurátorov na výkon pôsobnosti v netrestnej oblasti.

Pre realizáciu úloh, ktoré prokuratúra plní v netrestnej oblasti, je podstatné, aby sa špecialisti mali možnosť venovať tejto agende sústavne, dôsledne a aktívne, čo kladie požiadavky na ich neustále odborné vzdelávanie a štúdium, ktoré nie je možné bez vytvorenia dobrých pracovných podmienok a časového priestoru pre túto činnosť. V rámci skvalitnenia činnosti prokuratúry v netrestnej oblasti sa špecialisti a sporadicky aj ich náhradníci intenzívne zúčastňujú odborných seminárov a pracovných porád organizovaných Generálnou prokuratúrou, ako aj odborných seminárov organizovaných Justičnou akadémiou.

V rámci plnenia úlohy č. 8. Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 boli netrestným odborom Generálnej prokuratúry vykonané

previerky zamerané na zistenie a zhodnotenie stavu zákonnosti rozhodovacej činnosti vybraných krajských a okresných prokuratúr v oblasti dozoru orgánov verejnej správy a v oblasti civilného procesu. Cieľom bolo získať podrobný prehľad o kvalite práce podriadených prokuratúr. Získané poznatky z týchto previerok prispejú najmä k zefektívneniu a k zvýšeniu kvality rozhodovacej činnosti prokuratúry na jej netrestnom úseku.

Možno skonštatovať, že nielen orgány verejnej správy a sudcovia, ale aj prokurátori pôsobiaci na netrestnom úseku sa stretávajú s aplikačnými problémami spočívajúcimi v nejasnej a nepresnej právnej úprave umožňujúcej viacero možných výkladov, teda aj spôsobov riešenia, alebo v nedostatočnej alebo chýbajúcej právnej úprave, čo zasa vedie k potrebe použitia analógie, teda nevyhnutnosti úvahy o správnosti voľby použitia primeranej právnej úpravy na riešenie daného problému. Aj z tohto dôvodu a za účelom odstránenia aplikačných problémov je prehlbovaná vzájomná súčinnosť medzi orgánmi verejnej správy, no najmä medzi súdmi a prokuratúrou.

2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu

2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

Prokurátor je oprávnený iniciovať civilný proces v prípadoch ustanovených zákonom, a to najmä mimosporové konanie a v menšom rozsahu aj konanie sporové.

Prokurátor môže podať návrh na začatie mimosporového konania v tých prípadoch, kedy môže súd začať konanie aj bez návrhu. Prokurátor teda môže iniciovať väčšinu mimosporových konaní, ktorých významom je ochrana verejného záujmu, prípadne ochrana práv maloletých osôb alebo ďalších osôb, ktoré v procese vystupujú v postavení tzv. slabšieho účastníka konania.

Význam zdanlivej duplicity medzi oprávnením súdu na jednej strane začať konanie aj bez návrhu a oprávnením prokurátora na druhej strane podať návrh na začatie konania, spočíva v tom, že prokurátor môže konať tam, kde je súd málo iniciatívny, alebo kde súd rezignoval na svoju povinnosť konať aktívne v zmysle vyšetrovacieho princípu na ochranu verejného záujmu a ochranu práv slabších. Okrem toho, prokurátor vie v mnohých prípadoch zistiť poznatky o dôvodnosti začatia mimosporového konania z činnosti prokuratúry v trestnej oblasti.

Údaje o počte návrhov prokurátora na začatie mimosporového konania v roku 2023 a porovnanie s predchádzajúcimi dvomi rokmi sú uvedené v **tabuľke č. IV.2.1.1.**

V tejto oblasti prokurátori podali v roku 2023 v početných prípadoch návrhy na uloženie výchovného opatrenia maloletému, najmä v obvodoch Krajskej prokuratúry v Prešove, Krajskej prokuratúry v Košiciach a Krajskej prokuratúry v Trenčíne. Poznatky o nevhodnom spoločenskom správaní maloletých osôb boli získané najmä z trestného úseku prokuratúry (napríklad na Okresnej prokuratúre Námestovo a Okresnej prokuratúre Topoľčany). Ide často o prípady, keď protiprávne konanie maloletého vykazuje znaky činu inak trestného, prípadne znaky menšej protispoločenskej intenzity. V tomto smere prokurátori konajú aj tam, kde by do úvahy

prichádzal aj návrh na uloženie výchovného opatrenia maloletému zo strany orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately však v mnohých situáciách nemajú rovnakú možnosť ako prokurátor získať všetky poznatky o nevhodnom správaní maloletého, no najmä, tieto orgány sú preťažené vysokým nápadom vecí a sú personálne poddimenzované a aj z týchto dôvodov sú v niektorých prípadoch málo iniciatívne.

Veľká časť poznatkov vyťažených z trestného úseku na účely využitia návrhových oprávnení prokurátora sa týkala nevhodného sexuálneho správania maloletých detí, jeho zdieľania na sociálnych sieťach, zvýšenej vzájomnej agresivity detí a agresivity detí voči pedagógom. Na takéto správanie detí mali vplyv aj adekvátne neriešené psychické problémy detí z obdobia pandémie COVID - 19.

Jedným z častých dôvodov na podanie návrhu na uloženie výchovného opatrenia maloletému býva záškoláctvo, ktoré bolo v roku 2023 zaznamenané najmä v obvode Krajskej prokuratúry v Prešove.

Z trestného úseku prokuratúry boli v oblasti starostlivosti o maloletých tiež využívané poznatky o prípadoch, kedy prokurátor zistil, že maloletý sa nachádza v problematickom rodinnom prostredí alebo je obeťou domáceho násillia. Prokurátor reagoval na takúto situáciu najmä návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia za účelom dočasného zverenia maloletého vhodnej osobe (napríklad vo veci Okresnej prokuratúry Žilina) alebo návrhom na pozbavenie rodičovských práv a povinností (napríklad na Okresnej prokuratúre Rožňava bol taký návrh podaný na matku maloletej dcéry, ktorá bola odsúdená za trestný čin výroby detskej pornografie, pretože vyhotovila pornografické fotografie maloletej dcéry a zdieľala ich v rámci elektronickej komunikácie).

Prokurátori v roku 2023 podali tiež návrhy na schválenie právneho úkonu maloletého súdom. Išlo o situácie, v ktorých bolo na trestné stíhanie blízkej osoby potrebné vyjadrenie súhlasu maloletej osoby (napríklad Okresná prokuratúra Michalovce a Okresná prokuratúra Bratislava V).

Popri konaniach vo veciach ochrany maloletých podávali prokurátori aj návrhy vo veciach obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Aj tu boli často podkladom pre podanie návrhu poznatky získané z trestného úseku prokuratúry, najmä ak v trestnom konaní znalec z odboru psychiatrie diagnostikoval duševnú chorobu obvinenej osoby (napríklad vo veci Okresnej prokuratúry Pezinok). Naopak, v jednej trestnej veci na Okresnej prokuratúre Spišská Nová Ves znalec diagnostikoval simuláciu duševnej poruchy za účelom priznania invalidného dôchodku a na základe tohto zistenia podal prokurátor návrh na zrušenie obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Často prokurátori podávali návrh na obmedzenie spôsobilosti na právne úkony na základe podnetu zdravotníckeho zariadenia, v ktorom bola osoba umiestnená. Išlo najmä o podnety zo Psychiatrickej nemocnice Philippa Pinela Pezinok.

V jednej veci podal prokurátor na základe poznatkov vyťažených z trestného úseku návrh na vyhlásenie za mŕtveho (Okresná prokuratúra Žilina) a v dvoch veciach prokurátori podali návrhy na prejednanie novoobjaveného dedičstva. Išlo o situácie, keď niet dedičov, ktorí by mali záujem na podaní takéhoto návrhu a novoobjavené

dedičstvo malo pripadnúť štátu ako odúmrt' (Okresná prokuratúra Trebišov a Okresná prokuratúra Michalovce).

Okrem oprávnenia iniciovať mimosporové konanie, ktoré je ťažiskové čo do významu chráneného záujmu, ako aj do počtu iniciovaných konaní, prokurátor disponuje aj oprávnením podať žalobu (iniciovať sporové konanie), avšak výlučne v zákonom úzko špecifikovaných prípadoch. Žaloba prokurátora sa týka najmä dvoch oblastí, a to:

- uplatnenie nároku štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia a
- ochrana vlastníckeho práva za predpokladu, že prokurátor identifikuje na podaní žaloby verejný záujem.

V roku 2023 bolo podaných 23 žalôb. Údaje o počte žalôb prokurátora a porovnanie s predchádzajúcimi dvomi rokmi sú uvedené v **tabuľke č. IV.2.1.2.**

Nárok štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia žalobou uplatňuje prokurátor najmä v tých prípadoch, keď má bezdôvodné obohatenie pôvod v nepoctivých zdrojoch, napríklad majetok majúci pôvod v trestnej činnosti. V praxi ide najmä o trestné činy, ktoré sú spôsobilé privodiť majetkový prospech, avšak z rozličných dôvodov neprichádza do úvahy prepadnutie vecí alebo zhabanie vecí v rámci trestného procesu. Napríklad, v roku 2023 bola prokurátorom Okresnej prokuratúry Topoľčany podaná žaloba na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného trestným činom neoprávneného podnikania.

Čo sa týka žalôb na ochranu vlastníckeho práva, ich účelom nie je suplovať iniciatívu subjektov súkromného práva. Prokurátor koná tam, kde je jasne identifikovaný verejný záujem na ochrane majetku, teda najmä, ak ide o majetok subjektov verejného práva (majetok štátu alebo majetok samosprávy). Napríklad, prokurátor Okresnej prokuratúry Rožňava podal žalobu o určenie vlastníckeho práva z dôvodu neplatnosti prevodu pozemku, nakoľko bolo pri prevode vlastníctva opomenuté predkupné právo štátu k pozemkom na území Národného parku Slovenský raj (chránené územie s tretím stupňom ochrany).

Len výnimočne býva verejný záujem na podaní vlastníckej žaloby prokurátorom identifikovaný aj v prípadoch, keď sa o majetok subjektu verejného práva nejedná. Vtedy je verejný záujem zväčša daný v potrebe nápravy dôsledkov trestnej činnosti. Napríklad, trestne stíhaná zamestnankyňa okresného úradu vykonala záznamy vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bez relevantných zápisu spôsobilých listín, v dôsledku čoho podal prokurátor päť žalôb na určenie vlastníckeho práva (Okresná prokuratúra Michalovce). Ďalej bola podaná žaloba na určenie vlastníckeho práva po tom, ako bolo v trestnom konaní zistené, že prevádzajúca osoba trpela duševnou poruchou, ktorá ju robila nespôsobilou na prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (Okresná prokuratúra Bratislava I) a napríklad, Krajská prokuratúra v Nitre podala v dvoch veciach žaloby na určenie vlastníckeho práva proti osobám, ktorých nadobúdací titul bol v súvislosti s trestnou činnosťou.

Spolupráca medzi trestným úsekom a netrestným úsekom sa ukázala ako efektívna aj v prípade pozemkov v katastrálnom území Veľké Zálužie. Neoprávnená osoba v rozpore so zákonom získala k pozemkom vlastnícke právo a následne ich predala Poľnohospodárskemu družstvu vo Veľkom Záluží. Neoprávnený vlastník

nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam v rozpore so zákonom osvedčením vyhlásenia o vydržaní vlastníckeho práva a následne bol za túto protiprávnu činnosť právoplatne odsúdený za zločin legalizácie príjmu z trestnej činnosti [§ 233 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. b) Trestného zákona účinného do 7. novembra 2017]. Prokurátor Krajskej prokuratúry v Nitre podal žalobu o určenie vlastníctva k pozemkom, ku ktorým mal ku dňu smrti vlastnícke právo zosnulý vlastník a ktoré mali tvoriť dedičstvo po zosnulom [§ 93 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku]. Okresný súd Nitra vyhovel žalobe prokurátora a určil, že zosnulý vlastník mal k pozemkom vlastnícke právo ku dňu smrti (rozsudok prvostupňového súdu je už aj potvrdený Krajským súdom v Nitre). Uplatnením zákonného oprávnenia prokurátora v civilnom sporovom konaní ako účinného nástroja na odňatie nezákonne získaného majetku sa stali pozemky po zosnulom vlastníkovi predmetom dedičského konania.

2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

V zákonom ustanovených prípadoch môže prokurátor vstúpiť do civilného procesu, kde potom vystupuje ako subjekt *sui generis*. Úlohou prokurátora je vykonávať procesné úkony objektívnym a nestranným spôsobom, teda vystupovať ako *amicus curiae* za účelom ochrany verejného záujmu a osôb v postavení slabších účastníkov konania. Prokurátor predkladá súdu skutkové tvrdenia, prezentuje názor na právne posúdenie veci, uplatňuje opravné prostriedky, vplýva na správnosť procesných úkonov súdu, ako aj na to, aby konanie prebehlo bez prieťahov.

Ťažiskom vstupovej agendy prokurátora sú mimosporové konania. Prokurátor môže vstúpiť do každého mimosporového konania, s výnimkou konania o rozvod manželstva. V roku 2023 vykonali prokurátori 1 941 vstupov do mimosporového konania. Počet vstupov prokurátora do mimosporových konaní v posledných troch rokoch je uvedený v **tabuľke č. IV.2.2.1.**

Podobne ako návrhové oprávnenie prokurátora, aj vstupové oprávnenia prokurátora boli v roku 2023 najčastejšie využívané vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. Vstupy boli realizované na základe signalizácie poručenských súdov konajúcich v týchto veciach, na základe oznámení orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ďalej tiež z poznatkov z vlastnej vyhľadávacej činnosti (prokurátori nahliadajú do súdnych registrov), ako aj vybavovaním podnetov. Priestor na vstup do konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých vytvárajú aj poznatky prokuratúry z trestnej oblasti, či už poznatky o porušovaní rodičovských práv a povinností alebo o nevhodnom protispoločenskom správaní maloletého.

Ďalšou početnou skupinou vstupov prokurátora sú konania vo veciach obmedzenia spôsobilosti na právne úkony. Prokurátori sa v týchto prípadoch zúčastňujú aj na osobnom stretnutí s osobou, o ktorej spôsobilosti sa koná, ak sa táto osoba z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu nemôže zúčastniť pojednávania pred súdom.

Prokurátori v roku 2023 vstúpili aj do ďalších mimosporových konaní, napríklad do konania o určenie otcovstva, konania o osvojenie, konania o výživné, konania o vyhlásenie za mŕtveho, konania o ustanovenie opatrovníka a konania o prípustnosti držania v zdravotníckom zariadení.

V rámci vstupovej agendy prokurátori poukazovali na prieťahy v konaní, a teda neúmernú dĺžku konaní, a to najmä v statusových a rodinných veciach, kde je obzvlášť vysoký záujem na včasnom meritórnem rozhodnutí.

Prokurátor je oprávnený v úzko špecifikovaných prípadoch vstúpiť aj do sporového konania, a to vtedy, ak je stranou sporu štát alebo subjekt verejného práva alebo ak ide o spor zo zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. V roku 2023 vstúpil prokurátor do troch sporových konaní. Vstupy do sporových konaní sú realizované výnimočne. Prokurátor totiž vždy okrem toho, či je na jeho účasti v sporovom konaní daný verejný záujem, zvažuje aj to, aby jeho účasťou nedošlo k narušeniu zásady rovnosti zbraní, ktorou sa sporové konanie spravuje. Počet vstupov prokurátora do sporových konaní v posledných troch rokoch je uvedený v **tabuľke č. IV.2.2.2.**

2.3. Dovolanie generálneho prokurátora

Dovolanie generálneho prokurátora je subsidiárny opravný prostriedok proti právoplatným rozhodnutiam súdov v civilnom procese, ktorého použitie je iba výnimočné. Pre uplatnenie dovolania generálneho prokurátora je potrebné vyhovieť prísnemu testu proporcionality. Ten spočíva v posúdení, či v civilnom procese došlo k fundamentálnej vade (najmä k zásahu do práva na spravodlivý proces), pričom záujem na náprave takejto fundamentálnej vady prevyšuje nad záujmom na zachovaní právnej istoty, teda nad zachovaním stavu nastoleného právoplatným rozhodnutím.

Vychádzajúc z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva fundamentálnou vadou je len také pochybenie, ktoré má vplyv na integritu a verejnú reputáciu civilného procesu. Fundamentálnou chybou nie je nesprávna interpretácia právneho predpisu, ak na určitú otázku existujú viaceré právne názory. Zásah do právnej istoty, teda zrušenie konečného súdneho rozhodnutia, musí byť odôvodnený okolnosťami podstatného a naliehavého charakteru.

Interpretácia právnej úpravy inštitútu dovolania generálneho prokurátora zodpovedá požiadavkám ustanoveným v čl. 22 odporúčania Výboru ministrov Rady Európy o úlohe prokurátorov mimo trestného justičného systému [Recommendation CM/Rec (2012)11], podľa ktorého majú byť dôvody, pre ktoré prokurátor žiada preskúmať konečné rozhodnutie súdu, limitované na výnimočné prípady, pri zachovaní princípov právnej istoty a res iudicata.

V roku 2023 napadlo 203 podnetov na dovolanie generálneho prokurátora, pričom rovnako, ako v roku 2022, boli podané štyri dovolania generálneho prokurátora. V jednej veci bolo dovolanie generálneho prokurátora podané proti meritórnemu rozhodnutiu v mimosporovom konaní a v ostatných troch veciach išlo o nemeritórne súdne rozhodnutia v sporových veciach (**tabuľka IV.2.3.1**).

Dovolanie generálneho prokurátora bolo podané proti meritórnemu uzneseniu súdu o ustanovení opatrovníka domnelému zomrelému otcovi za účelom zaistenia priebehu budúceho konania o určenie otcovstva na návrh dieťaťa. Súd v mimosporovom konaní opomenul zisťovanie skutočného stavu veci a za opatrovníka ustanovil osobu so vzťahmi na ostatných účastníkov konania o určenie otcovstva, ktorých majetkové záujmy boli v rozpore so záujmami dedičov zomrelého.

V ďalšej veci bolo dovolanie generálneho prokurátora podané proti uzneseniu súdu o zamietnutí sťažnosti žalobcu proti uzneseniu o výške trov konania. Žalobca vzal v časti žalobu späť a v spore bol vo zvyšnej časti neúspešný. Argumentáciou dovolania bolo poukázané na to, že základom pre výpočet odmeny advokáta bola hodnota v čase začatia sporu, a to aj za úkony právnej pomoci vykonané až po čiastočnom späťvzatí žaloby.

Dve dovolania generálneho prokurátora boli tiež podané proti uzneseniam ktorými sudca na základe sťažností strán zmenil uznesenia vydané vyšším súdnym úradníkom, hoci sťažnosť nebola doručená protistrane. Nedoručením sťažnosti protistrane došlo k porušeniu práva na kontradiktórny proces. Takéto pochybenie bolo v praxi opakovane identifikované vo viacerých prípadoch.

3. Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Dozor prokuratúry v netrestnej oblasti predstavuje rozsah oprávnení ustanovených zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, ktorými prokurátori uskutočňujú pôsobnosť prokuratúry preskúmaním zákonnosti správnych aktov orgánov verejnej správy, preskúmaním zákonnosti ich postupu, vykonávaním previerok zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy a uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy.

Dozor nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy realizujú prokurátori vybavovaním podnetov fyzických osôb a právnických osôb, vykonávaním previerok zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy a využívaním vlastných poznatkov svedčiacich o porušovaní zákonnosti, ktoré boli vyťažené z inej prokurátorskej agendy, z médií alebo boli získané z iných zdrojov.

Proces výkonu prokurátorského dozoru môže byť zavŕšený využitím niektorého z právnych prostriedkov, ktoré sú prokurátorovi zverené zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Ide o protest prokurátora, upozornenie prokurátora, správnu žalobu, ako aj o oprávnenia generálneho prokurátora podľa Správneho súdneho poriadku a v konaní pred Ústavným súdom, ak je predmetom posudzovania všeobecne záväzný právny predpis vydaný orgánom verejnej správy.

Výsledkom tohto dozoru nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy bolo uplatnenie spomínaných právnych prostriedkov, ktorými prokurátori vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy, a to najmä protest prokurátora, upozornenie prokurátora a následne aj s nimi súvisiaca správna žaloba.

Oblasti zamerania výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy boli v roku 2023 ovplyvnené skladbou podnetov a obsahovým zameraním vykonávaných previerok zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy. Z hľadiska vymedzenia predmetu tak prevažovali stavebné veci, priestupkové veci, správne delikty, školstvo a aj veci týkajúce sa územnej samosprávy.

Na výrazný nárast podaných protestov prokurátora a upozornení prokurátora v roku 2023 mali vplyv zistenia z vykonaných previerok zachovávaní zákonnosti. Prehľad podaných protestov prokurátora a upozornení prokurátora za posledné tri roky je uvedený v **tabuľke IV.3.1. a tabuľke IV.3.2.**

3.1. Vybavovanie podnetov a vlastných poznatkov na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Prokurátor vykonáva svoju pôsobnosť v rozsahu ustanovenom zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre aj na základe podnetov, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány.

Pri vybavovaní podnetu je prokurátor povinný prešetriť všetky okolnosti rozhodné pre posúdenie, či došlo k porušeniu zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu a či sú splnené podmienky na uplatnenie opatrení prokurátora. Prokurátor je teda povinný vybaviť podaný podnet komplexne do dvoch mesiacov odo dňa, keď mu bol pridelený na vybavenie. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti je možné konštatovať, že dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy vykonávaný na základe podnetov je spôsobom, ktorým sa podávateľ podnetu v relatívne krátkom čase môže domôcť odstránenia porušenia zákona, pričom vybavenie podnetu nie je podmienené ani platením poplatku.

V roku 2023 zaznamenala prokuratúra mierny pokles nápadu podnetov (6 103 podnetov v roku 2023 a 6 274 podnetov v roku 2022). Prehľad nápadu podnetov v posledných troch rokoch je uvedený v **tabuľke IV.3.1.1.**

Skladba podnetov sa v roku 2023 oproti minulým rokom výrazne nezmenila. Najviac podnetov smerovalo proti postupu a rozhodnutiam orgánov verejnej správy v stavebných veciach, priestupkových veciach a vo veciach katastra nehnuteľností. V stavebných veciach podávatelia podnetov namietali nerešpektovanie ich procesných práv ako účastníkov konania a sťažovali sa aj na nečinnosť stavebných úradov. V priestupkových veciach vyjadrovali nesúhlas s vyhodnocovaním dokazovania, sťažovali sa na nečinnosť priestupkových orgánov a na ich postup pri objasňovaní priestupkov alebo absenciu doručenia rozhodnutia. Vo veciach katastra nehnuteľností podávatelia často namietali porušenie ich vlastníckych práv rozhodnutiami orgánov katastra alebo sa dožadovali vykonania opravy chýb v katastrálnom operáte na základe tvrdení nepodložených relevantnými listinami.

Okrem toho bol zaznamenaný aj zvýšený nápad podnetov v oblasti slobodného prístupu k informáciám, v oblasti daní a poplatkov, v oblasti životného prostredia a iných vecí týkajúcich sa územnej samosprávy.

Najviac podnetov bolo v roku 2023 doručených od fyzických osôb. Tieto smerovali proti postupom a rozhodovaniu starostov (primátorov) pri výkone prenesenej štátnej správy a pri výkone samosprávy. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili podnety fyzických osôb a právnických osôb na preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutí okresných úradov. Niektorými podnetmi podávatelia žiadali o preskúmanie postupu a rozhodovania orgánov, vo vzťahu ku ktorým prokurátor nemá podľa zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre pôsobnosť vykonávať dozor nad dodržiavaním

zákonnosti. Išlo napríklad o orgány záujmovej samosprávy, správcov bytového domu alebo spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Boli podané žiadosti aj o preskúmanie postupu a rozhodovania orgánov verejnej správy pri plnení iných úloh ako úloh pri výkone verejnej správy. Napríklad, pri výberových konaniach na obsadzovanie pracovných pozícií alebo pri uzatváraní zmlúv alebo pri vybavovaní sťažností podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov. Niektorí podávatelia podnetov žiadali preskúmanie zákonosti rozhodnutí orgánov verejnej správy, ktoré nadobudli právoplatnosť pred viac ako tromi rokmi alebo rozhodnutí, ktoré ešte nenadobudli právoplatnosť.

Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2023 boli zaznamenané podnety podané orgánmi verejnej správy (najmä obvodné oddelenia Policajného zboru, okresné dopravné inšpektoráty, katastrálne odbory okresných úradov, obce ako stavebné úrady) na preskúmanie zákonosti nimi vydaného rozhodnutia. Na prokuratúru sa v týchto veciach obracali z dôvodu, že platná právna úprava im neumožňuje, aby vlastné pochybenie odstránili a dozorový prostriedok prokurátora (protest) je jediným právnym nástrojom na odstránenie porušenia zákona. Prokuratúra je v takýchto prípadoch jediným orgánom chrániacim objektívne právo. Napríklad, na Okresnej prokuratúre Bánovce nad Bebravou podal prokurátor protest proti opatreniu z dôvodu porušenia zásady priority poradia pri zápise práv k nehnuteľnostiam, a to na základe dvoch podnetov katastrálneho odboru Okresného úradu Bánovce nad Bebravou.

Aj v roku 2023, i keď menej často v porovnaní s predchádzajúcim rokom, podávali podnety starostovia obcí na preskúmanie zákonosti uznesení obecných zastupiteľstiev alebo na preskúmanie zákonosti prijatých všeobecne záväzných nariadení, a naopak, poslanci obecného zastupiteľstva podávali podnety na preskúmanie zákonosti rozhodnutí a postupu starostov obcí.

Prokurátori vybavovali podnety zásadne v dvojmesačnej lehote od ich pridelenia na vybavenie. Len výnimočne (ak existovala objektívna alebo subjektívna prekážka na strane orgánu verejnej správy, pre ktorú spisový materiál nebol včas predložený), nadriadený prokurátor lehotu na vybavenie podnetu o nevyhnutnú dobu predĺžil. Aj vďaka rýchlosti vybavovania podnetov sa viacerí podávatelia podnetov, ktorí sa sťažovali na nečinnosť orgánov verejnej správy, domohli odstránenia ich nečinnosti a po podaní upozornenia prokurátora začali konať.

Ako po minulé roky, aj v roku 2023 prokuratúra zaznamenala podnety, ktorými vyjadrovali ich podávatelia nedôveru k práci prokuratúry, ktorú dehonestovali aj vulgárnymi vyjadreniami.

V roku 2023 venovala Generálna prokuratúra náležitú pozornosť ukončeniu procesu zmeny určenia názvov ulíc a verejných priestranstiev začatému v roku 2022 na základe ingerencie jednotlivých okresných prokuratúr z dôvodu ich nezákonných názvov. V roku 2023 bol v obci Veľké Úľany (okres Galanta) zmenený názov ulice „V. I. Lenina“ na názov ulice „Hlavná“, v obci Želovce (okres Veľký Krtíš) došlo k zmene názvu ulice z názvu „Kl. Gottwalda“ na názov ulice „J. A. Komenského“, v obci Bušince (okres Veľký Krtíš) bol zmenený názov ulice z názvu „Leninova“ na názov „Nová“ a v obci Jelka (okres Galanta) došlo k zrušeniu názvov ulíc „Gottwaldova“ a „Februárového víťazstva“.

Na základe podnetu Generálna prokuratúra preskúmala v roku 2023 zákonnosť umiestnenia viacerých pamätných predmetov súvisiacich s osobou Jozefa Tisa a Ferdinanda Ďurčanského, a to na rôznych miestach územia Slovenskej republiky. Podnet smeroval proti umiestneniu sochy Jozefa Tisa v tzv. Panteóne slovenských dejateľov v obci Čakajovce, proti umiestneniu pamätnej tabule Jozefa Tisa na nehnuteľnosti v obci Oščadnica, busty a pamätnej tabule Jozefa Tisa umiestnenej na nehnuteľnosti v meste Bytča a aj busty Ferdinanda Ďurčanského umiestnenej na Námestí SNP v meste Rajec.

Podľa právneho názoru Generálnej prokuratúry mestá a obce neodstránením uvedených predmetov (socha, busty, pamätne tabule) porušili § 4 a § 3 ods. 1 písm. a) a f) zákona č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Prokurátori na zistený nezákonný stav reagovali podaním upozornení jednotlivým mestám a obciam na odstránenie porušenia zákona. Upozornenia prokurátorov boli za účasti prokurátora Generálnej prokuratúry prejednané, pričom mestské a obecné zastupiteľstvá ich vzali na vedomie so záverom, že sa upozorneniami budú ďalej zaoberať. Doposiaľ len obec Oščadnica reagovala na upozornenie prokurátora prekrytím pamätnej tabule Jozefa Tisa pamätnou tabuľou inej osoby.

V tejto súvislosti je potrebné konštatovať, že právna úprava podmienok umiestňovania sôch, pamätných tabúľ alebo búst je nepostačujúca. Podľa zákona č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov sú predmety oslavujúce tzv. fašistický režim nežiaduce (§ 6a). Podľa prechodného ustanovenia tohto zákona (§ 6c) sa zákaz nevzťahuje na pamätníky, pomníky a pamätne tabule podľa § 6ai umiestnené do 30. novembra 2020 podľa skôr účinných právnych predpisov. Citované prechodné ustanovenie je však často argumentom orgánov územnej samosprávy, ktorým odôvodňujú svoj nesúhlas s odstránením predmetov oslavujúcich režim založený na zákonom zakázanej ideológii.

Prokurátorské opatrenia uplatnené Generálnou prokuratúrou v uvedených prípadoch možno vyhodnotiť ako jediný postup, ktorý orgánom prokuratúry umožňuje zákon č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v boji proti fašistickej ideológii. Existujúci právny stav nie je vyhovujúci a signalizuje potrebu zmeny právnej úpravy tak, aby umiestňovanie predmetov uvedených v § 6a zákona č. 487/2013 Z. z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov bolo zakázané do budúcnosti a súčasne prikáže aj odstránenie už umiestnených predmetov definovaných v citovanom zákonnom ustanovení.

Prokurátori venovali v roku 2023, rovnako ako v predchádzajúcom období, pozornosť aj tým podaniam, ktoré nespĺňali zákonné kritériá podnetu (§ 31 ods. 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). V prípadoch nezrozumiteľnosti obsahu podania prokurátori vyzývali podávateľov na ich doplnenie spolu so súčasným poučením o pôsobnosti prokurátora. Ak prokurátori nevybavili podania v režime podnetu podľa zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, na základe informácií získaných z podania zisťovali všetky rozhodné skutočnosti na posúdenie, či nedošlo k porušeniu zákona alebo porušeniu či ohrozeniu práv a právom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu. Pri každom zistení porušenia zákona

prokurátori reagovali uplatnením zákonného opatrenia v zmysle zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.

Najviac vlastných poznatkov o činnosti orgánov verejnej správy v roku 2023 získali prokurátori z previerkovej činnosti prokuratúr. Prokurátori reagovali najmä na poznatky získané prokurátormi - špecialistami pre netrestnú oblasť pri výkone prokurátorského dozoru v predchádzajúcom období alebo na tie, ktoré vyplynuli z aktuálnej potreby riešenia určitého poruchového javu. Okrem toho, prokurátori získavali poznatky aj z trestného úseku, materiálov orgánov územnej samosprávy a v neposlednom rade z medializovaných informácií.

Príkladom poznatku získaného z medializovaných informácií je prípad Liečebného domu Machnáč v Trenčianskych Tepliciach. Prokurátor Generálnej prokuratúry podal protest proti rozhodnutiu sekcie výstavby a vyvlastňovania Úradu pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky (ďalej len „Úrad pre územné plánovanie a výstavbu“), ktorým Úrad pre územné plánovanie a výstavbu zamietol odvolanie účastníka konania a potvrdil rozhodnutie odboru výstavby a bytovej politiky Okresného úradu Trenčín o zastavení vyvlastňovacieho konania k pozemkom a k stavbe Liečebného domu Machnáč v Trenčianskych Tepliciach. Predseda Úradu pre územné plánovanie a výstavbu vyhovel protestu prokurátora a zrušil protestom napadnuté rozhodnutie Úradu pre územné plánovanie a výstavbu.

Ďalším príkladom reakcie prokuratúry na základe poznatku získaného z medializovaných informácií bol prípad výstavby štyroch rekreačných stavieb na brehu vodného diela Liptovská Mara v katastrálnom území Ráztoky bez stavebného povolenia. Stavebnými prácami malo byť zničené archeologické nálezisko. Prokurátor Okresnej prokuratúry Litovský Mikuláš požiadal príslušný stavebný úrad o výkon štátneho stavebného dohľadu v uvedenej lokalite, na základe ktorého stavebný úrad začal konať z úradnej povinnosti o nariadení odstránenia stavby, prípadne o dodatočnom povolení stavby. Zároveň vyzval stavebníkov, aby predložili stavebnému úradu doklady o tom, že dodatočné povolenie stavby nie je v rozpore s verejným záujmom chráneným stavebným zákonom, najmä s cieľmi a zámermi územného plánovania a osobitnými predpismi a začal konanie o priestupku. Postup a rozhodovanie stavebného úradu prokuratúra naďalej sleduje. Zistené poznatky z netrestného úseku boli postúpené na ďalšie konanie trestnému úseku (podozrenie z trestného činu neoprávneného uskutočňovania stavby podľa § 299a Trestného zákona a trestného činu poškodzovania a znehodnocovania archeologického dedičstva podľa § 249 ods. 1 Trestného zákona).

V územnej pôsobnosti Krajskej prokuratúry v Košiciach boli získané poznatky týkajúce sa subjektov územnej samosprávy v rámci sporného výkladu zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení“). Spornou otázkou bolo, kto je oprávnený zastupovať starostu po vyhlásení volieb starostu za neplatné. V niektorých obciach sa začali ujímať funkcie starostu až do vyhlásenia nových volieb starostovia zvolení v predchádzajúcich voľbách alebo vybraní novozvolení poslanci zastupiteľstiev. V súlade s princípom právnej istoty (§ 27 ods. 2 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení) platí nevyvrátiteľná domnienka, že ak súd rozhodne o neplatnosti volieb starostu, úkony novozvoleného starostu, ktoré vykonal do rozhodnutia súdu o neplatnosti volieb, sa považujú za riadne vykonané úkony

a teda ich platnosť nie je dotknutá. Prokuratúra v tomto prípade zastáva dlhodobu a konzistentne právny názor, že po vyhlásení volieb starostu za neplatné, do momentu zvolenia nového starostu, plní jeho úlohy zástupca starostu. Nedochádza pritom k tzv. obnoveniu mandátu starostu obce zvoleného v predchádzajúcom volebnom období. Prokurátori okresných prokuratúr preto proti viacerým opatreniam „starých“ starostov obcí, ktorí sa opätovne ujali svojej funkcie, podávali opatrenia prokurátora, ktorým bolo vyhovené.

Na úseku ochrany životného prostredia a jeho jednotlivých zložiek podal prokurátor Krajskej prokuratúry v Nitre na základe podnetu protest týkajúci sa čerpania vody z geotermálneho vrtu v Podhájskej, jej využívania a následného vypúšťania vody do miestneho potoka, z dôvodu, že neboli splnené zákonné podmienky pre vydanie rozhodnutia o povolení čerpať podzemné geotermálne vody. Správny orgán nekonal so zástupcom štátu ako vlastníkom geotermálnej vody a prevádzkovateľ kúpaliska nepreukázal vlastníctvo k vrtu, z ktorého čerpá podzemné vody. Rozhodnutie vydal príslušný okresný úrad bez toho, aby sa uskutočnilo zisťovacie konanie a vo výroku ukladal povinnosti a priznával práva subjektom, ktoré neboli účastníkmi konania. Rozkladová komisia Ministerstva životného prostredia sa s argumentáciou uplatnenou v proteste prokurátora stotožnila.

V územnom obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne boli získané poznatky o uzneseniach obecných zastupiteľstiev a na ne nadväzujúcich vydaných potvrdení obcí, z ktorých vyplývalo, že jednotlivé poľnohospodárske pozemky sú v katastrálnom území obcí určené na výstavbu. Vlastníci poľnohospodárskej pôdy následne tieto akty používali na rozdelenie súvislých celkov poľnohospodárskej pôdy v rámci tvrdenej výnimky zo zákazu drobenia poľnohospodárskej pôdy a zápis uvedených zmien v katastri nehnuteľností. Prokuratúra reagovala na prijímanie daných aktov orgánov obcí podaním protestov prokurátora, pretože boli vydané v rozpore so zákonom a bez zadováženia a rešpektovania stanoviska orgánov ochrany poľnohospodárskej pôdy k deklarovanej zmene využitia poľnohospodárskej pôdy v obci. Zároveň bolo zistené, že postup a rozhodovanie orgánov obcí pri zmene druhu využitia poľnohospodárskej pôdy s cieľom dosiahnuť nezákonnú výnimku zo zákazu drobenia poľnohospodárskej pôdy podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom“), bez akéhokoľvek stanoviska orgánov ochrany poľnohospodárskej pôdy, boli motivované uplatňovaním dodatku č. 1 k pokynu predsedu Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ďalej len „Úrad geodézie, kartografie a katastra“) z 19. marca 2021, ktorým sa ukladá dôsledné dodržiavanie ustanovení ohľadom opatrení proti drobeniu pozemkov podľa zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom, podľa ktorého sa v prípade obcí, ktoré nemajú alebo nemusia mať schválený platný územný plán obce, výnimka z drobenia pozemkov podľa § 24 ods. 3 písm. a) zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom na účely konania v katastri nehnuteľností preukazuje práve potvrdením obce o tom, že obec nemusí mať vypracovaný a schválený územný plán a že pozemok je určený na výstavbu.

Generálna prokuratúra vyhodnotila uvedené znenie dodatku č. 1 ako rozporné so zákonom. Prokurátor Generálnej prokuratúry podal proti tomuto opatreniu Úradu

geodézie, kartografie a katastra so všeobecnými účinkami protest, ktorému Úrad geodézie, kartografie a katastra vyhovel a napadnutý dodatok č. 1 zrušil. Následne Úrad geodézie, kartografie a katastra prijal nové znenie dodatku č. 1 k pokynu predsedu Úradu geodézie, kartografie a katastra z 19. marca 2021, podľa ktorého sa výnimka z drobenia pozemkov podľa § 24 ods. 3 písm. a) zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v prípade obcí, ktoré nemusia mať alebo nemajú schválený platný územný plán obce, bude preukazovať výhradne územným rozhodnutím.

Z trestného úseku bolo v roku 2023 vyťažených viacero poznatkov o nezákonných rozhodnutiach v priestupkových veciach, keď ako priestupok bol prejednaný skutok, ktorý napíňal znaky trestného činu. Takéto rozhodnutia predstavujú prekážku res iudicata, a tak ďalšie trestné stíhanie postihnutej osoby (pre závažnejší trestný čin) je možné až po zrušení vydaného rozhodnutia o priestupku, na základe protestu prokurátora. Prokurátori podali v zistených prípadoch protesty proti nezákonným rozhodnutiam, ktorým bolo vyhovené.

3.2. Previerky zachovávaní zákonnosti v orgánoch verejnej správy

Dozor nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy bol v roku 2023 realizovaný okrem vybavovania podnetov a vlastnej vyhľadávacej činnosti prokurátora aj vykonávaním previerok zachovávaní zákonnosti v orgánoch verejnej správy.

Obsahové zameranie previerok v roku 2023 bolo určované najmä úlohami plnenými v rámci Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 a plánov úloh krajských a okresných prokuratúr. V roku 2023 boli vykonané aj previerky zachovávaní zákonnosti pôvodne nezaraďené do plánovaných úloh, a to v prípadoch, ak na základe aktuálnych poznatkov v priebehu roku bolo nutné vykonať previerku zachovávaní zákonnosti a riešiť vzniknutý nezákonný stav.

Vykonávanie previerkovej činnosti na základe vopred určených kritérií v plánoch úloh na príslušný rok prispieva k tomu, že previerková činnosť je vykonávaná priebežne počas roku. Vykonanými previerkami sa komplexne preverí určitá právna oblasť, získané poznatky je možné komplexne v rámci okresu, kraja či celoštátne vyhodnotiť, zovšeobecniť a prijať na základe nich aj závery o stave zákonnosti v určitej oblasti, prípadne aj navrhnúť opatrenia na elimináciu zistených nedostatkov.

Úlohy v netrestnej oblasti sa v celoslovenskom meradle premietli do vykonávania previerkovej činnosti zameranej na zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele“). Išlo o úlohu č. 9 Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023.

Potreba plnenia uvedenej úlohy vyplynula zo získaných poznatkov o nevyužívaní možnosti ukladania výchovných opatrení orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej aj ako „úradu práce“), kedy je nimi uprednostňovaný postup spočívajúci v prevažnej miere len v podávaní podnetov na uloženie výchovných opatrení príslušným okresným súdom. Cieľom úlohy bolo

zistenie dôvodov tejto nečinnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ich analýza a vyhodnotenie v kontexte aktuálnej právnej úpravy.

Previerkovou činnosťou príslušných okresných prokuratúr bolo zistené, že uvedené oprávnenie je orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately využívané len sporadicky. Stav zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele odhliadnuc od paušálneho nevyužívania kompetencie uloženia výchovného opatrenia podľa § 12 tohto zákona, prípadne podľa § 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine“), je možné označiť za relatívne uspokojivý.

Orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vyššie uvedené oprávnenie nevyužívajú najmä z dôvodu ich nerešpektovania a nespolupráce zo strany rodičov, teda neúčelnosti nimi uložených výchovných opatrení. Ďalším dôvodom je aj personálna poddimenzovanosť úradov práce, najmä pre nedostatočné finančné ohodnotenie zamestnancov, ako aj náročnosti vybavovania tejto agendy. V rámci svojich kompetencií sa jednotlivé úrady práce prioritne snažia, aby rodičia nimi navrhované opatrenia podstúpili dobrovoľne. Zhodne sa vyjadrili, že v tejto oblasti súdy požívajú vyššiu mieru autority. Z tohto dôvodu tieto výchovné opatrenia spravidla navrhujú v konaní pred súdom z pozície kolízneho opatrovníka. Vyskytli sa však aj prípady, keď orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately mali uložiť výchovné opatrenie priamo, keďže sa to javilo účinnejšie, prípadne vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu nemali čakať na uloženie výchovného opatrenia okresným súdom. Na druhej strane, pokiaľ rodičia, resp. maloletí dobrovoľne neakceptujú podrobenie sa výchovnému opatreniu, príslušný úrad práce ako správny orgán nemá právne prostriedky, ako ich k tomuto donútiť.

Pri plnení svojich úloh uprednostňujú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately iné prostriedky práce s rodinou, ktoré sú založené na dobrovoľnej spolupráci klientov, vrátane využívania rôznych odporúčaní týchto orgánov na vykonávanie ich opatrení ambulantnou a terénnou formou v súčinnosti s centrami pre deti a rodiny a akreditovanými subjektmi. Opatrenia ambulantnou a terénnou formou sa v praxi osvedčili, sú efektívnejšie, okamžite zamerané na prácu s klientom. Preto mnohé orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately upustili od vydávania výchovných opatrení podľa 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a podľa § 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine. Opatrenia orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately majú v konečnom dôsledku viesť k náprave situácie v rodine, návratu dieťaťa do rodinného prostredia, a to si vyžaduje predovšetkým spoluprácu rodičov a často aj ďalších rodinných príslušníkov, ktorá musí byť založená na dôvere medzi rodičmi a sociálnym kurátorom. Sociálny kurátor v rámci komunikácie s rodičmi zvažuje, ako vybudovať a nezmarit dôveru a spoluprácu. Vykonáva pritom prácu s dieťaťom a jeho rodinou, šetrenia, prijíma potrebné opatrenia a zo všetkých týchto okolností, ako aj zo svojich profesionálnych skúseností sa musí v konečnom dôsledku sám rozhodnúť, či výchovné opatrenie aplikuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo či je vhodnejšie podať návrh na uloženie výchovného opatrenia súdu. V situáciách, kedy rodina prestane so sociálnym kurátorom spolupracovať alebo sa zhorší situácia v rodine natoľko, že je potrebné vyňať dieťa

z rodinného prostredia, podávajú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na súd návrh na nariadenie neodkladného opatrenia (§ 360 a ďalšie Civilného mimosporového poriadku) alebo návrh na nariadenie výchovného opatrenia podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine. Rozhodnutia súdov sú v takýchto situáciách skôr rešpektované, ako rozhodnutia orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Napokon, pre orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je prijatie opatrení formou rozhodnutia zdĺhavým, administratívne náročným procesom. Sledovaný cieľ dosahovali operatívnejšie osobnými šetreniami v rodine a sociálnym poradenstvom.

Pri vykonaní uvedenej previerkovej činnosti sa prokurátori zamerali aj na plnenie povinnosti miest a obcí predkladať najmenej raz za šesť mesiacov orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately správu o sociálnej situácii rodičov dieťaťa, pričom zistili, že mestá a obce si túto povinnosť neplnia, resp. oznamujú tieto údaje len na vyžiadanie príslušného úradu práce. Obce a mestá nemajú informáciu o rozhodnutí súdu o umiestnení dieťaťa do zariadenia, pretože rozhodnutia súdov o umiestnení dieťaťa do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu sa obciam a mestám nedoručujú. Rovnako nie je možné posúdiť postup miest a obcí ako nesprávny v prípade, keď sa rodičia dieťaťa reálne zdržiavajú v konkrétnej obci alebo meste bez prihlásenia na trvalý pobyt alebo prechodný pobyt.

Z vyjadrení orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vyplynulo, že ich postupy pri rozhodovaní o uložení výchovných opatrení (§ 12 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele) v postavení správnych orgánov nezodpovedá aktuálnym potrebám adresátov výkonu verejnej správy v oblasti starostlivosti a výchovy detí, ani personálnym a materiálnym podmienkam, v ktorých zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vykonávajú štátnu správu. Správne konania predstavujú pre vykonávateľov verejnej správy a aj pre adresátov zdĺhavý, neefektívny proces. Napokon treba zdôrazniť aj skutočnosť, že táto práca je tiež mimoriadne psychicky náročná, pretože pracujú s ľuďmi, ktorí sú vo väčšine prípadov zdravotne, sociálne alebo materiálne znevýhodnení a potrebujú komplexnú pomoc, starostlivosť a podporu.

Na zistené porušenia zákona reagovali prokurátori celkovo 119 opatreniami prokurátora. Odstránenie pochybení správnych orgánov uvedených v upozorneniach prokurátora a pri prejednaní protokolov prispelo k dodržiavaniu zákonnosti v postupe a rozhodovaní správnych orgánov a obcí vo vzťahu k preverovanej agende.

Pomerne rozsiahla celoslovenská previerková činnosť bola zameraná na postup a rozhodovaciu činnosť orgánov územnej samosprávy, pretože v ich postupe a rozhodovaní dlhodobo pretrváva nedôsledný výkon pôsobnosti na úseku územnej samosprávy, ako aj na úseku preneseného výkonu štátnej správy.

Úrovni zákonnosti rozhodovania miest a obcí pri výkone územnej samosprávy, najmä z hľadiska stavu zákonnosti ich normotvornej činnosti, venujú orgány prokuratúry značnú pozornosť. Aj v roku 2023 preverovali okresné prokuratúry na základe vlastných plánov úloh zákonnosť procesu prijímania všeobecne záväzných nariadení obcí, a to v rôznych oblastiach života obce.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že previerky vykonané krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami boli zamerané na rôzne témy, napríklad na zákonnosť rozhodovania v oblasti ochrany prírody a krajiny, agendu slobodného prístupu k informáciám, zákonnosť rozhodovania v stavebnom konaní, vyberanie miestnych daní a poplatkov či zákonnosť v postupe a rozhodovaní obcí pri prevode majetku obce.

Nie ojedinele bola previerková činnosť jednotlivých prokuratúr v roku 2023 zameraná na dodržiavanie zákonnosti v oblasti školstva. Išlo konkrétne o previerky stavu zákonnosti v rámci výkonu štátnej správy v školstve konkrétne podľa § 5 ods. 3 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve (Krajská prokuratúra v Košiciach), ďalej stavu zákonnosti postupu a rozhodovania orgánov štátnej správy vo veciach ohrozovania výchovy a vzdelávania maloletých alebo zanedbávania starostlivosti o povinnú školskú dochádzku (Krajská prokuratúra v Trnave), prípadne previerkovú činnosť zameranú na zistenie, či mestá a obce dôsledne dodržiavajú ustanovenie § 20 ods. 3 písm. a) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní“), teda či majú prijaté obligatórne všeobecne záväzné nariadenie a zároveň, či toto nariadenie je v súlade so zákonom (Krajská prokuratúra v Prešove).

Pomerne značná pozornosť previerkovej činnosti v roku 2023 sa na úrovni krajských prokuratúr a okresných prokuratúr venovala zákonnosti priestupkových konaní vedených rôznymi orgánmi verejnej správy (napr. obvodné oddelenia Policajného zboru, okresné dopravné inšpektoráty, regionálny úrad verejného zdravotníctva, okresné úrady a iné). Sumarizáciou pochybení boli získané poznatky o porušení hmotnoprávných, ako aj procesnoprávných zákonných ustanovení, ako napríklad nečinnosť priestupkových orgánov či porušovanie procesných práv účastníkov konaní, najmä mladistvých páchatel'ov priestupkov a iné. Opakovane bolo konštatované nedostatočné personálne a odborné obsadenie preverovaných orgánov verejnej správy. V tejto súvislosti možno v budúcnosti očakávať problémy so zvládaním priestupkovej agendy orgánmi verejnej správy, ak nadobudnú účinnosť zmeny Trestného zákona pri určovaní výšky škody ako majetkového následku trestného činu. Prokuratúry poukazovali aj na poznatky o nedostatočnej aktivite obcí v oblasti dohľadu a kontrolnej činnosti vo všetkých oblastiach verejnej správy, kde prichádza do úvahy možnosť zisťovať a následne sankcionovať porušovanie právnych povinností. Nedostatky pri vyvodzovaní administratívnej zodpovednosti obce odôvodňovali nedostatočným personálnym stavom a „administratívnou záťažou“, ktorú pre obec vedenie takéhoto konania predstavuje. V mnohých prípadoch obce uprednostňujú zabezpečenie nápravy neformálne pohovorom so zúčastnenými stranami, bez uloženia sankcií.

Krajská prokuratúra v Trenčíne vykonala v roku 2023 previerky na zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní vybraných orgánov verejnej správy, a to na úseku ochrany pred zneužívaním alkoholických nápojov, pretože v spoločnosti bol po rokoch pandémie zaznamenaný nárast požívania alkoholických nápojov, a to aj u maloletých osôb a mladistvých osôb. V priamej súvislosti so skončením uplatňovania tzv. proticovidových opatrení začína tento negatívny jav vo vzťahu k dospelým mladistvým osobám vykazovať deštruktívne účinky, napríklad nárast psychiatrických

hospitalizácií mládeže vo veku 15 až 19 rokov (podľa údajov Národného centra zdravotníckych informácií o viac než desatinu v roku 2022 v porovnaní s rokom 2020).

Cieľom previerky bolo získanie celkového obrazu o rešpektovaní platnej netrestnej zákonnej úpravy postihovania predaja, podávania a požívania alkoholických nápojov podľa zákona č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov a o zriaďovaní a prevádzke protialkoholických záchytných izieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov“) a § 30 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, aktuálnej praxi orgánov policajnej správy, obcí, miest a odborov všeobecnej vnútornej správy okresných úradov, ktoré sa na vymáhaní daných právnych noriem vo vzťahoch vzájomnej spolupráce podieľajú, a v nadväznosti na zistené poznatky poukázať aj na zistené legislatívne nedostatky v danej oblasti.

Pri plnení uvedenej úlohy vykonali okresné prokuratúry celkovo 47 previerok zachovávanía zákonnosti v obciach a na odboroch všeobecnej vnútornej správy okresných úradov. Previerkami bolo zistené, že len nízky počet obcí prijal všeobecne záväzné nariadenie o zákaze požívania a predaja alkoholických nápojov vo vybraných zariadeniach a na verejných priestranstvách; takéto všeobecne záväzné nariadenie prijalo len 6,16 % zo všetkých obcí v Trenčianskom kraji. Preskúmané všeobecne záväzné nariadenia obcí obsahovali úpravu, ktorá bola v rozpore so zákonom. V prípade obcí a miest bola v niektorých prípadoch zistená nečinnosť v postupe a pri rozhodovaní o správnych deliktach podľa zákona č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov, pretože o poznatkoch postúpených orgánmi Policajného zboru alebo obecnou (mestskou) políciou vôbec nekonali, prípadne tieto vybavovali neformálne dohovorom.

Okresné prokuratúry pristúpili k plneniu tejto úlohy komplexne. Získavali poznatky z daného úseku z viacerých zdrojov, a tak viaceré okresné prokuratúry zistili nezákonný postup aj iných ako preverovaných subjektov, prípadne subjektov, ktoré nepodliehajú dozorovej právomoci prokuratúry, ako napríklad mestské polície a nemocnice. Početnosť zisteného porušenia zákonnosti je jednak funkciou nedostatočnej, nekoherentnej právnej úpravy, ktorá je aplikačne a legislatívne prekonaná v zmysle neumožňovania náležitého dosahovania jej ratio legis, a jednak nesystematického postupu orgánov oprávnených zisťovať porušovanie zákazov a obmedzení podľa zákona č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov v spojení s absenciou odborných personálnych kapacít spôsobilých, obzvlášť v podmienkach obcí a miest, viesť správne konanie pri náležitom dodržiavaní práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. V širšom rámci je však rovnako potrebné konštatovať, že zistené poznatky predstavujú aj reflexiu nedostatočného systémového riešenia problému alkoholizmu maloletých osôb a mladistvých osôb, a to v jeho súvislosti so systémom vzdelávania na školách a dohľadom (úradným či rodinným) nad výchovou maloletých osôb.

Ako možné riešenie daného stavu sa javí prijatie novej právnej úpravy ochrany pred alkoholizmom, a to najmä vo sfére ochrany maloletých a mladistvých osôb, kde úprava mladistvých by bola v plnej miere inkorporovaná v režime zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch a úprava ochrany maloletých osôb v zmysle rozhodovania o správnych deliktach by mohla naďalej zostať v pôsobnosti obcí a miest, avšak s tým, že by došlo k zásadnej úprave procesu vyvodzovania administratívnoprávnej

zodpovednosti a zavedeniu nových povinností obcí a miest a školských zariadení v spolupráci s orgánmi sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately a rodičmi maloletých detí zabezpečovať a vyhodnocovať sociálne pomery a podmienky výchovy maloletých osôb s cieľom prevencie nežiaducich patologických javov v komunitnom prostredí. Systematické prepojenie právneho rámca zodpovednosti obcí a miest, školských zariadení a orgánov sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, inak fragmentovanej v osobitných právnych predpisoch, sa javí v záujme ochrany práv a zdravého vývinu maloletých osôb ako nevyhnutné.

V roku 2023 boli zo strany jednotlivých prokuratúr bežne vykonávané aj kontrolné previerky, ktorými sa overovala účinnosť skôr prijatých opatrení. Ich účelom okrem iného bolo, či v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy nedochádza k rovnakým a opakovaným porušeniam zákona ako v predchádzajúcom období. V prípade zistených pochybení, boli opätovne prijaté príslušné prokurátorské opatrenia.

Všetky vykonané previerky boli ukončené protokolom o vykonaní previerky, ktorého obsah prokurátori prerokovali s vedúcim príslušného orgánu verejnej správy, o čom aj vyhotovili zápisnicu. Následne, podľa charakteru a závažnosti zistení, jednotliví prokurátori pristúpili k podaniu opatrení, a to buď protestu prokurátora alebo upozorneniu prokurátora.

Prehľad počtu previerok zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy vykonaných prokurátormi za posledné tri roky je uvedený v **tabuľke IV.3.2.1.**

3.3. Účasť na zasadnutiach orgánov verejnej správy

Prokurátor vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy aj účasťou na zasadnutiach orgánov verejnej správy, a to jednak uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy, ako aj účasťou na prejednaní podaných opatrení prokurátora. Účasť na prejednaní opatrení prokurátora nie je v zmysle zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre už povinná a je na zvážení každého prokurátora. Z poznatkov získaných z predchádzajúcich rokov vyplýva, že účasť prokurátora na prejednaní opatrení prokurátora, najmä na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev, prispieva k tomu, aby bolo odstránené porušovanie zákonov a zvyšuje aj právne povedomie orgánov územnej samosprávy.

Tak, ako v predchádzajúcom roku, aj v roku 2023 jednotliví prokurátori venovali pozornosť účasti na zasadnutiach orgánov verejnej správy, na ktorých boli prejednané protesty prokurátora alebo upozornenia prokurátora. Zo zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre vyplýva, že orgán verejnej správy, ktorý vybavuje protest prokurátora alebo upozornenie prokurátora, je povinný umožniť prokurátorovi účasť na prejednaní, ak o to prokurátor požiada. Vo viacerých prípadoch prokurátori už v podaných opatreniach prokurátora uvádzali, že žiadajú byť upovedomení o prejednaní podaného opatrenia prokurátora, nakoľko sa ho mienia zúčastniť.

V roku 2023 bolo zaznamenaných celkovo 119 účastí na zasadnutiach orgánov verejnej správy, v prevažnej väčšine prokurátorov okresných prokuratúr, na ktorých bolo prejednané opatrenie prokurátora. V dvoch prípadoch prokurátor Okresnej

prokuratúry Nové Zámky uplatnil poradný hlas na zasadnutí obecného zastupiteľstva. Vo veciach týkajúcich sa umiestnenia vyššie uvedených pamätných predmetov viažucich sa k osobe Jozefa Tisa a osobe Ferdinanda Ďurčanského sa prokurátor Generálnej prokuratúry zúčastnil zasadnutí obecných zastupiteľstiev vo všetkých obciach, prípadne mestách, na zasadnutiach ktorých boli prejednané podané upozornenia prokurátora, pričom svojou prítomnosťou sa snažil argumentačne obhájiť a podporiť požiadavku na odstránenie namietaných pamätných predmetov.

Možno zovšeobecniť, že najviac účasti prokurátorov bolo na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev, na ktorých sa prejednávali protesty prokurátora podané proti všeobecne záväzným nariadeniam obcí. Prokurátori na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev prezentovali dôvody, pre ktoré bol podaný protest prokurátora, podrobne poslancom vysvetlili uvedenú problematiku, zodpovedali pripomienky či námietky poslancov k danej problematike, a tým prispeli k tomu, že obecné zastupiteľstvá za účasti prokurátora podaným protestom prokurátora vyhovel. Účasť prokurátorov na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev prispela aj „k zviditeľneniu“ netrestného úseku činnosti prokuratúry medzi obyvateľmi obce, ktorí sa ich zúčastňujú. Prispela aj k zvyšovaniu právneho povedomia. Z poznatkov získaných z minulých rokov vyplýva, že účasť prokurátora na prerokovaní opatrení prokurátora, najmä na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev, prispieva k zvyšovaniu právneho povedomia orgánov územnej samosprávy.

Význam účasti prokurátora na prerokovaní podaného opatrenia prokurátora sa potvrdil napríklad v okrese Trenčín. Okresná prokuratúra Trenčín podala na základe podnetu starostu obce protesty proti uzneseniam obecného zastupiteľstva, ktorými obecné zastupiteľstvo ukladalo starostovi obce rôzne povinnosti a príkazy nemajúce zákonnú oporu. Vzhľadom na skutočnosť, že vzťahy medzi starostom obce a obecným zastupiteľstvom boli napäté, obecné zastupiteľstvo nemienilo protestu prokurátora vyhovieť. Poslanci obecného zastupiteľstva chceli ponechať rozhodnutie na súde, ktorý by po nevyhovení protestu rozhodoval o prokurátorom podanej správnej žalobe. Prokurátor sa osobne zúčastnil na prerokovaní podaného protestu a argumentáciou k nedôvodnému ukladaniu povinnosti starostovi zo strany obecného zastupiteľstva presvedčil poslancov, ktorí napokon jeho protestom vyhovel.

V roku 2023 bol zaznamenaný aj prípad, keď starosta obce požiadal prokurátora okresnej prokuratúry o účasť na prerokovaní podaného protestu prokurátora podanému proti všeobecne záväznému nariadeniu obce, ktorým bol schválený územný plán obce. Prokurátor sa osobne zúčastnil na prerokovaní podaného protestu, vysvetlil poslancom podstatu argumentácie uvedenej v proteste a zodpovedal aj doplňujúce otázky poslancov. Poslanci napokon jeho protestu vyhovel.

3.4. Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva

Výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy funkčne súvisí s uplatnením oprávnení prokurátora v konaní pred správnym súdom. Správny súdny poriadok upravuje oprávnenia prokurátora predovšetkým v ustanoveniach § 45 až § 48. Ustanovenie § 45 upravuje žalobnú legitimáciu prokurátora. V správnom súdnictve je prokurátor oprávnený podať správnu žalobu proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, proti ktorému podal protest,

ktorému nebolo vyhovené, žalobu proti nečinnosti, ak orgán verejnej správy ostal nečinný aj po upozornení prokurátora, žalobu proti uzneseniu zastupiteľstva, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené, žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené. Prokurátor je oprávnený vstúpiť do ktoréhokoľvek konania pred správnym súdom.

Po prijatí zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov prešiel od 1. júna 2023 výkon správneho súdnictva z krajských súdov na správne súdy vo všetkých veciach, v ktorých je daná právomoc správnych súdov.

V porovnaní s predchádzajúcim rokom možno badať mierne zvýšenie počtu správnych žalôb podaných na všetkých stupňoch orgánov prokuratúry (nárast o tri). V uvedenom kontexte je však potrebné uviesť, že počet podaných správnych žalôb vo všeobecnosti závisí od počtu podaných opatrení prokurátora, ktorým orgány verejnej správy nevyhoveli.

Napríklad, žaloby proti uzneseniam obecného zastupiteľstva podľa § 45 ods. 3 v spojení s § 348 a nasl. Správneho súdneho poriadku podala v šiestich prípadoch Okresná prokuratúra Martin, a to proti uzneseniam obecného zastupiteľstva obce Mošovce. Vo všetkých šiestich prípadoch podstata nezákonnosti uznesení obecného zastupiteľstva spočívala v tom, že na obecnom zastupiteľstve obce Mošovce konanom 8. decembra 2022 prijali uznesenia obecného zastupiteľstva bývalí poslanci, a nie noví poslanci, ktorí boli zvolení v komunálnych voľbách v októbri 2022.

V roku 2023 neboli zaznamenané významné rozdiely v počte vstupov do konania podľa Správneho súdneho poriadku pred správnym súdom. Prokuratúra evidovala aj podnety právnických osôb o vykonanie vstupu do konania pred správnym súdom, ktoré bolo začaté na základe správnych žalôb podaných podávateľmi. Predmetom konania bolo preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu, ktoré už bolo prokurátorom preskúmané na základe podnetu tejto právnickej osoby, ktorý bol prokurátorom odložený, keďže nebolo zistené zo strany prokurátora porušenie zákona ani dôvod na prijatie žiadneho opatrenia prokurátora. Z tohto dôvodu nebol na základe podnetu vykonaný vstup do konania pred správnym súdom. Z uvedeného vyplýva, že aj napriek podanému podnetu je vstup do takéhoto konania možnosťou prokurátora a nie jeho povinnosťou na základe podnetu vstup realizovať. Dôvodnosť každého vstupu sa opiera o vyhodnotenie zákonnosti v súdnom konaní napádaného rozhodnutia alebo postupu orgánu verejnej správy.

Ako príklad možno uviesť vstup do konania prokurátorom Okresnej prokuratúry Bratislava II na bývalom Krajskom súde v Bratislave, ktorý prokurátor vykonal na podnet súdu. Predmetom konania bolo preskúmanie rozhodnutia Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, ktorým bolo zamietnuté odvolanie účastníka konania a potvrdené rozhodnutie odboru výstavby a bytovej politiky Okresného úradu Bratislava, ktorým okresný úrad vyhovel protestu prokurátora a zrušil rozhodnutie stavebného úradu mestskej časti Bratislava Vrakuňa.

Počet správnych žalôb podaných prokuratúrami za rok 2023, ako i vstupov do konaní pred správnymi súdmi a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi, je **v tabuľke IV.3.4.1. a tabuľke IV.3.4.2.**

4. Poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v netrestnej oblasti a návrhy opatrení na elimináciu najzávažnejších a najrozšírenejších poruchových javov

Pri výkone pôsobnosti prokuratúry v oblasti civilného procesu boli zistené nedostatky predstavujúce systémové pochybenia v právnej praxi. Častým problémom bolo aj v roku 2023 nerešpektovanie práva na kontradiktórny proces v situáciách, keď je procesný predpis málo inštruktívny, teda keď výslovne neuvádza, že určité podanie strany má byť doručené protistrane. Povinnosť doručiť podania protistrane vyplýva priamo z práva na kontradiktórny proces v prípade, ak súd mieni rozhodnúť v neprospech protistrany. Uvedené pochybenia boli identifikované najmä pri rozhodovaniach sudcov o sťažnostiach proti rozhodnutiam vydaným vyššími súdnymi úradníkmi, kedy súdy v mnohých prípadoch opomínajú doručiť sťažnosť protistrane a následne sťažnosti vyhovejú.

V praxi boli identifikované aj problémy v sporových konaniach pri určovaní základu pre výpočet odmeny advokáta. Už dlhšiu dobu sa vyskytuje rozdielny prístup súdov k riešeniu otázky, či hodnotu sporu možno určiť v peniazoch, ak petit znie na určenie právnej skutočnosti, napríklad na určenie neplatnosti zmluvy. Uvedené má na určenie výšky odmeny advokáta podstatný vplyv. Okrem uvedeného boli zaznamenané prípady, keď súd pre určenie základu pre výpočet odmeny advokáta nevzal do úvahy čiastočné späťvzatie žaloby a za základ považoval pôvodnú hodnotu pri podaní žaloby. Tento nedostatok je zrejme ovplyvnený tým, že po rekodifikácii civilného procesu rozhoduje súd o čiastočnom zastavení konania až v meritórnom rozhodnutí a nie ihneď po čiastočnom späťvzatí žaloby (ako podľa predchádzajúcej právnej úpravy).

V rámci činnosti prokuratúr v oblasti civilného procesu bolo tiež zistené, že konania, v ktorých súd rozhoduje o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, sa neúmerne predlžujú z dôvodu vysokej zaťaženia znalcov priberaných do konania.

V oblasti civilného procesu boli opakovane zaznamenané priedahy v súdnych konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloleté deti, napríklad pri rozhodovaní o ústavnej starostlivosti alebo o výchovných opatreniach, kedy je záujem na včasnom rozhodnutí obzvlášť dôležitý pre ďalší vývoj maloletého. Ako alarmujúce je nutné hodnotiť prípady, keď rozhodovanie súdov o zrušení ústavnej starostlivosti trvá nezriedka viac ako rok a dieťa, ktoré by mohlo byť zverené do niektorej z foriem osobnej starostlivosti, tak zostáva po celú dobu súdneho konania v inštitucionalizovanom zariadení. Niekoľko rokov trvajúce súdne konanie, ktorého predmetom je zrušenie ústavnej starostlivosti, nemožno považovať za primerané považie prejednávanej veci, ktorá sa týka záujmov maloletého dieťaťa.

Problematickým zostáva aj nedôsledné rozlišovanie medzi inštitútmi neodkladných opatrení vo veciach ochrany maloletých (§ 365 Civilného mimosporového poriadku) a výchovných opatrení (§ 37 a nasl. zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine) ukladaných maloletým deťom. Aj v roku 2023 boli zaznamenané prípady, keď súd bez vykonania dokazovania na základe návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia nariadil dieťaťu tzv. pobytové výchovné opatrenie. Vzhľadom na to, že rozhodovanie o výchovných opatreniach zákonodarca zaraďuje medzi konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, aj pre toto rozhodovanie platí povinnosť

súdu zisťovať skutočný stav vecí a rešpektovať vyšetrovací princíp zakotvený v čl. 6 Civilného mimosporového konania.

Obdobne ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2023 sa najviac poznatkov prokuratúry o stave zákonnosti v netrestnej oblasti týkalo postupu a rozhodovania orgánov územnej samosprávy, čo je podmienené najmä rozsahom pôsobnosti a oprávnení, ktoré sú týmto orgánom zverené, a to jednak v oblasti prenesenej štátnej správy, ako aj v oblasti samosprávy.

V roku 2023 bolo zaznamenané, že napriek rozsahu pôsobnosti orgánov územnej samosprávy boli niektoré oblasti vybavované na relatívne dobrej úrovni, avšak na druhej strane sú stále oblasti, ktoré sú na okraji záujmu orgánov územnej samosprávy. Podstatou tohto pretrvávajúceho stavu je zložitosť a rozdrobenosť platnej právnej úpravy do značného množstva zákonných, ako aj podzákonných právnych noriem, ktoré sa vyznačujú aj pomerne vysokou nestabilitou a častými zmenami, pričom orgány územnej samosprávy na právnu úpravu z niektorej oblasti a jej zmeny buď nereagujú vôbec, prípadne zareagujú jednorázovo, avšak ďalej už nesledujú prípadné zmeny v právnej úprave. Ak sa k uvedeným faktorom pridá aj skutočnosť, že obce sa s niektorými úsekmi výkonu samosprávy a najmä preneseného výkonu štátnej správy stretávajú v praxi iba zriedkavo, následkom sú stále pretrvávajúce problémy z hľadiska dodržiavania zákonnosti obcami. V menších obciach stále pretrváva stav, že starostovia (nezriedka bez potrebného odborného vzdelania) vykonávajú buď sami alebo s jedným pracovníkom celú agendu z oblasti prenesenej štátnej správy, ako aj samosprávy. Častokrát sa stáva, že starostovia obcí neovládajú ani základné ustanovenia zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a niečo ešte ustanovenia právnych predpisov upravujúcich úsek preneseného výkonu štátnej správy na obce. Zistené tak boli prípady, že starostovia vypracovali nezákonné rozhodnutia, prisvojili si oprávnenia iných orgánov a vydali rozhodnutia.

Z poznatkov prokuratúr dlhodobo vyplýva, že obce, najmä malé obce (niekedy aj mestá) nie sú schopné v súlade so zákonom postupovať najmä vo veciach preneseného výkonu štátnej správy. Rozsah štátnej správy prenesenej na obce a mestá je veľmi široký, najmä v obciach nie sú personálne a ani materiálne podmienky na to, aby úlohy zverené na úseku prenesenej štátnej správy plnili v súlade so zákonom. Zistené poznatky o výkone prenesenej štátnej správy orgánmi samosprávy svedčia o potrebe povinného zriadenia spoločných úradovní obcí a miest (rozhodujúcim kritériom by mohol byť počet obyvateľov), v ktorých by pôsobil administratívny aparát odborne schopný vybavovať úradné veci, ktorý by mal byť personálne nezávislý od starostov obcí.

Dozor prokuratúry síce významnou mierou prispieva k odstraňovaniu nezákonnosti pri prijímaní všeobecne záväzných nariadení a v rozhodnutiach a postupoch orgánov územnej samosprávy. Avšak, bez zásadnejších zmien v rozsahu kompetencií orgánov územnej samosprávy, ako aj prípadnej centralizácie a vytvorenia spoločných úradovní pre viaceré obce, reálne nemožno očakávať ani v budúcnosti výraznejšie zlepšenie stavu zákonnosti, a to osobitne v prípade menších obcí, čo sa každoročne pri výkone dozoru prokurátora potvrdzuje.

Efektívnosť podaných protestov prokurátora a upozornení prokurátora je taktiež oslabovaná už spomínanou neodbornosťou, neznalosťou právnych predpisov

a neschopnosťou starostov obcí, prípadne aj zamestnancov obcí dodržať zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre ustanovený postup pri vybavovaní opatrení prokurátora. Zaznamenané boli aj prípady, najmä v stavebných veciach, keď starosta obce, prípadne zamestnanci obce pri vybavovaní protestov prokurátora rôznymi obštrukciami predlžovali konanie o proteste prokurátora alebo odmietali protest prokurátora predložiť v zákonnej lehote nadriadenému orgánu, ak mu nemienili vyhovieť. Nečinnosť pri vybavovaní protestu prokurátora sa dokonca vyskytla aj v rozhodovaní ministerstva ako vrcholného orgánu ústrednej štátnej správy, pričom na nečinnosť reagovala Generálna prokuratúra ďalším prokurátorským opatrením vo forme upozornenia prokurátora na nečinnosť. Až na jeho základe následne ministerstvo rozhodlo o predtým podanom proteste prokurátora.

Vo vzťahu k upozorneniam prokurátora podaným obciam (resp. obecným zastupiteľstvám) je naďalej aplikačným problémom nedodržiavanie lehoty na vybavenie upozornenia prokurátora, ktorá je podľa zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre 30 dní od jeho doručenia orgánu verejnej správy. Obecné zastupiteľstvo však v mnohých prípadoch argumentuje, že v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. obecnom zriadení zasadá podľa potreby, najmenej raz za tri mesiace, čo má za následok nerozhodnutie o podanom upozornení v zákonom stanovenej 30-dňovej lehote.

V roku 2023 sa vyskytli aj viaceré prípady, keď obec na základe podaného protestu prokurátora len proti niektorým ustanoveniam všeobecne záväzného nariadenia vyhovel podanému protestu prokurátora, zrušila napadnuté všeobecne záväzné nariadenie a prijala nové všeobecne záväzné nariadenie, ktorého niektoré ustanovenia boli opäť v rozpore so zákonom. V takom prípade prokurátori aj proti týmto novoprijatým správnym aktom podávali opatrenie prokurátora tak, aby bol v plnom rozsahu dosiahnutý súlad so zákonom.

Pokiaľ ide o oblasť prijímania všeobecne záväzných nariadení, stav zákonnosti sa nezlepšil ani v roku 2023. Zistené boli nezákonné všeobecne záväzné nariadenia, ako aj nedostatky v procese prijímania všeobecne záväzných nariadení. Zaznamenané boli najmä nasledovné nedostatky: úprava vlastných definícií pojmov vo všeobecne záväzných nariadeniach, preberanie textu zákonných ustanovení do textu všeobecne záväzného nariadenia v pozmenenom, neúplnom znení, prípadne v znení nezodpovedajúcom platnej právnej úprave, neprijatie úpravy obcami vo všeobecne záväznom nariadení v rozsahu predpokladanom splnomocňujúcimi ustanoveniami zákona, úprava vykonaná v rozpore so zákonom a nad rámec zákona, nedostatočne jasná, presná, určitá úprava podľa splnomocňujúcich ustanovení zákona. Pretrváva stav, keď obce, ak aj prijali všeobecne záväzné nariadenie, nesledujú už zmeny právnych predpisov vzťahujúcich sa na oblasť upravenú vo všeobecne záväznom nariadení a prijaté všeobecne záväzné nariadenie nenovelizujú.

V tomto kontexte je potrebné opätovne poukázať na to, že doposiaľ neexistuje právna úprava, ktorá by ustanovila napríklad aspoň základné náležitosti uznesení a všeobecne záväzných nariadení obcí, hoci ide o dôležité správne akty, majúce dosah na práva a povinnosti veľkého počtu fyzických osôb a právnických osôb.

V roku 2023 boli zaznamenané v obciach najväčšie nedostatky v stavebných veciach, a to najmä ohlasovaní drobných stavieb, vydávania stavebných povolení, ďalej na úseku dodatočného povoľovania stavieb a prejednávania priestupkov a správnych deliktov podľa stavebného zákona. Viaceré okresné prokuratúry zaznamenali v rámci tejto agendy častú nečinnosť v konaniach, pričom od podania žiadosti o územné rozhodnutie, stavebné povolenie, prípadne od doplnenia dokladov uplynul dlhší časový úsek, v ktorom stavebný úrad vôbec nekonal. Oznámenie o začatí konania bolo zasielané aj po niekoľkých mesiacoch od doručenia žiadosti, prípadne jej doplnenia. Rozhodnutia neboli vydané v zákonom ustanovených lehotách. Okrem uvedeného sa nie ojedinele vyskytol aj nárast podnetov, v ktorých podávatelia namietali porušenie svojich práv ako účastníkov konania, prípadne odopretie práva byť účastníkom v konaniach podľa stavebného zákona.

Stavebné veci tvoria každoročne významnú oblasť z hľadiska skladby podnetov vybavovaných prokuratúrou v netrestnej oblasti. Zároveň však možno opakovane vyhodnotiť stav zákonnosti v oblasti stavebného konania ako pretrvávajúci problém.

Previerkami zachovávanía zákonnosti, ako aj pri vybavovaní podnetov, bolo zistené, že v obciach stále pretrvávajú značné a rovnaké nedostatky na úseku prejednávania priestupkov a správnych deliktov. Obce majú problémy s dodržaním správneho procesného postupu pri prejednávaní priestupkov a pri prejednávaní správnych deliktov; nedokážu rozoznať, ktorý právny predpis na konanie aplikovať.

Aj s poukazom na skutočnosť, že v roku 2022 boli voľby do orgánov územnej samosprávy, v roku 2023 sa zvýšil počet získaných poznatkov ohľadom uplatňovania zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám obcami, a to najmä na základe podnetov, pričom bolo zistené, že nedostatky na danom úseku naďalej pretrvávajú a obce v rozpore so zákonnou úpravou riadne a včas neposkytujú informácie.

S poukazom na všetky vyššie uvedené skutočnosti o stave zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov územnej samosprávy by nebolo vhodné a nemalo by racionálny základ obmedzenie pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti z dôvodu, že je vytvorený systém správneho súdnictva a ingerencia prokuratúry v tejto oblasti je už nadbytočná. V zmysle platnej právnej úpravy prokurátor koná vo verejnom záujme, teda presadzuje zákonnosť aj v prípadoch, keď sú všetci účastníci konania, ako aj orgán verejnej správy, ktorý nezákonné rozhodnutie vydal, s vydaným nezákonným rozhodnutím spokojní. Táto skutočnosť predstavuje zásadný rozdiel pôsobnosti prokurátora a fungovania správneho súdnictva.

Opakovane je nutné poukázať na zistenia vyplývajúce z poznatkov orgánov prokuratúry naprieč celou Slovenskou republikou ohľadom stavu zákonnosti v priestupkových veciach, prípadne vo veciach týkajúcej sa deliktuálnej administratívnoprávnej zodpovednosti. Opakovane treba poukázať aj na to, že je nevyhnutné venovať pozornosť rekodifikácii správneho trestania. Aplikačnej praxi by prospelo vytvorenie novej všeobecnej a komplexnej právnej normy definujúcej správny delikt, princípy, zásady a pravidlá pre prejednávanie správnych deliktov bez ohľadu na to, či je páchatelom fyzická osoba, fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, alebo právnická osoba. Univerzálny kódex správneho trestania zastrešujúci v súčasnosti

roztrieštenú oblasť postihovania priestupkov a správnych deliktov by prispel k právnej istote a efektívite právneho systému.

Dlhodobu pretrvávajú aj pochybenia orgánov verejnej správy týkajúce sa spôsobu vedenia administratívnych spisov. Nie všetky (listinné) administratívne spisy orgánov verejnej správy predložené na prokuratúru sú vedené v súlade s ustanoveniami vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 410/2015 Z. z. o podrobnostiach výkonu správy registratúry orgánov verejnej moci a o tvorbe spisu v znení neskorších predpisov. Orgány verejnej správy administratívne spisy riadne nežurnalizujú, tieto sú často neusporiadané, chýba obsah spisu, pričom sa stáva, že v spise sa nachádza nejaká listina, o ktorej nie je zrejmé, kedy a akým spôsobom bola uložená do spisu. Napriek tomu, že prokurátori orgány verejnej správy vždy žiadajú o predloženie žurnalizovaných a chronologicky usporiadaných spisov a v prípade ich nepredloženia na túto skutočnosť aj reagujú, k náprave doposiaľ nedošlo. Dochádza tak k sťaženiu riadneho výkonu pôsobnosti prokurátorov vykonávaním dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, pretože sa stáva, že skutočnosti potrebné pre vyvodenie záveru o zákonnosti či nezákonnosti určitej preskúmvanej veci nie je možné z obsahu predloženého administratívneho spisu spoľahlivo zistiť (napríklad, aké podklady mal orgán verejnej správy v čase vydania určitého rozhodnutia k dispozícii).

Takisto je potrebné konštatovať, že orgány verejnej správy (najmä obce) nedostatočne reagujú na existenciu zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) v znení neskorších predpisov, pretože si nedostatočne plnia z neho vyplývajúcu povinnosť uplatňovať výkon verejnej moci elektronicke.

K eliminácii poruchových javov vyskytujúcich sa v činnosti orgánov verejnej správy prispieva predovšetkým stabilné právne prostredie bez častých a neprehľadných zmien, stabilizovaný, dostatočne početný a odborne pripravený personálny aparát. Tieto okolnosti prokuratúra nemôže zásadným spôsobom ovplyvniť. Bolo by však vhodné a žiaduce, aby zamestnanci rozhodujúci v oblasti verejnej správy, u ktorých sa nevyžaduje odborná spôsobilosť alebo osobitný kvalifikačný predpoklad podľa osobitných predpisov, absolvovali aspoň právne minimum z administratívneho konania, čo by nepochybne zvýšilo ich odbornú úroveň a prispelo k zvýšenému stavu zákonnosti v ich rozhodovacej činnosti.

Zo strany prokuratúry je vzhľadom na neustále sa opakujúce pochybenia orgánov verejnej správy nevyhnutné trvať na dôslednom plnení všetkých povinností orgánmi verejnej správy, ktoré rozhodujú o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Úloha prokuratúry je v tomto smere nezastupiteľná. Za účelom eliminácie vyššie uvedených najrozšírenejších poruchových javov je potrebné zo strany orgánov prokuratúry zamerať previerkovú činnosť na oblasti, kde k nim dochádza najčastejšie a vykonávať kontrolné previerky za účelom zistenia, či boli v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy odstránené nedostatky vytýkané závermi previerok a prijatými opatreniami zo strany prokuratúry. Za tým účelom je nevyhnutné a zároveň dôležité využívať prepojenosť dozorových oprávnení prokurátora a správneho súdnictva.

ČASŤ V

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY, STRATÉGIE A ÚSTAVNÉHO PRÁVA

1. Základné informácie

Za plnenie úloh prokuratúry v oblasti legislatívy, stratégie a ústavného práva zodpovedajú prokurátori odboru legislatívy, stratégie a ústavného práva Generálnej prokuratúry. Tento odbor tvoria tri oddelenia: oddelenie legislatívy, oddelenie stratégie a analytických činností a oddelenie ústavného práva a ochrany ľudských práv.

OBLASŤ LEGISLATÍVY, STRATÉGIE A ÚSTAVNÉHO PRÁVA VYKONÁVALI

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

odbor legislatívy, stratégie a ústavného práva¹⁰⁾

1. oddelenie legislatívy
2. oddelenie stratégie a analytických činností
3. oddelenie ústavného práva a ochrany ľudských práv

- organizačné zložky
Generálnej prokuratúry

- Úrad špeciálnej
prokuratúry

krajské prokuratúry

okresné prokuratúry

Odbor legislatívy, stratégie a ústavného práva svojou činnosťou prispieva k ústavnému poslaniu prokuratúry vyplývajúcemu z čl. 149 ústavy chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu, a to v súčinnosti s ostatnými organizačnými zložkami Generálnej prokuratúry, Úradom špeciálnej prokuratúry, krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami.

¹⁰⁾ Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2021 z 29. januára 2021 o organizácii a riadení práce na prokuratúre v znení neskorších predpisov účinný do 19. marca 2024.

§ 13 ods. 2, § 14 a § 15 ods. 1 až 3 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.

Zákon č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 10/2012 z 11. júna 2012, ktorým sa upravuje príprava, schvaľovanie a zverejňovanie služobných predpisov v znení neskorších predpisov.

Príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 12/2022 z 12. októbra 2022 o postupe prokurátorov pri vykonávaní pôsobnosti generálneho prokurátora Slovenskej republiky vo vzťahu k Ústavnému súdu Slovenskej republiky a pri poskytovaní súčinnosti v konaniach pred medzinárodnými orgánmi v oblasti legislatívy a ochrany ľudských práv a základných slobôd.

V oblasti legislatívy, stratégie a ústavného práva sa Generálna prokuratúra podieľa na tvorbe právnych predpisov [§ 4 ods. 1 písm. i), § 13 ods. 2 a § 14 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre], tvorbe vnútornej legislatívy (§ 10 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre), výkone pôsobnosti generálneho prokurátora vo vzťahu k Ústavnému súdu (§ 15 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), pri zabezpečovaní zastupovania Slovenskej republiky na Európskom súde pre ľudské práva a zastupovaní Slovenskej republiky v konaní pred Súdnym dvorom Európskej únie (§ 16a zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre) a plní úlohy aj v ďalších oblastiach, napríklad pri zabezpečovaní činnosti Komisie pre vydávanie záväzných stanovísk (§ 11 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre).

2. Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy

Oblasť legislatívy je hlavnou náplňou činnosti oddelenia legislatívy. Dôležitú súčinnosť poskytujú oddeleniu legislatívy jednotlivé zložky Generálnej prokuratúry, krajské prokuratúry a okresné prokuratúry, ktoré disponujú nenahraditeľnými praktickými poznatkami získanými v aplikačnej praxi.

Oddelenie legislatívy pri plnení legislatívnych úloh postupuje najmä podľa zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 13 ods. 2 a § 14 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, Legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky a ďalších právnych noriem.

2.1. Oblasť vonkajšej legislatívy

Oddelenie legislatívy v rámci vonkajšej legislatívy najmä

- vypracúva stanoviská a pripomienky Generálnej prokuratúry k návrhom zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v pripomienkovom konaní a prostredníctvom elektronického systému tvorby právnych predpisov Slov-lex ich zasiela do legislatívneho procesu,
- zúčastňuje sa rozporových konaní,
- posudzuje návrhy medzinárodných zmlúv a predbežné stanoviská k právne záväzným aktom Európskej únie,
- svojou účasťou v medzirezortných pracovných skupinách sa podieľa na legislatívnej činnosti ostatných štátnych orgánov.

V prípade pochybností o ústavnosti, účelnosti alebo aplikovateľnosti navrhovaného právneho predpisu Generálna prokuratúra uplatňuje zásadné pripomienky a rokuje o nich s predkladateľom návrhu právneho predpisu. Ak je návrh právneho predpisu schválený aj napriek pripomienkam Generálnej prokuratúry, v rámci agendy ústavného práva sa preskúmava schválený právny predpis a posudzuje, či sú splnené podmienky na podanie návrhu na začatie konania na Ústavný súd podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov. Platí to aj opačne. Ak prokurátori oddelenia ústavného práva a ochrany ľudských práv pri vybavovaní podnetov fyzických osôb a právnických osôb zistia, že je potrebné zabezpečiť súlad právneho predpisu s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou,

v súčinnosti s oddelením legislatívy vstupujú do pripomienkového konania v rámci legislatívneho procesu.

Počet pripomienkovaných materiálov Generálnou prokuratúrou sa v roku 2023 podstatne zvýšil.

Generálna prokuratúra v roku 2023 pripomienkovala a spracovala celkom 800 materiálov legislatívnej povahy (638 v roku 2022), z toho

- 311 návrhov zákonov vrátane poslaneckých návrhov zákonov a návrhov medzinárodných dohovorov, dohôd, zmlúv a predbežných stanovísk k legislatívnym aktom Európskej únie (282 v roku 2022),
- 289 návrhov nariadení vlády, vyhlášok a opatrení (212 v roku 2022),
- 200 materiálov nelegislatívnej povahy (144 v roku 2022).

Pripomienky a návrhy uplatnené Generálnou prokuratúrou k jednotlivým právnym predpisom a ostatným pripomienkovaným materiálom boli ich predkladateľmi spravidla akceptované. Týka sa to aj pripomienok zásadného významu.

Zásadné pripomienky Generálnej prokuratúry boli prerokované v rámci 22 rozporových konaní (40 rozporových konaní v roku 2022).

Aj v roku 2023 sa Generálna prokuratúra aktívne podieľala na legislatívnom procese, ktorý sa týkal trestnej oblasti, a to najmä :

- účasťou na pripomienkovom konaní k vládnomu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov; Generálna prokuratúra poukázala na nesystémovú zmenu Trestného zákona ako celku, ako aj na problematickosť aplikácie v praxi nového trestného činu ohrozenia poskytovania zdravotnej starostlivosti podľa § 285a Trestného zákona (Ministerstvo spravodlivosti rozporové konanie na odstránenie rozporov neuskutočnilo),
- účasťou na pripomienkovom konaní k poslaneckému návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov; Generálna prokuratúra nesúhlasila s týmto návrhom zákona (rozporové konanie sa nekonalo),
- účasťou v pracovnej skupine zameranej na rokovanie o právnej úprave ustanovenej v § 116 Trestného poriadku (oznámenie údajov o telekomunikačnej prevádzke), a to v nadväznosti na aktuálnu kazuistiku, aplikačnú prax orgánov činných v trestnom konaní, slovenských súdov a súdov Európskej únie.

V súvislosti s pripravovanou novelou Trestného poriadku boli prokurátori Generálnej prokuratúry členmi týchto pracovných skupín:

- Administratívne zjednodušenie a zrýchlenie trestného konania,
- Zadržanie, väzba, obmedzenia a povinnosti,
- Zaisťovanie majetku a správa zaisteného a skonfiškovaného majetku,
- Dokazovanie,
- Poškodený, náhrada škody, ochranné opatrenie a trovy trestného konania,
- Riadne a mimoriadne opravné prostriedky.

Prokurátor Generálnej prokuratúry a zástupcovia registra trestov Generálnej prokuratúry boli členmi aj medzirezortnej pracovnej skupiny na prípravu nového

zákona o registri trestov. Tento zákon bol v roku 2023 schválený Národnou radou s tým, že niektoré jeho ustanovenia nadobudnú účinnosť až 1. januára 2026.

2.2. Oblasť vnútornej legislatívy

Oddelenie legislatívy v rámci vnútornej legislatívy najmä

- podieľa sa na tvorbe služobných predpisov,
- vykonáva konečnú legislatívno-technickú a redakčnú úpravu služobných predpisov,
- vedie Zbierku služobných predpisov generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Evidenciu záväzných stanovísk generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

V nadväznosti na revíziu služobných predpisov vykonanú v roku 2023 bolo v sledovanom období prijatých a generálnym prokurátorom schválených 13 služobných predpisov, z toho osem nových, štyri novelizované a jeden služobný predpis bol zrušený.

Služobné predpisy generálneho prokurátora sú uverejnené na webovom sídle Generálnej prokuratúry.

3. Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie

Oddelenie ústavného práva a ochrany ľudských práv najmä

- vypracúva návrhy na začatie konania pred Ústavným súdom o súlade všeobecne záväzných právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy a v ďalších veciach, v ktorých je generálny prokurátor aktívne legitimovaný na podanie návrhu na začatie konania pred Ústavným súdom (návrh na začatie konania podľa čl. 105 ods. 2 ústavy na vyhlásenie rozhodnutia, že funkcia prezidenta Slovenskej republiky sa uvoľnila, návrh na začatie konania podľa čl. 128 ústavy o výklad ústavy alebo ústavného zákona, návrh na začatie konania podľa čl. 129 ods. 2 ústavy o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, návrh na začatie konania podľa čl. 129 ods. 6 ústavy o súlade rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu a ďalších na neho nadväzujúcich rozhodnutí,
- vypracúva sťažnosti proti výsledku referenda podľa čl. 129 ods. 3 ústavy,
- vypracúva návrhy na preskúmanie rozhodnutia o rozpustení alebo pozastavení činnosti politickej strany alebo politického hnutia podľa čl. 129 ods. 4 ústavy,
- zastupuje generálneho prokurátora v konaní pred Ústavným súdom,
- vypracúva stanoviská pre Ústavný súd, ak Ústavný súd požiada generálneho prokurátora o stanovisko pred rozhodnutím vo veci samej,
- vypracúva vyjadrenia k ústavným sťažnostiam podľa čl. 127 ústavy, ak Ústavný súd požiada generálneho prokurátora o vyjadrenie k ústavnej sťažnosti,
- vypracúva vyjadrenia pre zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva, ak zástupca požiada o vyjadrenie generálnej prokuratúry,
- vypracúva vyjadrenia k stanoviskám Slovenskej republiky pre Európsky súd pre ľudské práva a k individuálnym sťažnostiam proti Slovenskej republike, ktoré prijali medzinárodné mechanizmy systému OSN k prijatým sťažnostiam,

- vypracúva vyjadrenia k žiadostiam zástupcu Slovenskej republiky v konaní pred Súdny dvorom Európskej únie,
- riadi, usmerňuje a koordinuje činnosť podriadených prokuratúr vo veciach ústavných sťažností podaných podľa čl. 127 ústavy,
- riadi, usmerňuje a koordinuje činnosť podriadených prokuratúr v konaní o sťažnostiach prijatých Európskym súdom pre ľudské práva voči Slovenskej republike a v prejudiciálnych konaniach, ak vypracúva vyjadrenie pre zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva, zástupcu Slovenskej republiky v konaní pred Súdny dvorom Európskej únie alebo iné orgány.

V roku 2023 generálny prokurátor neinicioval žiadne konanie o súlade právnych predpisov.

V rámci abstraktnej kontroly ústavnosti požiadal v roku 2023 predseda Ústavného súdu generálneho prokurátora o podanie troch stanovísk k návrhom iných aktívne legitimovaných subjektov na začatie konania o súlade právnych predpisov (PL. ÚS 1/2022, PL. ÚS 12/2022, PL. ÚS 2/2023), ktoré obsahovo súviseli s činnosťou prokuratúry, resp. so sociálnym zabezpečením prokurátorov. Vo verejnosti najviac rezonovalo posudzovanie súladu inštitútu mimoriadneho opravného prostriedku generálneho prokurátora (§ 363 až 367 Trestného poriadku) s ústavou a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ústavný súd potvrdil oprávnenie generálneho prokurátora zrušovať právoplatné rozhodnutia prokurátorov a policajtov v prípravnom konaní, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktorému predchádzalo, bol porušený zákon (PL. ÚS 1/2022).

Na základe žiadosti predsedu Ústavného súdu generálny prokurátor podal stanovisko aj k návrhu prezidentky Slovenskej republiky na výklad ústavy podľa čl. 128 ústavy (PL. ÚS 16/2023). Prezidentka Slovenskej republiky sa domáha výkladu čl. 101 ods. 1 ústavy, podľa ktorého prezident Slovenskej republiky svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov, a to o v tom zmysle, aby generálny prokurátor jej predložil všetky rozhodnutia, ktoré vydal počas svojho funkčného obdobia podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku. Ústavný súd doposiaľ o návrhu prezidentky Slovenskej republiky v tejto veci nerozhodol.

Dominantná časť agendy oddelenia ústavného práva a ochrany ľudských práv aj v roku 2023 nadväzovala na konanie Ústavného súdu podľa čl. 127 ústavy o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb, ktoré smerovali proti orgánom činným v trestnom konaní, prípadne súdom.

Podľa štatistických ukazovateľov počet rozhodnutých ústavných sťažností smerujúcich proti orgánom prokuratúry má stabilnú úroveň. V roku 2021 Ústavný súd rozhodol o 120 ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb, v roku 2022 rozhodol o 139 ústavných sťažnostiach a v roku 2023 o 131 ústavných sťažnostiach.

Väčšina ústavných sťažností smerujúcich proti orgánom prokuratúry nebola Ústavným súdom prijatá na ďalšie konanie, ale ako zjavne neopodstatnená odmietnutá.

Z prijatých ústavných sťažností Ústavný súd v roku 2023 nevyhovel piatim ústavným sťažnostiam, naopak, šiestim ústavným sťažnostiam vyhovel. Ústavný súd vyslovil, že základné práva a slobody sťažovateľov porušil Úrad špeciálnej prokuratúry v troch prípadoch, Generálna prokuratúra v dvoch prípadoch a okresná prokuratúra v jednom prípade. Dvaja sťažovatelia namietali podmienky v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody (III. ÚS 242/2023, I. ÚS 419/2023), dvaja sťažovatelia prietahy v prípravnom konaní (IV. ÚS 608/2022, III. ÚS 51/2023), jeden sťažovateľ namietal nesúhlas prokurátora s návštevou notára vo väzbe (I. ÚS 106/2021) a ďalší sťažovateľ spochybnil súhlas prokurátora s prehliadkou iných priestorov a pozemkov (III. ÚS 454/2022). Ústavný súd priznal sťažovateľom finančné zadosťučinenie v celkovej výške 10 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia v celkovej výške 2 865,45 eur. V percentuálnom vyjadrení úspešnosť ústavných sťažností smerujúcich proti orgánom prokuratúry (6) z celkového počtu rozhodnutých ústavných sťažností v roku 2023 (131) predstavuje 4,58 %.

Generálna prokuratúra venuje mimoriadnu pozornosť kvalite predkladaných vyjadrení Ústavnému súdu k prijatým ústavným sťažnostiam. Ak z ústavnej sťažnosti vyplýva, že orgány prokuratúry disponujú účinným prostriedkom nápravy, preferuje zjednanie nápravy vo vlastnej pôsobnosti. V roku 2023 Generálna prokuratúra v jednom prípade odstránila namietané porušenie práva sťažovateľa vydaním pokynu na pokračovanie v trestnom stíhaní (III. ÚS 222/2023), čo Ústavný súd akceptoval.

Generálny prokurátor v roku 2023 zaslal Ústavnému súdu aj štyri vyjadrenia k prijatým ústavným sťažnostiam, o ktorých do konca roku 2023 nebolo rozhodnuté, ďalšie štyri vyjadrenia poskytol generálny prokurátor v rámci predbežného prerokovania ústavných sťažností.

Vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva na požiadanie Kancelárie zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva bolo v roku 2023 vypracovaných až 20 vyjadrení k sťažnostiam proti Slovenskej republike, ktoré podali fyzické osoby pre porušenie základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní. Až sedem notifikovaných sťažností Európskym súdom pre ľudské práva sa týkalo podmienok v ústavoch na výkon väzby a v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody.

Európsky súd pre ľudské práva v roku 2023 rozhodol o viacerých sťažnostiach proti Slovenskej republike, ktoré sa týkali prokuratúry (Plechlo proti Slovenskej republike, Jecko proti Slovenskej republike, Kováčová a ďalší proti Slovenskej republike, Maslák proti Slovenskej republike,). Vo veci Plechlo proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva vyslovil porušenie práv sťažovateľa v súvislosti s odpočúvaním a zaznamenávaním telefonických hovorov v trestnom konaní. Naopak, vo veci Jecko proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva vyhodnotil príkazy na odpočúvanie za ako zákonné, a teda nezistil porušenie vnútroštátnymi orgánmi. Podobne, vo veci Kováčová a ďalší proti Slovenskej republike boli sťažnosti vyhlásené za neprijateľné, pretože Európsky súd pre ľudské práva nezistil zlé zaobchádzanie sťažovateľov zo strany polície. Vo veci Maslák proti Slovenskej republike Európsky súd pre ľudské práva vyslovil porušenie práv sťažovateľa v súvislosti so zaistením jeho korešpondencie vo výkone trestu odňatia slobody. Pri výkone týchto rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva participovala aj Generálna prokuratúra.

Následne Generálna prokuratúra prijala potrebné opatrenia v oblasti vnútornej legislatívy i v personálnej oblasti s cieľom reagovať na zistenia Ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúce väzenstva a odstrániť neoprávnené zásahy do základných práv a slobôd.

V hodnotenom období Generálna prokuratúra vykonávala pôsobnosť aj vo veciach, ktoré boli predmetom pôsobnosti súdov Európskej únie (Súdného dvora, Všeobecného súdu a osobitných súdov) podľa čl. 251 až čl. 281 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Generálna prokuratúra vykonávala túto pôsobnosť prostredníctvom povereného prokurátora odboru legislatívy, stratégie a ústavného práva, ktorý je členom Medzirezortnej komisie pre zastupovanie Slovenskej republiky pred súdmi Európskej únie.

Generálna prokuratúra v hodnotenom období eviduje celkovo 91 vecí týkajúcich sa konaní pred súdmi Európskej únie.

Z tohto počtu je 57 vecí týkajúcich sa konaní pred Súdnym dvorom, 51 vecí sa týkalo návrhov súdov členských štátov podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na začatie prejudiciálneho konania, päť vecí sa týkalo odvolaní účastníkov konania proti rozhodnutiam Všeobecného súdu o žalobách a jedna vec sa týkala žaloby Európskej komisie podľa čl. 258 Zmluvy o fungovaní Európskej únie proti Slovenskej republike.

Slovenské fyzické osoby alebo právnické osoby a ani Generálna prokuratúra (z dôvodu absencie súvisiacej pôsobnosti) neiniciovali konanie pred súdmi Európskej únie.

Slovenské súdy iniciovali pred súdmi Európskej únie tieto tri konania:

- Najvyšší správny súd uznesením z 28. februára 2023 prerušil konanie vo veci správnej žaloby žalobcu B., s. r. o. proti žalovanému Výboru Národnej rady Slovenskej republiky o preskúmanie rozhodnutia Národného bezpečnostného úradu zo 4. novembra 2020 a predložil Súdnemu dvoru štyri prejudiciálne otázky (C-85/2023); Generálna prokuratúra neuplatnila k písomnému vyjadreniu Slovenskej republiky v zastúpení Kancelárie zástupcu Slovenskej republiky pred súdmi Európskej únie podanému na účely konania Súdného dvora žiadne pripomienky,
- Najvyšší správny súd uznesením zo 16. augusta 2023 prerušil konanie vo veci kasačnej sťažnosti žalobcu B. proti žalovanému Národný inšpektorát práce o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Národného inšpektorátu práce z 3. apríla 2017 a predložil Súdnemu dvoru štyri prejudiciálne otázky (C-544/2023); Generálna prokuratúra 7. decembra 2023 uplatnila k písomnému vyjadreniu Slovenskej republiky v zastúpení Kancelárie zástupcu Slovenskej republiky pred súdmi Európskej únie podanému na účely konania Súdného dvora viaceré legislatívno-technické pripomienky (pripomienky boli akceptované); pojednávanie vo veci sa zatiaľ neuskutočnilo,
- Krajský súd v Prešove uznesením z 11. mája 2023 prerušil konanie vo veci odvolania žalobcu G., s. r. o. proti žalovaným P. S. a J. S. o vypratanie nehnuteľnosti a o protižalobe o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti a predložil Súdnemu dvoru tri prejudiciálne otázky (C-351/2023); pojednávanie vo veci sa zatiaľ neuskutočnilo.

V hodnotenom období Generálna prokuratúra poskytla súčinnosť Kancelárii zástupcu Slovenskej republiky pred súdmi Európskej únie Ministerstva spravodlivosti v týchto troch veciach:

- vo veci registrovanej Súdnym dvorom pod sp. zn. C-544/23; Generálna prokuratúra poskytla súčinnosť 18. septembra 2023 podaním stanoviska k návrhu na začatie prejudiciálneho konania (predmetom prejudiciálneho konania je uplatňovanie zásady *lex posterior mitius* v administratívnom konaní o uložení sankcie za administratívny delikt a následné uplatňovanie tejto zásady aj v súdnom konaní vrátane správneho súdneho konania),
- vo veci registrovanej Súdnym dvorom pod sp. zn. C-351/2023; Generálna prokuratúra poskytla súčinnosť 25. septembra 2023 poskytnutím informácií o trestných konaniach súvisiacich s vecou [o spôsobe vybavení trestných oznámení podaných žalovanými (dve trestné oznámenia podané v roku 2018 proti žalobcovi) a žalobcom (tri trestné oznámenia proti žalovaným)],
- vo veci registrovanej Súdnym dvorom pod sp. zn. C- 412/2023; Generálna prokuratúra poskytla súčinnosť 6. októbra 2023 poskytnutím informácie o stave a spôsobe vybavenia súvisiacej veci [išlo o podnet zdravotnej poisťovne D. z 3. júla 2023 pre generálneho prokurátora, aby podal Ústavnému súdu návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade § 6a zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 100/2023 Z. z., ktorou sa ustanovuje percento určené pre jednotlivé typy zdravotnej starostlivosti a minimálna celková suma z celkovej sumy výdavkov určenej na zdravotnú starostlivosť v rozpočte pre jednotlivé zdravotné poisťovne na rok 2023 (Generálna prokuratúra tento podnet odložila ako nedôvodný)].

Oddelenie ústavného práva a ochrany ľudských práv pravidelne oboznamuje všetky dotknuté organizačné zložky Generálnej prokuratúry a podriadené prokuratúry s rozhodnutiami Ústavného súdu, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdného dvora Európskej únie dôležitými pre činnosť prokuratúry.

Okrem uvedeného, prokurátorky odboru legislatívy, stratégie a ústavného práva sa 22. novembra 2023 zúčastnili ako lektorky na vzdelávacom podujatí organizovanom trestným odborom Generálnej prokuratúry zameranom na oblasť dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená.

Mimoriadne pozitívny ohlas v odbornej verejnosti získal III. ročník medzinárodného workshopu organizovaný generálnym prokurátorom k ochrane ľudských práv v trestnom konaní, ktorý sa uskutočnil v júni 2023 vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry v Starej Lesnej. Okrem zástupcov rôznych právnických inštitúcií vrátane zástupcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Českej republiky, Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstva spravodlivosti Českej republiky sa ho zúčastnili aj najvyšší predstavitelia právnickej akademickej obce. S jednotlivými vystúpeniami sa mohli oboznámiť aj všetci prokurátori, právni čakatelia prokuratúry a asistenti prokurátorov prostredníctvom vydaného zborníka v printovej, ale aj elektronickej podobe.

4. Činnosť prokuratúry v oblasti stratégie a analytických činností

Analytické úlohy v rezorte prokuratúry plnilo v roku 2023 oddelenie stratégie a analytických činností odboru legislatívy, stratégie a ústavného práva.

Do jeho pôsobnosti patrí najmä:

- príprava koncepčných, metodických a analytických materiálov týkajúcich sa riadiacej a kontrolnej činnosti generálneho prokurátora,
- príprava koncepčných a metodických materiálov súvisiacich s realizáciou trestnej politiky v podmienkach prokuratúry aj zhromažďovania poznatkov o účinnosti trestnej legislatívy, prejavoch a príčinách kriminality a súvisiacich sociálno-patologických javoch.

V hodnotenom období bola vypracovaná analýza právneho postavenia oznamovateľa protispoločenskej činnosti v kontexte s jeho ochranou pred zmenou alebo zánikom jeho služobného (štátnozamestnaneckého) pomeru, analýza právnej úpravy týkajúcej sa zodpovednosti prokurátora za priestupok podľa § 21a zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) a za priestupok na úseku práva na prístup k informáciám podľa § 42a zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch a ich prejednávaní a analýza k poskytnutiu informácií z rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora prezidentovi Slovenskej republiky.

Prokurátori oddelenia stratégie a analytických činností administratívne a organizačne zabezpečovali aj úlohy súvisiace s činnosťou Komisie pre vydávanie záväzných stanovísk, finalizovali správu o činnosti prokuratúry a jej poznatkoch o stave zákonnosti v Slovenskej republike za predchádzajúci rok a participovali na príprave memoránd a dohôd o spolupráci s inými orgánmi a inštitúciami.

V roku 2023 boli za aktívnej účasti oddelenia stratégie a analytických činností uzavreté štyri dohody o spolupráci s Generálnou prokuratúrou, a to:

- Dohoda o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Jednotou dôchodcov na Slovensku zo 7. marca 2023,
- Dohoda o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Svetovým združením Slovákov v zahraničí zo 4. júla 2023,
- Dohoda o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Právnickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici zo 14. novembra 2023,
- Dohoda o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Úradom komisára pre osoby so zdravotným postihnutím z 20. novembra 2023.

Uvedené dohody sú zamerané na prehĺbenie vzájomnej spolupráce a zefektívnenie ochrany práv dotknutých osôb.

5. Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk

V záujme jednotného uplatňovania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov generálny prokurátor v roku 2023 vydal na návrh komisie pre vydávanie záväzných stanovísk podľa § 11 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z.

o prokuratúre stanovisko por. č. 1/2023 z 1. marca 2023 k určení subjektu oprávneného rozhodnúť v prípravnom konaní o zmene dôvodu zaistenia veci podľa § 89 ods. 2 Trestného poriadku z vecí pôvodne zaistenej na účely dokazovania na jej zaistenie ako nástroja trestnej činnosti alebo výnosu z trestnej činnosti. Stanovisko tvorí prílohu č. 2 správy o činnosti prokuratúry.

Podnet na jeho prijatie predložila v roku 2022 Generálnej prokuratúre ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky na základe iniciatívy Úradu pre správu zaisteného majetku. Dôvodom bola nejednotná aplikačná prax jednotlivých orgánov prokuratúry k možnosti policajta – vyšetrovateľa Policajného zboru vydávať uznesenie o zmene dôvodu zaistenia podľa § 89 ods. 2 Trestného poriadku, a to vecí zaistených na účely dokazovania na veci zaistené ako výnosy z trestnej činnosti.

Stanovisko je záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry a asistentov prokuratúry a je uverejnené na webovom sídle Generálnej prokuratúry.

6. Poznatky prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky

Generálna prokuratúra v roku 2023 nezaznamenala výraznejšie zmeny, ktoré by priniesli zlepšenie legislatívnej činnosti. Kvantita normotvorby sa zvyšuje, čo sa negatívne prejavuje na jej kvalite a slovenský právny poriadok sa stáva neprehľadným. Generálna prokuratúra v legislatívnom procese opakovane upozorňovala na neodôvodnené využívanie skrátenej formy pripomienkového konania, ako aj na nedostatky pri návrhoch právnych predpisov, či už z hľadiska ich obsahu alebo rozsahu. Nedostatok času na prípravu právneho predpisu sa negatívne prejavuje na výslednej kvalite schváleného znenia právneho predpisu a v jeho následnej problémovej aplikácii.

Aj napriek prísľubom zásadného zlepšenia súčasného stavu, legislatívny proces zostáva neprehľadným aj v dôsledku chýbajúceho prepojenia legislatívneho procesu prebiehajúceho v rámci pripomienkového konania na právnom a informačnom portáli Slov-lex a nadväzujúceho legislatívneho procesu v Národnej rade. Legislatívne materiály by mali byť prehľadným spôsobom zodpovedajúcim aktuálnym technickým možnostiam sprístupnené orgánom verejnej moci, fyzickým osobám a právnickým osobám.

Poznatky z aplikačnej praxe, ako aj rozhodnutia Ústavného súdu týkajúce sa abstraktnej kontroly ústavnosti, jednoznačne potvrdzujú nevyhnutnosť legislatívnej zmeny zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky.

Okrem uvedeného, Generálna prokuratúra opakovane poukazovala na neefektívnosť zákona č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku. Potreba zmeny právnej úpravy týkajúcej sa preukazovania pôvodu majetku s cieľom eliminovať korupciu a pranie špinavých peňazí bola aj súčasťou programových vyhlásení posledných troch vlád (funkčné obdobie 2016 – 2020, 2018 – 2020 aj 2020 – 2024). V roku 2020 sa vláda vo svojom programovom vyhlásení zaviazala, že prijme novú koncepciu zákona o preukazovaní pôvodu majetku, ktorá odstráni ústavné rozpory

súčasného nefunkčného zákona a zavedie efektívny nástroj na postihovanie nelegálnych príjmov. V priebehu posledných troch rokov nielenže nedošlo k zmene zákona, ale gestorský rezort (Ministerstvo spravodlivosti) ani neoslovil Generálnu prokuratúru ako spolugestora na spoluprácu pri príprave legislatívneho návrhu zákona.

ČASŤ VI ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY

1. Základné informácie o ďalších činnostiach prokuratúry

Prokuratúra okrem trestnej a netrestnej pôsobnosti plní aj množstvo iných, zákonom ustanovených úloh. Ide najmä o plnenie týchto úloh:

- dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená (§ 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre),
- vykonávanie činnosti v oblasti prevencie a upevňovania právneho povedomia občanov [§ 4 ods. 1 písm. g) a h) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre],
- predbežné prerokovávanie uplatnených nárokov na náhradu škody a zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci (zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy),
- poskytovanie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií“),
- vedenie registra trestov podľa zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 192/2023 Z. z. o registri trestov“),
- spolupráca s prokuratúrami iných krajín a aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách a účasť prokurátorov na medzinárodných podujatiach,
- poskytovanie súčinnosti orgánmi prokuratúry iným štátnym orgánom,
- pôsobenie prokurátorov v orgánoch a komisiách Justičnej akadémie alebo ako prísediacich Najvyššieho správneho súdu.

2. Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená

2.1. Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody

Na úseku dodržiavania zákonov v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, vykonávali prokurátori aj v roku 2023 aktívny dozor. Prokurátori na základe zákonných oprávnení preskúmali, či sa v celách policajného zaistenia a v miestach, kde sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, dôsledne dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy vzťahujúce sa na tieto zariadenia.

Prokurátori v roku 2023 vykonávali pravidelné previerky zákonnosti podľa týchto služobných predpisov:

- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v celách policajného zaistenia,
- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2010 z 12. mája

- 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu väzby,
- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody.

Služobné predpisy podrobne upravujú účel a rozsah dozoru, príslušnosť prokurátora na jeho výkon, spôsob vykonávania dozoru a opatrenia prokurátora.

Výkon dozoru bol v celách policajného zaistenia vykonávaný formou previerok raz za tri mesiace, a to so zameraním na dôsledné dodržiavanie Trestného poriadku, zákona NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (§ 43 až § 49) a nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky o celách policajného zaistenia.

Celkovo bolo v celách policajného zaistenia vykonaných 321 previerok (328 previerok v roku 2022). Cieľom previerok bolo preskúmanie zákonnosti držania osôb umiestnených v celách a podmienky v uvedených priestoroch. Prokurátori zisťovali, či boli dodržané zákonom ustanovené lehoty na zadržanie osôb, evidencia doby obmedzenia osobnej slobody, čas umiestnenia osoby do cely a spôsob jeho ukončenia. Podkladmi pre vykonanie previerok boli knihy zadržaných osôb, zápisnice o zadržaní osôb a protokoly o umiestnení osôb do ciel. Okrem toho prokurátori vykonávali vizuálnu prehliadku priestorov cely, kontrolovali dodržiavanie nároku na vychádzky zaistených osôb i režim podávania stravy. V roku 2023 neboli zaznamenané závažné pochybenia pri umiestňovaní osôb. Zistené nedostatky mali len formálny charakter. V hodnotenom období vykonala Krajská prokuratúra v Bratislave mimoriadnu previerku v celách policajného zaistenia z dôvodu úmrtia osoby v cele. V rámci kontrolnej činnosti vykonal previerku dvoch ciel policajného zaistenia aj prokurátor Generálnej prokuratúry. Pri vykonaní previerok prokuratúra konštatovala zlepšenie stavebno-technických podmienok v celách policajného zaistenia, k čomu prispeli početné rekonštrukcie týchto priestorov.

V ústavoch na výkon väzby prokurátori vykonali v roku 2023 celkovo 54 previerok (56 previerok v roku 2022) za účelom preskúmania dodržiavania práv obvinených. Pri previerkach prokurátori zisťovali najmä, či sú vo väzbe držaní obvinení na základe rozhodnutia súdu a či boli dodržané všetky zákonom ustanovené lehoty od okamihu obmedzenia osobnej slobody osoby až do rozhodnutia o vzatí do väzby. Okrem toho bol prieskum zameraný na zákonnosť rozhodnutí pri ukladaní disciplinárnych trestov obvineným a pri používaní donucovacích prostriedkov proti obvineným. Pozornosť bola venovaná aj kontrole osobných spisov obvinených. Previerky boli tiež zamerané na získanie poznatkov o úrovni ubytovacích priestorov, hygienických zariadení a sociálnych zariadení, dodržiavaní režimu výkonu väzby, ale aj pohovorom s obvinenými a ich prípadným sťažnosťami a návrhom. V dvoch ústavoch na výkon väzby vykonal previerky aj prokurátor Generálnej prokuratúry.

Prokurátori vykonali s obvinenými osobami 100 pohovorov (56 v roku 2022), a to na základe ich žiadostí. Obvinení žiadali najmä vysvetlenia, ktoré sa týkali postupu orgánov činných v trestnom konaní, zdravotnej starostlivosti, disciplinárnych konaní a aj použitia donucovacích prostriedkov. V roku 2023 bolo evidovaných 32 sťažností obvinených (v roku 2022 bolo 13 sťažností) na postup príslušníkov Zboru väzenskej

a justičnej stráže pri výkone väzby. Najvyšší počet sťažností bol od obvinených umiestnených v starých budovách ústavov na výkon väzby, v ktorých neboli vykonané rekonštrukcie priestorov.

V ústavoch na výkon trestu odňatia slobody prokurátori vykonali v roku 2023 celkovo 87 previerok, z toho tri mimoriadne previerky (79 previerok v roku 2022) a prokurátor Generálnej prokuratúry štyri previerky zamerané na metodické usmernenia a kontrolu výkonu dozoru podriadenými prokurátormi. Činnosť prokurátora Generálnej prokuratúry v tejto oblasti bola výrazne determinovaná nedostatočným personálnym obsadením. Prokurátori pri výkone dozoru v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody dozerali najmä na to, aby sa trest odňatia slobody vykonával na základe právoplatného rozsudku a nariadenia výkonu trestu súdom, aby odsúdený bol zaradený do príslušného stupňa stráženia alebo po zmene spôsobu výkonu trestu umiestnený do ústavu určeného na výkon trestu s týmto stupňom stráženia v súlade s právoplatným súdnym rozhodnutím, a aby osoby, ktoré vykonali trest, boli včas prepustené na slobodu. Previerky boli tiež zamerané na to, či sa vo výkone trestu rešpektovala ľudská dôstojnosť a dodržiaval sa Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Okrem toho boli previerky zamerané na zákonnosť a správnosť ukladania disciplinárnych trestov, správnosť vybavovania podaných sťažností a podnetov, zákonnosť použitia zbrane a donucovacích prostriedkov, správnosť postupu pri hlásení mimoriadnych udalostí, včasnosť odosielania písomných podaní prokurátorovi, súdu alebo iným orgánom a ústavným činiteľom. V týchto oblastiach boli zistené menej závažné nedostatky. Tieto boli riešené a odstránené ihneď počas previerok.

Prokurátori vykonali 145 pohovorov s odsúdenými na základe ich žiadostí (142 pohovorov v roku 2022).

V roku 2023 bolo v ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody zaznamenaných 20 mimoriadnych udalostí, z toho osem pokusov o samovraždu a jedna samovražda. Ďalšie mimoriadne udalosti predstavovalo 11 úmrtí bez cudzieho zavinenia v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne.

Spolupráca prokuratúry s Ministerstvom spravodlivosti, Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže a príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže je na odbornej úrovni. Prípadné aplikačné problémy, ktoré vznikli v priebehu roka, sa spravidla prekonzultovali a hľadali sa spoločné postupy a riešenia na ich odstránenie.

V roku 2023 zorganizoval trestný odbor Generálnej prokuratúry vo Vzdelávacom a rehabilitačnom centre prokuratúry Slovenskej republiky Krpáčovo pracovnú poradu, ktorej sa okrem prokurátorov zúčastnili zástupcovia Ministerstva spravodlivosti, generálny riaditeľ Zboru väzenskej a justičnej stráže, riaditelia všetkých ústavov na výkon väzby a ústavov na výkon trestu odňatia slobody na Slovensku a pozvanie prijali aj zástupcovia Kancelárie verejného ochrancu práv, zástupkyňa Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva a komisár pre deti.

2.2. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona

Právny základ pre výkon dozoru prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona, je § 18 ods. 1 písm. b) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Prokurátor dozerá na to, aby v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy.

V roku 2023 prešiel výkon dozoru prokurátorov v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona, zmenami súvisiacimi so snahou vedenia Generálnej prokuratúry o maximálnu efektivitu tohto dozoru, ako aj dozoru v azylových zariadeniach a integračných strediskách.

Postup prokurátorov pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v miestach zaistenia štátnych príslušníkov tretích krajín upravoval do 31. mája 2023 príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2016 z 30. júna 2016 o postupe prokurátora pri výkone dozoru nad zachovávaním zákonnosti v miestach zaistenia štátnych príslušníkov tretej krajiny a v azylových zariadeniach. Od 1. júna 2023 upravuje postup prokurátorov pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v miestach zaistenia štátnych príslušníkov tretích krajín príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2023 z 26. mája 2023 o postupe prokurátora pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení. Pri tvorbe nového príkazu sa dôsledne dbalo na záväzky vyplývajúce z vnútroštátnej právnej úpravy, ako aj na záväzky, ktoré vyplývajú pre Slovenskú republiku z Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.

V roku 2023 pôsobili na území Slovenskej republiky dve zariadenia - útvary policajného zaistenia pre cudzincov v Medveďove a Sečovciach, v ktorých boli umiestňovaní a držaní štátni príslušníci tretích krajín na základe rozhodnutia o zaistení podľa § 88 a nasl. zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“). V oboch zariadeniach prokurátori vykonali pravidelné a aj mimoriadne previerky dodržiavania zákonnosti.

V roku 2023 vykonali prokurátori v týchto zariadeniach sedem previerok dodržiavania zákonnosti (štyri previerky v roku 2022).

Previerky prokurátorov boli zamerané na dodržiavanie práv štátnych príslušníkov tretích krajín s akcentom na dodržiavanie práv zraniteľných osôb. Napríklad v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Medveďove neboli zaisteným cudzincom umožňované denné vychádzky v rozsahu uvedenom v § 96 ods. 1 zákona o pobyte cudzincov a v rozpore so zákonom museli používať len oblečenie poskytnuté zariadením. Na zistené porušovanie zákonnosti reagoval prokurátor Okresnej

prokuratúry Dunajská Streda opatrením a riaditeľovi Útvary policajného zaistenia pre cudzincov v Medveďove uložil, aby bezodkladne odstránil porušovanie zákonnosti. Obmedzovanie časového trvania vychádzok zaistených osôb bolo zdôvodňované aj nedostatkom personálneho vybavenia policajného útvaru, preto prokuratúra zistené porušovanie zákonnosti oznámila aj Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru.

Nedostatky v hygienických podmienkach zariadenia boli zistené pri previerke vykonávanej v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov v Sečovciach. Pri výkone štátneho zdravotného dozoru, ktorý bol iniciovaný Okresnou prokuratúrou Trebišov a realizovaný príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva, boli zariadeniu uložené opatrenia k náprave nezákonného stavu.

Prokuratúra bude naďalej sledovať realizáciu nápravných opatrení a dodržiavania práv zaistených cudzincov.

2.3. Dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov

Podľa § 18 ods. 1 písm. c) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre prokurátor dozerá na to, aby v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy.

Postup prokurátorov pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v azylových zariadeniach upravoval do 31. mája 2023 príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2016 z 30. júna 2016 o postupe prokurátora pri výkone dozoru nad zachovávaním zákonnosti v miestach zaistenia štátnych príslušníkov tretej krajiny a v azylových zariadeniach. Od 1. júna 2023 upravuje postup prokurátorov pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v azylových zariadeniach a zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov, príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 5/2023 z 26. mája 2023 o postupe prokurátora pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v azylových zariadeniach a integračných strediskách. Tvorba nového príkazu zohľadnila záväzky vyplývajúce pre Slovenskú republiku nielen z vnútroštátnej právnej úpravy, ale aj z medzinárodných dohovorov, ako napríklad Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo Dohovoru o právnom postavení utečencov.

V roku 2023 prokurátori vykonali previerky vo všetkých azylových zariadeniach, v ktorých boli umiestnení žiadatelia o azyl alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany. Prokurátori vykonali v roku 2023 celkovo osem previerok v azylových zariadeniach (v Prijímacom centre letiska Košice, Záchytnom tábore Humenné a pobytových táboroch Opatovská Nová Ves a Rohovce).

Prokurátorka Okresnej prokuratúry Humenné vykonala mimoriadnu previerku v Záchytnom tábore Humenné po získaní poznatku, že v zariadení je umiestnená maloletá osoba z Ukrajiny, ktorá mala byť pred umiestnením obeťou sexuálneho zneužívania. Prokurátorka preverila opatrenia prijaté zariadením k ochrane maloletej osoby a jej situáciu pravidelne monitorovala.

Pri pravidelných previerkach prokurátori v pobytových táboroch Opatovská Nová Ves a Rohovce preskúmali aj to, či je žiadateľom o azyl umožňovaný pobyt mimo zariadenia za podmienok ustanovených zákonom a či konanie o azyl prebieha plynule a zákonne.

Predmet previerok v azylových zariadeniach bol zameraný na dodržiavanie zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov azylovým zariadením a Migračným úradom Ministerstva vnútra vo vzťahu k žiadateľom o azyl a žiadateľom o poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky. Previerkami neboli zistené nedostatky, ktoré by odôvodňovali prijatie opatrenia prokurátorom [§ 18 ods. 3 písm. b) a c) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre].

2.4. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu

V roku 2023 vykonali prokurátori celkom 300 previerok (v porovnaní s rokom 2022 ide o nárast o 22 previerok). Prokurátori osobne navštívili všetky zariadenia určené na výkon súdnych rozhodnutí, v ktorých sú umiestňované deti. Previerky boli vykonané vo všetkých centrách pre deti a rodiny na území Slovenskej republiky a v špeciálnych výchovných zariadeniach, ktorými sú podľa súčasnej zákonnej úpravy reedukačné centrá, diagnostické centrá a liečebno-výchovné sanatória.

V rámci plnenia úlohy č. 10 zaradenej do Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 preskúmali stav zákonnosti vo všetkých reedukačných centrách pôsobiacich na území Slovenskej republiky aj prokurátori netrestného odboru Generálnej prokuratúry. Poznatky o stave zákonnosti v reedukačných centrách sú uvedené pod bodom 2.6.

Previerkovou činnosťou prokurátorov boli aj v roku 2023 získané poznatky o umiestnení detí v centrách pre deti a rodiny a špeciálnych výchovných zariadeniach len na základe neodkladného opatrenia súdu po dobu dlhšiu ako šesť mesiacov, prípadne sa tak stalo na základe viacerých po sebe vydaných neodkladných opatreniach alebo výchovných opatreniach súdu a bez toho, aby dieťa bolo súdom vypočuté a informované o súdnom konaní. Tento nežiadúci jav sa opakoval aj v roku 2023, a to napriek zmene právnej úpravy (§ 365 a 367 Civilného mimosporového poriadku). V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný nižší počet detí zverených do starostlivosti zariadenia neodkladným opatrením po dobu dlhšiu ako šesť mesiacov. Napríklad v zariadeniach v územnom obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave bolo v roku 2022 po dobu dlhšiu ako šesť mesiacov len na základe neodkladného opatrenia umiestnených 73 detí a v roku 2023 ich bolo len 16.

Pri dieťati umiestnenom v zariadení na základe neodkladného opatrenia po dobu dlhšiu ako šesť mesiacov prokurátori zisťovali, či na súde prebieha konanie vo veci samej, aký je jeho stav a aké opatrenia boli prijaté orgánom sociálnoprávnej

ochrany detí a sociálnej kurately s dôrazom na opodstatnenosť ďalšieho zotrvania dieťaťa v zariadení. Zverenie dieťaťa do starostlivosti zariadenia bez vykonaného dokazovania neodkladným opatrením podľa § 365 a 367 Civilného mimosporového poriadku nie je konečným rozhodnutím súdu vo veci starostlivosti o dieťa.

U detí umiestnených v ústavnej starostlivosti prokurátori preskúmavali, či si orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately splnil povinnosti vyplývajúce z § 32 ods. 3 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, podľa ktorého je jeho povinnosťou po umiestnení dieťaťa do zariadenia sledovať fyzický, psychický a sociálny vývin dieťaťa a za tým účelom osobne navštíviť dieťa v zariadení najmenej raz za šesť mesiacov.

Aj v roku 2023 boli zaznamenané prípady detí, pri ktorých boli orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nečinné a osobné návštevy detí nerealizovali v súlade so zákonom. Zistený stav nie je uspokojivý, ale v porovnaní s rokom 2022 je konštatovaný pokles porušovania zákonnosti. Tieto výsledky súvisia aj s previerkovou činnosťou prokurátorov, ktorí sa zameriavajú aj na plnenie tejto zákonnej povinnosti.

Nedostatky zistené prokurátormi pri osobných návštevách zariadení boli v roku 2023 postúpené na prijatie opatrení aj zriaďovateľom zariadení alebo regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

Zvýšený proaktívny prístup prokurátorov pri dozore v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí prispieva k zvýšeniu kvality životných podmienok detí, ktoré sú v nich umiestnené. Ako príklad možno uviesť Centrum pre deti a rodinu v Komárne, v ktorom prokurátorka pri vykonaní previerky zistila, že deti umiestnené v špecializovanej skupine s opatrovateľskou starostlivosťou vo veku sedem až 14 rokov nemali k dispozícii ich veku vyhovujúce zariadenia na osobnú hygienu. V zariadení boli umývadlá a toalety pre deti vo veku troch až šiestich rokov. Prokurátorka Okresnej prokuratúry Komárno tento poznatok postúpila zriaďovateľovi centra, ktorý zabezpečil stavebno-technické úpravy a nedostatky odstránil.

Počas previerok sa prokurátori rozprávali s umiestnenými deťmi bez prítomnosti tretích osôb. Pohovormi s deťmi umiestnenými v centrách pre deti a rodiny neboli zistené závažné porušenia ich práv alebo prípady nevhodného či ponižujúceho správania sa zamestnancov voči umiestneným deťom. Poznatky vyžadujúce si ďalšie prešetrovanie orgánmi činnými v trestnom konaní boli získané len v Centre pre deti a rodiny Bytča a vecou sa v súčasnosti zaoberajú orgány činné v trestnom konaní.

Dve mimoriadne previerky boli vykonané v Centre pre deti a rodiny Martin a Reedukačnom centre Bystričany.

Na základe poznatkov z mimoriadnej previerky prokuratúra podala Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Martine podnet na vykonanie štátneho zdravotného dozoru v Centre pre deti a rodiny Martin podľa § 54 a nasl. zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava tiež bolo informované o zistených nedostatkoch v starostlivosti o deti so žiadosťou o prijatie opatrení. Plnenie opatrení je

pravidelne monitorované Okresnou prokuratúrou Martin v rámci pravidelných previerok v tomto zariadení.

Aj Krajská prokuratúra v Trenčíne získala poznatky spochybňujúce úroveň starostlivosti o umiestnené deti a vecou sa aktuálne zaoberajú orgány činné v trestnom konaní.

Výkonom dozoru podľa § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre boli opakovane získané poznatky, že nie všetky podozrenia z násilných alebo iných trestných činov, ktorých obeťou mali byť deti umiestnené v zariadeniach určených na výkon súdnych rozhodnutí, boli bezodkladne oznamované orgánom činným v trestnom konaní. Na nezákonnosť postupu, keď zamestnanci zariadení opakovane vykonávali vlastné „interné vyšetrovanie“ a podozrenia z protiprávneho konania neoznamovali včas príslušným orgánom, upozornila Generálna prokuratúra písomne Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny.

2.4.1. Porušovanie práv detí na slobodu náboženského vyznania a viery

Závažné porušovanie práv umiestnených detí, vyžadujúce vydanie písomného príkazu prokurátora podľa § 18 ods. 3 písm. c) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, bolo zistené pri previerke v Centre pre deti a rodiny Trnava.

Na základe oznámenia mimoriadnej udalosti o zásahoch do slobody náboženského vyznania maloletých detí umiestnených v Centre pre deti a rodiny Trnava vykonala prokurátorka Generálnej prokuratúry osobnú návštevu tohto zariadenia, počas ktorej zistila, že v zariadení je uplatňovaný „Duchovný program“, ktorý striktným spôsobom vymedzuje praktizovanie viery deťmi umiestnenými v zariadení. Účasť a plnenie povinností vyplývajúcich z „Duchovného programu“ bolo od detí vynucované aj pod hrozbou trestov a bez ohľadu na ich prejav vôle k účasti napríklad na víkendových alebo večerných aktivitách súvisiacich s praktizovaním viery. Vydanie „Duchovného programu“ riaditeľkou zariadenia nemalo oporu v zákone a zasahovalo do slobody náboženského vyznania a viery (čl. 24 ústavy), preto prokurátorka Generálnej prokuratúry príkazom podľa § 18 ods. 3 písm. c) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre „Duchovný program“ uplatňovaný v Centre pre deti a rodiny zrušila.

2.4.2. Systémový problém v liečebno-výchovných sanatóriách

Obdobne ako v roku 2022, aj v roku 2023 boli previerkovou činnosťou prokuratúry získané poznatky o pretrvávajúcom systémovom probléme liečebno-výchovných sanatórií, ktoré sú v prevádzke len v priebehu školského roka.

Takýto jav je v priamom rozpore s § 123 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní.

Liečebno-výchovné sanatórium sa zriaďuje ako denné alebo internátne zariadenie s celoročnou prevádzkou spravidla pre najviac šesť výchovných skupín. Celoročná prevádzka však nie je zabezpečená. V prípade vydania súdneho rozhodnutia o nariadení pobytového výchovného opatrenia v období prebiehajúcich školských prázdnin nie je toto súdne rozhodnutie vykonávané.

2.5. Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia

V oblasti dozorovej činnosti v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas a v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie a detencia, došlo v roku 2023 k zvýšeniu efektivity prokurátorského dozoru.

Postup prokurátorov pri výkone dozorovej činnosti v tejto oblasti upravuje služobný predpis, ktorý bol vydaný v roku 2023, a to príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 1/2023 z 1. marca 2023 o postupe prokurátora pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v miestach výkonu ochranného liečenia, detencie a v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorý plne rešpektuje aj záväzky vyplývajúce pre Slovenskú republiku z medzinárodných zmlúv. Dozor bol vykonávaný aj v súlade s odporúčaniami Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (Výbor CPT – European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), ktorý bol zriadený na základe dohovoru Rady Európy rovnakého názvu v roku 1987 a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

V hodnotenom období vykonali prokurátori vo všetkých zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti a v zariadeniach určených na výkon ochranného liečenia a detencie celkovo 89 previerok, z toho 79 riadnych previerok a 10 mimoriadnych previerok (nárast o 10 previerok v porovnaní s rokom 2022).

Previerková činnosť bola prioritne zameraná na preskúmanie zákonnosti držania a umiestnenia osôb, ďalej na dodržiavanie zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich s ústavnou zdravotnou starostlivosťou a s výkonom súdom nariadeného ochranného liečenia a detencie. Mimoriadne previerky boli prokurátormi vykonané vždy neohlásene, a to buď na základe vlastných poznatkov, alebo v rámci prešetrovania podnetov. Súčasťou každej previerky bola prehliadka zariadenia a pohovory s umiestnenými a držanými osobami.

Z hľadiska závažnosti významným poznatkom získaným pri vykonaní mimoriadnej previerky prokurátorom a komisárkou pre osoby so zdravotným postihnutím bola nezákonnosť umiestnenia a držania osoby na psychiatrickom oddelení Nemocnice s poliklinikou sv. Barbory v Rožňave. Mimoriadnu previerku iniciovala komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorej adresovala osoba hospitalizovaná v zdravotníckom zariadení podnet. Zamestnanci zdravotníckeho zariadenia nerešpektovali právo hospitalizovanej osoby na odvolanie pôvodne daného informovaného súhlasu na poskytnutie zdravotnej starostlivosti [§ 6 ods. 8 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 576/2004 Z. z.“)]. Zdravotnícke zariadenie má povinnosť oznámiť súdu do 24 hodín od odvolania informovaného súhlasu, že v zariadení je umiestnená osoba bez informovaného súhlasu (§ 253 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku). Na základe previerkou zisteného skutkového stavu prokurátor bezodkladne vydal písomný príkaz na okamžité prepustenie hospitalizovanej osoby na slobodu, pretože bola držaná nezákonne, bez rozhodnutia

súdu v zdravotníckom zariadení (§ 18 ods. 3 písm. b) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre].

Pri vykonaní mimoriadnej previerky vo Fakultnej nemocnici Trnava boli zistené nedostatky v obsahových náležitostiach záznamu o použití obmedzovacieho prostriedku a náležitostiach oznámenia o použití obmedzovacieho prostriedku zaslaného prokuratúre. Prokurátor preto opatrením uložil zariadeniu dôsledné dodržiavanie ustanovenia § 9b zákona č. 576/2004 Z. z. a vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 358/2023 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o používaní obmedzovacích prostriedkov a vedení registra obmedzovacích prostriedkov (ďalej len „vyhláška Ministerstva zdravotníctva č. 358/2023 Z. z.“).

Vykonanými riadnymi previerkami v zariadeniach boli zistené viaceré porušenia zákona, na ktoré prokurátori zariadenia upozornili, prípadne získané poznatky týkajúce sa nedostatkov v oblasti materiálno-technického vybavenia postúpili príslušným orgánom.

Prípady neplnenia si oznamovacej povinnosti príslušnému súdu v lehote 24 hodín boli zistené vo viacerých zdravotníckych zariadeniach aj v roku 2023. Prevzatie osôb, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas podľa § 6 ods. 9 písm. d) zákona č. 576/2004 Z. z., má zdravotnícke zariadenie povinnosť oznámiť príslušnému súdu do 24 hodín (§ 9 ods. 5 zákona č. 576/2004 Z. z.). Nesplnenie tejto zákonnej povinnosti bolo zistené celkovo u piatich pacientov, a to vo Fakultnej nemocnici Trenčín, Psychiatrickej liečebni Sučany, Fakultnej nemocnici s poliklinikou Nové Zámky, Fakultnej nemocnici Nitra a Fakultnej nemocnici s poliklinikou F. D. Roosevelta Banská Bystrica, ktorí v čase vykonania previerky už neboli v zariadeniach umiestnení.

Vo väčšine zariadení boli zistené nedostatky pri zápisoch o použití obmedzovacieho prostriedku a vo vedení registra obmedzovacích prostriedkov. Išlo najmä o absenciu uvedenia údajov vyplývajúcich z § 9b ods. 12 a 13 zákona č. 576/2004 Z. z. Napríklad neboli zadokumentované údaje ako dĺžka doby použitia obmedzovacieho prostriedku a dôvod jeho použitia, meno a priezvisko lekára, ktorý použitie obmedzovacieho prostriedku nariadil, meno a priezvisko zdravotníckeho pracovníka, ktorý použitie obmedzovacieho prostriedku zrealizoval alebo aj údaje o čase, kedy bol pacient informovaný o účele, povahe, následkoch a rizikách použitia obmedzovacieho prostriedku po jeho skončení. Absentovali aj záznamy o kontrole pri použití obmedzovacích prostriedkov [§ 9b ods. 12 písm. f) zákona č. 576/2004 Z. z. s poukazom na § 2 ods. 5 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 358/2023 Z. z.].

Okresná prokuratúra Ružomberok zistila previerkovou činnosťou na Oddelení psychiatrie Ústrednej vojenskej nemocnice SNP Ružomberok – Fakultná nemocnica, že vo viacerých prípadoch neboli pacienti kontrolovaní osobne zdravotníckym pracovníkom pravidelne, najmenej každých 30 minút, počas používania fyzického obmedzenia, mechanického obmedzenia alebo izolácie, ale až po jednej hodine. Takýto postup zdravotníckeho pracovníka je v rozpore s § 2 ods. 5 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 358/2023 Z. z.

Okrem toho bolo zistené aj porušovanie oznamovacej povinnosti poskytovateľmi ústavnej starostlivosti podľa § 9b ods. 14 písm. b) zákona č. 576/2004 Z. z., keď nebola dodržaná lehota 72 hodín na oznámenie použitia obmedzovacieho

prostriedku prokurátorovi vykonávajúcemu dozor v zariadení a niektoré oznámenia zasielané prokurátorovi neobsahovali všetky údaje podľa § 4 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 358/2023 Z. z. Okresná prokuratúra Martin zistila pri preverke vykonanej na Psychiatrickej klinike Univerzitnej nemocnice Martin porušenie zákona u dvoch umiestnených osôb. Poskytovateľ ústavnej starostlivosti oznámil prokurátorovi podľa § 9b ods. 14 písm. b) zákona č. 576/2004 Z. z. použitie obmedzovacích prostriedkov, ale ich použitie nezapísal do registra obmedzovacích prostriedkov.

Pri použití mechanického obmedzenia (ochranné lôžko, ochranný pás, popruh) nebolo vo väčšine preverovaných prípadov rešpektované ustanovenie § 9b ods. 7 zákona č. 576/2004 Z. z. a § 2 ods. 8 vyhlášky Ministerstva zdravotníctva č. 358/2023 Z. z. (pacient nebol vizuálne oddelený od ostatných pacientov).

Previerkovou činnosťou prokurátorov bolo tiež zistené, že pacienti boli oboznamovaní s ich právami a povinnosťami pri prijatí alebo ihneď, ako to dovoľoval ich zdravotný stav. Charta práv pacienta a vnútorné (domáce) poriadky boli dostupné na bežne prístupnom mieste, ale vnútorné poriadky väčšiny zariadení neboli vydané (aktualizované) v súlade s § 11b zákona č. 576/2004 Z. z. a vyhláškou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 143/2023 Z. z. o obsahových náležitostiach vnútorného poriadku v zdravotníckom zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní psychiatria a v odbornom zameraní detská psychiatria.

Previerkami vykonanými na Psychiatrickej klinike Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a Univerzitnej nemocnice Bratislava, na Psychiatrickej klinike Univerzitnej nemocnice Bratislava Ružinov a vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou Žilina zameranými na dodržiavanie zákona č. 576/2004 Z. z. prokurátori zistili, že zariadenia si neplnili oznamovaciu povinnosť v prípadoch, keď v zariadeniach došlo k úmrtiu osôb (§ 41 ods. 2 zákona č. 576/2004 Z. z.). V troch prípadoch poskytovateľa zdravotnej starostlivosti neoznámili úmrtie v zdravotníckom zariadení ústavnej starostlivosti Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou a v jednom prípade nebolo úmrtie osoby oznámené obci, v ktorej má miesto prevádzkovania (išlo o osobu, ktorej trvalý pobyt alebo prechodný pobyt nebol známy).

Previerkovou činnosťou zameranou na výkon súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou neboli zistené prípady, v ktorých by zariadenie nedisponovalo právoplatným súdnym rozhodnutím o uložení ochranného liečenia a nariadením jeho výkonu. Súčasťou zdravotnej dokumentácie bol vždy aj znalecký posudok vyhotovený v trestnom konaní a zariadenia si plnili aj oznamovaciu povinnosť a súdom bezodkladne oznamovali nastúpenie alebo nenastúpenie osoby na výkon nariadeného ochranného liečenia v určenej dobe. Opomenutie oznamovacej povinnosti bolo zaznamenané len ojedinele v Psychiatrickej nemocnici Veľké Zálužie. Zariadenia po preliečení pacientov a na základe ich klinického stavu bezodkladne podávali návrhy na zmenu spôsobu výkonu ochranného liečenia podľa Trestného poriadku a v odôvodnených prípadoch podávali aj návrhy na prepustenie z ochranného liečenia a jeho ukončenie. Prokurátori vykonaním previerkovej činnosti zameranej na výkon súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou však získali poznatky, že sudcovia Okresného súdu Martin a Okresného súdu Levice nerozhodli o návrhoch do 30 dní od jeho podania a u osôb vykonávajúcich ochranné liečenie v trvaní viac ako jeden rok sudcovia týchto súdov nepreskúmavali dôvodnosť

trvania ochranného liečenia raz ročne. Zistené porušenie zákona prokurátori bezodkladne signalizovali vedeniu súdov. Rozhodovanie o pokračovaní vo výkone ochranného liečenia podľa § 448 ods. 2 Trestného poriadku je z dôvodu nedostatočnej právnej úpravy značne závislé od žiadosti psychiatrickej liečebne adresovanej súdu, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonáva. V právnej úprave absentuje oznamovacia povinnosť zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti alebo súdu, ktorý nariadil výkon ochranného liečenia v zariadení ústavnej starostlivosti, voči súdu, v obvode ktorého sa ochranné liečenie vykonáva, že osoba, ktorej bolo ochranné liečenie uložené, nastúpila jeho výkon.

V prípadoch, keď mal súd rozhodnúť o prepustení pacienta z výkonu súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou, bolo zistené pochybenie v Psychiatrickej nemocnici Veľké Zálužie, pacient ktorého bol oneskorene prepustený z výkonu súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou z dôvodu oneskoreného zabezpečenia doložky právoplatnosti súdneho rozhodnutia.

Pri výkone súdom nariadeného ochranného liečenia ústavnou formou opakovane Generálna prokuratúra poukazuje na nedostatočné kapacitné možnosti zdravotníckych zariadení, ktoré sú spôsobené nárastom počtu psychiatrických pacientov a nárastom ukladania ochranného liečenia ústavnou formou. Zamestnancom týchto zdravotníckych zariadení chýba zodpovedajúce materiálne vybavenie, ktoré môže zabrániť napríklad útekem pacientov, a v prípade ich nespolupráce alebo sabotovaní liečby, nebezpečnému a agresívnemu správaniu. Absentuje aj zabezpečenie ich bezpečnosti.

V rámci výkonu previerkovej činnosti v Detenčnom ústave Hronovce nebolo zaznamenané nezákonné držanie osôb v detencii. V postupoch niektorých súdov pri nariadení výkonu detencie boli zistené nedostatky. Napríklad niektoré súdy neuviedli v nariadení výkonu detencie deň nástupu, absentovali výzvy detenčnému ústavu, aby oznámil deň nástupu do výkonu detencie (Okresný súd Pezinok, Krajský súd v Bratislave) alebo v niektorých nariadeniach výkonu detencie absentoval dátum ich vydania (Okresný súd Trnava, Mestský súd Košice). Tieto zistenia oznámili prokurátori príslušným súdom.

Pri previerkovej činnosti bol zistený tiež nejednotný postup súdov pri vydávaní príkazov na umiestnenie osoby do výkonu detencie. Pri umiestňovaní osôb z výkonu trestu odňatia slobody bol príkaz na umiestnenie osoby vydaný vždy, avšak v prípadoch umiestňovania osôb zo zdravotníckeho zariadenia vydávali súdy príkazy na umiestnenie ojedinele. Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 231/2019 Z. z.“) osobu možno prijať na výkon detencie len na písomný príkaz súdu a po overení jej totožnosti; ak totožnosť nemožno hodnoverne overiť, overia sa iné údaje uvedené v písomnom príkaze súdu.

Pri prijímaní osôb do detenčného ústavu a ich zaraďovaní do osobitných režimov bolo tiež zaznamenané sťažné uplatňovanie § 7 ods. 3 zákona č. 231/2019 Z. z. upravujúce podmienky zaraďovania osôb do osobitných liečebných režimov. Detenčný ústav pri prijatí osoby nedisponuje znaleckým posudkom z trestného konania ani rozhodnutím súdu vydaným v tomto trestnom konaní, nedisponuje ani odborným lekárskeho posudkom, ktorý bol prílohou návrhu na umiestnenie osoby

do detenčného ústavu, prípadne znaleckým posudkom vyhotoveným v rámci konania o tomto návrhu. Len ojedinele bola detenčnému ústavu pri prijatí osoby poskytnutá lekárska prepúšťacia správa alebo hodnotenie riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody. Právna úprava neukladá súdu povinnosť predložiť spolu s rozhodnutím o umiestnení do detenčného ústavu a nariadením výkonu detencie aj dokumentáciu s údajmi osoby, o ktorej umiestnení rozhodol, ako sú napríklad znalecký posudok, alebo odborný lekársky posudok.

2.6. Poznatky prokuratúry o stave dodržiavania zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená

Na základe Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2023 vykonala Generálna prokuratúra v priebehu roka 2023 previerky dodržiavania zákonnosti v každom z 13 reedukačných centier pôsobiach na území Slovenskej republiky.

Previerky boli vykonávané v súlade s § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a boli zamerané na preskúmanie a následné zhodnotenie stavu zákonnosti v reedukačných centrách. Zhodnotenie je uverejnené na webovom sídle Generálnej prokuratúry.

Previerky boli v reedukačných centrách vykonávané bez predchádzajúceho upozornenia a boli zamerané na dodržiavanie práv detí v nich umiestnených a na podmienky, za akých sú deti v reedukačných centrách držané. Osobitná pozornosť bola venovaná preskúmaniu zákonnosti postupu reedukačných centier pri vypracovaní a vyhodnocovaní individuálnych reedukačných programov a pri umiestňovaní detí do ochranných miestností.

V rámci výkonu previerkovej činnosti zistila Generálna prokuratúra závažné poznatky o porušovaní zákonnosti a o porušovaní práv umiestnených detí v každom z 13 reedukačných centier.

Závažné nedostatky boli zistené v hygienických podmienkach a priestorových a materiálo-technických podmienkach reedukačných centier, ktoré nezodpovedali ani minimálnym požiadavkám určeným vyhláškou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 259/2008 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na vnútorné prostredie budov a o minimálnych požiadavkách na byty nižšieho štandardu a na ubytovacie zariadenia v znení neskorších predpisov. O týchto zistených nedostatkoch prokuratúra spracovala písomné podnety na vykonanie štátneho zdravotného dozoru, ktoré boli adresované príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva. Každý podnet Generálnej prokuratúry na vykonanie štátneho zdravotného dozoru v reedukačnom centre bol vyhodnotený ako dôvodný.

Medzi poznatky závažného charakteru zistené vykonanými previerkami možno zaradiť zásahy do osobnej slobody a práv detí v reedukačných centrách, keď sú deti po príchode do zariadenia umiestňované do uzamknutých miestností (nazývaných „izolačky“), v ktorých trávili niekoľko dní alebo sa po príchode do zariadenia museli podrobiť ostrihaniu. Takéto postupy sú neprípustným zásahom do osobnej slobody a práv umiestneného dieťaťa.

Okrem toho boli zistené aj neprípustné obmedzujúce zásahy zariadení do práva detí na kontakt s rodičmi a blízkymi osobami, porušovanie ústavou garantovaného práva na listové tajomstvo a tajomstvo správ podávaných telefónom, kontroly balíkov detí bez splnenia zákonných podmienok, ako aj nezákonné zásahy do vreckového detí. Vo viacerých reedukačných centrách deti poukazovali na nedostatok jedla a hygienických potrieb a aj na rôzne obmedzenia a zákazy pri úkonoch tvoriacich súčasť bežnej hygieny, ako napríklad obmedzenie sprchovania len na niektoré dni.

Generálna prokuratúra konštatovala nerešpektovanie záväzkov vyplývajúcich pre Slovenskú republiku z článku 28 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, najmä dostupnosť rôznych foriem stredného vzdelania pre deti umiestnené v reedukačných centrách. Nedostatky boli zistené aj v procese výučby realizovanom priamo reedukačnými centrami.

Markantné porušovanie zákonnej úpravy bolo zistené Generálnou prokuratúrou pri umiestňovaní detí do ochranných miestností. O umiestňovaní detí do ochranných miestností opakovane rozhodovali neoprávnené osoby a bez odporúčania psychológa zariadenia. Zistené boli aj prípady detí, ktoré v ochrannej miestnosti trávili čas dlhší ako 24 hodín (porušenie § 125 ods. 6 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní), alebo ktoré boli do ochrannej miestnosti umiestnené za trest (porušenie § 125 ods. 7 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní). Okrem toho bolo konštatované porušovanie § 122 ods. 11 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní pri tvorbe, vyhodnotení alebo úprave individuálnych reedukačných programov, a to vo všetkých reedukačných centrách.

Ďalej, napriek zákonnej povinnosti sústavného sledovania priebehu ústavnej starostlivosti, ako aj ochrannej výchovy a vyhodnocovania ich účinnosti najmenej dvakrát ročne (§ 55 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine), súdy si túto povinnosť riadne neplnili alebo si len formálne vyžiadali správy od orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne reedukačného centra, ktoré následne bez ďalšieho vzali na vedomie.

Opakovane boli zaznamenané prípady detí, ktoré sa v zariadení nachádzali dlhodobo a hoci bolo pri vyhodnocovaní individuálnych reedukačných programov pravidelne konštatované zlepšenie vo všetkých oblastiach počas procesu ich reedukácie, súdom a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zariadenie oznamovalo potrebu pokračovania v reedukácii.

Všeobecne možno konštatovať zistenie, že zariadenia bez riadneho preskúmania potreby pokračovania v procese reedukácie premiestňovali deti umiestnené do ústavnej starostlivosti reedukačného centra ešte pred dovŕšením veku 15 rokov do reedukačného centra určeného pre deti od 15 rokov.

Niektoré deti sa počas umiestnenia v reedukačnom centre stali obeťou protiprávneho konania, resp. trestnej činnosti, čo je v rozpore s článkom 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

Generálna prokuratúra na základe zistených poznatkov o stave zákonnosti v reedukačných centrách prijala záver o porušovaní práv detí v reedukačných centrách, vrátane práv garantovaných ústavou a Dohovorom o právach dieťaťa

a konštatovala záver o nevyhnutnosti systémovej zmeny v činnosti reedukačných centier a potrebe ich transformácie na zariadenia, v ktorých bude umiestneným deťom zabezpečená adekvátne odborná starostlivosť primeraná individuálnym potrebám dieťaťa. Generálny prokurátor inicioval multilaterálne pracovné stretnutie za účasti verejného ochrancu práv, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu“), Ministerstva spravodlivosti, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny“), Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo zdravotníctva“), komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím a komisára pre deti, na ktorom sa zúčastnení zhodli na nevyhnutnosti systémovej zmeny reedukačných centier.

3. Činnosť prokuratúry v oblasti prevencie a zvyšovania právneho povedomia

Cieľom preventívnych aktivít prokuratúry je zvyšovanie kvality života a pocitu bezpečia všetkých občanov. Na dosiahnutie tohto cieľa je dôležité odstraňovať príležitosti pre trestnú a inú protispoločenskú činnosť. Prokuratúra sa významnou mierou podieľa na aktivitách v tejto oblasti, pričom sa zameriava hlavne na najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva (deti a seniori).

Prokuratúra sa podieľala na realizácii primárnej a sekundárnej prevencie kriminality a zvyšovaní právneho povedomia. Ťažiskom primárnej prevencie kriminality boli rodina, školy a lokálne spoločenstvá. Prokurátori - špecialisti zaoberajúci sa trestnou činnosťou páchanou na deťoch, kriminalitou mladistvých a kriminalitou v oblasti domáceho násillia realizovali prednášky zamerané najmä na drogovú a alkoholovú závislosť, záškoláctvo, šikanovanie, patologické hráčstvo, vandalizmus a príčiny kriminogénnych situácií. V roku 2023 boli preventívne aktivity prokurátorov zamerané najmä na oblasť páchania násilnej trestnej činnosti na maloletých deťoch, ženách, na trestnú činnosť páchanú na senioroch a oblasť životného prostredia, a to formou prednáškovej činnosti, účasťou na diskusiách a rozhovormi pre médiá, najmä v reláciách zameraných na predchádzanie šikany medzi deťmi a mladistvými.

Aktivity v oblasti prevencie kriminality sú na jednotlivých prokuratúrach realizované prevažne v súčinnosti s pracovníkmi úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v jednotlivých okresoch alebo v spolupráci s určenými preventistami okresných riaditeľstiev Policajného zboru, prípadne v spolupráci s koordinátormi ochrany detí pred násillím.

Významné miesto v činnosti prokuratúry má prednášková činnosť a účasť na besedách so žiakmi, študentmi a tiež chovancami zariadení určených na výkon súdnych rozhodnutí, teda centier pre deti a rodiny a špeciálnych výchovných zariadení – reedukačných centier, ale aj so starostami a primátormi, zamestnancami obcí a miest a seniormi. Prednáškovú činnosť v centrách pre deti a rodiny a na základných aj stredných školách realizovali viaceré okresné prokuratúry.

Vhodným príkladom preventívnej činnosti bola výchovná interaktívna aktivita prokurátorov Okresnej prokuratúry Košice I vedená na fiktívnych príbehoch dospievajúcich detí (dievčaťa vo veku 14 rokov a chlapca vo veku 17 rokov), ktorých životný príbeh a situácie, do ktorých sa dostali, spoluvytvárali samotní zúčastnení žiaci

a pod cieleným vedením prednášajúcich ich problémy všetci spolu prežívali. Formou aktívnej diskusie bola preberaná problematika zdieľania príspevkov a fotografií na sociálnych sieťach vo vzťahu k prechovávaniu a rozširovaniu detskej pornografie, sexuálneho zneužívania, šikanovania na školách a sociálnych sieťach, drogovej trestnej činnosti, nariaďovania ústavnej starostlivosti a vo vzťahu k uvedeným témam im všeobecne bola priblížená otázka trestnoprávnej zodpovednosti páchatel'ov.

V obvode Krajskej prokuratúry v Žiline sa osvedčila spolupráca prokuratúry so Zborom väzenskej a justičnej stráže. V spolupráci s Ústavom na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých v Sučanoch prokurátorka vykonala šesť prednášok priamo v priestoroch ústavu, ktorej sa zúčastnilo približne 500 žiakov ôsmeho a deviateho ročníka základných škôl a študentov rôznych ročníkov stredných škôl na tému drogovej trestnej činnosti. Počas prednášky dobrovoľne vystúpil väzeň odsúdený za drogovú trestnú činnosť, ktorý žiakom porozprával, ako sa stal závislým na drogách, o podmienkach vo výkone trestu odňatia slobody a uviedol negatívne dopady výkonu trestu na jeho život. Vystúpenie odsúdeného páchatel'a podľa reakcií študentov zanechalo na nich odstrašujúci efekt.

Generálny prokurátor uzavrel v roku 2023 viacero dohôd o spolupráci, ktorých účelom je aj zvýšenie právneho povedomia tých občanov, ktorí sú najzraniteľnejšími obeťami trestných činov a poskytovať im účinnú pomoc zo strany prokuratúry. Ide napríklad o Dohodu o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Jednotou dôchodcov na Slovensku zo 7. marca 2023 a Dohodu o spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Úradom komisára pre osoby so zdravotným postihnutím z 20. novembra 2023.

Krajská prokurátorka v Trenčíne participovala na pilotnom projekte s názvom „Finančné vzdelávanie seniorov“ organizovaného Národnou bankou Slovenska s Jednotou dôchodcov Slovenska, Združením kresťanských seniorov Slovenska a Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov na Trenčianskom samosprávnom kraji. Krajská prokurátorka v Trenčíne na tomto vzdelávacom podujatí vystúpila s prednáškou na tému „Trestná činnosť páchaná na senioroch so zameraním sa na podvody a preventívnu činnosť polície a prokuratúry v tejto oblasti“.

Významným nástrojom na zvyšovanie právneho povedomia osôb participujúcich na činnosti samosprávnych orgánov je aj uplatňovanie poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy podľa § 21 ods. 1 písm. d) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a účasť prokurátorov pri prerokovávaní podaných prokurátorských opatrení (protesty a upozornenia).

Prokurátori sa pravidelne zúčastňujú na zasadnutiach orgánov územnej samosprávy, na ktorých boli prerokované protesty prokurátora podané proti uzneseniam obecných zastupiteľstiev a proti všeobecne záväzným nariadeniam. Na zasadnutiach orgánov územnej samosprávy vysvetľujú poslancom, starostom a prítomnej verejnosti právnu problematiku týkajúcu sa podaného opatrenia prokurátora. Argumentáciou prednesenou na zasadnutiach orgánov územnej samosprávy prokurátori prispievajú k tomu, že právne závery obsiahnuté v nimi podaných opatreniach sú akceptované.

Pokiaľ ide o netrestnú oblasť pôsobnosti prokuratúry, podstatnú úlohu v oblasti prevencie a pri zvyšovaní právneho povedomia plnia previerky podľa § 30 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Previerky vykonávané v orgánoch verejnej správy sú zamerané na oblasti, v ktorých má prokuratúra viaceré poznatky o poruchových javoch. Pôsobia preventívne a prispievajú k riešeniu sporných otázok v oblasti verejnej správy a k zjednocovaniu postupov orgánov verejnej správy. Previerkovú činnosť prokuratúry pozitívne hodnotia aj samotné orgány verejnej správy, keďže často nahrádza metodickú činnosť nadriadených orgánov verejnej správy.

Výsledky previerky sú obsiahnuté v protokole o vykonaní previerky, ktorý je vždy prerokovaný s vedúcim orgánu verejnej správy, často aj za prítomnosti ďalších pracovníkov orgánu verejnej správy, a stáva sa tak „metodickým usmernením“.

Prokurátori medzinárodného odboru pôsobili v rámci prevencie a zvyšovania právneho povedomia uplatňovaním ich odborného potenciálu v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (AML/CFT mechanizmy) a v oblasti boja s počítačovou kriminalitou. V oboch prípadoch vhodným spôsobom zabezpečovali prepájanie medzinárodného a národného kontextu, vrátane zabezpečenia prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí a prezentácie prokuratúry v národnom kontexte.

Prokurátori medzinárodného odboru sa aktívne zapájali do vzdelávacích aktivít nadrezortného charakteru a niektoré z nich organizovali alebo boli ich odborným garantom. Išlo predovšetkým o aktivity týkajúce sa finančného vyšetrovania, počítačovej kriminality, európskej prokuratúry a európskej judikatúry.

Prokuratúra sa zapojila aj do činnosti Európskej akademickej siete pre trestné právo (ECLAN). Združuje takmer 200 výskumníkov, akademikov a praktikov špecializujúcich sa na trestné právo Európskej únie, na ktorých sa môžu európske inštitúcie a najmä Európska komisia obrátiť pri navrhovaní nových právnych nástrojov alebo pri ich hodnotení. Pokrýva 32 krajín vrátane 28 členských štátov Európskej únie a štyroch krajín mimo Európskej únie (Švajčiarska konfederácia, Nórske kráľovstvo, Island a Bosna a Hercegovina). Relevantné informácie o činnosti Európskej akademickej siete pre trestné právo a o sektore európskeho trestného práva sú dostupné na jej webovej stránke.

Pokiaľ ide o informovanosť verejnosti o prokuratúre, túto oblasť zastrešujú primárne hovorcovia Generálnej prokuratúry v spolupráci s hovorcami krajských prokuratúr. Hovorcovia zabezpečujú informovanie a komunikáciu so zástupcami médií a verejnosťou v spolupráci s príslušnými organizačnými zložkami Generálnej prokuratúry vo vzťahu ku všetkým cieľovým skupinám tak, aby čo najefektívnejšie splnila svoje zameranie.

Spolupráca so zástupcami médií a komunikácia s verejnosťou bola zameraná na informovanie formou vhodných komunikačných aktivít. Sústredila sa aj na zvyšovanie povedomia verejnosti o pôsobnosti prokuratúry a rozhodovaní aj v médiami a verejnosťou sledovaných veciach poskytovaním širokého priestoru na získavanie všetkých dostupných informácií.

Komunikačnými nástrojmi využívanými prokuratúrou boli Facebooková stránka generálneho prokurátora, Facebooková stránka prokuratúry, Facebooková stránka

Úradu špeciálnej prokuratúry a webové sídlo prokuratúry. Tieto boli nosnými pre prezentovanie činnosti prokuratúry. Hovorcovia zodpovední za oblasť informovanosti a komunikácie informovali verejnosť prístupnou formou, a to prostredníctvom médií, webového sídla a projektu na sociálnych sieťach. Facebookový profil prokuratúry bol vytvorený vo februári 2022 a jeho cieľom bolo priblíženie aktivít prokuratúry širokej verejnosti a zvyšovanie povedomia odbornej i laickej verejnosti o pôsobnosti prokuratúry o postupe a rozhodovaní v konkrétnych veciach.

V roku 2023 poskytli hovorcovia prokuratúry médiám viac ako 1 400 informácií o činnosti prokuratúry.

4. Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci

Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci Generálnou prokuratúrou ustanovuje zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy, ktorý určuje aj rozsah zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Ide o zodpovednosť za škodu, ktorá vznikne v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu.

Generálna prokuratúra zastupuje Slovenskú republiku ako subjekt zodpovedný za náhradu škody len v zákonom taxatívne ustanovených prípadoch. Vzhľadom na ťažisko pôsobnosti orgánov prokuratúry uplatnenie nároku na náhradu škody oprávnenými osobami voči prokuratúre má základ najmä v trestnom konaní.

Uplatňovaná náhrada škody pozostáva predovšetkým z náhrady nákladov na obhajobu v trestnom konaní a z náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej vedením trestného stíhania, ktoré skončilo inak, ako právoplatným odsúdením žiadateľa o odškodnenie, teda skončilo buď oslobodením spod obžaloby, zastavením trestného stíhania alebo postúpením veci na prejednanie priestupku alebo iného správneho deliktu alebo disciplinárneho previnenia. Absolútna väčšina konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci má základ v trestnom konaní, aj s poukazom na prokurátormi uplatňované zásady legality a oficiality.

Činnosť Generálnej prokuratúry podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy možno rozdeliť na dve oblasti. Prvou oblasťou je predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, ktoré realizuje Generálna prokuratúra, a druhou oblasťou je konanie v mene štátu v súdnych konaniach o žalobách, v ktorých je Slovenská republika žalovaná ako subjekt zodpovedný za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

V roku 2023 bolo Generálnej prokuratúre doručených celkom 180 žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody podľa § 15 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy (135 žiadostí v roku 2022, 137 žiadostí v roku 2021).

Generálna prokuratúra vychádzajúc z ochrany verejného záujmu sa pri vybavovaní týchto žiadostí snaží dôsledne uplatňovať výlučne zákonom

ustanovený rozsah zodpovednosti štátu, a eliminovať tak tendencie k rozširovaniu zodpovednosti štátu nad rámec určený zákonom. Dôsledne v súlade so zmyslom a účelom zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy presadzuje dodržiavanie ustanovení o zodpovednosti štátu za nezákonné rozhodnutie a nesprávny úradný postup len v rozsahu ustanovenom zákonom.

V roku 2023 napadlo na súde celkom 81 žalôb, v ktorých je Slovenská republika žalovaná o náhradu škody z titulu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a v mene štátu je príslušná konať Generálna prokuratúra (109 žalôb v roku 2022, 106 žalôb v roku 2021).

Súdy Slovenskej republiky sa ustálili v názore, že i keď jedným zo základných predpokladov pre zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím podľa § 6 ods. 1 vety prvej zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, zodpovedá zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená. Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej správy výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia obžalovaného spod obžaloby. Rozhodovacia prax súdov dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím.

Vo viacerých veciach súde rozhodli, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v tomto zmysle tiež zastavenie trestného stíhania, oslobodenie spod obžaloby a postúpenie trestnej veci na prejednanie priestupku. Skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na správnosť či nesprávnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní v prípravnom konaní pred vznesením obvinenia, ale na samotný výsledok trestného konania.

Tento názor obsiahnutý vo viacerých rozhodnutiach dovolacieho súdu preto už predstavuje ustálenú rozhodovaciu prax, ktorú Generálna prokuratúra reflektuje v konaní pred súdmi, ako aj pri predbežnom prerokovaní nároku na náhradu škody. Rozhodovacia prax súdov dospela postupne k záveru, že každé trestné stíhanie, ktoré skončilo iným spôsobom ako odsúdením, spôsobuje osobe, proti ktorej sa vedie, nemajetkovú ujmu a je len otázkou dokazovania pred súdom, v akej výške ju súd prizná.

5. Vybavovanie žiadostí podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám

Každý má právo na informácie, na ich slobodné vyhľadávanie, prijímanie a rozširovanie. Právo na informácie je zaručené ústavou, Listinou základných práv a slobôd a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií ustanovuje dva postupy sprístupňovania informácií prokuratúrou. Prvým je povinné zverejňovanie informácie podľa § 5, § 5a, 5b zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií; povinne zverejňované informácie (§ 55m ods. 1 až 4 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre) uvádza Generálna prokuratúra na svojom webovom sídle. Druhým postupom sprístupňovania informácií je ich sprístupnenie na základe žiadosti (§ 16 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií, § 55m ods. 5 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre). Žiadosťou o sprístupnenie informácie sa fyzické osoby, ale aj právnické osoby domáhajú sprístupnenia spravidla konkrétnej a jednotlivo vymedzenej informácie.

V roku 2023 bolo evidovaných celkovo 1 209 vecí označených ako žiadosť o sprístupnenie informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií (1 263 vecí bolo v roku 2022). Vecne bolo podľa citovaného zákona vybavených celkovo 1 100 žiadostí.

Sprístupnením informácie podľa § 18 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií bolo vybavených 811 žiadostí. Poskytnutie informácie odkazom na zverejnenú informáciu podľa § 7 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií bolo vybavených 21 žiadostí. Nesprístupnením informácie podľa § 18 ods. 2 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií bolo vybavených 141 žiadostí. Postúpením žiadosti inej povinnej osobe alebo odložením žiadosti pre jej nedoplnenie bolo celkom vybavených 117 žiadostí (z toho postúpením žiadosti inej vecne príslušnej povinnej osobe bolo vybavených 95 žiadostí a odložením žiadosti pre jej nedoplnenie bolo vybavených 22 žiadostí).

Prokuratúra za sledované obdobie vybavovala žiadosti o sprístupnenie informácie v zákonnej lehote (§ 17 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií). Väčšina žiadostí bola vybavená sprístupnením požadovaných informácií.

Z celkového počtu 141 žiadostí, keď informácia nebola sprístupnená, podal žiadateľ o informáciu opravný prostriedok iba v 27 prípadoch a v deviatich prípadoch podal žalobu na preskúmanie rozhodnutia súdom podľa tretej časti prvej hlavy Správneho súdneho poriadku, z toho v jednej veci súd odmietol žalobu a ostatných osem vecí nie je právoplatne skončených.

Z ustanovenia § 3 ods. 1 zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií vyplýva, že každý má právo na informácie, ktoré majú povinné osoby k dispozícii, z čoho žiadatelia usudzujú, že majú právo na každú informáciu. Prokuratúra reálne pracuje s množstvom informácií, ktoré má k dispozícii, ale treba podotknúť, že nie všetky informácie má spracované spôsobom, najmä v elektronickej podobe, aby ich mohla bez ďalších zložitých postupov vyhľadať a sprístupniť. Tieto prípady boli najčastejším dôvodom, keď žiadateľovi nebola informácia sprístupnená.

Prax prokuratúry aj v roku 2023 potvrdzuje, že zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií sa stal univerzálnym prostriedkom na žiadanie akýchkoľvek údajov. Žiadatelia vykladajú zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií extenzívnym spôsobom a spájajú právo požadovať informácie s bezhraničnou povinnosťou povinných osôb vybaviť ich požiadavky. Prokuratúra v postavení správneho orgánu

sprístupňuje informácie striktne v súlade s princípom dobrej verejnej správy a aktuálnou judikatúrou v správnom súdnictve.

6. Ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti

V roku 2019 bol prijatý zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, ktorý, okrem iného, upravuje podmienky poskytovania ochrany osobám v pracovnoprávnom vzťahu v súvislosti s oznamovaním kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti. Tento zákon bol prijatý aj za účelom zvýšenia ochrany oznamovateľov trestnej činnosti, prípadne protispoločenskej činnosti.

V roku 2023 došlo k výraznej novelizácii tejto právnej normy, a to prijatím zákona č. 189/2023 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Inštitút ochrany oznamovateľov protispoločenskej činnosti v trestnej oblasti nie je rozšírený a v dostatočnej miere využívaný, preto vykazuje minimálny podiel na odhaľovaní trestnej činnosti ako závažnej protispoločenskej činnosti za rok 2023.

V obvode Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici boli evidované dve žiadosti o poskytnutie ochrany oznamovateľom, ktorým prokurátor vyhovel (v roku 2022 nebola evidovaná žiadna žiadosť).

V roku 2023 v obvode Krajskej prokuratúry v Bratislave výrazne vzrástol počet žiadostí oznamovateľov podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti, a to z jednej žiadosti v roku 2022 na 23 žiadostí.

V obvode Krajskej prokuratúry v Prešove boli v sledovanom období evidované dve veci, v ktorých bola oznamovateľom poskytnutá ochrana podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti (v roku 2022 nebola evidovaná žiadna žiadosť).

Sedem žiadostí o poskytnutie ochrany oznamovateľom pri oznámení protispoločenskej činnosti bolo evidovaných v roku 2023 v obvode Krajskej prokuratúry v Trenčíne (dve žiadosti v roku 2022).

V obvode Krajskej prokuratúry v Trnave boli evidované za rok 2023 celkovo tri žiadosti o poskytnutie ochrany oznamovateľom pri oznámení protispoločenskej činnosti, pričom v dvoch prípadoch žiadostiam nebolo zo strany prokurátora vyhovené (v roku 2022 nebola evidovaná žiadna žiadosť).

V obvodoch ostatných krajských prokuratúr neboli v roku 2023 evidované žiadne žiadosti o poskytnutie ochrany podľa zákona o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

V roku 2023, rovnako ako v roku 2022, neboli na prokuratúre oznámené žiadne skutočnosti, o ktorých sa prokurátori alebo zamestnanci prokuratúry dozvedeli v súvislosti s výkonom svojho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo v súvislosti s činnosťou vo verejnom záujme, ktoré by sa týkali protispoločenskej činnosti.

7. Spolupráca s prokuratúrami iných krajín a aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách, účasť na medzinárodných podujatiach

V zahraničnej oblasti bola v roku 2023 po definitívnom uvoľnení opatrení prijatých v súvislosti s pandémiou COVID-19 aktivita prokurátorov vykonávaná prezenčne s tým, že dištančnou formou boli vykonávané najmä vzdelávacie aktivity, ktorých podstata si nevyžadovala osobnú účasť, ďalej aktivity nezahrnuté do plánu zahraničných stykov prokuratúry na rok 2023, prípadne ak nešlo o aktivity, pri ktorých sa vzhľadom na obsah programu a náklady javilo ako efektívnejšie absolvovanie aktivity dištančnou formou (na pracoviskách prokuratúry boli na to vytvorené technické podmienky).

Celkovo v roku 2023 prokurátori a zamestnanci prokuratúry absolvovali 204 zahraničných pracovných ciest (61 zahraničných pracovných ciest v roku 2022, šesť zahraničných pracovných ciest v roku 2021, 25 zahraničných pracovných ciest v roku 2020, 137 zahraničných pracovných ciest v roku 2019, 154 zahraničných pracovných ciest v roku 2018).

Na celkovo 123 zahraničných aktivítach sa zúčastnilo 104 prokurátorov a zamestnancov prokuratúry, z toho 34 prokurátorov a šesť zamestnancov rôznych útvarov Generálnej prokuratúry a 64 prokurátorov okresných a krajských prokuratúr. Na niektorých aktivitách sa zúčastnili aj viacerí prokurátori a zamestnanci prokuratúry súčasne.

Dištančná forma výkonu zahraničných aktivít prokurátorov sa stala významnou najmä v procesoch týkajúcich sa tvorby európskej legislatívy, mechanizmov vzájomného hodnotenia krajín s presahom na úlohy prokuratúry, aktivity implementačného a transpozičného procesu a niektorých typov vzdelávania prokurátorov a zamestnancov prokuratúry. Výhodou dištančnej formy participácie prokurátorov na zahraničných aktivitách je nielen aspekt úspory času, ale predovšetkým zníženie nákladov súvisiacich s finančnými nákladmi na cestovné a ubytovanie.

Zástupcovia prokuratúry plnili úlohy vyplývajúce z európskej integrácie prokuratúry a úloh prokuratúry vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách a z pozície zmluvnej strany príslušných medzinárodných zmlúv. Išlo najmä o participáciu na procesoch tvorby európskej legislatívy v oblasti trestného práva hmotného a procesného a špecificky v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach. Významnou oblasťou je aj participácia na mechanizme vzájomného hodnotenia krajín s presahom na úlohy a poslanie prokuratúry.

Veľkú skupinu tvoria aktivity s významom pre aplikačnú prax, výmenu skúseností a odborný prínos v oblasti vecnej pôsobnosti prokuratúry. Tu je mimoriadne rýchlo rozvíjajúcou sa oblasťou, ktorá odzrkadľuje presun stále významnejšej časti ľudských aktivít do virtuálneho sveta internetu a sociálnych sietí, oblasť počítačovej kriminality, jej prevencia, odhaľovanie, preukazovanie vrátane technických riešení digitálneho prenosu zabezpečených dôkazov.

Prokurátori aktívne pôsobili aj v roku 2023 v systéme mechanizmov vzájomného hodnotenia krajín, a to nielen vo forme hodnotiteľov, ale aj prostredníctvom včasného a vysoko odborného poskytovania podkladov do národných výstupov k požiadavkám medzinárodných organizácií.

V 10. kole vzájomného hodnotenia členských štátov Európskej únie, zameranom na zhodnotenie efektívnosti transpozície kľúčového európskeho nástroja justičnej spolupráce v trestných veciach – európskeho vyšetrovacieho príkazu, prokuratúra za účelom jeho úspešného zvládnutia zdokonalila v tejto oblasti vnútorný mechanizmus. V aktívnej časti tohto procesu pôsobila zástupkyňa Generálnej prokuratúry ako hodnotiteľka Talianskej republiky a Maďarska.

Aj v roku 2023 vysokú prioritu v oblasti medzinárodných aktivít Európskej únie, Rady Európy aj Organizácie spojených národov predstavovala problematika justičných reakcií na výzvy v oblasti počítačovej kriminality a cezhraničnej spolupráce pri zabezpečovaní elektronických dôkazov.

Od roku 2022 prokuratúra systematicky zabezpečuje justičnú reakciu na udalosti na Ukrajine. Prokurátori Generálnej prokuratúry a Krajskej prokuratúry v Košiciach pôsobia v užšej skupine krajín v rámci spoločného vyšetrovacieho tímu. Zástupca prokuratúry kontinuálne participuje na európskych procesoch rozvíjaných v súvislosti so sankciami prijatými z dôvodu vojny na Ukrajine v rámci tzv. Task Force, najmä v oblasti zaistenia a konfiškácie administratívne zmrazeného majetku.

Aktivity spoločného vyšetrovacieho tímu v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine boli zhodnotené aj na bilaterálnom stretnutí generálneho prokurátora s generálnym prokurátorom Ukrajiny, ktoré sa konalo v Užhorode 17. júna 2023. Na stretnutí boli dohodnuté aj spoločné vzdelávacie aktivity zamerané na problematiku domáceho násillia a environmentálnu kriminalitu.

Generálny prokurátor 23. októbra 2023 viedol rozhovory so zástupcami slovenskej a ukrajinskej akademickej obce o aktuálnych právnických výzvach, medzinárodnej právnej spolupráci, trendoch trestného zákonodarstva, možnostiach vedeckej spolupráce a aj o dôležitosti výchovy adeptov právnického povolania a vzdelávania založeného na spojení teórie a praxe.

Prokuratúra plnohodnotne zabezpečila aj chod národných prvkov Európskej prokuratúry. V štruktúre Európskej prokuratúry pôsobilo celkovo sedem slovenských prokurátorov. Činnosť Európskej prokuratúry a jej prokurátorov za Slovenskú republiku je súčasťou výročnej správy o jej všeobecnej činnosti [čl. 7 nariadenia Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry]. Výročnú správu predkladá Európska prokuratúra

Európskemu parlamentu, Rade Európskej únie a Európskej komisii, ktorým zodpovedá za svoju všeobecnú činnosť a aj národným parlamentom.

Vedenie prokuratúry pokračovalo v procese prehĺbovania medzinárodnej integrácie. Aj v roku 2023 sa potvrdila exkluzivita pôsobnosti Konzultatívneho fóra generálnych prokurátorov a riaditeľov prokuratúr členských štátov Európskej únie. Tento formát zastrešovaný Eurojustom je významnou platformou integrácie a profesijnej súčinnosti generálnych prokurátorov Európskej únie. Predmetom rokovania 17. stretnutia konzultatívneho fóra bola koordinácia aktivít spoločného vyšetrovacieho tímu zriadeného v súvislosti s vojnou na Ukrajine, súvisiace legislatívne iniciatívy Európskej únie, cyklus politik Európskej únie na boj proti organizovanej a závažnej medzinárodnej trestnej činnosti (EMPACT - the European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats) na roky 2022 až 2025 a príprava na cyklus 2026 až 2029, výzvy pri ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva a spolupráca s tretími krajinami.

Zástupca prokuratúry sa aj v roku 2023 podieľal na činnosti Konzultatívneho výboru európskych prokurátorov (CCPE - Consultative Council of European prosecutors) zastrešený Radou Európy, a to najmä vypracovaním písomných podkladov na prípravu stanoviska CCPE č. 18 (2023) k radám prokurátorov ako orgánom samosprávy prokuratúry.

V roku 2023 pokračovala činnosť Nadalovej siete, ktorá združuje najvyšších štátnych zástupcov, generálnych prokurátorov a zodpovedajúce inštitúcie pri najvyšších súdoch členských štátov Európskej únie. Predmetom 14. konferencie Nadalovej siete bolo schválenie nových stanov Nadalovej siete a jej sekretariátu, efektívne zdieľanie informácií k problematike ochrany údajov, boja proti finančnej kriminalite a trestného práva na ochranu životného prostredia.

Prokuratúra aktívne pristúpila k rozvoju existujúcej medzinárodnej spolupráce generálnych prokurátorov v rámci zoskupenia Vyšehradskej skupiny. V dňoch 23. až 25. mája 2023 sa v Brne konalo 11. zasadnutie zamerané na vzrastajúce hrozby súvisiace s kybernetickou bezpečnosťou a kyberzločinom vrátane skúseností s fenoménom šírenia dezinformácií a závažných nenávistných prejavov prostredníctvom sociálnych sietí. Ich účinné objasňovanie a potláčanie si vyžaduje podporu zavádzania nových opatrení legislatívnej aj technickej povahy, osobitne v oblasti zabezpečovania elektronických dôkazov. Druhou diskutovanou témou bola otázka ochrany kultúrnych statkov prostriedkami trestného práva. Závery zasadnutia sa premietli do textu Brnianskej deklarácie, ktorá zdôrazňuje, že ochrana kultúrneho dedičstva musí byť v spoločensky najškodlivejších prípadoch účinne zaistená aj cestou trestného práva.

Vedenie prokuratúry v roku 2023 pokračovalo v rozvoji medzinárodnej spolupráce aj so srbskými justičnými orgánmi. Na bilaterálnom stretnutí generálneho prokurátora a generálnej prokurátorky Srbskej republiky v dňoch 11. až 13. septembra 2023 v Belehrade bolo podpísané Memorandum o porozumení a spolupráci medzi Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky a Generálnou prokuratúrou Srbskej republiky. Stretnutie bolo zamerané na možnosti spolupráce v oblasti boja proti organizovanému zločinu, opatrenia na efektívne vykonávanie žiadostí o extradíciu

(vydávanie osôb) a možnosti efektívnej výmeny najnovších poznatkov, skúseností, informácií a údajov.

Vedenie prokuratúry v roku 2023 pokračovalo v udržiavaní medzinárodných bilaterálnych kontaktov na najvyššej úrovni. Generálny prokurátor Rakúskej republiky prijal pozvanie generálneho prokurátora a na stretnutí dňa 27. júna 2023 v Bratislave diskutovali o ústavnom postavení a kompetenciách prokuratúr Slovenskej republiky a Rakúskej republiky a ich spoločných znakoch a rozdieloch. Obaja generálni prokurátori sa zhodli na potrebe čo najvyššej miery autonómnosti, nezávislosti a samostatnosti orgánov prokuratúry v ústavných systémoch.

V rámci rozvíjania vzťahov s predstaviteľmi diplomatického zboru generálny prokurátor prijal veľvyslanca Spojeného kráľovstva v Slovenskej republike a veľvyslanca Spojených štátov amerických v Slovenskej republike.

7.1. Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii

V rámci procesu budovania národného prvku centralizovaného mechanizmu pokračovala v roku 2023 spolupráca s tretími štátmi na vývoji Európskeho informačného systému registra trestov - ECRIS (The European Criminal Records Information System). V roku 2023 bola vykonaná implementácia systému ECRIS-TCN (centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti) na národnej úrovni s možnosťou následného prepojenia s centrálnym systémom. Implementácia systému ECRIS-TCN bola vykonaná prijatím nového zákona o registri trestov a vytvorením informačného systému zodpovedajúceho novej zákonnej úprave a jeho zavedením do prevádzky. V dňoch 5. až 7. júna 2023 a 8. až 10. novembra 2023 prebiehali v Štrasburgu zasadnutia medzinárodných expertných skupín ECRIS a ECRIS-TCN, na ktorých sa zúčastňovali zástupcovia registra trestov Generálnej prokuratúry. Okrem toho bolo v roku 2023 dištančnou formou organizovaných desať expertných pracovných stretnutí, počas ktorých sa riešili otázky budovania týchto elektronických systémov. Činnosť poradných skupín ECRIS a ECRIS-TCN zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA.

Participácia prokurátorov v pracovných skupinách Rady Európskej únie sa v roku 2023 zvýšila. Dôvodom bola intenzita aktivít Pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (COPEN), ktorá sa zameriava na legislatívnu a nelegislatívnu činnosť v oblasti trestného práva. Zástupcovia prokuratúry poskytovali odbornú podporu zástupcom Ministerstva spravodlivosti najmä pri prerokovávaní:

- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o vymáhaní majetku a konfiškácii,
- súboru legislatívnych návrhov v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí, súboru materiálov týkajúcich sa elektronických dôkazov a digitalizácie justície (eCODEX), z ktorých boli v roku 2023 schválené nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1544 z 12. júla 2023, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania určených

prevádzkarní a vymenúvania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní,

- návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje platforma spolupráce na podporu fungovania spoločných vyšetrovacích tímov a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726,
- návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 a rozhodnutie Rady 2005/671/JHA, pokiaľ ide o digitálnu výmenu informácií v teroristických prípadoch,
- oznámenia Komisie Európskemu parlamentu a Rade k smernici o trestných sankciách za porušenie reštriktívnych opatrení Únie a následnému návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o vymedzení trestných činov a sankcií v súvislosti s porušením reštriktívnych opatrení Únie,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, ktorým sa nahrádza smernica 2008/99/ES,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/36/EU o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania,
- návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú pravidlá prevencie a boja proti sexuálnemu zneužívaniu detí,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti materiálnemu sexuálnemu zneužívaniu detí,
- návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o odovzdávaní trestného konania,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o boji proti korupcii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2003/568/SVV a Dohovor o boji proti korupcii úradníkov Európskych spoločenstiev alebo úradníkov členských štátov Európskej únie a ktorým sa mení a dopĺňa Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV,
- návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú minimálne pravidlá na predchádzanie a boj proti napomáhaniu neoprávneného vstupu, tranzitu a pobytu v Únii a ktorá nahrádza smernicu Rady 2002/90/ES a rámcové rozhodnutie Rady 2002/946 SVV.

Zástupcovia prokuratúry poskytovali odbornú podporu zástupcom Ministerstva spravodlivosti aj pri prerokovávaní negociačných pozícií k Dohovoru Rady Európy o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, Dohode medzi Európskou úniou a Alžírskou demokratickou ľudovou republikou, Argentínskou republikou, Arménskou republikou, Bosnou a Hercegovinou, Brazílskou federatívnou republikou, Egyptskou arabskou republikou, Jordánskym hášimovským kráľovstvom, Kolumbijskou republikou, Libanonskou republikou, Marockým kráľovstvom, Štátom Izrael, Tuniskou republikou a Tureckom o spolupráci medzi Eurojustom a príslušnými orgánmi pre justičnú spoluprácu v trestných veciach týchto tretích štátov a k revízii

alebo dodatku k Dohovoru Rady Európy o predchádzaní terorizmu (CETS č. 196) s cieľom upraviť definíciu teroristických trestných činov zahrnutých v tomto dohovore.

Paralelne prokuratúra zabezpečovala účasť na súvisiacich stretnutiach odborne zameraných na implementačné aspekty už prijatých predpisov, na výzvy navrhovaných predpisov alebo dosahy rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie, správ z hodnotiacich procesov, prípadne aplikačné otázky niektorých európskych nástrojov justičnej spolupráce.

V oblasti procesu implementácie európskych nástrojov digitalizácie justície zástupcovia prokuratúry v roku 2023 pokračovali v medzinárodných aktivitách s cieľom prípravy prostredia na národnú aplikáciu technických riešení. Tento proces predstavuje implementačnú výzvu s nárokom na finančné prostriedky. Významná bola účasť na aktivite venovanej praktickým prístupom k cezhraničným aspektom v oblasti trestného práva, problematike európskeho vyšetrovacieho príkazu, platforme e-EDES na digitálnu výmenu elektronických dôkazov, atlasu Európskej justičnej siete a databáze na vyhľadávanie príslušných orgánov, otázke ľudského a strojového prekladu, štruktúre e-CODEX (prepájaníu vnútroštátnych systémov elektronickej justície na účely cezhraničných konaní v občianskych a trestných veciach) a skúsenostiam vybraných štátov s digitalizáciou.

Prokurátori poskytovali odbornú podporu pri aktivitách Európskej únie v prierezovej oblasti počítačovej kriminality, čo sa prejavilo v súvislosti s rokovaniami o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite, kde sa zástupca prokuratúry aktívne zúčastňoval aj na zasadnutí Pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (COPEN) a koordinačných stretnutí zástupcov členských štátov Európskej únie.

Dve zástupkyne prokuratúry sa zúčastnili 61. plenárneho zasadnutia Európskej justičnej siete v dňoch 7. až 11. septembra 2023 v Madride, ktorého ústrednou témou bola digitalizácia justície, medzinárodná justičná spolupráca medzi členskými štátmi Európskej únie a krajinami Latinskej Ameriky a uznanie a výkon cudzozemských rozhodnutí so zameraním na odovzdávanie výkonu trestu odňatia slobody.

Dva zástupcovia prokuratúry, členovia Vnútroštátnej siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite, sa zúčastnili v dňoch 21. až 23. novembra 2023 v sídle Europolu v Haagu podujatia „Sirius Conference 2023 – Judicial Authorities”. Projekt SIRIUS je ústredným referenčným bodom v Európskej únii pre výmenu poznatkov o cezhraničnom prístupe k elektronickým dôkazom. Na konferencii získali zástupcovia prokuratúry nové teoretické a praktické poznatky vrátane odbornej literatúry v oblasti výkonu funkcie prokurátorov.

Zástupca prokuratúry v Európskej justičnej sieti na boj proti počítačovej kriminalite (The European Judicial Cybercrime Network - EJCN) sa zúčastnil v dňoch 18. až 20. decembra 2023 v Madride medzinárodnej konferencie o počítačovej kriminalite a elektronických dôkazoch, ktorú organizovalo španielske predsedníctvo Rady Európskej únie. Konferencia bola zameraná na praktické otázky, akými sú napríklad prístup k údajom zo šifrovaných platforiem (SKY ECC, ANOM), legislatívny balík Európskej únie o elektronických dôkazoch a decentralizovaný systém

na cezhraničnú výmenu elektronických dôkazov medzi príslušnými orgánmi členských štátov a súkromným sektorom.

Zástupca prokuratúry v Európskej justičnej sieti na boj proti počítačovej kriminalite (The European Judicial Cybercrime Network - EJC�) je súčasne predsedom podskupiny pre elektronické dôkazy. Zúčastnil sa na 14. a 15. plenárnom zasadnutí k témam, medzi ktoré patrili metaverzum (nový koncept reality), spoločné vyšetrovacie tímy v oblasti počítačovej kriminality a spontánna výmena informácií a spolupráca s poskytovateľmi služieb virtuálnej meny.

Mimoriadne významnou aktivitou Európskej únie, na ktorej Slovenskú republiku bezprostredne zastupuje prokurátor, je spoločná iniciatíva Európskej únie a Spojených štátov amerických týkajúca sa činnosti skupiny pre zabezpečovanie elektronických dôkazov zo Spojených štátov amerických prostredníctvom právnej pomoci. S cieľom zabezpečenia koordinovaných postupov a výmeny informácií medzi policajnými a justičnými orgánmi prokuratúra podporuje pôsobnosť Europolu, Eurojustu, Európskej justičnej siete, ako aj Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite a ďalších mechanizmov spolupráce a výmeny informácií.

Efektívnym európskym partnerom v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach je Eurojust. Jeho ingerencia je prínosná aj pri realizácii konania o európskom zatýkacom rozkaze, pri bezprostrednom a rýchlom sprostredkovaní informácií medzi štátom pôvodu a štátom výkonu, ale aj pri procesoch tvorby európskej legislatívy v oblasti trestného práva, rovnako pri zabezpečovaní a podpore činnosti spoločných vyšetrovacích tímov. V roku 2023 sa prokurátori zúčastnili na 27 koordinačných stretnutiach spoločných vyšetrovacích tímov na pôde Eurojustu za účelom koordinácie ďalších postupov pri zabezpečovaní dôkazov v cezhraničných trestných veciach.

Prokuratúra sa podieľala na aktivitách Európskej justičnej siete s dôrazom na riešenie praktických problémov a zapojenie kontaktných bodov z úrovne okresných prokuratúr a krajských prokuratúr. Prokurátori sa podieľali aj na činnosti Siete pre spoločné vyšetrovacie tímy, Siete na vyšetrovanie a stíhanie genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov, Európskej siete prokurátorov pre ochranu duševného vlastníctva (The European Intellectual Property Prosecutors Network - EIPPN), na aktivitách špecialistov na boj s environmentálnou kriminalitou alebo napríklad na činnosti pracovnej skupiny pre obchodovanie s ľuďmi pri Eurojuste.

Prokurátorka medzinárodného odboru naďalej zastupuje prokuratúru v expertnej skupine pre politiku Európskej únie v oblasti trestného práva. Skupina má poskytovať poradenstvo Európskej komisii v zásadných otázkach v oblasti trestného práva Európskej únie a jej členmi sú sudcovia, prokurátori a obhajcovia z trinástich rôznych členských štátov Európskej únie. Európska komisia zvoláva stretnutia členov skupiny dvakrát ročne a zasadnutia sú verejné.

Pracovná skupina pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (COPEN) sa zaoberala potenciálom nového nástroja týkajúceho sa spolupráce Európskej prokuratúry v rámci Dohovoru o vzájomnej spolupráci v trestných veciach (MLA 2000), a aj otázkou čiastočnej obmeny európskych prokurátorov v roku 2026.

7.2. Rada Európy a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Rade Európy

Aj v roku 2023 sa prokuratúra zúčastnila zasadnutí Výboru expertov Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (MONEYVAL), na Konferencii zmluvných strán – Varšavský dohovor (Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu), vo Výbore expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti (PC-OC) a Výbore zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (TC-Y). Účasť prokurátorov na činnosti ďalších výborov a orgánov Rady Európy nedosiahla takú dynamiku, ako v predchádzajúcich rokoch. V prípade Skupiny štátov boja proti korupcii (The Group of States against Corruption – GRECO) to bolo najmä preto, že boli splnené všetky opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov v ostatnom hodnotení Slovenskej republiky, ktoré boli relevantné pre Generálnu prokuratúru.

Problematika odhaľovania a trestného stíhania legalizácie výnosov z trestnej činnosti a identifikácie a zaistenia a odoberania výnosov z trestnej činnosti je trvalou prioritou vedúcich prokurátorov a prokurátorov konajúcich v trestných veciach. Prokuratúra považuje za nevyhnutné zavŕšenie implementácie rezortných opatrení prijatých na úrovni Policajného zboru v oblasti finančného vyšetrovania a čo najrýchlejšie rozvinutie súvisiacich aktivít v podriadenosti Kriminálneho úradu finančnej správy.

Zástupca prokuratúry ako člen Bureau MONEYVAL sa zúčastnil v dňoch 24. až 25. apríla 2023 vo Varšave Konferencie na najvyššej úrovni. Išlo o prvé zasadnutie MONEYVAL na úrovni ministrov členských štátov zodpovedných za oblasť boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu (AML/CFT). Rokovanie bolo zamerané na zvýšenie povedomia o činnosti MONEYVAL, diskusiu o výzvach a hrozbách, ktorým v tejto oblasti čelí región a na zabezpečenie kontinuity, udržateľnosti a nevyhnutných materiálnych a personálnych zdrojov na úrovni MONEYVAL, najmä v rámci národných AML/CFT mechanizmov. Výsledkom rokovania bolo prijatie dvoch programových dokumentov, a to Deklarácie na najvyššej úrovni a Stratégie MONEYVAL na obdobie 2023 až 2027. Z úrovne FATF, Rady Európy, Európskej únie a MONEYVAL je prioritou odoberanie výnosov z trestnej činnosti a oblasť konečného užívateľa výhod (beneficial owner), problematika AML/CFT regulácie nových foriem správy majetku (trusty, zverenecké fondy a podobne) a potreba adekvátnej reakcie na digitalizáciu a nárast počítačovej kriminality (osobitne problematika AML/CFT regulácie kryptomien a poskytovateľov služieb v predmetnej oblasti).

Zástupca prokuratúry absolvoval viaceré stretnutia zamerané na vypracovanie aktualizácie procesných pravidiel MONEYVAL na 6. kolo hodnotenia, ktoré boli následne predmetom rokovania 65. a 66. plenárneho zasadnutia MONEYVAL, na ktorom bola prijatá aj druhá správa o pokroku Slovenskej republiky pri odstraňovaní nedostatkov v rámci 5. kola hodnotenia MONEYVAL. Ani v jednom prípade identifikovaných a neodstránených nedostatkov nie je zodpovedným subjektom prokuratúra Slovenskej republiky. V roku 2023 v rámci 66. plenárneho zasadnutia

MONEYVAL zástupca prokuratúry participoval aj ako člen hodnotiaceho tímu na prerokúvaní správy z 5. kola hodnotenia MONEYVAL Čiernej Hory.

Úlohy vyplývajúce zo zasadnutí a hodnotení výboru MONEYVAL sú predmetom činnosti medzirezortného národného AML/CFT mechanizmu, činnosti Národnej expertnej skupiny na elimináciu legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu (NES-LP) a aj vnútrorezortných opatrení prijímaných v tejto oblasti.

V roku 2023 sa zúčastnil zástupca prokuratúry aj na konferencii s názvom „Budúcnosť AML - budovanie odolnosti v meniacom sa prostredí finančnej kriminality“ (MONEYVAL/FATF) nadväzujúcej na prijatú stratégiu MONEYVAL na obdobie rokov 2023 až 2027. Konferencia bola zameraná na problematiku reálneho odoberania výnosov z trestnej činnosti, vrátane zamerania nasledovného hodnotiaceho procesu FATF a MONEYVAL.

Na praktické otázky aplikácie Dohovoru Rady Európy o praní, vyhľadávaní, zaisťovaní a konfiškácii výnosov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu prijatého vo Varšave 16. mája 2005 a prípravu jeho dodatkového protokolu bolo zamerané 15. plenárne zasadnutie Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru, ktorej sa zúčastnil aj zástupca prokuratúry.

V rámci Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (T-CY) zástupca prokuratúry pôsobil najmä v pracovnej skupine, ktorej cieľom je príprava správy o možnostiach a odporúčaniach ďalšieho postupu pre Výbor zmluvných strán Dohovoru Rady Európy o počítačovej kriminalite v oblasti utajeného vyšetrovania a rozšírených prehliadok, ktoré nebolo možné zahrnúť do Druhého dodatkového protokolu.

Zástupca prokuratúry sa zúčastnil na 28. a 29. plenárnom zasadnutí Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite (T-CY). Zástupcovia zúčastnených štátov si vymenili informácie o legislatívnych zmenách a praktických otázkach v oblasti boja proti počítačovej kriminalite. Významným bolo podpísanie Druhého dodatkového protokolu tromi štátmi a odovzdanie ratifikačných listín Slovenskej republiky k Dodatkovému protokolu k Dohovoru o počítačovej kriminalite týkajúcemu sa kriminalizácie trestných činov rasistickej a xenofóbnej povahy spáchaných prostredníctvom počítačových systémov. Po 29. plenárnom zasadnutí Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite nasledovala konferencia Octopus zameraná na opatrenia proti počítačovej kriminalite, rešpektovanie základných práv a princípov právneho štátu a venovala sa aj vojne na Ukrajine so zameraním na význam a zabezpečovanie elektronických dôkazov a používanie nástrojov z otvorených zdrojov, ktoré sú potrebné pri vyvedení zodpovednosti za vojnové zločiny a vážne porušenia základných práv.

V roku 2023 sa zástupca prokuratúry zúčastnil na 84. plenárnom zasadnutí Výboru expertov Rady Európy pre vykonávanie európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach (PC-OC). Predmetom zasadnutia boli praktické otázky týkajúce sa aplikácie jednotlivých ustanovení európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach a spolupráca s tretími štátmi.

7.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce

7.3.1. Organizácia spojených národov

V roku 2023 boli zabezpečené všetky súčinnostné požiadavky Ministerstva spravodlivosti, resp. Stálej misie Slovenskej republiky pri medzinárodných organizáciách vo Viedni, osobitne v nadväznosti na aktivity Úradu Organizácie spojených národov pre drogy a kriminalitu (The United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC).

Zástupca prokuratúry sa zúčastnil na dvoch zasadnutiach ad hoc Výboru na vypracovanie komplexného medzinárodného dohovoru Organizácie spojených národov o boji proti využívaniu informačných a komunikačných technológií na trestné účely. Predmetom rokovaní bolo čítanie a pripomienkovanie navrhovaných ustanovení dohovoru. Práce na návrhu dohovoru v roku 2023 neboli ukončené.

7.3.2. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

V roku 2023 sa zúčastnil zástupca prokuratúry zasadnutia pracovnej skupiny Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (The Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD) proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. Zasadnutie bolo zamerané na vyšetrovanie korupcie zahraničných verejných činiteľov, vnútorné vyšetrovania v rámci súkromných spoločností, na tému neprimeraného tlaku na presadzovanie práva a nezávislosť prokuratúry. Ďalšiu významnú časť programu zasadnutia tvorila agenda súvisiaca s hodnotením štátov a plnením odporúčaní z hodnotenia štátov (Argentínska republika, Česká republika, Fínska republika, Japonsko, Kórejská republika, Maďarsko, Peruánska republika, Spojené štáty mexické, Švajčiarska konfederácia) smerujúcich k plneniu záväzkov plynúcich z Dohovoru Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. Zástupca slovenskej prokuratúry participoval na hodnotení Argentínskej republiky.

7.3.3. Bilaterálne vzťahy a ďalšie medzinárodné formáty

Po skončení pandemického obdobia sa v roku 2023 opätovne rozvinuli medzinárodné bilaterálne aktivity. Pozitívom je najmä spolupráca na úrovni krajských prokuratúr a okresných prokuratúr, napríklad výmena skúseností s Vrchným štátnym zastupiteľstvom v Olomouci z úrovne Krajskej prokuratúry v Trenčíne. Prokurátori z obvodu Krajskej prokuratúry v Košiciach absolvovali pracovné stretnutie so štátnymi zástupcami Štátneho zastupiteľstva v Českých Budějoviciach a s prokurátormi Župnej prokuratúry v Miškolci. Zástupcovia Krajskej prokuratúry v Banskej Bystrici sa zúčastnili pracovného stretnutia so štátnymi zástupcami Vrchného štátneho zastupiteľstva v Prahe.

Dlhodobu nadštandardnú profesionálnu vzťahy s českým štátnym zastupiteľstvom potvrdzuje aj dvojstranné stretnutie špecialistov na justičnú spoluprácu v trestných veciach medzi Českou republikou a Slovenskou republikou, ktorého sa v roku 2023 zúčastnilo desať prokurátorov z krajských prokuratúr a Generálnej prokuratúry.

Zástupcovia Rady prokurátorov Slovenskej republiky sa zúčastnili na Konferencii štátnych zástupcov Českej republiky organizovanej Úniou štátnych zástupcov Českej republiky zameranej na „Zodpovednosť štátneho zástupcu, jej prejavy a podoby“. Predmetom diskusie bola disciplinárna zodpovednosť, zodpovednosť za náhradu škody spôsobenej pri výkone funkcie, náhrada škody pri regrese za trestné stíhanie a procesná a profesijná zodpovednosť štátneho zástupcu.

Generálna prokuratúra intenzívne využívala v roku 2023 kontaktné body členských štátov Medzinárodnej asociácie prokurátorov (International Association of Prosecutors - IAP) k zisťovaniu dlhodobo nevybavených žiadostí o právnu pomoc. Išlo najmä o štáty, s ktorými v právnom styku absentuje medzinárodná právna úprava na bilaterálnej, resp. multilaterálnej úrovni a právny styk funguje na základe reciprocity.

Bilaterálna spolupráca orgánov prokuratúry a zástupcov orgánov vynucovania práva a justičných orgánov Spojených štátov amerických súvisela aj v roku 2023 s finančným vyšetrovaním, osobitnými konzultáciami na úrovni prokuratúry či vzdelávacími aktivitami v súčinnosti s Policajným zborom. Veľvyslanectvo Spojených štátov amerických v Bratislave v spolupráci so zástupcami Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických prijali opatrenia za účelom zabezpečenia systematického plánovania vzdelávacích aktivít.

7.3.4. Medzinárodné vzdelávacie aktivity

Medzinárodné vzdelávacie aktivity sa v roku 2023 oproti predchádzajúcemu roku opäť zintenzívnili. Generálna prokuratúra mimoriadne pozitívne vníma trend zabezpečenia kvalitného vzdelávania s medzinárodným prvkom.

Prínosné boli v roku 2023 medzinárodné stáže (študijné pobyty) prokurátorov, ktoré Generálna prokuratúra podporuje a vytvára podmienky na systematické zapojenie prokurátorov do rôznych projektov. V roku 2023 takto absolvovali:

- prokurátori okresných prokuratúr krátkodobé i dlhodobé pracovné stáže na národnom zastúpení Slovenskej republiky v Eurojuste,
- prokurátor okresnej prokuratúry týždňový výmenný program pre justičné authority v Prahe zameraný na úlohu štátneho zastupiteľstva v trestnom konaní,
- siedmi prokurátori Generálnej prokuratúry a jeden prokurátor okresnej prokuratúry päťdňovú stáž v Českej republike zameranú na tému – Cyber Crime (online vyšetrovanie, vyšetrovacie metódy a zisťovanie elektronických dôkazov).

Viacero vzdelávacích seminárov organizoval Európsky policajný úrad (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Europol). Ako príklad možno uviesť európsku konferenciu k vreckovým krádežiam, ale aj pravidelnú prezentáciu typológie prania špinavých peňazí súvisiacu s finančným vyšetrovaním.

Aktivity medzinárodnej akadémie orgánov vynucovania práva v Budapešti (International Law-enforcement Academy - ILEA) boli organizované aj v roku 2023, a to pod záštitou Veľvyslanectva Spojených štátov amerických v Slovenskej republike. Týkali sa napríklad techniky finančného vyšetrovania, obchodovania s ľuďmi, boja proti korupcii, skrytých sietí na internete a vyšetrovania v oblasti virtuálnych mien či problematike kyberkriminality a digitálnych dôkazov.

Prokurátori sa zúčastnili v roku 2023 aj workshopu „Právo Európskej únie v oblasti nakladania s odpadom a možnosť boja s trestnou činnosťou spojenou s odpadom“, ktorý bol zameraný na právo Európskej únie v oblasti odpadov a nakladania s nimi, význam práva Európskej únie a predstavenie snahy o zjednotenie právnej úpravy v členských štátoch Európskej únie a riešenie vzájomných rozporov medzi právom Európskej únie a vnútroštátnou úpravou, možnosť využitia rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie v rámci vnútroštátnej rozhodovacej činnosti orgánov činných v trestnom konaní a súdov, priblíženie využitia európskeho vyšetrovacieho príkazu v oblasti cezhraničného páchania environmentálnej kriminality a možnosti zmrazenia a konfiškácie majetku v inom členskom štáte Európskej únie.

V roku 2023 sa prokurátori zúčastnili aj študijného pobytu na Islande. Témou bolo zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany alebo posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán. Prokurátori mali možnosť výmeny skúseností v procese vyšetrovania trestnej činnosti týkajúcej sa obzvlášť zraniteľných osôb, detí a posilnenia medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti so zástupcami justičných orgánov Islandu.

8. Súčinnosť orgánov prokuratúry s inými štátnymi orgánmi

8.1. Pôsobenie prokurátorov v orgánoch a komisiách Justičnej akadémie

Justičná akadémia je nezávislou vzdelávacou inštitúciou s celoštátnou pôsobnosťou. Zabezpečuje, organizuje a vykonáva celoživotné vzdelávanie sudcov, prokurátorov, súdnych úradníkov, asistentov sudcov Najvyššieho súdu, asistentov sudcov Najvyššieho správneho súdu a asistentov prokurátorov a, okrem iného, aj vzdelávanie právnych čakatelov prokuratúry a ich prípravu na výkon funkcie prokurátora.

Zástupcom riaditeľa Justičnej akadémie je prokurátor Generálnej prokuratúry, ktorý je dočasne pridelený na výkon tejto funkcie. Najvyšším orgánom je Rada Justičnej akadémie, ktorá riadi po odbornej stránke vzdelávaciu činnosť akadémie - má desať členov, z toho piatich volí Súdna rada Slovenskej republiky z radov sudcov a piatich členov vymenúva minister spravodlivosti Slovenskej republiky; dvoch členov Rady Justičnej akadémie vymenúva minister spravodlivosti Slovenskej republiky na návrh generálneho prokurátora. V súčasnosti sú týmito prokurátormi prvý námestník generálneho prokurátora a riaditeľ trestného odboru Generálnej prokuratúry. Jedna prokurátorka je s jej súhlasom dočasne pridelená do Justičnej akadémie, kde pôsobí ako vedúca katedry verejného práva.

Prokurátori pôsobia na Justičnej akadémii aj ako členovia skúšobných komisií. Skúšobná komisia má päť členov, ktorých na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky, generálneho prokurátora, Rady prokurátorov Slovenskej republiky a ministra spravodlivosti Slovenskej republiky volí a odvoláva Rada Justičnej akadémie. V súčasnej dobe pôsobí v aktuálne zložených deviatich skúšobných komisiách spolu s náhradníkmi celkovo 48 zástupcov prokuratúry. V Justičnej akadémii pôsobia aj 20 prokurátori ako externí členovia pedagogického zboru. Zúčastňujú sa na vzdelávaní na jednotlivých úsekoch Justičnej akadémie.

8.2. Pôsobenie prokurátorov ako prísediacich Najvyššieho správneho súdu

Rada prokurátorov Slovenskej republiky koncom roku 2021 podľa § 9 ods. 1 písm. a), § 10 ods. 1 a § 47 zákona č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok) zvolila 24 prokurátorov do databázy prísediacich z radov prokurátorov, z ktorej sú vyberaní prísediaci do disciplinárnych senátov Najvyššieho správneho súdu (§ 6 ods. 2 a 4 disciplinárneho súdneho poriadku). Aktuálne je databáza prísediacich sudcov z radov prokurátorov tvorená 19 prokurátormi, keďže piatim členom ich funkcia zo zákona zanikla. Niektorí prokurátori sa zúčastnili v roku 2023 ako prísediaci disciplinárneho senátu na disciplinárnych konaniach (pojednávaniach) Najvyššieho správneho súdu. Databáza prísediacich je zverejnená na webovom sídle Najvyššieho správneho súdu.

8.3. Účasť v pracovných skupinách a komisiách iných štátnych orgánov

Prokurátori Generálnej prokuratúry vrátane prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry a prokurátorov krajských prokuratúr boli v roku 2023 aktívnymi členmi vo viacerých pracovných skupinách a komisiách iných štátnych orgánov. Prokurátori pôsobia v pracovných skupinách a komisiách spravidla na vyžiadanie týchto štátnych orgánov; ich činnosť prispieva k vyriešeniu náročných právnych problémov a legislatívnych zmien.

Prokurátori Generálnej prokuratúry vrátane prokurátorov Úradu špeciálnej prokuratúry boli v roku 2023 spoločne so zástupcami Ministerstva vnútra, Prezídia Policajného zboru, Najvyššieho súdu a Špecializovaného trestného súdu súčasťou pracovnej skupiny Ministerstva spravodlivosti, ktorá pripravovala návrhy zmien Trestného zákona a Trestného poriadku. Prokurátori pôsobili vo viacerých rôznorodo zameraných tematických podskupinách podľa špecializácie a druhu trestnej činnosti.

V gescii Slovenskej advokátskej komory bola vytvorená spoločná odborná platforma – pracovná skupina pre trestné právo zo zástupcov Najvyššieho súdu, Generálnej prokuratúry a Slovenskej advokátskej komory.

Prokurátori Generálnej prokuratúry boli aktívni aj v pracovných podskupinách poradného kolégia ministra spravodlivosti Slovenskej republiky pre extrémizmus a divácke násilie a drogové trestné činy, ktoré boli zriadené pre potreby riešenia trestnoprávnej problematiky v uvedených oblastiach aj v rámci rekodifikácie Trestného zákona.

Viacerí prokurátori Generálnej prokuratúry pôsobili v roku 2023 v skupinách Medzirezortného expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou (MEKO) vytvoreného Prezidiom Policajného zboru. Členovia skupín sa zúčastňovali na spoločných pracovných zasadnutiach. Cieľom bolo vzájomné odovzdanie poznatkov a zosúladenie ďalšieho postupu všetkých zúčastnených strán v oblasti trestnej činnosti, na ktorú je konkrétna skupina špecializovaná.

Prokurátori Generálnej prokuratúry zaradení na osobnom úrade boli v roku 2023 zvolení Slovenskou advokátskou komorou za Generálnu prokuratúru za členov skúšobného senátu na advokátske skúšky a stali sa členmi Rady pre kvalitu Právnickej

fakulty Univerzity Komenského a členmi Akreditačnej komisie na hodnotenie kvality študijného programu Právnickej fakulty Univerzity Komenského, a to spolu so zástupcami Notárskej komory Slovenskej republiky, Najvyššieho správneho súdu, Slovenskej advokátskej komory, Úradu na ochranu oznamovateľov a Slovenskej inšpekcie životného prostredia.

V roku 2023 pôsobili prokurátori v rámci Medzirezortného expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou (MEKO) v národných expertných skupinách (NES) zriadených:

- na boj proti nedovolenému ozbrojovaniu a obchodovaniu so zbraňami,
- na riešenie problematiky v oblasti počítačovej kriminality,
- pre oblasť CBRNE hrozieb (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear and Explosives),
- na koordináciu znaleckej činnosti v trestnom konaní,
- na elimináciu kriminality v oblasti kultúrneho dedičstva,
- na elimináciu environmentálnej kriminality, ktorá má viacero samostatných podskupín pre oblasť boja s odpadmi, pytlactvo, ochranu rastlín a živočíchov,
- pre oblasť diváckeho násillia,
- na boj proti prevádzkačstvu a obchodovaniu s ľuďmi,
- na elimináciu daňovej trestnej činnosti na úseku štátneho rozpočtu,
- na elimináciu drogovej a farmaceutickej trestnej činnosti,
- na prepájanie relevantných registrov,
- na riešenie problematik v oblasti bezpilotných prostriedkov,
- na prevenciu a boj proti legalizácii výnosu z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu,
- na boj proti korupcii.

Okrem toho sa prokurátori v roku 2023 aktívne podieľali na činnosti aj v ďalších expertných skupinách, výboroch a projektoch, medzi ktoré patrí:

- expertná skupina pre oblasť obchodovania s ľuďmi vymenovaná ministrom vnútra Slovenskej republiky s vytvorenou podskupinou pre obchodovanie s ľuďmi za účelom nútenej práce,
- skupina zriadená Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny zameraná na národnú stratégiu na ochranu detí pred násillím,
- projekt Ministerstva spravodlivosti zameraný na zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí trestnej činnosti a zraniteľných strán,
- Ústredná koordinačná skupina pre vykonávanie medzinárodných sankcií vedená na Ministerstve financií,
- pracovná skupina Úradu pre reguláciu hazardných hier (agenda nelegálneho hazardu a registra vylúčených osôb),
- pracovná skupina pre tvorbu, implementáciu a vyhodnocovanie Národnej protidrogovej stratégie Slovenskej republiky zriadená pri Rade vlády Slovenskej republiky pre protidrogovú politiku,
- pracovná skupina Ministerstva vnútra zameraná na manažment vyšetrovacích spisov,
- Národná expertná skupina na prevenciu a boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu (NES-LP/FT) k problematike legalizácie výnosov z trestnej činnosti, súvisiacim otázkam národného hodnotenia rizika a problematike kamiónovej dopravy.

V roku 2023 pôsobili prokurátori netrestného odboru Generálnej prokuratúry ako členovia pracovnej skupiny Ministerstva zdravotníctva k obmedzovacím prostriedkom a ich alternatívam, pracovnej skupiny Ministerstva spravodlivosti „Metodika pre potreby a podporu klientov - Participačné práva detí“, pracovnej skupiny Ministerstva spravodlivosti „Metodika na potreby a podporu klientov - Rodičovské kompetencie - výživné“, ďalej ako členovia Komisie pre vynímanie detí z biologických rodín zriadenej Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny, komisie Ministerstva vnútra pre prípravu novely zákona o priestupkoch, Komisie Ministerstva vnútra pre vypracovanie nového zákona o obecnej polícii, medzirezortnej pracovnej skupiny v záujme ochrany detí pred manipulatívnymi svetonázormi a spirituálnymi skupinami zriadenej Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky, Komisie Prezídia Policajného zboru zriadenej na účely zabezpečenia jednotných pravidiel priebehu odbornej prípravy a skúšok na získanie odbornej spôsobilosti na výkon činnosti hlavného usporiadateľa, bezpečnostného manažéra a usporiadateľa, pracovnej skupiny Úradu pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky na prípravu vykonávacích predpisov k zákonu o územnom plánovaní a k zákonu o výstavbe, Monitorovacieho výboru Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu zameraného na boj proti manipulácii športových súťaží Slovenskej republiky, Medzinárodnej siete prokurátorov na ochranu športovej integrity Rady Európy a takisto pracovnej skupiny vytvorenej na základe súhlasu ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky z 5. júna 2023 k príprave národného právneho predpisu k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1115 z 31. mája 2023 o sprístupňovaní určitých komodít a výrobkov súvisiacich s odlesňovaním a degradáciou lesov na trhu Únie a ich vývoze z Únie a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 995/2010.

Prokurátori okresných prokuratúr pôsobiaci v netrestnej oblasti prokuratúry sa v roku 2023 zúčastňovali ako členovia skúšobných komisií na okresných riaditeľstvách Policajného zboru skúšok odbornej spôsobilosti na vydanie zbrojného preukazu (§ 21 ods. 2 zákona č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Niektorí pôsobili aj ako členovia skúšobných komisií na štátne záverečné skúšky pre oblasť správneho práva na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vedúci prokurátori, najmä okresných prokuratúr, boli členmi komisií pre prevenciu kriminality, ktoré boli zriaďované pri okresných úradoch.

9. Činnosť registra trestov

Register trestov v priebehu roka 2023 spracoval celkovo 1 009 285 dokumentov, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2022 nárast o 98 188 dokumentov (911 097 dokumentov v roku 2022). Vydaných bolo 820 032 verejných listín (723 180 verejných listín v roku 2022), z toho 391 406 odpisov registra trestov (367 406 odpisov registra trestov v roku 2022) a 428 626 výpisov z registra trestov (355 774 výpisov registra trestov v roku 2022).

V porovnaní s rokom 2022 bol zaznamenaný nárast počtu žiadostí podaných prostredníctvom informačných systémov verejnej správy integrovaných na základe zákona č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o byrokracii) v znení neskorších predpisov. Ku koncu roka

2023 bolo rovnako ako v roku 2022 evidovaných vyše 400 orgánov verejnej moci a zamestnávateľov vo verejnom záujme pripojených prostredníctvom portálu OverSi, ktoré môžu žiadať o výpis z registra trestov elektronicky. Týmto spôsobom bolo vydaných 65 673 výpisov z registra trestov (30 329 výpisov z registra trestov v roku 2022). V porovnaní s rokom 2022 ide o nárast o 35 344 výpisov, v percentuálnom vyjadrení o 117 %.

Oproti roku 2022 bolo vydaných o 24 000 odpisov registra trestov viac, čo predstavuje nárast o 7 %. Odpisov registra trestov poskytnutých pre orgány činné v trestnom konaní a súdy bolo 252 248, čo oproti roku 2022 predstavuje nárast o 13 193 listín, jedná sa o nárast 6 %. Z toho odpisov registra trestov právnických osôb bolo 2 881, čo je nárast o 229 %.

Oproti roku 2022 bolo vydaných o 72 852 výpisov z registra trestov viac, čo predstavuje nárast o 20 %. Z toho výpisov z registra trestov právnických osôb bolo 7 983, čo predstavuje pokles o 7 %. Pokračujúci pokles je spôsobený najmä možnosťou získať zoznam právoplatne odsúdených právnických osôb prostredníctvom webového sídla Generálnej prokuratúry a portálu OverSi.

Spoplatnených žiadostí o vydanie verejnej listiny bolo 209 401, čo predstavuje sumu 430 431 eur; v porovnaní s rokom 2022 ide o pokles sumy o 3 %.

Register trestov spracoval spolu 112 519 právoplatných rozhodnutí súdov a prokuratúr a oznámení z matričných úradov. Pri spracovaní doručených dokumentov zo súdov, prokuratúr a matričných úradov prišlo v porovnaní s rokom 2022 k poklesu o 6 005 dokumentov, čo predstavuje pokles o 5 %. Register trestov pokračoval v digitalizácii starších dokumentov, pričom spracovaných bolo 20 955 starších trestných listov a s nimi súvisiacich správ. Na úseku mikrofilmovej archivácie bolo spracovaných 204 810 snímok (243 328 spracovaných snímok v roku 2022) a indexovaných bolo 175 657 snímok (258 306 indexovaných snímok v roku 2022).

Prehľad činnosti registra trestov je uvedený v **tabuľke VI.9.**

V roku 2023 pokračovala elektronizácia evidovania právoplatne odsúdených právnických osôb a vydávania príslušných verejných listín. Celkový počet evidovaných právnických osôb v evidencii registra trestov ku koncu roka 2023 bol 389, čo predstavuje oproti roku 2022 nárast o 49 % (261 evidovaných právnických osôb v roku 2022 a 161 evidovaných právnických osôb v roku 2021).

Prostredníctvom Európskeho informačného systému registrov trestov (ECRIS) bolo spracovaných 67 924 dokumentov, čo predstavuje nárast o 12 % (60 759 dokumentov v roku 2022).

V priebehu roka 2023 bola spustená integrácia s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny, vďaka ktorej bolo umožnené podávať žiadosti o výpis z registra trestov a odpis registra trestov prostredníctvom elektronickej komunikácie. V súvislosti s projektom ECRIS-TCN sa naďalej pracuje na prepojení registra trestov s informačným systémom s biometrickými údajmi (AFIS) pod správou Policajného zboru Slovenskej republiky a s informačným systémom RFO (register fyzických osôb) pod správou Ministerstva vnútra. Ukončenie týchto integrácií sa očakáva v prvej polovici roku 2024.

V oblasti elektronizácie služieb sa zrealizovala úprava a rozšírenie integrácií s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a s Ministerstvom dopravy a výstavby a postupne sa rozširujú služby poskytované pre Ministerstvo vnútra, Ministerstvo spravodlivosti, Úrad vlády Slovenskej republiky, Ministerstvo obrany a Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie.

Výsledkom transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/884 zo 17. apríla 2019, ktorou sa mení rámcové rozhodnutie Rady 2009/315/SVV, pokiaľ ide o výmenu informácií o štátnych príslušníkoch tretích krajín a pokiaľ ide o Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS), a ktorou sa nahrádza rozhodnutie Rady 2009/316/SVV, ako aj smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV je zákon č. 192/2023 Z. z. o registri trestov.

Súčasťou zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú aj zmeny vyplývajúce z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17. apríla 2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726, a to hlavne v oblasti spracovávania biometrických údajov štátnych príslušníkov tretích krajín.

Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS) umožňuje účinnú výmenu informácií týkajúcich sa odsúdení osôb medzi členskými štátmi Európskej únie. V súčasnosti sa väčšina vymieňaných informácií týka občanov členských štátov Európskej únie. Hoci je už teraz možná výmena informácií o štátnych príslušníkoch tretích krajín prostredníctvom systému ECRIS, v súčasnosti neexistuje spoločný európsky postup ani mechanizmus ich účinnej výmeny. Podľa súčasnej úpravy nie sú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci Európskej únie zhromažďované v členskom štáte štátnej príslušnosti, ako je to v prípade štátnych príslušníkov Európskej únie, ale uchovávajú sa len v tom členskom štáte, v ktorom bolo vynesené odsúdenie. Úplný prehľad o trestnej minulosti štátneho príslušníka tretej krajiny možno preto získať len tak, že sa informácie vyžadujú zo všetkých členských štátov.

Zástupcovia registra trestov sa pravidelne zúčastňovali stretnutí medzinárodnej poradnej skupiny ECRIS-TCN a expertnej skupiny ECRIS, ktoré zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA. Register trestov si v roku 2023 splnil povinnosti požadované Európskou komisiou a agentúrou eu-LISA spravujúcou ECRIS. Konkrétne ide o prípravu implementácie systému ECRIS-TCN na národnej úrovni s možnosťou následného prepojenia s centrálnym systémom, ktoré je plánované najneskôr v polovici roka 2025. Cieľom Európskej únie je poskytnúť svojim občanom priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bez vnútorných hraníc, v ktorom je zabezpečený voľný pohyb osôb. Tieto opatrenia, zamerané na cieľové skupiny štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (označované aj ako TCN), by mali viesť k prevencii kriminality vrátane organizovaného zločinu a terorizmu, ako aj k zabezpečeniu zohľadňovania odsúdení príslušníkov TCN v členských štátoch Európskej únie v nových trestných konaniach. Dosiahnutie tohto cieľa si však

vyžaduje, aby sa informácie o odsúdeniach v členskom štáte Európskej únie zohľadňovali aj mimo jej odsudzujúceho členského štátu, a to počas nových trestných konaní s cieľom predchádzať novým trestným činom.

Systém poskytne sudcom, prokurátorom a iným subjektom jednoduchý prístup ku komplexným informáciám o trestnej minulosti jednotlivca bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte Európskej únie bola táto osoba v minulosti odsúdená. Účinná výmena informácií z registra trestov je kľúčová v boji proti cezhraničnej trestnej činnosti. ECRIS-TCN prispeje k implementácii zásady vzájomného uznávania rozsudkov a súdnych rozhodnutí v spoločnom priestore spravodlivosti a bezpečnosti, v ktorom sa ľudia voľne pohybujú, ako je napríklad Schengenský priestor.